मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य

राष्ट्रिय कार्ययोजना - २०८०

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
सिंहदरबार, काठमाडौं

मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजना-२०८०

राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण

कार्यकारी सारांश

नेपालमा मनसुन प्रणाली जेठबाट सुरू भएर असोजसम्म रहने हुँदा यो अवधिमा नेपालमा निरन्तर वर्षा हुने गर्दछ । नेपालमा हुने कूल वार्षिक वर्षाको लगभग ८० प्रतिशत मनसुनी वर्षाको रूपमा जेठदेखि असोजसम्मको चार महिनाको अवधिमा हुने गर्दछ । यसरी छोटो अवधिमा निरन्तर र ठूलो मात्रामा वर्षा हुँदा यसले विपद्को रूप लिन सक्दछ । मनसुनजन्य प्रकोपहरुबाट सिर्जित विपद्का घटनाहरूका कारण नेपालमा वर्षेनी ठूलो मात्रामा जनधनको क्षति हुने गरेको छ । त्यसैले मनसुन र त्यसबाट सिर्जित परिस्थितिको व्यवस्थापन गर्नु पर्ने हुन्छ । यहि आवश्यकता पूरा गर्न यो मनसुन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजना २०८० तर्जुमा गरिएको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना (२०१८-२०३०) ले विपद् न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिक क्रियाकलापहरू समेटेको छ । राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०७० ले विपद् प्रतिकार्यको राष्ट्रिय प्रारूप तय गरेको छ । त्यस्तै मनसुनी विपद्को रोकथाम, त्यसका असरको न्यूनीकरण तथा योजनाबद्ध प्रतिकार्यको प्रयास भने दुई दशक अघिदेखि थालिएको थियो । वि. सं. २०६० सालमा गृह मन्त्रालयबाट जारी मनसुनी बाढी पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण निर्देशन (२६ बुँदे) बाट सुरू भएको योजना सहित पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य गर्ने पद्धतीलाई विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६ ले व्यवस्थित बनाउन दिशानिर्देश गरेको थियो । जस अनुसार विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य मार्गदर्शन, २०६७ जारी भई कार्यान्वयनमा रहेको छ । पछिल्लो शासकीय रचना तथा प्रतिबद्धताहरू अनुरूप उक्त मार्गदर्शनलाई, २०७६ सालमा संशोधन गरी आवधिक गरिएको थियो । यो मार्गदर्शनले मनसुनजन्य विपद्को पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माणमा विशेष गरी प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तहलाई सजिलो बनाएको छ ।

मनसुनजन्य विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यमा राष्ट्रिय स्तरदेखि स्थानीय तहसम्म काम गर्ने सबै मन्त्रालयहरू, सुरक्षा निकायहरू, विषयगत क्षेत्रहरू, विकास साझेदारहरू तथा मानवीय सहायताका क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरूलाई मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्न आवश्यक समन्वय गरी ती निकायहरूबाट तयार गरिएका कार्ययोजनाहरूलाई एकिकृत गरी यो मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०८० तयार गरिएको छ । यो कार्ययोजना तयारीका क्रममा प्रदेश र सङ्घीय सरकारले गत वर्ष गरेको मनसुन प्रतिकार्यको समीक्षा गरिएको र सम्बन्धित निकायहरू र विषयगत क्षेत्रसँग छलफल र परामर्श गरिएको छ ।

यस कार्ययोजनामा तीन खण्डहरू रहेका छन् । पहिलो खण्डमा जोखिमको अवस्था विश्लेषण तथा प्रभाव आँकलन, विगतको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको समीक्षा र मन्त्रालय तथा विषयगत क्षेत्रको जिम्मेवारी समेटिएको छ । दोश्रो खण्डमा सङ्घीय मन्त्रालय तथा निकायहरू र केन्द्रीय विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना, जिम्मेवार मन्त्रालय तथा विभागहरु र सुरक्षा निकायहरुको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना राखिएको छ । यस खण्डमा विषयगत क्षेत्रका सहयोगी निकायहरुका कार्ययोजनालाई पनि समावेश गरिएको छ । त्यसैगरी समावेशी विपद् जोखिम व्यवस्थापनका आयामलाई आवश्यकता अनुसार सम्बोधन गरिएको छ ।

नेपालमा बाढी, पहिरो र भारी वर्षा प्रमुख मनसुनजन्य विपद् हुन् । मनसुनको अवधिमा झाडापखाला जस्ता पानीजन्य, सर्पदंश र डेंगु, मलेरिया जस्ता कीटजन्य प्रकोप बढ्ने गर्दछन् । मनसुनजन्य विपद् जोखिमको अवस्था विश्लेषण गर्दा बाढी, पहिरो र भारी वर्षा लगायत पानीजन्य अन्य जोखिमहरूलाई समेट्ने प्रयास गरिएको छ । यसमा मनसुन पूर्वानुमान तथा यो वर्ष मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित हुनसक्ने सम्भावित जनसङ्ख्या र घरधुरी समेत अनुमान गरिएको छ । जल तथा मौसम विज्ञान विभागका अनुसार यो वर्ष सरदरभन्दा कम पानी पर्ने पूर्वानुमान गरिएको र त्यही अनुसार मनसुनजन्य विपद्का घटनाहरु पनि घटने र यसबाट अनुमानित १२ लाख ५४ हजार जनसङ्ख्या प्रभावित हुनसक्ने आँकलन गरिएको छ । यही आधारमा प्रदेश तथा जिल्लागत रूपमा प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्यको अनुमान गरिएको छ । मनसुनजन्य विपद् न्यूनीकरण

तथा व्यवस्थापनमा संलग्न मन्त्रालयहरू केन्द्रीय निकायहरू तथा विषयगत क्षेत्रको मुख्य जिम्मेवारी तथा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा सीमावर्ती जिल्लाका जिल्ला प्रशासन कार्यालयले खेल्नुपर्ने भूमिका संक्षेपमा उल्लेख गरिएको छ ।

यसको प्रभावकारी प्रतिकार्य तथा राहत व्यवस्थापन एवं वितरणका लागि सबै निकायहरू तयारी अवस्थामा रहेका छन् । जसमा विभिन्न सुरक्षानिकाय अन्तर्गतका खोज उद्धारका सामाग्री तथा जनशक्ति तैनाथी अवस्थामा रहेका छन् भने विभिन्न निकाय अन्तर्गत रहेका विपद् उद्धार तथा राहतसँग सम्बन्धित स्रोत साधन, यन्त्र, उपकरणहरू देशका सातवटै प्रदेशमा तयारी अवस्थामा राखिएको छ । संघ, प्रदेश र जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोषमा जम्मा ६ अर्ब ३ करोड १२ लाख ९५ हजार रूपैयाँ मौज्दात रहेको छ ।

क्र.सं.	विभिन्न विपद् व्यवस्थापन कोष	रकम
१.	प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप सहायता कोष	३ अर्ब १० करोड ६७ लाख १७ हजार ९२६ रूपैयाँ
२.	विपद् व्यवस्थापन कोष	१ अर्ब ८१ करोड ८९ लाख ९० हजार रूपैयाँ
३.	प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कोष (प्रदेश ७)	५१ करोड ३३ लाख रूपैयाँ
४.	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोष (जिल्ला ७७)	५९ करोड २२ लाख ८८ हजार रूपैयाँ
जम्मा		६ अर्ब ३ करोड १२ लाख ९५ हजार रूपैयाँ

विषयसूची

खण्ड एकः मनसुनजन्य विपद् जोखिम तथा प्रभाव आँकलन

१. परिचय

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ कार्ययोजनाको उद्देश्य २

१.३ कार्ययोजना निर्माण प्रक्रिया २

१.४ कार्ययोजनाको कार्यान्वयन ३

२. मनसुनजन्य विपद् जोखिमको अवस्था विश्लेषण

२.१ मनसुनजन्य विपद् जोखिम विश्लेषण ४

२.२ वि. सं. २०८० सालको मनसुन पूर्वानुमान ११

२.३ वि. सं. २०८० सालको मनसुनजन्य विपद् जोखिमको आँकलन १४

२.४ सम्भावित खडेरी तथा तातो हावाको प्रकोप १४

२.५ पानीजन्य अन्य जोखिम १४

२.६ वि. सं. २०८० मा बाढी तथा पहिरोको जोखिम अवस्था १५

३. मनसुनजन्य विपद् २०७९ समीक्षा र सिकाइ

३.१ वि. सं. २०७९ सालको मनसुन सुरूवात र अन्त्य १८

३.२ वि. सं. २०७९ को मनसुनबाट भएको क्षति २०

३.३ वि. सं. २०७९ सालको मनसुन पूर्वतयारी र प्रतिकार्य २०

३.४ विगतका विपद् प्रतिकार्यका सिकाइ २१

३.५ प्राधिकरणबाट मनसुनजन्य विपद्का लागि गरिएको थप तयारी २२

३.६ आपत्कालीन प्रतिकार्य कोष तथा सामाग्रीहरूको उपलब्धता २५

४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी मुख्य जिम्मेवारी

४.१ संघीय मन्त्रालय तथा निकायहरूको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी २६

४.२ विभिन्न क्षेत्रहरूको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी मुख्य जिम्मेवारी ३३

४.३ अन्य संघसंस्थाहरूको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी जिम्मेवारी ३९

४.४ प्रदेशको मनसुन विपद्को अवस्था ४१

४.५ प्रदेश तथा स्थानीय तहमा मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ४५

४.६ समुदाय परिचालन ४५

खण्ड दुई : विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

५. विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

५.१ बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ४६

५.२ नेपाली सेनाको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ४७

५.३ नेपाल प्रहरीको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ४९

५.४ सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ५३

५.५ जल तथा मौसम विज्ञान विभागको मनसुन आपत्कालीन कार्ययोजना ५८

५.६ सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ६१
५.७ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ६२
५.८ जलस्रोत तथा सिंचाई विभाग, जलउत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन महाशाखाको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ६३
५.९ स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ६४
५.१० पोषण विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ७१
५.११ खानेपानी तथा सरसफाइ विषयगत विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ७४
५.१२ खाद्य सुरक्षा विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ७८
५.१३ आपत्कालीन आश्रयस्थल र शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ८४
५.१४ संरक्षण विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ८६
५.१५ शिक्षा विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ८९
५.१६ शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना ९३

खण्ड ३: अनुसूचीहरू

अनुसूची १: विगतमा मनसुनजन्य विपद्बाट भएको क्षतिको विवरण ९४
अनुसूची २: विषयगत क्षेत्रको सम्पर्क विवरण ९६
अनुसूची ३: आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र सम्बन्धी विवरण ९८
अनुसूची ४: खोज उद्धार तथा राहत सामाग्रीहरूको मौज्दाती विवरण
४.१ नेपाली सेनाको मनसुनजन्य विपद् प्रतिकार्यका लागि उपलब्ध मुख्य उपकरण तथा सामाग्रीहरुको लगत १०३
४.२ नेपाल प्रहरीसँग रहेको जनशक्ति तथा सामाग्रीहरूको विवरण १०३
४.३ सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालसँग रहेको जनशक्ति तथा सामाग्रीहरूको विवरण ११२
४.४ स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका सामाग्री विवरण ११८
४.५ पोषण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका सामाग्री विवरण १२१
४.६ खानेपानी तथा सरसफाइ विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेको सामाग्री विवरण १२२
४.७ शिक्षा विषयक्षेत्र अन्तर्गत रहेको सामाग्री विवरण १२३
४.८ नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँग उपलब्ध रहेको जनशक्ति तथा सामाग्रीहरूको विवरण १२४
४.९ जलस्रोत तथा सिंचाइ विभाग र मातहतमा रहेका मेसिनरी औजारहरूको विवरण १२५
४.१० प्राधिकरणबाट वितरण गरिएका उद्धार सामाग्री १२७
४.११ जिल्लागत विपद् सम्पर्क व्यक्ति विवरण १२८
४.१२ गोदाम स्फटवेयरमा दर्ता भएका विपद् उद्धार सामाग्रीको विवरण १२९
४.१३ सडक विभाग मातहत रहेका हेभी उपकरणहरूको विवरण १४५

खण्ड : एक
मनसुनजन्य विपद् जोखिम तथा प्रभाव आँकलन

१. परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपाल दक्षिण एशियाको महत्त्वपूर्ण वायु प्रणाली र मनसुनी हावापानीको क्षेत्रमा अवस्थित छ । यो वायु प्रणाली हिन्द महासागरमा विकास भई बङ्गालको खाडी हुँदै दक्षिण पूर्वी दिशाबाट नेपालमा प्रवेश गर्दछ । मनसुनी वायु समुद्रबाट जमिनतर्फ बहने भएकाले यसमा प्रशस्त जलवाष्प हुन्छ । यो वायु प्रणाली जेठबाट सुरू भएर असोजसम्म रहने हुँदा मनसुनी वायु प्रणालीका कारण नेपालमा मध्य जेठ देखि मध्य असोज सम्म निरन्तर वर्षा हुने गर्दछ । नेपालमा हुने कूल वार्षिक वर्षाको लगभग ८० प्रतिशत मनसुनी वर्षाको रूपमा जेठदेखि असोजसम्मको चार महिनाको अवधिमा हुने गर्दछ भने बाँकी २० प्रतिशत वर्षा हिउँदको ८ महिनामा पश्चिमी वायु र स्थानीय वायु प्रणालीका कारण हुने गर्दछ । यसरी छोटो अवधिमा निरन्तर र ठूलो मात्रामा वर्षा हुँदा यसले विपद्को रूप लिने गर्दछ । प्राकृतिक रूपमै कमजोर भौगोलिक बनावट, भिरालोपना, नदीनालाको सञ्जालका कारण नेपाल मनसुनजन्य प्रकोपको संकटासन्न अवस्थामा रहेको छ । जलवायु परिवर्तनको प्रभाव तथा अव्यवस्थित विकास निर्माणले मनसुनजन्य विपद् जोखिम अझ बढ्दो अवस्थामा छ । नेपालमा मनसुनको समयमा बाढी, पहिरो, डुबान, कटान जस्ता जलोत्पन्न विपद्बाट ठूलो जनधनको क्षति हुने गरेको छ । पहाडका फेदी र तराईमा जलाधार क्षेत्रबाट बगेर आएको बालुवा र गेग्रान थुप्रिनाले बस्ती तथा खेती योग्य जमिन नष्ट भइरहेको छ । पहाडका बेसी, भित्री मधेश तथा तराई क्षेत्रमा नदी किनारामा कटान तथा डुबानको जोखिम छ । नदीका जल प्रवाह मार्गमा अतिक्रमण र बाढी प्रभावित तथा जलाधार क्षेत्रमा भूमिको अव्यवस्थित प्रयोगले गर्दा यस्तो समस्या अझ जटिल बन्दै गएका छन् । खोला, खहरे, नदीनालाको बहाव क्षेत्रको अतिक्रमण, अव्यवस्थित ढल निकास, शहरी क्षेत्रमा बिनायोजनाका सडक निर्माण, उत्खनन र बस्ती विकासका कारण पनि बाढीको जोखिम बढिरहेको छ । यसैगरी सडक अवरोध तथा दुर्घटना, झाडापखाला र सर्पदंश वर्षायाममा हुनसक्ने थप प्रकोपहरू हुन् ।

सामान्यतया नेपालमा असारदेखि असोजसम्मको झण्डै सय दिन मनसुन सक्रीय हुन्छ । मनसुनको यस अवधिमा पहिरो, बाढी, कटान, डुबान, चट्याङ, सर्पदंश, झाडापखाला, डेंगु, कालाज्वार, टाइफाइड जस्ता पानीजन्य प्रकोपहरू र तातो हावा समेतका कारण मानवीय क्षतिका साथै ठूलो भौतिक क्षति हुने गरेको छ । बाढी, पहिरो लगायतका विपद्बाट संवेदनशील पूर्वाधार तथा आधारभूत सेवाहरू अवरूद्ध हुने, आवतजावत बन्द हुने र जनजीवन प्रभावित हुने गरेको छ । नेपालमा वार्षिक रूपमा विपद्बाट प्रभावित हुने जनसङ्ख्या तथा आर्थिक क्षतिको ठूलो हिस्सा मनसुनजन्य विपद्को रहेको छ ।

नेपाल सरकारले विभिन्न पहलहरू मार्फत मनसुनजन्य विपद्बाट हुने क्षतिको न्यूनीकरण र रोकथामको प्रयास गर्दै आएको छ । यसका कामका लागि तीनै तहका सरकार, राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू, विकास साझेदार एवं निजी क्षेत्र र समुदायलाई एकीकृत योजनामार्फत परिचालन गर्दै आएको छ । विपद् जोखिम

न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यकारी समितिबाट स्वीकृत भई लागू गरिएको "**मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजना, २०८०**" मा नेपालको मनसुनी विपद् जोखिम विश्लेषण, २०८० को मनसुनको अवधिमा हुनसक्ने वर्षाको अनुमान, यो वर्षको मनसुनबाट हुनसक्ने प्रभावको आँकलन गरिएको छ । यस विश्लेषण र आँकलनको आधारमा केन्द्रीय विषयगत क्षेत्र तथा निकायहरूको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, विभिन्न निकायहरूसँग उपलब्ध मनसुन प्रतिकार्य सामाग्री र जनशक्तिको विवरण जस्ता आधारभूत विषय समेटिएको छ।

मनसुनको अवधि विभिन्न सरुवा तथा कीटजन्य रोगहरु (Vector borne diseases) को संक्रमणको जोखिमयूक्त अवधि पनि हो । यस्ता रोगहरुले देशका केहि भागहरुमा महामारीको रुपलिदा विगतमा ठूलो जनसंख्या प्रभावित भएको थियो । कोभिड-१९ महामारीमा पनि १२ हजार भन्दा बढी नेपालीहरुले ज्यान गुमाउनु परेको थियो । तसर्थ वर्षातको अवधिमा फैलिन सक्ने अन्य प्रकोपहरु समेतलाई मध्यनजर गरी यो कार्ययोजना तयार गरिएको छ । मनसुनको पर्याप्त पूर्वतयारी तथा मनसुनजन्य विपद्को प्रतिकार्य प्रभावकारी बनाई धनजनको क्षति कम गर्न सङ्घीय सरकारका मन्त्रालय, विभाग, विषयगत क्षेत्रहरु, सुरक्षा निकायहरु, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरूले यस कार्ययोजना अनुसार कार्य सम्पादन गर्नुपर्नेछ ।

१.२ कार्ययोजनाको उद्देश्य

यस कार्ययोजनाका मुख्य उद्देश्य निम्नानुसार रहेका छन्ः

- २०८० सालको मनसुन पूर्वानुमानका आधारमा विपद्को जोखिम आँकलन गर्ने
- विगतका विपद्का घटना र प्रभावका तथ्याङ्कहरुको विश्लेषण गरि मनसुनजन्य विपद्को सम्भावित जोखिम पूर्वानुमान गर्ने
- विपद् व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित विषयगत क्षेत्र तथा सरोकारवाला निकायको मनसुन पूर्वतयारी र प्रतिकार्य कार्ययोजना एकीकरण गर्ने
- मनसुनजन्य विपद्बाट सर्वसाधारणको जीउज्यान, सार्वजनिक, निजी तथा व्यक्तिगत सम्पति, प्राकृतिक एवं साँस्कृतिक सम्पदा तथा भौतिक संरचनाको संरक्षण गर्न मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा समन्वयात्मक र एकिकृत क्रियाकलाप तय गरी मनसुन प्रतिकार्यलाई प्रभावकारी बनाउने
- प्रदेश र स्थानीय तहको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना बनाउन आधार प्रदान गर्ने

१.३ कार्ययोजना निर्माण प्रक्रिया

यस मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना निर्माणको क्रममा नेपालको संविधान, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०, राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा (प्रथम संशोधन २०७५) लगायत विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कानून, नीति तथा योजनाको पुनरावलोकन गरिएको छ । जल तथा मौसम विज्ञान विभागले २०८० को मनसुनका लागि तयार गरेको हावापानी आँकलन र संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय आवासीय प्रतिनिधिको कार्यालयको सहयोगमा गरिएको वि. सं. २०८० को मनसुनबाट प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्याको अनुमानको पुनरावलोकन गरिएको छ ।

नेपाल सरकारका विषयगत मन्त्रालयहरू, राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा बमोजिम तोकिएका विषयगत क्षेत्रका नेतृत्वदायी सरकारी निकाय, सहयोगी विकास साझेदार निकाय, सुरक्षानिकाय र मानवीय सहायताका

क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरू, सम्बन्धित राष्ट्रसङ्घीय निकायहरूसँग छलफल र अन्तरसंवाद गरी पृष्ठपोषण लिइएको थियो । यी सबै क्षेत्रबाट प्राप्त सुझाव तथा सम्बन्धित निकाय तथा विषयगत क्षेत्रका कार्ययोजना समावेश गरी यो राष्ट्रिय कार्ययोजना तयार गरिएको हो ।

१.४ कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, र नियमावली, २०७६ बमोजिम केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्म विपद् व्यवस्थापनका लागि संरचना तयार भएको छ । प्रदेश र जिल्ला तहसम्म विषयगत क्षेत्रहरू सक्रीय रहेको र मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना अद्यावधिक गरी तयारी अवस्थामा रहेको छ ।
- राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०७० बमोजिममा विपद् प्रतिकार्य संयन्त्र र प्रकृया तयारी अवस्थामा रहेको । तीनवटै सुरक्षा निकायहरूका मुख्यालयहरूमा रहेको रिजर्व फोर्स र इन्जिनियर्स लगायतका प्राविधिक बाहेक खोज उद्धारका लागि ११६६४ जना तालिम प्राप्त खोज उद्धार जनशक्ति तैनाथी अवस्थामा रहेको र आवश्यक परेमा खोज उद्धारको लागि थप जनशक्ति परिचालनको प्रवन्ध गरिएको छ ।यस वर्ष गोताखोर तालिम प्राप्त ७४ जना विषेश जनशक्ति थपिएको छ । तीनवटै सुरक्षानिकायहरूको प्रतिकार्य योजना तयार भएको छ । सातवटै प्रदेशमा रहेका खोज उद्धार जनशक्ति, उपकरण तथा सामाग्रीको विवरण अद्यावधिक गरिएको छ ।
- बाढी पहिरोको कारण सडक अवरूद्ध भएमा तत्काल खुलाउनको लागि सुरक्षा निकायहरू, सडक विभाग तथा सिंचाई तथा जलश्रोत विभाग मातहत रहेका हेभी उपकरणहरू देशका विभिन्न स्थानमा तैनाथी अवस्थामा रहेका छन् । काठमाडौं र सात वटै प्रदेशका विभिन्न ११ मानवीय सहायता केन्द्र (HSA) हरूमा बन्दोबस्तीका सामाग्रीहरूको प्रवन्ध गरिएको छ । मानवीय सहायता स्थल र ७ वटा प्रादेशिक गोदामघरबाट खोज उद्धार तथा राहत सामाग्रीहरू आवश्यकता अनुसार पठाउने प्रबन्ध गरिएको छ ।
- यस वर्ष १२ लाख ५४ हजार जनसङ्ख्या मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित हुसक्ने आँकलन गरिएको छ । विगतको विपद्को अनुभव समेतको आधारमा प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्याको एक तिहाई (४,१८,०६० जनसङ्ख्या र ९५,६६५ घरधुरी) लाई खाद्यान्न लगायत मानवीय सहायताको अवश्यकता पर्ने अनुमान गरी सोही बमोजिम विषयगत क्षेत्रको कार्ययोजना तयार गरिएको छ । आवश्यक राहत सामाग्रीहरूको आँकलन गरी प्रदेश तथा जिल्लाहरूमा विभिन्न विषयगत क्षेत्रका राहत सामाग्रीहरूको भण्डारण गरिएको छ ।
- मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य गर्न गृह मन्त्रालयको विपद् व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुखको संयोजकत्वमा सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, तीनवटै सुरक्षा निकायहरू, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, सडक विभाग र जलस्रोत तथा सिंचाई विभागका प्रतिनिधिहरू समेत रहने गरी राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रमा मनसुन अवधिभरका लागि मनसुन प्रतिकार्य कमाण्ड टोली खटाउने प्रवन्ध गरिएको छ ।

२. मनसुनजन्य विपद् जोखिमको अवस्था विश्लेषण

२.१ मनसुनजन्य विपद् जोखिम विश्लेषण

नेपालको भौगर्भिक, भौगोलिक तथा जलवायुको अवस्था, वर्षातको प्रकृति एवं प्रवृत्ति, जलवायु परिर्वतन, प्राकृतिक स्रोतको दोहन, जथाभावी हुने विकासका कार्यहरू र प्रकृत्तिमा मानवको अतिक्रमणका कारण बाढी, पहिरो, हिमताल विस्फोट, हिमपहिरो जस्ता जलवायु तथा मनसुनजन्य प्रकोपका घटना हुने र ठूलो जनसङ्ख्यालाई प्रभावित गर्ने क्रम बढिरहेको छ । मौसमजन्य प्रकोपमा पनि बाढी, डुबान, कटान पहिरो र भारी वर्षा प्रमुख रहेका छन् ।

राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रको स्थापना भएपछि वि. सं. २०६८ बाट नेपालमा विपद्का घटनाको व्यवस्थित रूपमा अभिलेखीकरण गर्न थालियो । विगत १० वर्ष (२०७० वैशाखदेखि २०७९ चैतसम्म) को अवधिमा ५,६१४ वटा बाढी, पहिरो र भारी वर्षाका घटना भए । यसबाट २,१४८ जनाको मृत्यु भयो, ७७९ जना बेपत्ता भए भने ६१,४५५ घरहरू र १८ अर्बभन्दा बढी आर्थिक क्षति हुन पुग्यो । मनसुनजन्य विपद्मा पनि बाढी, पहिरो र भारी वर्षाका घटनाहरूबाट बढी क्षति तथा नोक्सानी हुँदै आएको देखिन्छ ।

तालिका १ः मनसुनजन्य विपद्बाट भएको क्षतिको विगत १० वर्षको तथ्याङ्क (२०७०/०१/०१ देखी २०७९/१२/३० सम्म)

घटना	घटना संख्या	मृत्यु	बेपत्ता	घाइते	प्रभावित परिवार	घर क्षति		गोठ क्षति	पशु चौपाया क्षति	अनुमानित क्षति (रुपैयाँ हजारमा)
						आंशिक	पूर्ण			
बाढी	१,५१२	७४१	४६३	१८७	६४,७७०	४१,३०३	१०,९२५	३६९	२,८२६	१६,२९,८४,६७,८८८
पहिरो	२,५६३	१,३०३	३१५	१,१०६	१०,०७०	३,५७५	३,७२५	५१५	२,९७७	१,७७,४४,५४,६३७
भारी वर्षा	१,५३९	१०४	१	२७६	५,५६५	६८४	१,२४३	२४७	२९६	५१,५४,२९,५५५
जम्मा	५,६१४	२,१४८	७७९	१,५६९	८०,४०५	४५,५६२	१५,८९३	१,१३१	६,०९९	१८,५८,८३,५२,०८०

तथ्याङ्क स्रोतः विपद् पोर्टल (bipadportal.gov.np) र drrportal.gov.np

• बाढीको प्रवृत्ति

वि. सं. २०७० देखि २०७९ सालसम्म १० वर्षको अवधिमा १,५१२ वटा बाढीका घटना भएको, यसबाट ७४१ जनाको मृत्यु र ४६३ जना बेपत्ता भए । ५२,२२८ घरमा क्षति पुगेको र ६४,७७० परिवार प्रभावित भएको देखिन्छ भने १६ अर्ब २९ करोडभन्दा बढी आर्थिक नोक्सानी भएको थियो । यो अवधिमा मनसुनजन्य विपद्मध्ये पनि बाढीबाट सबैभन्दा बढी घरमा क्षति पुगेको, धेरै परिवार प्रभावित भएको र सबैभन्दा बढी आर्थिक क्षति समेत भएको देखिन्छ ।

चित्र १: विगत १० वर्ष (२०७० देखि २०७९) मा भएका बाढीका घटना र यसबाट भएको मानवीय क्षति

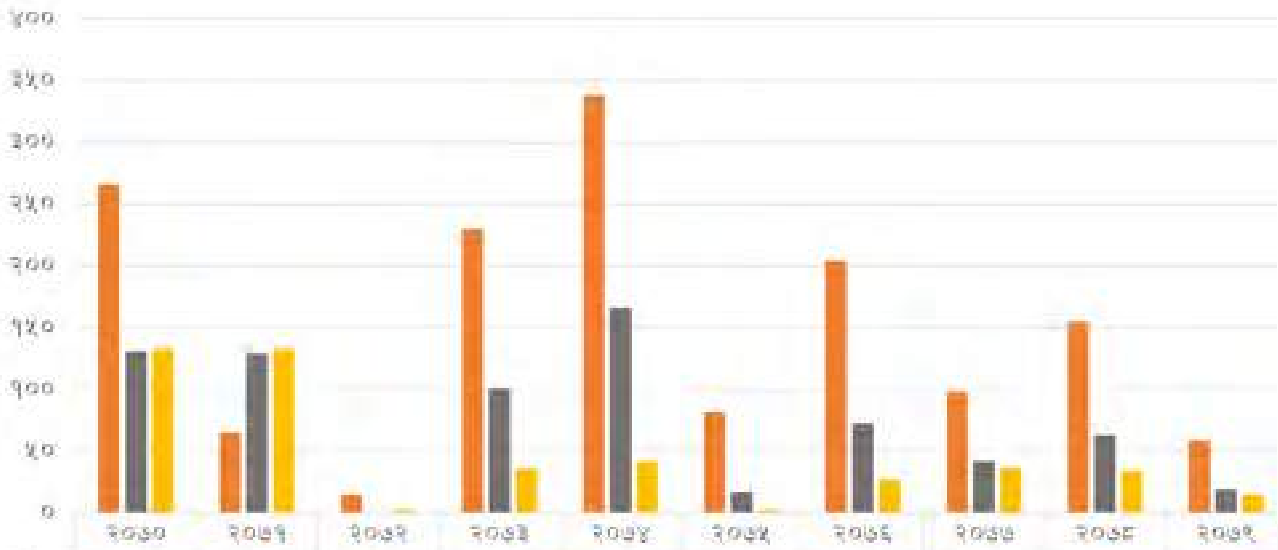

	२०७०	२०७१	२०७२	२०७३	२०७४	२०७५	२०७६	२०७७	२०७८	२०७९
घटना संख्या	२६६	६५	१५	२३०	३३८	८२	२०४	९८	१५५	५९
मृत्यु	१३१	१२९	०	१०१	१६६	१७	७३	४२	६३	१९
बेपत्ता	१३३	१३३	३	३६	४२	३	२७	३७	३४	१५

घटना संख्या मृत्यु बेपत्ता

नेपालमा भारी तथा धेरै दिनसम्म लगातार हुने वर्षा, हिमताल विस्फोटन र पहिरोका कारण बाँधहरू भत्किदा सामान्यतः बाढी आउने गर्छ । मुख्य नदी बेसिनहरूमा अत्यधिक वर्षा हुँदा ती नदीले बगाएर ल्याएको थिग्रान तराईको समतल भूमिमा थुप्रिनाले पानीको सतह बढ्न गई बाढीको रूप लिने गर्दछ । नदीमा मानव अतिक्रमणका कारण बहाव क्षेत्र साँघुरिँदै जाँदा वर्षातको समयमा तटबन्ध फुट्न गई बाढीको रूप लिने गरेको छ । महाभारत पर्वत श्रृङखला तथा चुरे क्षेत्रमा अत्यधिक वर्षा हुँदा भावर तथा तराई क्षेत्र र तटवर्ती क्षेत्रमा बाढी आउने गर्दछ । अव्यवस्थित संरचना निर्माण, नदीको बहाव क्षेत्रमा हुने अतिक्रमण तथा ढल निकासको अभावका कारण शहरी क्षेत्रमा पनि बाढीको प्रकोप बढ्दै गएको छ । नेपालको तराई र भित्री मधेशमा पर्ने २३ जिल्लाहरू तथा पहाडमा पर्ने ५ जिल्लाहरू बाढीको जोखिममा रहेका छन् (चित्र नं: २)। काठमाडौं, भक्तपुर, ललितपुर, बुटवल, हेटौंडा, चितवन, तुलसीपुर, घोराही एवं वीरेन्द्रनगर शहरी बाढीको दृष्टिबाट उच्च प्रकोपयुक्त मानिन्छन् ।

बढ्दो तापक्रम तथा जलवायु परिवर्तनका असरहरूका कारण हिमतालहरू द्रुत गतिमा पग्लने क्रमसँगै हिमनदीहरूको क्षेत्रफलमा वृद्धि हुँदै जाँदा हिमतालहरूको विस्फोटनबाट उत्पन्न हुनेसक्ने बाढी तथा हिमपहिरोको जोखिम पनि नेपालमा बढी रहेको छ । कोशी, गण्डकी, कर्णाली र महाकाली नदी बेसिनमा गरी नेपालमा कुल १,४६६ हिमताल रहेको पाइएको छ । यीमध्ये २१ वटा हिमतालहरू उच्च जोखिममा रहेका छन् । यी तालको विस्फोटनबाट हिमनदीले बनाएका उपत्यका तथा तल्लो तटीय क्षेत्रमा विनाशकारी बाढी आउने र उल्लेख्य भौतिक एवं मानवीय क्षति हुने सम्भावना रहेको देखिन्छ ।

बाढीका साथै नेपालमा डुबानको प्रकोप पनि वर्षेनि हुने गरेको छ । नेपाल भारत सीमा भएर बग्ने नदीहरूमा विशेषगरी भारतको उत्तर प्रदेश र विहारमा नेपालको सीमा नजिकै निर्माण गरिएका तटबन्धहरू तथा अग्ला राजमार्गले ती नदीहरूको प्राकृतिक बहाव एवं निकासलाई अवरोध पुऱ्याएका कारण तराईको जमिन वर्षेनि डुबानमा पर्ने गरेको छ ।

चित्र २: विगत १० वर्ष (२०७० देखि २०७९) को तथ्याङ्क अनुसार बाढी प्रकोपको जोखिममा रहेका जिल्लाहरुको नक्सा

• पहिरोको प्रवृत्ति

वि. सं. २०७० देखि २०७९ सालसम्म विगत १० वर्षको अवधिमा मनसुनजन्य विपद्का सबैभन्दा बढी घटना पहिरोका भए र मानवीय क्षति पनि पहिरोबाट नै धेरै भएको देखिन्छ । यस अवधिमा २,५६३ वटा पहिरोका घटना भए । यसबाट १,३०३ जनाको ज्यान गयो भने ३१५ जना बेपत्ता भए । त्यसैगरी ७,३०० घरहरूमा क्षति पुग्यो भने १०,०७० परिवार प्रभावित हुन पुगे । यो अवधिमा पहिरोबाट १ अर्ब ७७ करोडभन्दा बढी आर्थिक क्षति भएको देखिन्छ ।

चित्र ३: विगत १० वर्ष (२०७० देखि २०७९) मा भएका पहिरोका घटना र मानवीय क्षति

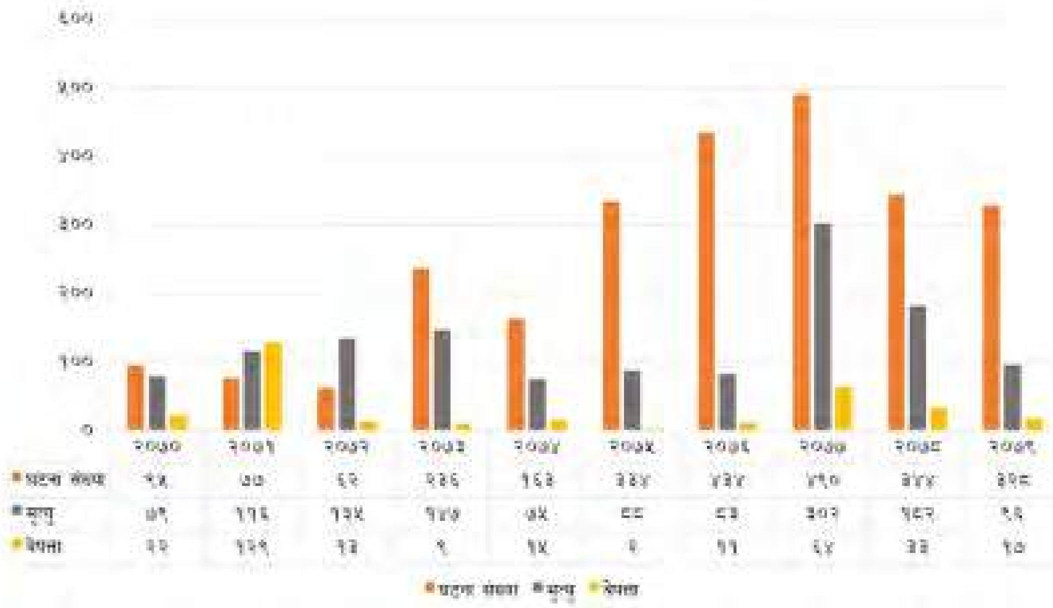

नेपालमा ९०% भन्दा बढी ज्यानलिने पहिरो र ढुङ्गा लेदो बगाउने भेलबाढीका घटनाहरू मनसुन सुरू भएको ४-६ हप्ताभित्र हुन्छन् । वर्षा रोकिएको २-३ दिन पछि पनि पहिरो जान सक्छ । पहिरि र भेलबाढी प्रायः पहिले गएकै ठाउँहरूमा दोहोरिन्छन् । पहिरोको जोखिममा तराईका २१ जिल्ला बाहेकका जिल्लाहरू भौगोलिक रूपमा हिमाली तथा पहाडी भू-भागमा अवस्थित छन् । यी जिल्लाहरूका भिराला भू-भाग, राजमार्ग तथा अन्य सडक खण्डका भिराला भित्ताहरू र नदीहरूले कटान गरी बनाएका भिराला भू-खण्ड पहिरो जान सक्ने क्षेत्रमा पर्दछन् । अव्यवस्थित शहरीकरण, जथाभावी सडक निर्माण कार्य तथा अवैज्ञानिक भू-उपयोग, प्राकृतिक स्रोत (रोडा, बालुवा, ढुङ्गा) हरूको अनियन्त्रित दोहन लगायतका कारण नेपालका पहाडी भू-भाग पहिरोजन्य प्रकोपका हिसाबले जोखिमयुक्त छ । छोटो समयमा हुने भारी वर्षा तथा बेला बेलामा आउने भूकम्पका कारण पुराना तथा निष्क्रिय भइसकेका पहिरोहरू पुनः सक्रीय हुने गर्दछन् । विगतमा गएका पहिरोहरूको तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गर्दा नेपालको महाभारत श्रृङ्खलादेखि उच्च हिमाली क्षेत्रबीचको भू-खण्डमा बढी मात्रामा पहिरो गएको पाइन्छ । पहिरोको घनत्वको हिसाबले बागमती तथा गण्डकी प्रदेश उच्च जोखिममा रहेको पाइन्छ । त्यसैगरी लुम्बिनी तथा मधेश प्रदेश भने सापेक्षित रूपमा पहिरोको कम जोखिममा रहेको पाइन्छ ।

चित्र ४: विगत १० वर्ष (२०७० देखि २०७९) सम्म पहिरो प्रकोपको उच्च जोखिममा रहेका जिल्ला र मानवीय क्षति

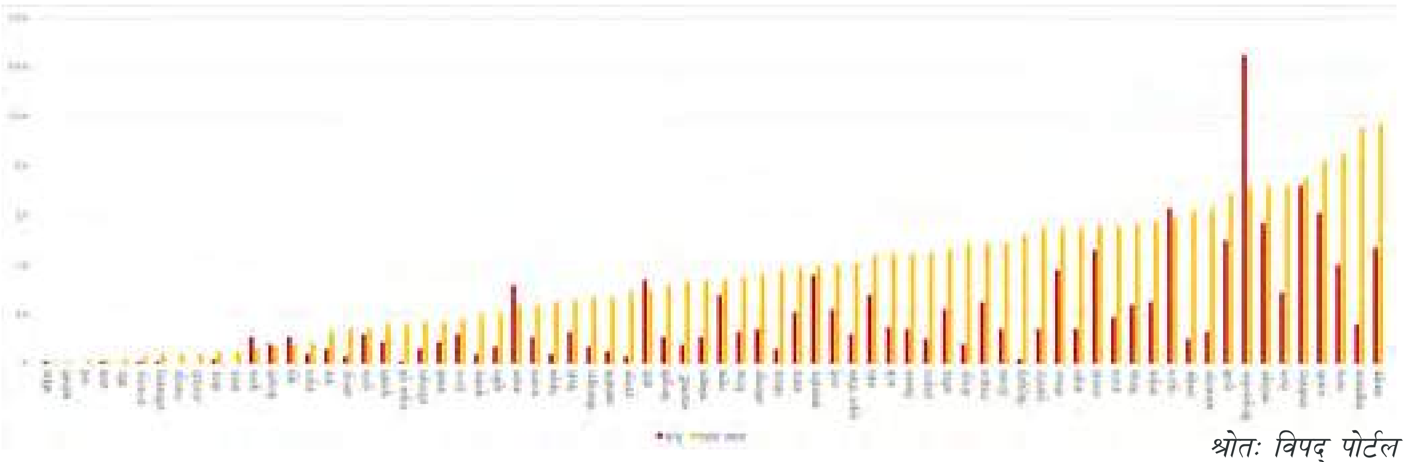

श्रोतः विपद् पोर्टल

नेपालको पर्वतीय भूसतह ज्यादै कमजोर छ । वनजङ्गलको विनाश, अत्यन्तै भिरालो पहाड/पर्वत, खोरिया फडानी, अवैज्ञानिक खेती प्रणाली, मनसुनको समयमा हुने वर्षा र त्यस पछिको बढ्दो तापक्रमका कारण पहाड र चुरे क्षेत्रमा बारम्बार पहिरो जाने गरेको छ । यसअतिरिक्त सडक, ठूला भवन, सिँचाइ कुलो लगायत पूर्वाधार विकास गर्दा सम्भावित विपद् जोखिमलाई बेवास्ता गर्ने परिपाटीले पनि पहिरोको जोखिम अझ बढ्दै गएको छ । ढुंगा, गिट्टी, बालुवा खानी सञ्चालन गर्दा वातावरणीय तथा विपद् प्रभाव मूल्याङ्कन कडाईका साथ लागु हुन नसक्नु, आवासीय जग्गा विकास तथा निर्माण कार्यमा मेसिन प्रयोग गरी भूबनोट तथा भूआकृतिलाई परिवर्तन गर्नाले र सडक बनाउँदा डोजरको मनपरी प्रयोगले गर्दा पहिरोको सङ्ख्या र आयतन बढाएको छ ।

वर्षा याममा पानी पर्ने बित्तिकै कैयौं ठाउँमा पहिरोको प्रकोप देखिन थाल्छ । पहिरो जानुमा वर्षाको मात्र देन नभई अन्य Parameter अनुकुल भएको क्षेत्रमा पानी पर्दा पहिरोको प्रकोप आउन सक्छ । जल तथा मौसम विज्ञान विभागको अनुमानलाई हेर्दा यस वर्ष गत वर्षभन्दा कम पानी पर्ने अनुमान गरिएको छ । तर यसको अर्थ बाढी तथा पहिरोको जोखिम कम हुने भन्ने होईन । औसत रूपमा पानी कम पर्ने भन्नुको अर्थ वर्षभरिको औसत पानी कम पर्ने भन्ने हुँदा कुनै पनि ठाउँमा केहि समय अत्याधिक पानी पर्ने र अरु समय नपर्ने हुन सक्ने हुन्छ । कमजोर माटो/सतह, सडकको कटान, पहाडको भिरालोपना लगायत कमजोर मनिने क्षेत्रमा अत्याधिक पानी पर्दा पहिरो जान सक्ने हुन्छ । प्राकृतिक कारण मात्र नभई जथाभावी सडक निर्माण तथा अवैज्ञानिक

भू-उपयोग, प्राकृतिक स्रोतको अनियन्त्रित दोहन लगायतका कारण नेपालका पहाडी भू-भाग पहिरोजन्य प्रकोपका हिसाबले जोखिमयुक्त रहेको छ । छोटो समयमा हुने भारी वर्षा तथा बेला बेलामा आउने भूकम्पका कारण पुराना तथा निस्कृय भइसकेका पहिरोहरु पुनः सक्रीय हुने तथा नयाँ पहिरो समेत जान सक्दछ । यसरी जुनसुकै समयमा बाढी, पहिरोको प्रकोप बढ्न सक्ने हुदा सतर्क भईराखु पर्ने हुन्छ।

सन् २०१५ को गोरखा भूकम्प पश्चात भूकम्प अघि र पछिको अवधिको सन् २०१४ साल देखि सन् २०२० साल सम्म भूकम्प प्रभावित १४ जिल्लामा मनसुन पुर्वू र मनसुनपश्चात्को अवधिमा पहिरोको संख्या र पहिरोले ओगटेको क्षेत्रफललाई आधार मानि भएको अध्ययनबाट सन् २०१४ सालमा पहिरोको संख्या लगभग ६००० र क्षेत्रफल ७५ वर्ग किलोमिटर रहेकोमा गोरखा भूकम्प पश्चात पहिरोको संख्या र क्षेत्रफल दुवैमा उल्लेखनीय वृद्धि भएको देखिन्छ । यसरी पहिरोको संख्या बढ्नुमा भूकम्पको मुख्य भूमिमका रहेको देखिन्छ। हालै गएको सुदुरपश्चिमको भूकम्पले पनि पहिरोको जोखिम सिर्जना गर्नेसक्ने कुरालाई नकार्न सकिदैन। तसर्थ यी जिल्ला लगायत यस्तै भूभागहरुमा पहिरोको जोखिम उच्च रहेको हुनाले पहिरोको जोखिम न्यूनीकरणका लागि उपयुक्त कदम चाल्न आवश्यक छ।

चित्र ५ः भूकम्प प्रभावित १४ जिल्लाहरुमा पहिरोको प्रवृति (Rosser et al., 2021; Kincey et al., 2021)

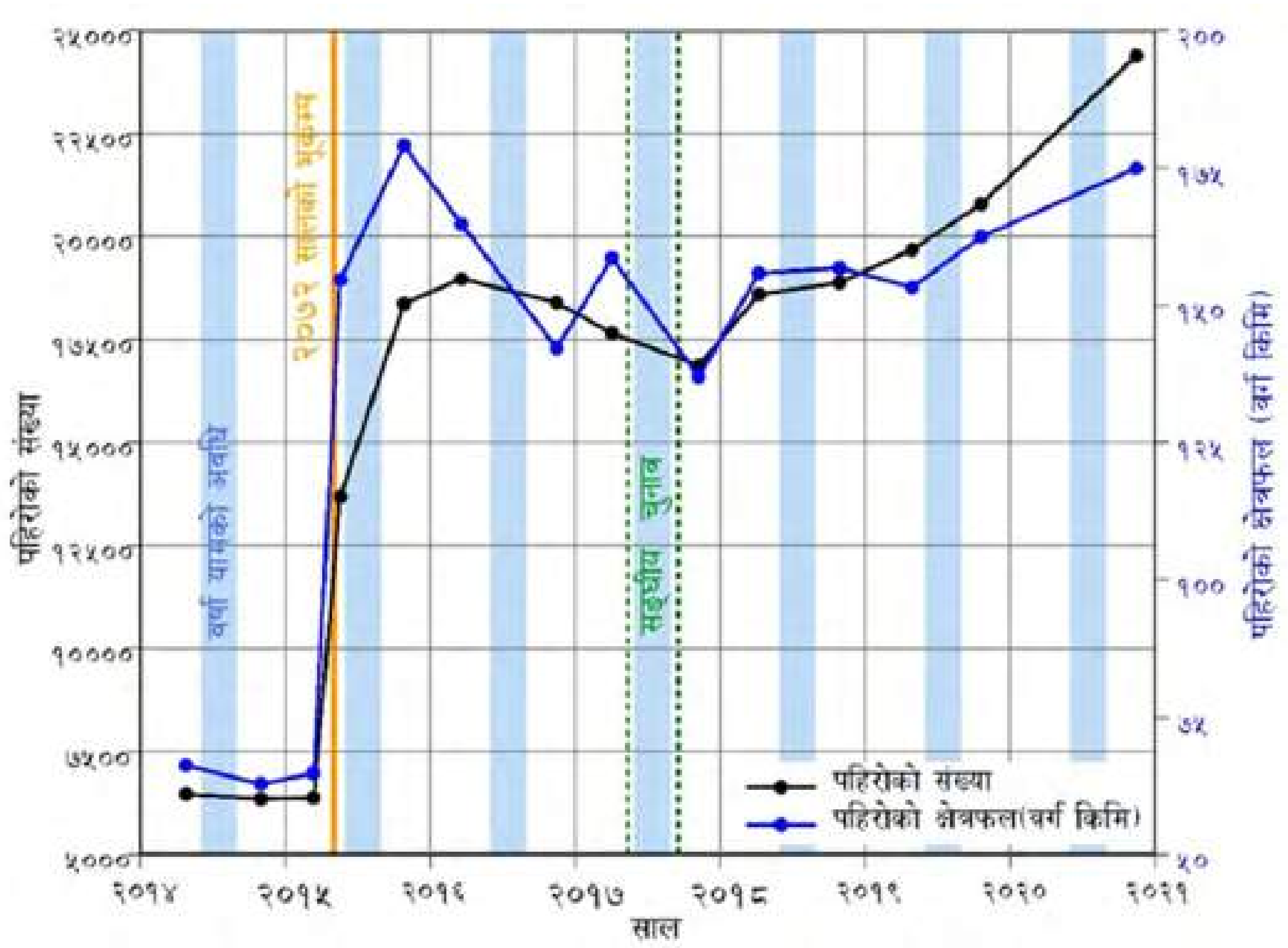

- ## भारी वर्षाको प्रवृत्ति

ठूलो पानी परेपछि बाढी, पहिरो वा डुबानका घटना नभईकन पनि जमिन गलेर घरगोठ र अन्य भौतिक संरचनामा क्षति पुग्ने गर्दछ । जगमा पानी पसेर, छानो चुहिएर वा अरू कुनै कारणले घरगोठ भत्कने हुन्छ । यस्तो विपद्लाई भारी वर्षा भनी अभिलेख राख्ने गरिएको छ । मनसुनमा हुने भारी वर्षाका कारण पनि जनधनको क्षति भोग्नु परिरहेको छ । वि. सं. २०७० देखि २०७९ सालसम्म १० वर्षको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्दा १,५३९ वटा भारी वर्षाका घटना भएका थिए । यसबाट १,९२७ घरमा क्षति पुग्यो, ५,५६५ परिवार प्रभावित भए, १०४ जनाको मृत्यु भयो र ५१ करोडभन्दा बढी आर्थिक क्षति हुन पुग्यो । भौगोलिक रूपमा मध्य पहाडी क्षेत्रका जिल्लाहरूमा नै भारी वर्षाका धेरै घटना र क्षति हुने गरेको देखिन्छ ।

चित्र ६: विगत १० वर्ष (२०७० देखि २०७९) मा भएका भारी वर्षाका घटना र मानवीय क्षति

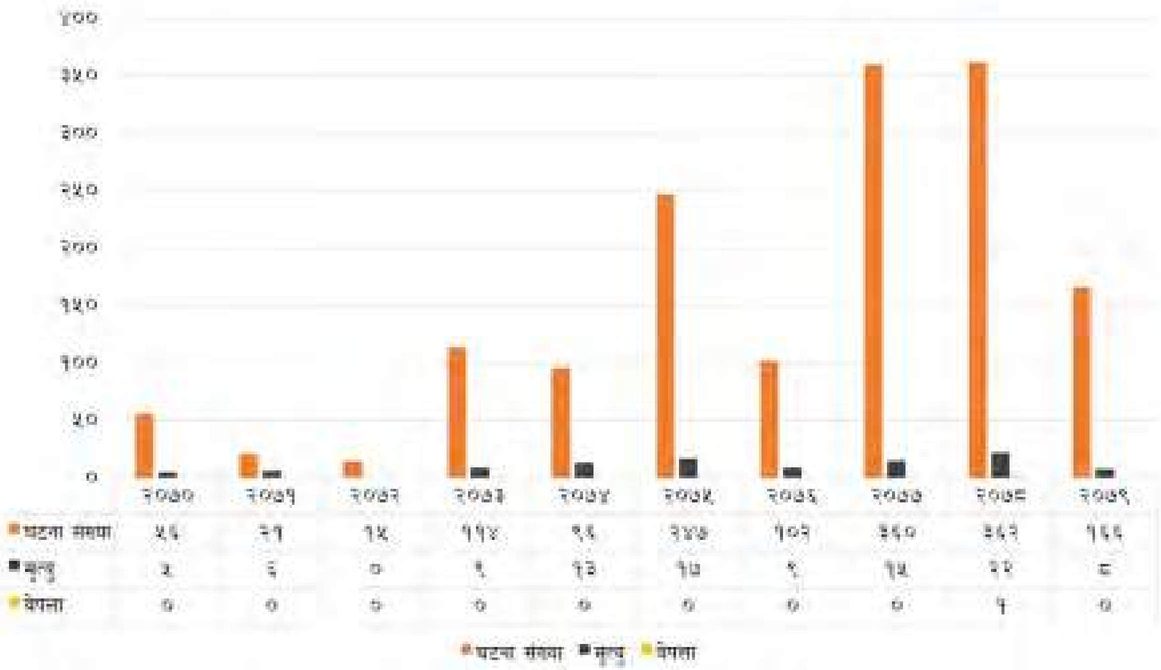

	२०७०	२०७१	२०७२	२०७३	२०७४	२०७५	२०७६	२०७७	२०७८	२०७९
घटना संख्या	५५	२१	१५	११४	९६	२४५	१०३	३६०	३६२	१६६
मृत्यु	३	६	०	९	१३	१७	९	१५	२२	८
बेपत्ता	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०

चित्र ८ मा जिल्ला अनुसार बारम्बार घट्ने मनसुनी प्रकोपको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । यिनै तथ्याङ्कको विश्लेषण र सरोकारवाला निकायहरूको विषयगत विश्लेषण र अनुभवका आधारमा यो वर्षको मनसुनमा विपद्का घटनामा उल्लेख्य वृद्धि हुने आँकलन गरिएको छ ।

चित्र ७: जिल्ला स्तरमा बारम्बार (Frequently) भइरहेका मनसुन सम्बन्धी प्रकोपहरू (२०७०-२०७९)

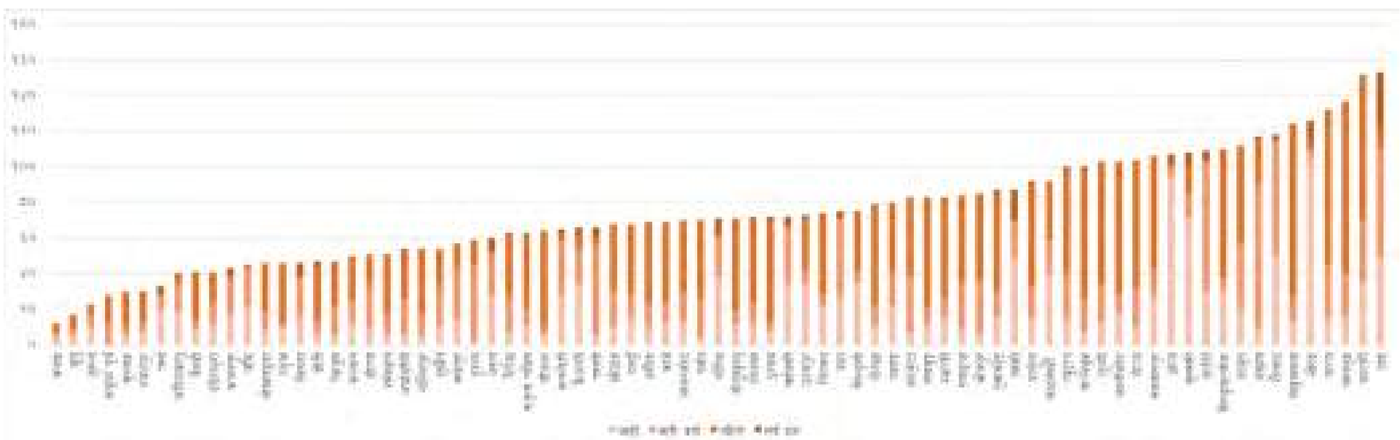

तालिका २ मा विगत १० वर्षको मनसुनको पूर्वानुमान र वास्तविक प्रवृत्ति तथा मनसुनजन्य विपद्का घटनाहरूबाट प्रभावित परिवार सङ्ख्या प्रस्तुत गरिएको छ । त्यसैगरी चित्र ९ मा २०६७ देखि २०७८ सम्म बाह्र बर्षको मनसुनको प्रवृत्ति (आगमन, उत्कर्ष र अन्त्य) प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २: विगत १० वर्ष (२०७० देखि २०७९) को मनसुनको पूर्वानुमान र वास्तविक प्रवृत्ति

वर्ष	पूर्वानुमान	वास्तविक विपद्का घटना सङ्ख्या	प्रभावित घरपरिवार	
			बाढी	पहिरो
२०७०	सामान्य भन्दा माथि	सामान्य	४८,९८४	२५६
२०७१	सामान्य	सामान्य	३६,५१४	४९१
२०७२	सामान्यभन्दा तल (उत्तर पश्चिममा सामान्य)	सामान्यभन्दा तल	४३	४००
२०७३	सामान्य	सामान्य	७,६०८	१,४४७
२०७४	सामान्य (मध्य र सुदूरपश्चिममा सामान्यभन्दा तल)	सामान्य (मध्य र सुदूरपश्चिममा सामान्यभन्दा तल)	१५,२०८	२९८
२०७५	सामान्य	सामान्य	१,४०९	६९६
२०७६	पश्चिमा सामान्य (पूर्वी आधा भागमा सामान्यभन्दा आधा तल)	पश्चिमा सामान्य (पूर्वी आधा भागमा सामान्यभन्दा आधा तल)	३,११७	२,९५२
२०७७	सामान्य	सामान्य	१,३१२	७५५
२०७८	समान्यभन्दा बढी वर्षा हुने	समान्यभन्दा बढी वर्षा भएको	६५६	६१५
२०७९	समान्यभन्दा बढी वर्षा हुने	समान्य भन्दा बढी वर्षा भएको	३३४	१,९६८

श्रोतः जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, drrportal.gov.np

चित्र ८: विगत १३ वर्षको नेपालको मनसुनको स्थिति (आगमन, उत्कर्ष र अन्त्य)

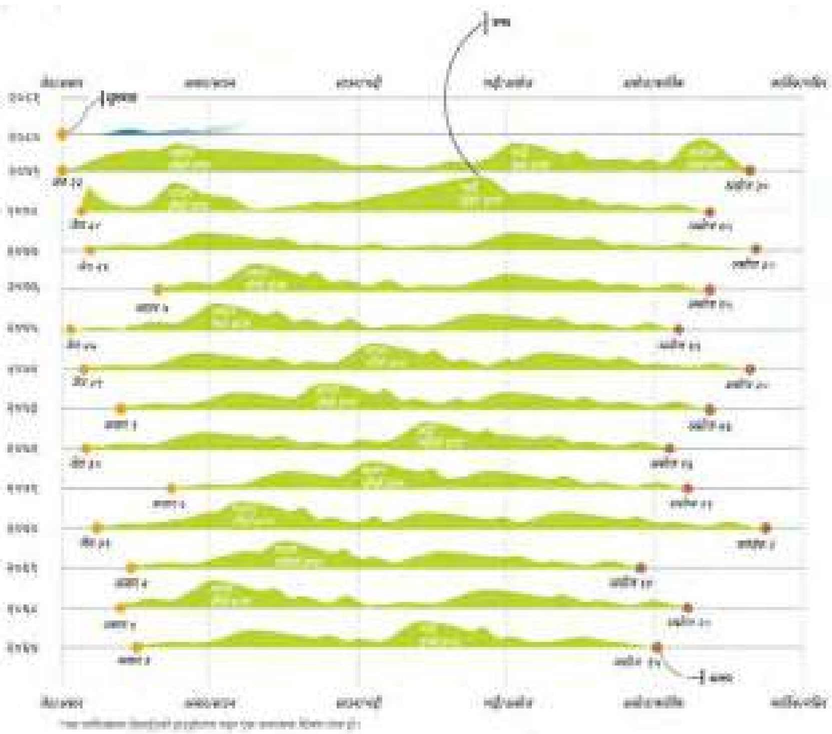

२.२ वि. सं. २०८० सालको मनसुन पूर्वानुमान

जल तथा मौसम विज्ञान विभागले आगामी मनसुन अवधि (२०८० जेठ १८ देखि असोज १३) को जलवायुको आँकलन गरेको छ । उक्त आँकलन बमोजिम आगामी मनसुन सिजनमा देशका अधिकांश स्थानहरुमा सरदर भन्दा कम वर्षा हुने सम्भावना ३५% देखि ५५% रहेको छ। यद्यपी सरदर भन्दा कम वर्षा हुने सम्भावना स्थान विशेष फरक रहेको छ। सुदुरपश्चिम, कर्णाली, लुम्बिनी तथआ गण्डकी प्रदेशका धेरै जसो भू-भागमा र कोशी प्रदेशका दक्षिण-पूर्वी भू-भागमा सरदर भन्दा कम वर्षा हुने सम्भावना ४५% देखि ५५% रहेको छ । त्यसैगरी बागमती प्रदेश, मधेश प्रदेश र कोशी प्रदेश तथा अन्य प्रदेशका केही भू-भागमा सरदर भन्दा कम वर्षा हुने सम्भावना ३५% देखि ४५% रहेको छ (चित्र ९)।

चित्र ९: वि. सं. २०८० को मनसुन सिजनमा वर्षा आँकलन

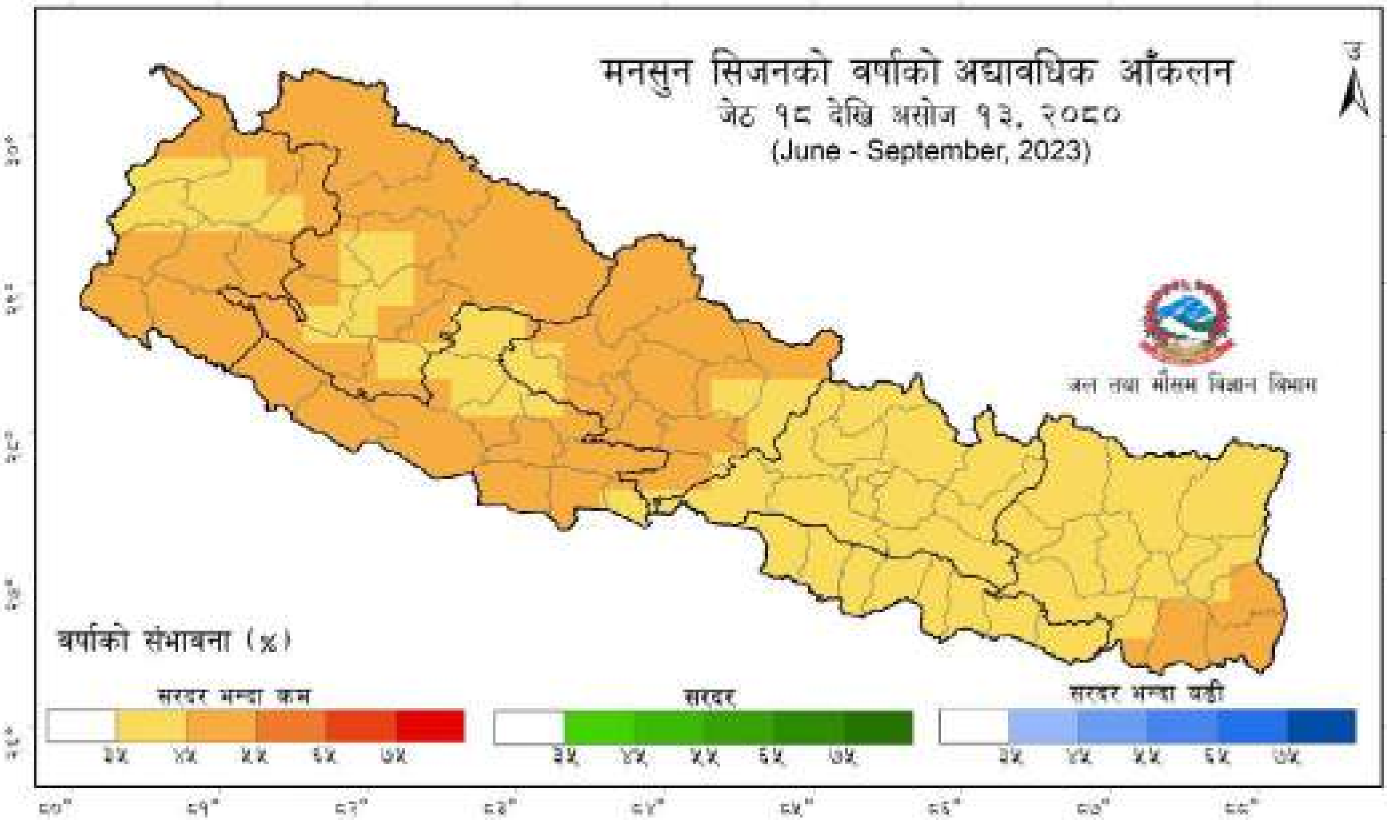

श्रोत: जल तथा मौसम विज्ञान विभाग
(मिति: २०८०/०२/२४ को परिमार्जित बुलेटिन अनुसार)

साथै जल तथा मौसम विज्ञान विभागका अनुसार मनसुन अवधिमा अधिकतम तापक्रम देशभर सरदर भन्दा बढी हुने सम्भावना ५५% देखि ६५% रहेको छ। न्यूनतम तापक्रम केहि स्थानमा सरदर र केहि स्थानमा सरदर भन्दा बढी हुने सम्भावना ३५% देखि ४५% रहेको छ। धेरैजसो भू-भागमा न्यूनतम तापक्रम सरदर भन्दा बढी हुने सम्भावना ३५% देखि ४५% रहेको छ भने सुदुरपश्चिम प्रदेशका मध्य भू-भाग, कर्णाली प्रदेशका मध्य पश्चिमी भू-भाग, गण्डकी प्रदेशका मध्य भू-भाग, लुम्बिनी प्रदेशका मध्य-दक्षिणी भू-भाग, बागमती प्रदेशका मध्य-पूर्वी भू-भाग र मधेश प्रदेशका पश्चिमी तथा मध्य भू-भागमा न्यूनतम तापक्रम सरदर हुने सम्भावना ३५% देखि ४५% रहेको छ।

सुदुरपश्चिम प्रदेशका पश्चिमी भू-भाग, कर्णाली प्रदेशका मध्य तथा उत्तरी भू-भाग, बागमती प्रदेशका उत्तरी भू-भाग र कोशी प्रदेशका अधिकांश भू-भागमा अधिकतम तापक्रम सरदर भन्दा बढी हुने सम्भावना ४५% देखि

५५% रहेको छ भने गण्डकी प्रदेशका उत्तर पूर्वी भू-भाग र मधेश प्रदेशका पूर्वी भू-भागमा सरदर भन्दा बढी हुने सम्भावना ३५% देखी ४५% रहेको छ (चित्र १२ र १३)।

२०८० को मनसुन प्रक्षेपणमा वर्षा सरदरभन्दा कम पर्ने तथा न्यूनतम तापक्रम विगतको औषत भन्दा बढी हुने अनुमान गरिएको छ । यसले तातो हावाको लहरको जोखिम बढाएको छ भने मौसमको प्रतिकुलताका कारण डेंगु पनि फैलने सक्ने जोखिम बढाएको छ । तातो हावाको लहरको जोखिम र यसको प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरूका विषयमा राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणले पहिलो पटक व्यापक बहस र छलफल गरेको छ । यसबाट विपद् क्षेत्रमा केही गर्नुपर्ने जिम्मेवारी भएका निकायहरू र सहयोग गर्दै आएका सम्वद्ध पक्षहरू सबैको तातो हावाको लहरको जोखिम र प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न प्रतिवद्धता प्राप्त भएको छ । प्राधिकरणले विपद् जोखिम विभिन्न विषयहरूका विविध पक्षमा विपद् सम्वादका कार्यक्रमहरू आयोजना गर्दै आएको छ ।

चित्र १०: वि. सं. २०८० को मनसुन सिजनको अधिकतम तापक्रमको आँकलन

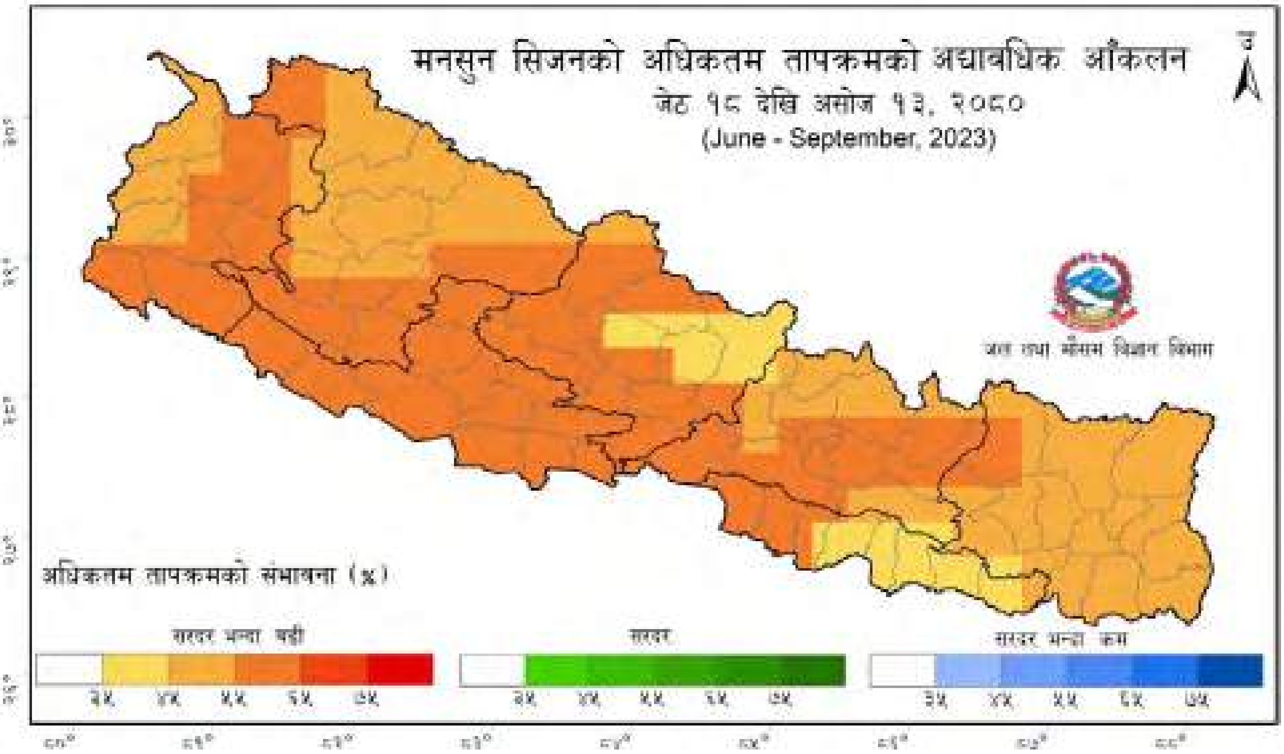

श्रोतः जल तथा मौसम विज्ञान विभाग

चित्र ११: वि. सं. २०८० को मनसुन सिजनको न्यूनतम तापक्रमको आँकलन

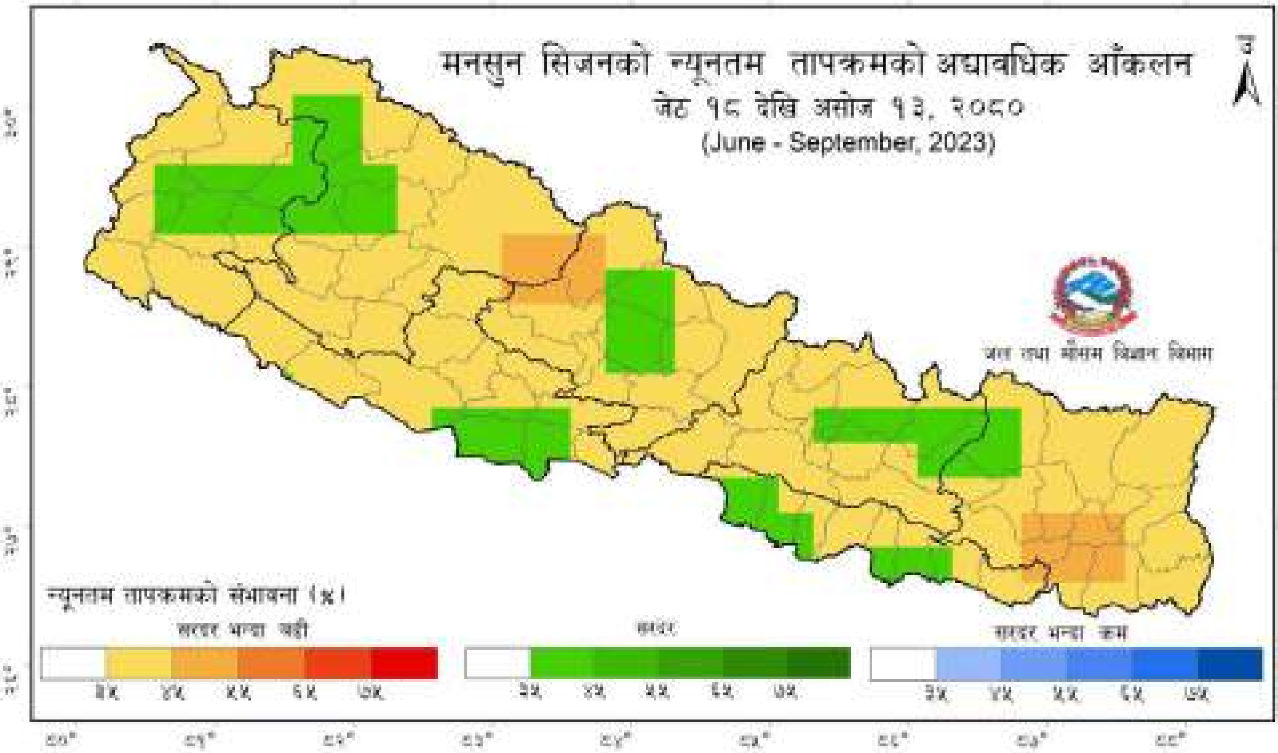

श्रोतः जल तथा मौसम विज्ञान विभाग

२.३ वि. सं. २०८० सालको मनसुनजन्य विपद् जोखिमको आँकलन

विभिन्न तथ्याङ्कका आधारमा वैज्ञानिक विधिबाट विश्लेषण गरी निश्चित अवधिमा विपद्बाट प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्याको पूर्वानुमान (Caseload) गरिएको छ । सन् २०१० देखि २०२० सम्म गृह मन्त्रालयको डिआरआर पोर्टल, विपद् पोर्टल तथा साबिकको जल उत्पन्न प्रकोप विभाग र विश्व खाद्य कार्यक्रमबाट उपलब्ध तथ्याङ्कहरूको आधारमा संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय आवासीय प्रतिनिधिको कार्यालयको सहयोगमा २०८० सालको मनसुनमा प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्याको आँकलन गरिएको छ । प्रारम्भिक रूपमा यस वर्ष मनसुनजन्य विपद्बाट १२ लाख ५४ हजार जनसङ्ख्या र २ लाख ८६ हजार घरधुरी प्रभावित हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ । यस वर्षको मनसुनबाट प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्यामध्ये प्रदेशगत रूपमा सबैभन्दा बढी मधेश प्रदेशमा ४ लाख ३ हजार र सबैभन्दा कम कर्णाली प्रदेशमा लगभग ३५ हजार जनसङ्ख्या प्रभावित हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ । यी अनुमान विपद्को प्रभाव मोडेलमा आधारित रहेको र यस मोडेलका आधारहरू निम्न रहेका छन् ।

१. एतिहासिक आधार, रेकर्ड

२. वैज्ञानिक अध्ययन - साबिकको सिचाई विभाग (बाढीको लागि), साबिकको जल उत्पन्न प्रकोप विभाग, पहिरो जोखिम (सजग परियोजना, डुरम विश्वविद्यालय)

३. यस मनसुनको परिदृश्य/पूर्वानुमान

४. विगत १२ वर्षको मनसुन पूर्वानुमान र वास्तविक यथार्थता

प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्याको प्रदेशगत विवरण (केसलोड)

क्र.सं	प्रदेश	प्रभावित हुनसक्ने (केसलोड) जनसङ्ख्या	घरधुरी
१	कोशी प्रदेश	३,०१,१४३	६८,९११
२	मधेश प्रदेश	४०३,१८०	९२,२६१
३	बागमती प्रदेश	९६,८५८	२२,३९३
४	गण्डकी प्रदेश	६९,७४४	१५,९६०
५	लुम्बिनी प्रदेश	१९९,८६२	४५,७३५
६	कर्णाली प्रदेश	३५,३३३	८,०८५
७	सुदूरपश्चिम प्रदेश	१,४७,०६०	३३,६५२
जम्मा		१२,५४,१८१	२,८६,९९८

२.४ सम्भावित खडेरी तथा तातो हावाको प्रकोप

२०८० को मनसुन प्रक्षेपणमा पानी सरदरभन्दा कम पर्ने तथा न्यूनतम तापक्रम विगतको औषत भन्दा बढी हुने अनुमान गरिएको छ । यसले गर्दा मनसुनको अवधि भित्रपनि छोटो समयको खडेरी पर्ने र तराई, भित्री मधेश, उपत्यका तथा खोंचहरूमा तातो हावाको लहरको जोखिम बढ्न सक्ने देखिन्छ । यसले गर्दा कृषि बालीको उत्पादन कम हुने जोखिम देखिन्छ ।

२.५ पानीजन्य अन्य जोखिम

मनसुनको समयमा पानीजन्य र जीवाणुबाट संक्रमण हुने रोगका कारण वर्षेनि धेरैको ज्यान जाने गरेको छ । झाडापखाला, हैजा, कमलपित्त, श्वासप्रश्वास सम्बन्धी रोगबाट वर्षेनि हजारौं मानिस र विशेष गरी बालबालिकाको मृत्यु हुने गरेको देखिन्छ । विगतमा झाडापखाला, कालाज्वर, हैजा, डेंगु, इन्फ्लुएञ्जा, फ्लु, लगायत प्रमुख महामारीका रूपमा रहेका थिए । मनसुनको समयमा कालाज्वर, झाडापखाला जस्ता पानीबाट हुने रोगहरू

तथा सर्पदंशका कारण वर्षेनि करिब ५ सय जनाको ज्यान जाने गरेको छ । दूषित पानीको प्रयोग, जीवाणुहरूको संक्रमण, खाद्य असुरक्षा, सचेतनाको कमी, लगायतका कारण महामारीका घटना दोहोरिएका छन् । पर्याप्त जनचेतनाको कमी र खानेपानीका स्रोतमा बाढी पसेर पानी प्रदूषित भई यस्ता घटना हुने गरेका छन् । वन डढेलोबाट निस्केको धुलो-खरानी मिश्रीत पानीमा डेंगु फैलाउने पोथी लामखुट्टेलाई अण्डा पार्न उपयुक्त वातावरण बन्ने र मनसुनको समयमा डेंगु प्रकोप बढ्ने आंकलन गरिएको छ ।

विगतको तथ्याङ्क हेर्दा तुलनात्मक रूपमा संक्रामक रोगहरूका कारण धेरै जनाको ज्यान गएको देखिन्छ । यो वर्ष पनि विभिन्न पानीजन्य रोग र विपद्का घटना बढ्ने अनुमान गरिएको छ । त्यसैले बाढी, पहिरो, डुबान जस्ता प्रमुख विपद्का घटनाहरूसँगै मनसुनको समयमा फैलिन सक्ने डेंगु, मलेरिया, कालाज्वर, झाडापखाला र सर्पदंशजस्ता रोग तथा प्रकोपहरूको लागि पनि तयारी रहनु जरूरी छ ।

२.६ वि. सं. २०८० मा बाढी तथा पहिरोको जोखिम अवस्था

विगतका अभिलेख, विगत १० वर्षको मनसुन पूर्वानुमानको एथार्थता र या वर्षको मनसुनको पूर्वानुमानमा आधारित वैज्ञानिक विश्लेषणबाट २०८० को मनसुन अवधिको बाढी तथा पहिरोको जोखिमको अवस्था आंकलन गरिएको छ ।

चित्र १२ः बाढी तथा पहिरो जोखिम नक्सा

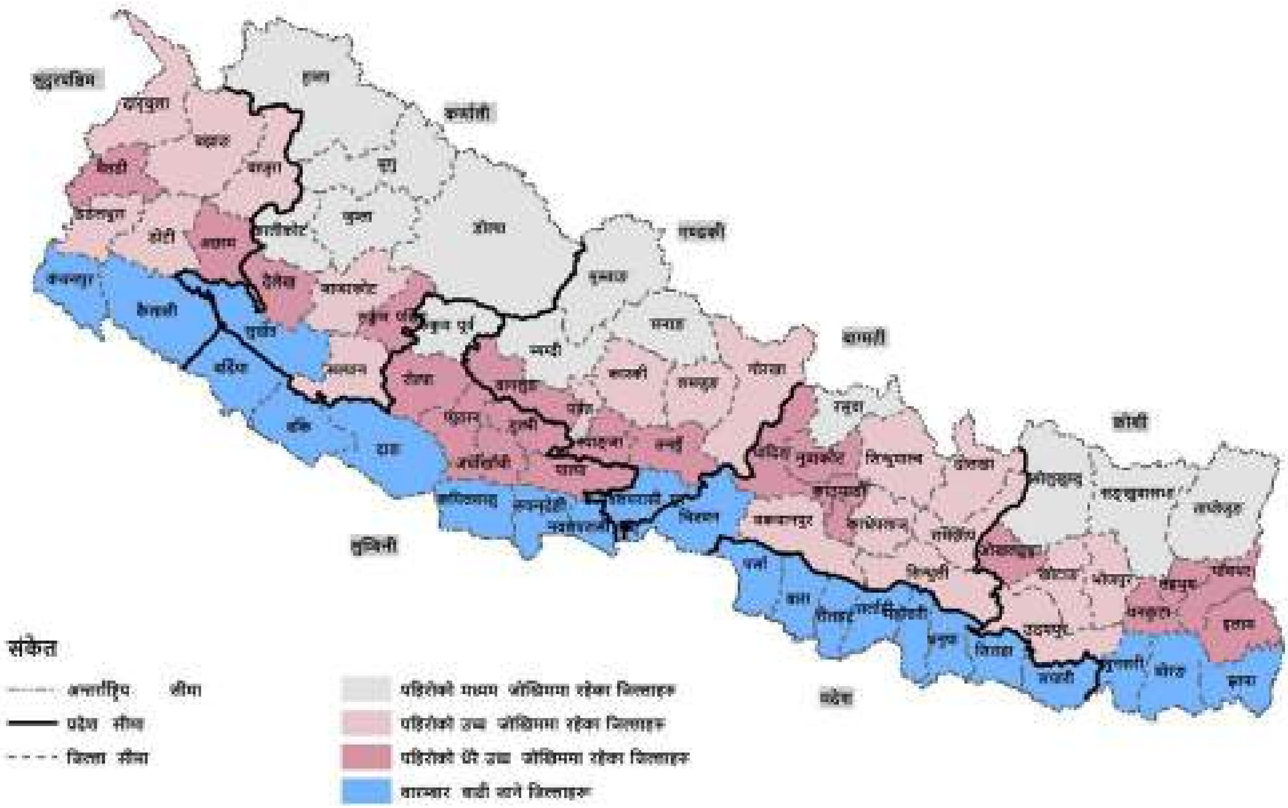

यो विश्लेषणबाट विगत देखिनै बारम्बार बाढीको जोखिम व्यहोर्दै आएका तराईका केही जिल्लामा बाढीको जोखिम केही कम देखिएको छ भने पहाडी क्षेत्रमा पहिरोको जोखिम बढेको देखिएको छ ।

वि. सं. २०८० सालको मनसुनको मौसमी पूर्वानुमान हेर्दा देशका अधिकांश भागमा औसतभन्दा कम वर्षा हुने तर मधेश र कोशी प्रदेशका उत्तरी क्षेत्रहरूमा औसत वर्षा हुने अनुमान गरिएको छ। यो अनुमान वि.सं.

२०७६ सालमा अवलोकन गरिएको वर्षासँग धेरै मेलखाने, वा समान देखिन्छ। तसर्थ २०८० सालको मनसुनको सम्भावित प्रभावको मार्गदर्शनका लागि २०७६ सालको मनसुनलाई पनि केहि आधार लिन सकिन्छ। देशका अधिकांश भागमा मनसुन अबधिभरमा औसतभन्दा कम देखि औसत वर्षाको अनुमान भएता पनि, कुनै समयमा भने उच्चवर्षा हुने सम्भावना भएकोले पहिरोको जोखिम यथावत नै रहनेछ। २०८० सालको मनसुनमा पहिरोको अनुमानित जोखिम र प्रभावको जानकारीको लागि पहिरो संवेदनशीलतालाई आधार मान्न सकिन्छ।

विपद् पोर्टलबाट उपलब्ध उत्कृष्ट संवेदनशीलता मोडेलको आधारमा गरिएको अध्ययनबाट उच्चतम औसत (माध्य) संवेदनशीलता भएका २० पालिकाहरू पहिचान गरिएको छ ।

श्रेणी	जिल्ला	स्थानीय तह	घर संख्या	जनसंख्या	औसत संवेदनशीलता
१	बझाङ	साइपाल	४४७	२६२६	०.३८
२	डोल्पा	शे-फोक्सुण्डो	८६१	३६३५	०.३८
३	मुगु	मुगुम कार्मारोङ	१३७२	६२२२	०.३८
४	डोल्पा	जगदुल्ला	६०१	२५७५	०.३८
५	मनाङ	नार्पा भूमि	१२६	३९६	०.३७
६	डोल्पा	छार्का ताङसोङ	३२०	१६७२	०.३७
७	गोरखा	चुमनुब्री	२०६८	५९३२	०.३७
८	मनाङ	नासोँ	४७१	१६७१	०.३६
९	डोल्पा	काइके	९१६	३९६५	०.३६
१०	हुम्ला	चंखेली	११९३	६५७९	०.३६
११	हुम्ला	डोल्पो बुद्ध	५४३	२४२०	०.३६
१२	मनाङ	मनाङ ङिस्याङ	५६१	१५९५	०.३६
१३	सोलुखुम्बु	खुम्बु पासाङल्हामु	२४८९	८७२०	०.३६
१४	ताप्लेजुंग	फक्ताङलुङ	२८३२	११७९१	०.३५
१५	हुम्ला	सिमकोट	२८८२	११९३५	०.३५
१६	दार्चुला	ब्याँस	२१४३	९६६८	०.३५
१७	म्याग्दी	धवलागिरी	३१७६	१२६१६	०.३५
१८	मुस्ताङ	वारागुङ मुक्तिक्षेत्र	७२३	२०३६	०.३४
१९	हुम्ला	खार्पूनाथ	१४३७	६७३६	०.३४
२०	दार्चुला	अपि हिमाल	१३५५	६७९८	०.३४
जम्मा			२६,५१६	१०९,५८७	

प्रस्तुत नक्साले देशभरिको Generalized rainfall induced पहिरोको सापेक्षित जोखिमको सङ्केत गर्दछ। भौगर्भिक रुपमा देशको पुर्वदेखि पश्चिमसम्मको चुरे तथा महाभारत क्षेत्रमा पहिरोको जोखिम तुलनात्मक रुपमा बढि रहेको देखिन्छ। कमजोर भूगर्भ, पहाडको झुकाव तथा अध्ययन र योजनाबिना सञ्चालन गरिएका बिकासको योजना (जस्तैः सडक निर्माण, खानि दोहन, घर निर्माण आदि) जस्ता मानवीय कार्यले पनि पहाड कमजोर भईसकेको हुने र त्यस्ता ठाउँहरुमा निरन्तर पानी पर्दा जोखिम निम्तिन सक्ने हुँदा त्यस्ता स्थानमा बसोबास गर्ने समुदाय तथा सम्बन्धित क्षेत्रबाट सतर्क गराईराखु पर्ने देखिन्छ।

चित्र १३ः बाढी तथा पहिरो जोखिम नक्सा

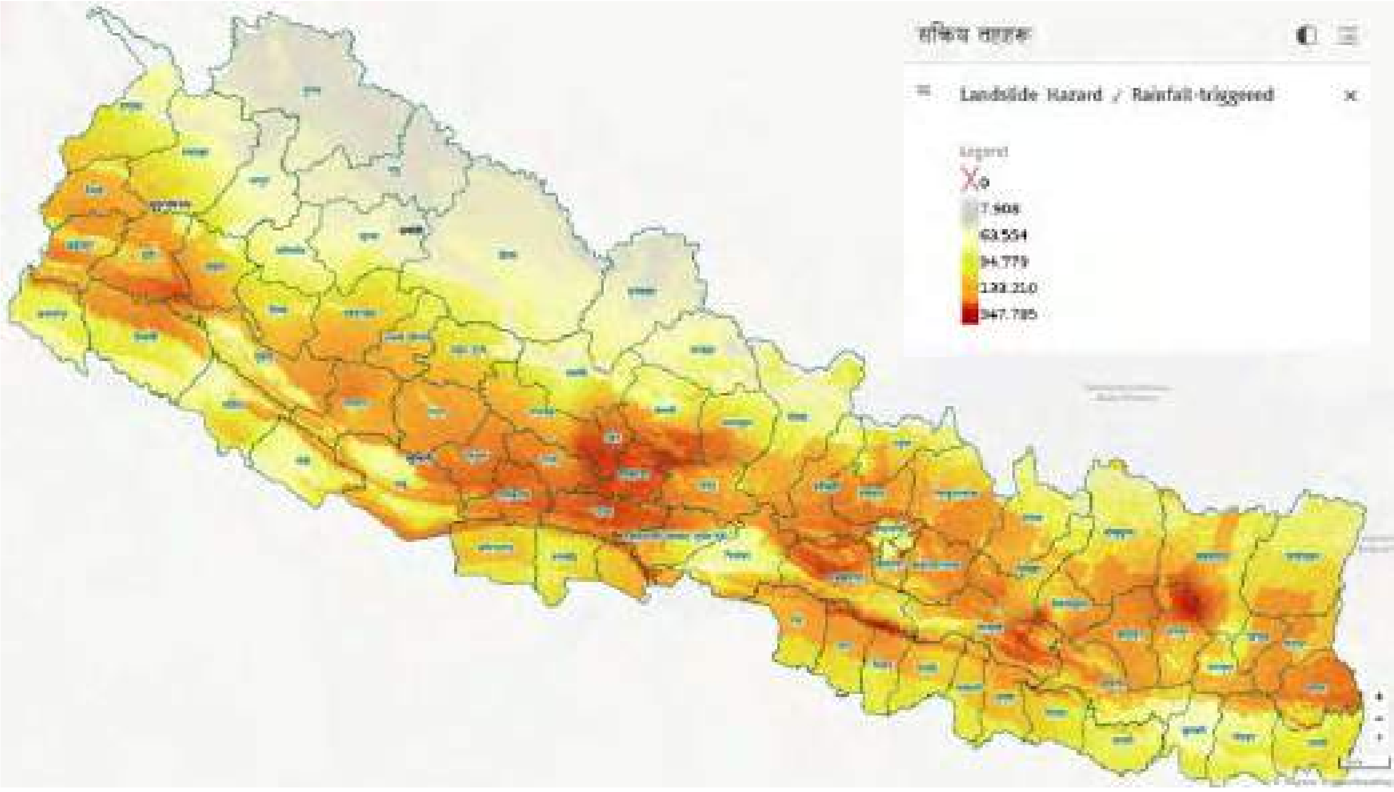

श्रोतः Meteor Project/विपद् पोर्टल

३. मनसुनजन्य विपद् २०७९ समीक्षा र सिकाइ

३.१ वि. सं. २०७९ सालको मनसुन सुरूवात र अन्त्य

साधारणतया नेपालमा जेठको अन्त्य (३०/३१ गते) बाट दक्षिणपूर्वी सीमारेखा हुँदै प्रवेश गर्ने मनसुन, २०७९ सालमा औसत समयभन्दा ८ दिन अगाडी जेठ २२ गते पूर्वी नेपालमा भित्रियो । सामान्यतया करिब एक हप्ताको समयावधिमा कोशी प्रदेशबाट सुदूरपश्चिम प्रदेश पुग्ने मनसुन २०७९ सालमा जेठ २२ मा कोशी प्रदेशको पूर्वी भूभागबाट सुरू भई मधेश, बागमती र गण्डकी प्रदेशमा जेठ २६ गते; लुम्बिनी र कर्णाली प्रदेशमा असार १० गते र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा असार १२ गते प्रवेश भई २२ दिनमा देशभर फैलियो । सामान्यतया अक्टोबर ०२ मा नेपालबाट बहिर्गमन हुने मनसुन २०७९ सालमा १४ दिन ढिला गरी असोज ३० मा देशको समग्र भू-भागबाट बाहिरिएको थियो । साथै औसतमा ११२ दिन रहने मनसुन २०७९ सालमा २२ दिन बढी अर्थात १३४ दिन रह्यो ।

वि. सं. २०७९ को मनसुनमा कोशी प्रदेशको उत्तरि भू-भाग, मधेश प्रदेशको अधिकांश भू-भाग र बागमती प्रदेशको दक्षिण पूर्वी भू-भाग मा सरदर तथा अन्य भू-भागमा सरदर भन्दा बढी बर्षा हुने आंकलन रहेको थियो । देशभरका केन्द्रहरूबाट मापन भएको बर्षाको तथ्याङक अनुसार प्रदेश २ को अधिकांश भू-भाग, लुम्बिनी र कर्णाली प्रदेशका धेरै ठाँउमा, गण्डकी प्रदेशको पश्चिमी क्षेत्रको केही भूभागमा, बागमती प्रदेशको मध्य भूभाग र कोशी प्रदेशका केही स्थानमा सरदर भन्दा कम वर्षा भएको थियो। त्यसैगरी कोशी प्रदेशको दक्षिण-पश्चिमि भूभाग, बागमति प्रदेशको उत्तरी भूभाग, गण्डकी प्रदेशको पूर्वी भूभाग, सुदूरपश्चिम प्रदेशको पूर्वी तथा पश्चिमि भूभाग र कर्णाली प्रदेशको एक दुई स्थानमा सरदर भन्दा बढी वर्षा भएको थियो। देशको अन्य भूभागमा भने सरदर वर्षा मापन भएको थियो। जेठ २२ गतेबाट असोज ३० गतेसम्म सक्रीय रहेको मनसुनको अवधिमा २०७९ सालमा देशभरमा औसतभन्दा कम वर्षा (सरदर बर्षाको ९०.३%) भयो । वि. सं. २०७९ सालको मनसुनको जम्मा वर्षा (रेखामा) तथा सो स्थानको सरदर वर्षाको आधारमा जम्मा वर्षाको प्रतिशत (बिन्दुमा) चित्र १४ मा देखाइएको छ।

चित्र १४: वि. सं. २०७९ सालको मनसुनको जम्मा वर्षा (रेखामा) तथा सो स्थानको सरदर वर्षाको आधारमा जम्मा वर्षाको प्रतिशत (बिन्दुमा)

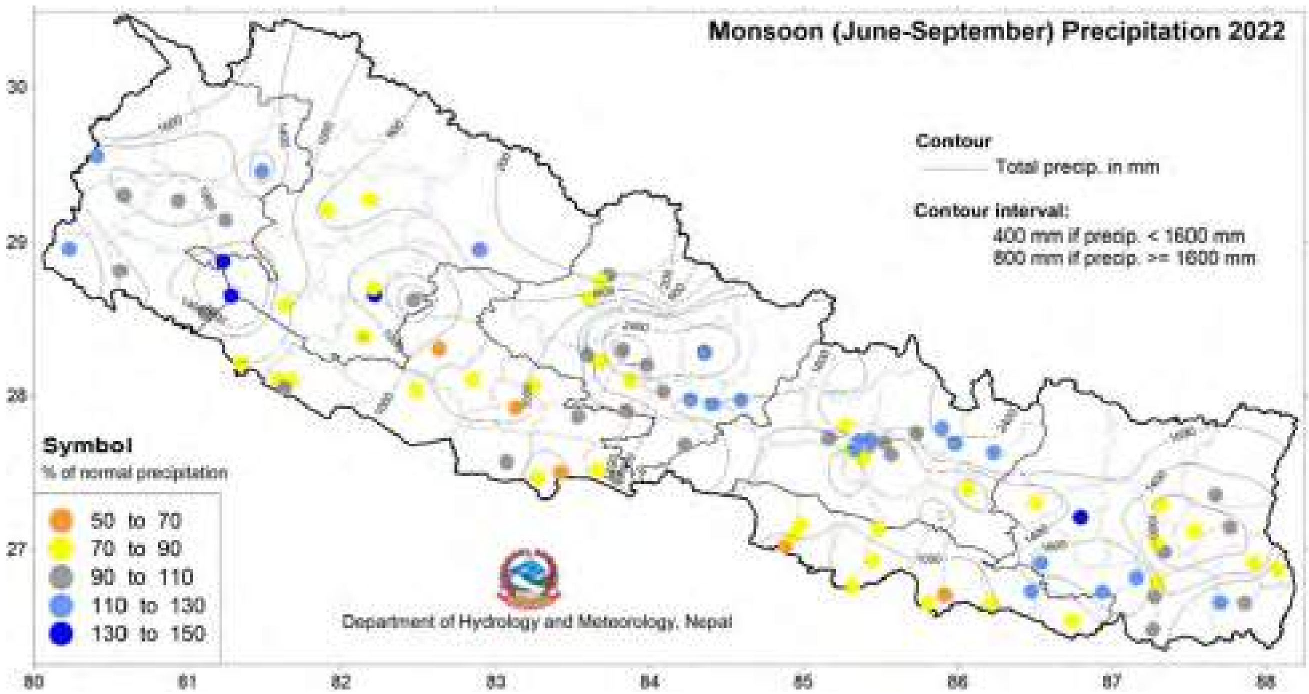

श्रोत: जल तथा मौसम विज्ञान विभाग

जेठ २२ बाट सुरू भएको मनसुन सुरूवातीमा खासै सक्रीय भएन । मनसुन देशैभर असार १२ मा फैलिएको केही दिन पछी असार १३ देखि १६ सम्म केही सक्रीय रह्यो । असार १६ गतेको भारी वर्षासँगै केही कम भई पुनः साउनको तेस्रो हप्ता पुनः केही सक्रीय रह्यो। तत्पश्चात सामान्य वर्षा रही पुनः भदौको १५-१७ गते सम्म केही सक्रीय रह्यो । साथै भदौ २९ देखि असोज २ सम्म लुम्बिनी र सुदुरपश्चिम प्रदेशको अधिकांश स्थानमा भारी बर्षा भई तराईको भू-भागमा बाढीजन्य घट्नाहरू भए । त्यसैगरी असोज १९-२४ गते सम्म बडादशैंके समयमा देशभर बर्षा भएको तथा गण्डकी, लुम्बिनी, कर्णाली र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा भारी बर्षा भई नारायणी र सो भन्दा पश्चिमका सबै नदीहरूमा बाढीजन्य घट्नाहरू घट्नुका साथै पहाडी जिल्लाहरूमा पहिरोका घट्नाहरू भएको पाईयो ।

कर्णाली प्रदेशमा मनसुन लगत्तै पछि असोज महिनाको १९ गते देखि अनपेक्षित रूपमा ठूलो वर्षा हुँदा पनि कर्णाली प्रदेशका १० वटै जिल्लामा पाकेको धान बालीमा ठूलो क्षति हुन बाट जोगिएको र कर्णालीमा हुन सक्ने सम्भावित भोकमरीको समस्या टरेको छ । जसको कारण पूर्वानुमानको सूचना व्यापक रुपमा विभिन्न मद्यमबाट समुदाय सम्म सकुसल पुगेकोले क्षति कम भएको थियो । ठुलो रुपमा सडक संजाल अवरुद्ध भएता पनि संघ प्रदेश र स्थानीय तहहरुको सहकार्यमा योजना अगाबै सडक सञ्चालन भएको थियो ।

प्रदेश र जिल्ला तहमा विषयगत क्षेत्र पहिचान गरी गठन गरिएको र कतिपय जिल्लाहरूमा पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना समेत बनेको अवस्थामा सरकारी र साझेदार संस्थाहरूवीच समन्वय र सहकार्यको लागि संयन्त्र पनि तयार भएको छ। तर स्थानीय तहसम्म विषयगत क्षेत्र गठन नहुँदा र स्थानीय विपद् प्रतिकार्य योजना नबन्दा स्थानीय तहमा प्रतिकार्य संचालन एवम् राहत व्यवस्थापनका लागि समन्वयमा रिक्तता देखिन्छ ।

कर्णाली प्रदेशमा सबै विषयगत क्षेत्र समेटेर अनुमानित परिदृष्यको आधारमा मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयारीको शुरुवात गरिएको छ। यस क्रममा ९ वटा विषयगत क्षेत्रहरूको सहभागितामा कार्ययोजनाले तय गरेका पूर्वतयारीका अधिकांश समष्टिगत एवम् क्षेत्रगत क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन त्यति धेरै हुन सकेको देखिँदैन।

प्रदेशका दुर्गम स्थानीय तहहरूमा विपद्को समयमा खोज उद्धार टोली एवम् सहायता सामाग्री तत्काल पुऱ्याउन कठिनाइ हुने हुनाले सामुदायिक खोज उद्धार टोली तयार गरी आवश्यक सामाग्रीहरू; त्रिपाल, ब्लाङ्केट, हाइजिन किट, म्याट्रेस, खाद्यवस्तु र सेल्टर सामाग्रीको आवश्यकता पहिचान गरी केही मात्रामा स्थानीय तहमै भण्डारण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा तत्काल सञ्चालन गर्न नसक्दा पनि विषयगत क्षेत्रको प्रतिकार्य सञ्चालन शुरू गर्न समस्या हुने गरेको छ । यसको लागि प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा टोली स्थानीय तहमा नै तयार गरी क्षमता विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

कोशी नदी, बेलका नगरपालिकाको बाढी

२०७९ भदौ ३ गते बिहान ३:४५ बजे लगातारको वर्षा र पानीको बहाव बढेपछि लाहुरेखोच, डुम्रीबोटेमा कोशी नदीको बाँध भत्किएर उदयपुर र सुनसरीका विभिन्न बस्तीमा कोशीको पानीबाट डुबानले धौरितापु, श्रीलंका टप्पु, भागलपुर, करैया, तपेश्वरी, लाहुरेखोच, टप्पी, बाहतेपुर, सिसौली टप्पु, रामनगर र चिलिया टप्पुक्षेत्रमा जनजीवन र जीविकोपार्जनलाई प्रभावित गरेको थियो । सो स्थानहरुबाट नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरीका करिब पाँच सय उद्धारकर्मीहरुले प्रभावित जनसमुदायलाई सुरक्षित स्थानमा सारेका थिए ।

यसरी सम्भावित क्षतिको पूर्वानुमान गर्दै, थप क्षति, असर तथा प्रभाव न्यूनीकरण गर्न राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणले कोशी प्रदेश सरकार, जिल्ला विपद ब्यबस्थापन समिति, उदयपुरको बेलका नगरपालिका र सुनसरीको बराहक्षेत्र नगरपालिकाको संयुक्त प्रयासमा थप क्षति र मानवीय संकटबाट जोगाएको अनुभवलाई यस कार्ययोजनामा समावेश गरिएको छ।

३.२ वि. सं. २०७९ को मनसुनबाट भएको क्षति

जेठको अन्तिम साताबाट सुरू भएको अविरल वर्षाका कारण असारको सुरूवातबाट नै देशभर विपद्का घटनाहरू व्यापक हुन थाले । उक्त सुरूवाती विपद्का घटनाहरूको चपेटामा मुख्य गरी सुर्खेत, प्युठान, खोटाङ्ग, बाजुरा, दार्चुला, मकवानपुर, नवलपुर र अछाम जिल्ला बढी प्रभावित भए ।

वि. सं. २०७९ असोज १७-२४ को अविरल वर्षा पछिको बाढी र पहिरोले कर्णालीको माथिल्लो भेगमा करिब ५० जनाको ज्यान लियो भने ७,७७५ परिवार घरबारविहीन हुन पुगे । जुम्ला, मुगु, हुम्ला र कालिकोटका प्रभावित स्थानीय तहहरूको अनुरोधमा प्राधिकरणद्वारा २०७९ असोज २९ देखि कार्तिक ०८ सम्म प्रभावित ठाउँहरुमा विपद् पछिको क्षति र पुर्नलाभ मूल्याङ्कन गर्न चारवटा विज्ञ प्राविधिक टोलीहरू खटाइएको थियो । अध्ययनबाट आवासपछि सबैभन्दा बढी क्षति सिंचाईका पूर्वाधारहरुमा परेको देखिन्छ भने नोक्सानी तथा क्षतिको तथ्याङ्क हेर्दा मुगुको खत्याड गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी क्षति भएको छ । ती अध्ययन टोलीले जिल्लाहरुमा पहिरो र बाढीको स्थान, आयाम र प्रभाव तथा यस क्षेत्रको समग्र सामाजिक-आर्थिक अवस्थामा परेको प्रभावको अध्ययन तथा सिफारिस गरेका थिए ।

सोही अध्ययनले लामो समयसम्मको अविरल वर्षा, पहाडी क्षेत्रको सतहमा जमेको पानी निकासको कमजोर व्यवस्थापन, कमजोर कृषि अभ्यासहरू, नदी किनारको अतिक्रमण, विना इञ्जिनियरिङ जथाभावी सडक निर्माण, जलविज्ञान अध्ययनको अभावमा बाढीले गर्दा हुने क्षतिको अनुमान नगरी संरचनाहरूको निर्माण जस्ता बिषयहरुलाइ बिपदको कारणका रुपमा औंल्याएको थियो ।

३.३ वि. सं. २०७९ सालको मनसुन पूर्वतयारी र प्रतिकार्य

विपद् प्रतिकार्यको सफलता मूलतः विपद्पूर्व गरिने तयारीमा निर्भर रहन्छ । गत बर्ष राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको नेतृत्वमा सरकारी निकायहरु, विकास साझेदार, निजि क्षेत्र, मानवीय सहायतामा कार्यरत संस्थाहरुको संग्लग्नतामा मनसुन पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजना बनाइएको थियो । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य ढाँचा २०७०, विपद् पूर्वतयारी तथा योजना तर्जुमा मार्गनिर्देशन २०६७ र विगतको भोगाइ र सिकाइलाई आधार मान्दै सम्बन्धित विषयगत मन्त्रालय, सम्बन्धित निकाय तथा सहयोगी निकायहरूको भूमिका र जिम्मेवारी सुनिश्चित गर्ने गरी जेठ ३० गते विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यकारी समितिको बैठकबाट "मनसुन पूर्वतयारी र प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजना २०७९" जारी गरियो । केन्द्रीय भूमिकामा रहेको राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको समन्वय र सहजीकरणमा प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तहहरूले पनि आफ्नो क्षमता, साधन र स्रोतले भ्याएसम्म तयारीका क्रियाकलाप पूरा गरे । आफ्नो कानूनी दायराभित्र रही प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने र पूर्वयोजनाहरू अद्यावधिक गर्ने, आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रलाई अझ बढी सक्रीय र क्रियाशील तुल्याउने, प्रतिकार्यका लागि आवश्यक साधन स्रोत जुटाउने, स्थानीय गाउँ समाजलाई चनाखो र चेतनशील बनाउने र सम्भव भएसम्म कृत्रिम अभ्यास र तालिमहरू समेत गराउनेसम्मका क्रियाकलापहरू सम्बन्धित प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तहमा सम्पन्न भए ।

अर्कोतर्फ सुरक्षा निकाय (नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल) ले पनि आफ्नो प्रतिकार्यको भूमिकालाई रक्षा मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय र राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको नेतृत्व र समन्वयमा पूरा गरे । नेपाली सेनाले आफ्ना हवाई साधनलाई Prepositioning गर्ने, Engineering Equipment, प्रतिकार्य फौज तथा उपकरणहरू रूजु हालतमा राख्ने, सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल र नेपाल प्रहरीले पनि आफ्ना साधन, स्रोत र खोज तथा उद्धार कार्य गर्ने जनशक्तिलाई तयारी हालतमा राख्ने र Prepositioning गर्ने कार्यहरू चरणबद्ध रूपमा सम्पन्न गरे । यसरी केन्द्रदेखि प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहसम्मको सम्बन्धित निकायहरूको मनसुन पूर्वतयारीका चरणहरू पूरा गरिए ।

असार महिनाको सुरूवातबाटै देशभर विपद्का घटनाले तीव्र रूप लिन थाले लगत्तै राज्यका विपद् प्रतिकार्यका संयन्त्रहरू स्फूर्तरूपमा क्रियाशील भए । केन्द्रीय तहमा राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको नेतृत्व र राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (NEOC) को अगुवाइमा प्रदेश आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (PEOC), जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (DEOC) र केही स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (LEOC) हरू आ-आफ्नो उपलब्ध साधन स्रोतसहित प्रतिकार्यमा जुटे । सम्बन्धित जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति (DDMC) को नेतृत्वमा तीनवटै सुरक्षानिकायका सुरक्षाकर्मी खोज तथा उद्धार कार्यका लागि विपद् प्रभावित क्षेत्रमा तत्काल खटिए । मनसुनको पहिलो दुई हप्ता विपद् प्रतिकार्यको हिसाबले निकै चुनौतीपूर्ण रह्यो । राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी सङ्घ संस्थाका साथसाथै, संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय निकायहरू, रेडक्रस सोसाइटी लगायत अन्य निजी तथा सामाजिक संघ संस्थाको समेत सहयोग रह्यो ।

कुल १३३ दिनको मनसुन र पाँच दिनको मनसुनपश्चातको विपद्को समयावधिमा विपद् प्रभावित क्षेत्रमा खोज तथा उद्धारका साथसाथै सडक विभाग, सुरक्षानिकाय र स्थानीय सरकारको पहलमा बाढी पहिरोबाट क्षतिग्रस्त अधिकांश सडकखण्ड र पुल पुलेसा सुचारू गरियो । उक्त कार्यका लागि सडक विभाग अन्तर्गत मात्र १८६ वटा हेभी इक्विपमेन्ट परिचालन गरिएको थियो ।

३.४ विगतका विपद् प्रतिकार्यका सिकाइ

१. विपद् व्यवस्थापनमा संलग्न निकायका कर्मचारी तथा राज्यका विभिन्न तहमा चुनिएका जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता विकासमा राज्यले थप लगानी गर्नुका साथै विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम, अभ्यास, छलफल तथा सेमिनार आदिलाई नियमित बनाउन जरूरी देखिन्छ । उक्त क्षमता विकासको आयामलाई वृत्ति विकाससँग जोडी नीतिगत व्यवस्था गर्नसके विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको संस्थागत क्षमता सुदृढ हुने देखिन्छ ।

२. मन्त्रालय तथा अन्य सरकारी निकायहरूमा विपद् व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने कर्मचारीहरूको छोटो समयमा हुने सरूवा तथा फेरबदलका कारण विपद् व्यवस्थापनमा भइरहेको कार्य प्रगतिमा असर पर्ने गरेको छ । तसर्थ यसरी सरूवा, पदोन्नति वा अन्य कारणबाट पुराना कर्मचारी अन्यत्र सरूवा भई नयाँ कर्मचारी त्यस नियुक्तिमा आउँदा आफूले गरेका काम र त्यसबारेका कागजात बुझबुझारथ गर्ने परिपाटी बसाल्नु अत्यावश्यक देखिन्छ ।

३. विपद्का कारण हाल बेहोरिरहेको सामाजिक तथा आर्थिक क्षति र भविष्यमा आउन सक्ने चुनौती सामना गर्न विपद् व्यवस्थापनलाई राज्यले विशेष महत्त्व दिनुको विकल्प रहँदैन । तसर्थ विपद् व्यवस्थापनलाई निजामती सेवा तथा सुरक्षानिकायहरूमा छुट्टै विषयगत क्षेत्र निर्धारण गरी राज्यका चारवटै (सङ्घ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय) तहमा छुट्टै प्रशासनिक संयन्त्रको विकास गरी कर्मचारीको व्यवस्थापन, वृत्ति विकास गर्नसके आगामी दिनमा यस क्षेत्रले अझ फड्को मार्ने देखिन्छ ।

४. तीनवटै सुरक्षानिकायका सुरक्षाकर्मीलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिममा अझै बढी सक्रीय बनाई

आधुनिक उपकरण र साधन स्रोतले सुसज्जित बनाउन अत्यावश्यक छ । राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०७० ले निर्दिष्ट गरेअनुसार INSARAG बाट मान्यता प्राप्त खोज तथा उद्धार टोली निर्माण गर्न सके आगामी दिनमा खोज तथा उद्धार अझ प्रभावकारी बन्ने सम्भावना रहन्छ ।

५. विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा प्रभावकारी खबर तथा सूचना व्यवस्थापन एक महत्त्वपूर्ण चुनौतीको रूपमा रहेको छ । व्यवस्थित प्रतिवेदन र सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको अभावमा विपद्का घटना लगायत प्रभावकारी प्रतिकार्य त्यसको समीक्षा र अभिलेखीकरण सधैं प्रभावित बन्दै आएको छ । तसर्थ खबर तथा सूचना व्यवस्थापनको आयामभित्र पर्ने तथ्याङ्क सङ्कलनदेखि लिएर प्रतिवेदन, अभिलेखीकरण, भण्डारण, समीक्षा, निगरानी र वितरणसम्मका क्षेत्रलाई समावेश गर्ने गरी एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको व्यवस्थापन गर्न एकदमै जरूरी देखिन्छ ।

६. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रहरूको भूमिका महत्त्वपूर्ण हुन्छ । त्यसका बाबजुद हालसम्म स्थापना भएका केन्द्र, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहका आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रहरूबीच आपसी समन्वय र सहकार्यका निम्ति निश्चित माध्यम र संयन्त्रको अभावमा पूर्ण दक्षता हासिल गर्न सकिएको छैन । तसर्थ केन्द्रीय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रदेखि स्थानीय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रसम्मलाई जोड्ने डिजिटल माध्यमको विकास गरी एउटै कार्यगत प्रणाली र रिपोर्टिङ सिस्टमको व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

७. विपद्को समयमा स्थानीय समाज र छरछिमेक प्रतिकार्यको पहिलो तह (First responder) रहने हुँदा उनीहरूको प्रतिकार्य क्षमता विकासमा राज्यले विशेष जोड दिनु पर्दछ । त्यसका लागि स्थानीय तहमा स्वयंसेवक व्यवस्थापन एउटा विकल्प हुन सक्छ । स्थानीय तथा समुदाय तहमा स्वयम्सेवकहरूको सँगठित रूपमा क्षमता विकास गरी परिचालन गर्नुका साथै आवश्यक न्यूनतम प्रतिकार्य सामाग्रीहरू समेत उपलब्ध गराई तयारी अवस्थामा राख्न सकेको खण्डमा समुदाय तहमा विपद् प्रतिकार्य क्षमता आगामी दिनमा अझ प्रभावकारी बन्ने देखिन्छ ।

८. गत बर्ष २०७९ सालको मनसुनमा पश्चिम राप्ती जलाधारको कुशुम लगायत तल्लो तटिय क्षेत्रमा जल तथा मौसम विज्ञान विभागले केन्द्र स्थापना गरेपश्चातकै ठुलो बाढी (करिव १०० बर्षमा आउने बाढी) मापन भएको, पूर्वसूचना केन्द्रहरू बगाई क्षति समेत भएको तर समयमै बाढीको पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचनामा जनसाधारणको पहुँचले गर्दा बाढीबाट हुने मानविय क्षति साविकको तुलनामा न्यून भएको ।

९. गत बर्ष २०७९ सालको मनसुनमा दैनिक बाढी पूर्वानुमान बुलेटिनको ढाँचामा सुधार भई नदी बेसिन अनुसार तालिका तथा जोखिमको आधारमा (न्यून जोखिमको लागि हरियो, मध्ययम जोखिमको लागि पहेंलो, उच्च जोखिमको लागि सुन्तला र अतिउच्च जोखिमको लागि रातो) गरी पूर्वानुमान उपलब्ध गराउँदा सम्बन्धित सरोकारवाला तथा जनसाधारणलाई बुझ्न सहज भएको पाईयो।

१०. जल तथा मौसम विज्ञान विभागले प्रकाशित गरेको बाढी पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचना प्रतिवेदनमा समेत बस्तुगत रूपमा बाढी पूर्वानुमान र नदीहरूको बास्तविक अबस्थाको विश्लेण गरी परिमाणात्मक मूल्याङकन (Quantitative Evaluation) को नतिजाको विश्लेषण गर्दा ३ दिने बाढी पूर्वानुमान बुलेटिनको शुद्दता (Accuracy) ९० % भन्दा धेरै रहेको पाईयो । असोज १९-२४ को ठुलो बाढीको हकमा असोज १५ मा नै तथा भदौ २९ -असोज २ सगम्मको बाढीको भदौ २६ गतेनै बिषेश पूर्वानुमान भएको र पूर्वानुमान अनुरूपकै प्रभावहरू देखिएको । यसर्थ विभागबाट प्राप्त बाढी पूर्वानुमान अनुसार विश्वसनीय रूपमा समयमै पूर्व तयारी र प्रतिकार्य गर्न सकिने देखिन्छ ।

३.५ प्राधिकरणबाट मनसुनजन्य विपद्का लागि गरिएको थप तयारी

१. पूर्व सूचना तथा पूर्व कार्यका लागि साइरन जडान

राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणले बहुप्रकोपीय पूर्वसूचना प्रणाली तथा पुर्वकार्य का लागि सप्तरी, रौतहट,बाँके,बर्दिया,कैलाली र कंचनपुर जिल्लाका अति जोखिमयुक्त १३ स्थानीय तहमा ३४ ओटा स्थानमा Audio Emergency Warning and Notification System (साइरन प्रणाली) जडान गरेको छ । यो प्रणालीले संभावित विपदबारे सर्वसाधारणलाई सूचित गर्ने र पूर्व कार्यका लागि सचेत गराउने गर्दछ। यस साइरन प्रणालीमा सिमकार्ड र इन्टरनेटको सुविधा हुने भएकाले स्थानीय पालिका, जिल्ला, प्रदेश वा केन्द्रबाट सूचना प्रवाह गर्न सकिनेछ । यस प्रणालीले ध्वनी मात्र निकाल्ने नभएर स्थानीय भाषामा समेत सूचना वा जानकारी दिन सक्नेछ । साइरनको ध्वनी उपकरण राखिएको स्थानबाट चारै दिशामा करिव २ किलोमिटरसम्म सुन्न सकिनेछ ।

चित्र १५: पूर्व सूचना तथा पूर्व कार्यका लागि साइरन जडान

२. Mass Casualty Evacuation Vehicle

यस बर्ष राष्ट्रिय बिपद जोखिम न्यूनीकरण तथा ब्यबस्थापन प्राधिकरणले केहि गरि मानिसहरु ठूलोसंख्यामा एकैसाथ प्रभावित बन्न पुगेमा घाइतेहरु पिच्छे सवारी साधनको प्रबन्ध गर्न नपर्ने गरि स्वास्थ्योपचारको सुबिधा सहितको एउटै सवारीसाधनबाट उद्दार गर्न सक्ने प्रबन्ध मिलाइएकोछ । यो एउटा सवारीसाधनमा छ जनालाइ बेडमा राखि र प्यरामेडिक्स सहित केहिलाइ कुर्सिमा राखेर उपचार गर्दै उद्दार गरिन्छ । यी सवारीसाधनमा भेण्टिलेटर अल्ट्रा साउण्ड मेसिन लगायत अत्याधुनिक उपकरण सहित A Class को एम्बुलेन्समा हुने सबै खालका critical care facilities को सुविधा उपलब्ध छन् । CCTV जडान गरिएकाले सो मार्फत टाढा रहेका बिषय बिज्ञ चिकित्सकको सल्लाहबाट सेवा उपलब्ध गराउदै बिशिष्टिकृत सेवा दिने अस्पतालसम्म पुर्याउन सकिन्छ । हाल सातवटा प्रदेशमा सातवटा र काठमाण्डौं उपत्कामा एउटा समेत आठवटा यस्ता सवारी साधनहरु सशस्त्र प्रहरीबल नेपालले सञ्चालन गर्ने गरि प्रबन्ध मिलाइएकोछ । विपद्को अवस्थामा एकै चोटीमा ८ जना सम्मलाई एकै पटक उद्दार गरि उपचार गर्न र जोखिमको अवस्था हेरी विपद्को क्षेत्रमा mobile hospital को रुपमा पनि संचालन गर्न सकिन्छ ।

३. A Class Ambulance

यस बर्ष राष्ट्रिय बिपद जोखिम न्यूनीकरण तथा ब्यबस्थापन प्राधिकरणले अक्सिजन ग्यास नेबुलाइजर पोर्टेवल भेण्टिलेटर जस्ता जीवन रक्षक उपकरणहरु (Life saving equipments) सहित स्वास्थ्य तथा जनसंख्या

मन्त्रालयले निर्धारण गरेको मापदण्ड पुरा भएको A Class को Ambulance को पनि व्यवस्था गरेकोछ । सिकिस्त अवस्थामा रहेका घाइतेहरुलाइ यो सेवा उपलब्ध गराउने गरि सातवटा प्रदेशमा सातवटा र काठमाण्डौ उपत्कामा एउटा समेत आठवटा यस्ता सवारी साधनहरु सशस्त्र प्रहरीबल नेपालले सञ्चालन गर्ने गरि प्रबन्ध मिलाइएकोछ ।

४. स्रोत व्यवस्थापन प्रणाली (Resource Management System) को सञ्चालन र व्यवस्थापन

यसै बर्षबाट प्राधिकरणले Web आधारित स्रोत ब्यबस्थापन प्रणाली (Resource Management System (RMS) / Godam (https//:godam.gov.np) तयार गरि सञ्चालनमा ल्याएकोछ । यसले खोज, उद्धारका उपकरणहरू सहितका सङ्घीय, प्रादेशिक, जिल्ला र स्थानीय तहका सरोकारवालाहरूलाई पहिचान गर्न; आपतकालीन उपकरण र सामाग्रीहरु कसले; कहा भण्डार व्यवस्थापन गरेका छन् भन्ने जानकारीलिइ आवश्यकता अनुसार स्थानीय तहमा स्रोतको उपलब्धता र स्रोत आवश्यकताको अनुगमन गर्न; उपलब्ध स्टकको खोजी र सदुपयोग गर्न सजिलो हुन्छ । साथै आबश्यक भएका स्थानमा भण्डार भएको ठाउबाट सजिलै साधन; स्रोत हस्तान्तरण गर्न पनि सकिन्छ ।

५. मनसुनजन्य विपद्बाट क्षतिग्रस्त निजी आवास पुनर्निर्माण

गत बर्ष २०७९ को मनसुनजन्य विपद्बाट क्षतिग्रस्त २९०६ जना लाभग्राहीको निजि आवास पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना कार्यका लागि विभिन्न किस्तामा जम्मा ७५,३९,१०,०।-(अक्षरेपी पतहत्तर लाख उनन्चालिस लाख दश हजारमात्र) जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको कोषको अनुदान रकम पठाईसकिएको छ ।

यसकलागि यस प्रणालीमा साधन; स्रोतको विवरण प्रविष्ठ गर्न र आबश्यक परेका समयमा सामाग्रीका बारेमा जानकारी लिइ त्यसलाइ ब्यबस्थापन गर्न दुइ तहमा सिपको आबश्यक्ता पर्दछ । प्रणालीमा साधन; स्रोतको बिबरण प्रबिष्ठ गर्न सबै जिल्ला प्रशासन कार्यालयका बिपद फोकल पर्सनहरुलाइ एक तहको पहिलो चरणको Online तालिम दिइ सकिएको छ । त्यसका आधारमा केहिले बिबरण प्रविष्ट गर्न पनि थालि सकेका छन् । उनीहरुलाइ यो बिबरण प्रबिष्ट गर्न उत्प्रेरित गर्न र आवश्यक पर्दा त्यसलाइ ब्यबस्थापन गर्न सबै जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी, सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी र सुरक्षा निकायका समेत अधिकृतहरुलाइ Online बाटै भए पनि तालिम दिन आबश्यक हुन्छ । यो प्रकृया निरन्तर चलि रहने र अध्याबधिक गरिरहदा बढि व्यवहारिक हुन्छ । यो RMS प्रणालीले तल देखि माथिसम्म (स्थानीय, प्रदेश, संघ) सम्म साधन; स्रोतको व्यवस्थापनमा संलग्नता, सहयोग,सहभागिता र स्वामित्वलाइ सुदृढ बनाउनेछ ।

६ राष्ट्रिय स्वयंसेवक परिचालन

प्राधिकरणले खोज, उद्धारका काममा संलग्न हुने स्वयंसेवकहरुको संस्थागत विकास एवम् परिचालन गर्न कार्यबिधि स्वीकृत गरि यहि कार्यबिधिका आधारमा एक Web आधारित स्वयंसेवक ब्यबस्थापन प्रणाली (VMS) (https://vms.ndrrma.gov.np/) यसै बर्षबाट सञ्चालनमा ल्याएकोछ । यसले सङ्घीय, प्रादेशिक, जिल्ला र स्थानीय तहमा स्वयंसेवक ब्यूरो गठन गरि ब्यबस्थित र मर्यादित ढंगले स्वयंसेवक परिचालन गर्ने प्रणाली स्थापना गर्ने छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि स्वयंसेवकहरुको संस्थागत विकास एवम् परिचालन गरी विपद् व्यवस्थापनको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्नु, स्वयंसेवकहरुलाइ संगठित गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्नु, स्वयंसेवक परिचालनका लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा संस्थागत संरचनाको व्यवस्था गर्नु, स्वयंसेवक परिचालन गर्ने संघ, संस्था वा निकायका प्रयासलाई एकीकृत गर्नु, विपद् व्यवस्थापनमा अन्तर्राष्ट्रिय स्वयंसेवकहरुको परिचालन र व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्नु यसको मुख्य उद्देश्य रहेकोछ । यो प्रणालीमा हालसम्म कोशी प्रदेशमा ४७६, मधेश प्रदेशमा ८०४, बागमती प्रदेशमा २३०९, गण्डकी प्रदेशमा १८५५, लुम्बिनी प्रदेशमा ९७५, कर्णाली प्रदेशमा ६५२ र सुदुर पश्चिम प्रदेशमा २०४ गरि जम्मा १,००,४२२ स्वयंसेवकहरु सूचिकृत भइसकेका छन् ।

३.६ आपत्कालीन प्रतिकार्य कोष तथा सामाग्रीहरूको उपलब्धता

केन्द्र प्रदेश तथा जिल्ला तहमा रहेका विभिन्न विपद् व्यवस्थापन कोषमा देहाय बमोजिमको रकम मौज्दात रहेको छ सातवटै प्रदेशमा रहेमा मानवीय सहायता केन्द्रमा मौज्दात बन्दोबस्ती तथा खोज उद्धार सामाग्रीहरू, विभिन्न मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका यन्त्र उपकरण तथा सामाग्रीहरू तथा सुरक्षानिकायहरूसँग रहेका खोज उद्धार जनशक्ति, यन्त्र उपकरण तथा सामाग्रीहरू र विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका राहत सामाग्रीहरूको विवरण अनुसूचीमा राखिएको छ ।

प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप सहायता कोष ३ अर्ब १० करोड ६७ लाख १७ हजार ९२६ रूपैयाँ						
विपद् व्यवस्थापन कोष १ अर्ब ८१ करोड ८९ लाख ९० हजार रूपैयाँ						
प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कोष (७ वटै) (रूपैयाँ हजारमा) ५१ करोड ३३ लाख ७०० रूपैयाँ						
कोशी प्रदेश ४,१८,३४	मधेश प्रदेश १९,१८,५४	बागमती प्रदेश २०,८८,१२	गण्डकी प्रदेश १६,५५,५१	लुम्बिनी प्रदेश ३,२७,२०	कर्णाली प्रदेश ४५,९८,६२	सुदूरपश्चिम प्रदेश १८,७१,५९
जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोष (७७ वटै) (रूपैयाँ हजारमा) ५९ करोड २२ लाख ८८ हजार रूपैयाँ						
ताप्लेजुङ १०,०९	सप्तरी २५,००	दोलखा ६,५५	गोरखा ३४,००	परासी १३,३०	सुर्खेत १,०२,९८	कैलाली ४,९९,००
पाँचथर १०,९९	सिराहा ५८,४४	रामेछाप ९,००	लमजुङ १५,००	रूपन्देही २९,७२	सल्यान २३,०७	कंचनपुर ३१,११
इलाम ४५,४१	धनुषा २६,६३	सिन्धुली १८,४०	तनहुँ २०,००	कपिलवस्तु २५,०१	रूकुम पश्चिम १३,९१	डडेलधुरा २३,८७
झापा १,४०,२४	महोत्तरी २५,००	रसुवा १५,००	नवलपुर १०,६५	पाल्पा ४५,५९	जाजरकोट ९,८८	डोटी ३३,५७
मोरङ ९७,६५	सर्लाही ३,९२,०४	नुवाकोट ११,१३	स्याङ्जा ६,९६	गुल्मी २०,०४	दैलेख १७,३३	बैतडी ९,९८
सुनसरी ३७,०९	रौतहट १६,७१,५३	सिन्धुपाल्चोक १८,४०	कास्की ५,५४	अर्घाखाँची ४,१५	कालिकोट ४,२४,४५	अछाम १,२३,५०
धनकुटा १०,३०	बारा २५,००	काभ्रेपलाञ्चोक २०,००	मनाङ १७,६९	दाङ ९९,३३	जुम्ला १,५०	बझाङ ७५,०२
तेह्रथुम १२,५८	पर्सा ९६,३१	भक्तपुर ३०,०४	पर्वत ६,७४	बाँके ७८,६२	डोल्पा १५,००	बाजुरा १०,७०
संखुवासभा २०,६४		काठमाडौं १,२१,०४	बाग्लुङ २०,१२	बर्दिया ३,३६,१६	मुगु १४,९९	दार्चुला २९,६६
भोजपुर १४		ललितपुर ५,०९,५५	म्याग्दी ११,००	प्यूठान ३२,००	हुम्ला ३७,९५	
उदयपुर -		मकवानपुर ३०,०८	मुस्ताङ २५,९५	रोल्पा १९,९९		
खोटाङ २१,८२		चितवन १५,७६		रूकुम पूर्व १४,२३		
सोलुखुम्बु १२,०१		धादिङ १३,२६				
ओखलढुंगा ६३,७०						

४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी मुख्य जिम्मेवारी

४.१ सङ्घीय मन्त्रालय तथा निकायहरूको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी

गृह मन्त्रालय

- मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय विपद् व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुखको संयोजकत्वमा अन्य मन्त्रालयहरूका समेत प्रतिनिधि रहने गरी मनसुन अवधिभरका लागि राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यञ्चालन केन्द्रमा मनसुन प्रतिकार्य कमाण्ड टोली खटाउने ।
- जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिहरूलाई जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ऑावधिक गर्न निर्देशित गर्ने ।
- विपद् प्रतिकार्य तथा राहत सामाग्रीहरूको मौज्दात अध्यावधिक गर्ने ।
- विपद् प्रतिकार्य तथा राहत सामाग्रीहरूलाई सम्भावित आवश्यकताका स्थान (Strategic Location) मा भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- मानवीय सहायता स्थल, प्रदेश गोदामघर तथा अन्य निकायहरूसँग रहेका प्रतिकार्य तथा राहत सामाग्रीहरूको आवश्यकताका आधारमा परिचालन गर्ने/गराउने।
- बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र (Logistics Cluster) को नेतृत्व गर्दै सहयोगी संस्थाहरू समेतको सहयोगमा यस क्षेत्रलाई क्रियाशील गरी आपत्कालीन सामाग्रीको ढुवानी सुचारू राख्ने ।
- जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरी आपत्कालीन सामाग्रीको खरिद तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- विपद् प्रभावितको खोजी, उद्धार तथा आवश्यक औषधि उपचारको निःशुल्क व्यवस्था गर्ने ।

राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण

- राष्ट्रिय विपद् व्यवस्थापन परिषद् र कार्यकारी समितिको वैठकका निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- खोज, उद्धार तथा राहत कार्यमा समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
- राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (National Emergency Operation Centre - NEOC) लाई २४ सै घण्टा सञ्चालनमा राख्ने । प्रदेश आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (Provincial Emergency Operations Centre), जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (District Emergency Operations Centre) र स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (Local Emergency Operations Centre) हरूलाई पूर्वतयारीको अवस्थामा राख्न समन्वय गर्ने ।
- आवश्यकता अनुसार अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय आपत्कालीन कोषहरू परिचालन गर्न समन्वय गर्ने ।
- सबै आपत्कालीन विषयगत क्षेत्र (Emergency Cluster) हरूलाई समयमै क्रियाशील गर्ने ।
- जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, खानी तथा भूगर्भ विभाग र सिँचाइ विभागसँग सहकार्य गरी पहिरो, बाढी र डुबानको पूर्व सूचना प्रणालीलाई थप चुस्त तथा व्यवहारिक बनाउने र यसको निरन्तर समन्वय गर्ने ।
- सबै जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिहरूलाई कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने, गर्न लगाउने।
- आकस्मिक भूस्खलन क्षेत्र, पहिरो प्रभावित क्षेत्र, गल्छी क्षेत्रहरूको जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी कार्य,

प्रतिकार्यका लागि चाहिने उद्धार सामाग्रीको व्यवस्था तथा समन्वय गर्ने, गर्न लगाउने तथा कटान प्रभावित तराईका जिल्लामा आश्रय स्थल निर्माण गर्ने, गर्न लगाउने ।

- कटान प्रभावित तराईका जिल्लामा आश्रय स्थल निर्माण गर्ने, गर्न लगाउने ।
- जोखिम क्षेत्रको प्रभावमा आधारित पूर्वानुमान प्रणालीको प्रवर्धन र विस्तार गर्ने ।
- गृह मन्त्रालयसँग समन्वय गरी बाढी र डुबानको क्षतिको लेखाजोखा गर्न ड्रोनको प्रयोगमा सहजीकरण गर्ने ।
- सूचना संकलन, व्यवस्थापन, विश्लेषण र प्रवाहलाई व्यवस्थित बनाउने ।
- खुला स्थान, हेलीप्याड, सर्पदंश उपचार केन्द्रको विवरणहरू अध्यावधिक गर्ने ।
- सबै प्रकारका विपद्बाट जोगिन र जोगाउन के गर्ने भन्ने बारे सञ्चार सामाग्री निर्माण गरी प्रचार गर्ने
- यौन दुव्र्यवहारको सम्भावित जोखिम रोकथाम तथा न्यूनिकरणका लागि अभिमूखिकरण गर्ने अथवा सञ्चार सामाग्री निर्माण गरी प्रचारप्रसार गर्ने ।
- मनसुनको समयमा हप्तामा एकपटक मिडिया ब्रिफिङ कार्यक्रम गर्ने र कार्यालयमा मिडिया डेस्क स्थापना गरी नियमित सूचना प्रवाह गर्ने ।
- राहत वितरण कार्यमा एकद्वार नीति अवलम्बन गर्न सहयोग गर्ने ।
- बाढी तथा पहिरोबाट क्षति भएका निजी आवासको पुनर्निमाण र पुनर्स्थापनालाई निरन्तरता दिने ।
- श्रोत व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (godam.gov.np) वेव पोर्टलमा समेत राख्न लगाउने ।

प्रदेश आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (Provincial Emergency Operation Centers)

- राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रसंग नीतिगत समन्वय र जिल्ला तथा स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरूसँग कार्यगत समन्वय गर्ने ।
- प्रतिकार्यको लागि चाहिने सामाग्री साथै राहत सामाग्रीहरूको प्रबन्ध गर्ने ।
- प्रतिकार्य तथा राहत सामाग्रीहरूको उचित भण्डारणको अनुगमन गर्ने र जिल्ला एवं स्थानीय स्तरसम्म भण्डारणको व्यवस्था मिलाउने ।
- प्रतिकार्य तथा राहत सामाग्री भण्डारणका लागि सञ्चालित गोदामघरहरूबाट जिल्ला तथा स्थानीय तहलाई सामाग्री उपलब्ध गराउने ।

जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरू

- जिल्लाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने ।
- कम्तीमा ५० जना उद्धारकर्मी परिचालन गर्न आवश्यक पर्ने खोज तथा उद्धार सामाग्री तयारी अवस्थामा राख्ने ।
- आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्यान्न, पोषण, लैङ्गिक संवेदनशीलता जस्ता विषयहरू समेत ख्याल गरी पूर्वतयारी गर्ने ।
- आवश्यकता अनुसार पर्याप्त मात्रामा खोज, उद्दार तथा राहत सामाग्रीहरू तयार गरी मौज्दात राख्ने ।
- राहत मापदण्डले तोकेको न्यूनतम रकम जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोषमा प्रबन्ध गर्ने ।

- सबै विषयगत क्षेत्रका नेतृत्व र सहनेतृत्व (Cluster Lead & Co-Lead) लाई तयारी अवस्थामा रहन लगाउने ।
- विपद्को घटना हुने बित्तिकै खोज उद्धारका लागि उद्धारकर्मी परिचालन गर्ने र तत्कालै प्रभावितहरूलाई राहत उपलब्ध गराउने प्रबन्ध गर्ने ।
- विपद्को समयमा हुने कृत्रिम अभाव कालाबजारी तथा आपराधिक गतिविधि नियन्त्रणमा राख्ने ।
- तथ्याङ्क संकलन तथा यकिन गर्ने कार्यमा ध्यान दिने र शुद्धता ल्याउने।
- जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरूलाई जनशक्ति र स्रोत साधन सहित चौबीसै घण्टा सञ्चालनमा ल्याउने।
- चीनसँग सीमा जोडिएका र संयुक्त जलाधार क्षेत्र भएका जिल्लाहरूले चीनको भूभागमा हुनसक्ने ताल विस्फोटन, नदी थुनिने जस्ता समस्याहरूको र यसबाट उत्पन्न हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न नियमित सूचना लिने र निगरानी गरी आवश्यक समन्वय गर्ने ।

दक्षिण सीमावर्ती जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरू

- नेपालको दक्षिणी सीमावर्ती क्षेत्रमा मनसुनको पानीको बहाव निकास अवरूद्ध हुन सक्ने स्थान पहिचान गर्ने ।
- भारतीय समकक्षी संस्थाको समन्वयमा निकास खोल्ने, अवरोधहरू हटाउने काम गर्ने र मन्त्रालयलाई नियमित जानकारी गराउने।
- ठूलो बाढी आएमा जलमार्ग तथा ब्यारेजका ढोका खुला वा बन्द गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक समन्वय गर्ने।
- थप समस्या समाधानका उपायहरूका बारेमा माथिल्लो निकायमा समन्वय गर्ने ।
- कोभिड-१९ महामारीको अवधिमा निर्माण गरिएका होल्डिङ्ग सेन्टरहरूको सदुपयोगको प्रबन्ध मिलाउने ।

रक्षा मन्त्रालयको जिम्मेवारी

- मनसुनजन्य विपद्का कारण तत्काल गर्नुपर्ने खोज, उद्धार, र राहतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नेपाली सेनालाई तयारी अवस्थामा राख्ने ।
- मनसुनजन्य विपद्का कारण तत्काल गर्नुपर्ने खोज, उद्धार, र राहतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न विपद्को घटना हुनासाथ नेपाली सेना परिचालन गरी नागरिकको जीउधनको रक्षा गर्ने ।

मनसुनजन्य विपद्को पूर्वतयारी र प्रतिकार्यमा सुरक्षानिकायको जिम्मेवारी

नेपाली सेना

- नेपाली सेना मातहत जिल्लामा तैनाथ युनिटमा, सिनियर अधिकृतलाई विपद् सम्पर्क व्यक्ति (Disaster Focal Person) तोक्ने ।
- विपद् पूर्वतयारीका लागि आवश्यक सामाग्री तथा औजार उपकरणको व्यवस्था मिलाउने ।
- सम्भावित विपद्को प्रकृति अनुरूप तयारी अवस्थामा राखिएको फौजलाई स्रोतसाधन र सीपयुक्त बनाउने ।
- प्राकृतिक विपद् जोखिमको अनुगमन विश्लेषण गरी सर्वसाधारण प्रयोगकर्ताका लागि उपयुक्त हुने खालका जानकारीमूलक विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सूचना सामाजिक सञ्जालमा राख्ने ।
- विपद्का घटनाबाट हुन सक्ने सम्भावित क्षति न्यूनीकरणका लागि प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरूसँग समन्वय गरी पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सञ्चालन गर्ने ।
- खोज तथा उद्धार कार्यको लागि आवश्यक दक्ष जनशक्ति स्वास्थ्यकर्मी तथा सामाग्रीहरू तयारी अवस्थामा राख्ने ।
- आवश्यकता अनुसार हवाई उद्धारको समेत प्रबन्ध मिलाउने ।

नेपाल प्रहरी

- प्रकोपजन्य घटनाहरूको सूचना संकलनका लागि सम्पर्क व्यक्ति (Focal Person) तोक्ने र आवश्यक दक्ष जनशक्ति तयारी अवस्थामा राख्ने ।
- जनशक्तिलाई उपलब्ध उद्धार सामाग्रीहरू तथा व्यक्तिगत सुरक्षा सामाग्री (PPE) को प्रयोग आदि सम्बन्धी प्रशिक्षण दिने ।
- प्रदेशभित्र रहेका सरकारी/गैरसरकारी निकायहरूको विवरण र स्थानीय तहमा वडा स्तरसम्म जनप्रतिनिधि लगायत सम्बन्धित व्यक्तिहरूको नाम, सम्पर्क नम्बर संकलन तथा अद्यावधिक गर्ने ।
- सम्भावित क्षति न्यूनीकरण गर्न आवश्यक सवारीसाधन औजार, उपकरण तथा उद्धार सामाग्री सहितको दक्ष (तालिम प्राप्त) जनशक्ति तयारी अवस्थामा राख्ने।
- सरोकारवाला निकायहरूसँगको समन्वयमा पूर्वसूचना प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिसँग निरन्तर सञ्चार र समन्वय गर्ने ।
- आपत्कालीन योजना तयार गरी उद्धार टोलीलाई समय समयमा Dry Practice गराउने ।

सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल

- सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका ७७ जिल्लामा रहेका कार्यालयहरूमा उपलब्ध खोज तथा उद्धारका उपकरणहरू सहित आवश्यक जनशक्ति तुरुन्त परिचालन गर्न सक्ने हालतमा २४ सै घण्टा stand by राख्ने
- प्रदेश गत रूपमा रहेका बाहिनी स्तरीय विपद् व्यवस्थापन टिप ८ वटा काठमाण्डौ उपत्यका स्थित सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल नं. २० गण हे.क्वा. (विपद् उद्धार)- १ एवं सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल विपद् व्यवस्थापन बेश मुलघाट धनकुटा, निजगढ बारा, चिप्ले सुर्खेत र आदमघाट धादिङलाई खोज तथा उद्धारका आधुनिक

उपकरण सहित तयारी अवस्थामा राखिएको।

- समुदायमा आधारीत विपद् व्यवस्थापन तालिमलाई निरन्तर रूपमा सञ्चालन गर्ने।
- सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका विभिन्न इकाईहरूमा गैह्र खाद्य राहत सामाग्रीहरू (लत्ताकपडा, पाल, त्रिपाल, ब्लाडर) भण्डारण गर्ने ।
- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम प्राप्त नगरेका सशस्त्र प्रहरी कर्मचारीहरुलाई कार्यरत कार्यालयहरूबाट नियमित रूपम विपद् व्यवस्थापन अनुशिक्षण तालिम प्रदान गर्ने।
- सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालको अस्पताल APF अस्पताल एवं फिल्ड अस्पताल, सुनसरी, महोत्तरी र बाँकेलाई घाईते, विरामीहरुको प्रभावकारी उपचारको व्यवस्था मिलाउन विभिन्न पूर्वतयारीका कार्यक्रमहरु सहित आवश्यक तयारी गर्ने ।
- राष्ट्रिय आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र, प्रदेश आपत्कालिन कार्य संञ्चालन केन्द्रहरु एवं जिल्ला आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरुमा समन्वयका लागि संचार तालिम प्राप्त सशस्त्र प्रहरी कर्मचारीहारलाई खटाइएको एवं विपद् व्यवस्थापनसँग सरोकार राख्ने सबै निकायसँग समन्वयका लागि गण, गुल्म, शिक्षालय एवं बाहिनी तहका कार्यालयहरूमा Disaster Focal Person तोकी निरन्तर सवन्वय गर्ने गरिएको ।
- सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालमा रहेका Mass Casualty Vehicle, Ambulance, Heavy Equipment, Rescue Raft, IRT Vehicle, DRS (Disaster Relief System), गोताखोर लगायत उपलब्ध अन्य श्रोत साधन एंव उपकरणहरू तयारी हालतमा राख्ने ।

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय

- बाढी, डुबान, पहिरो तथा अन्य पानीजन्य विपद्का साथै आकस्मिक जनस्वास्थ्यसँग जुध्न अत्यावश्यक वस्तुहरूको सूची तयार गरी अतिरिक्त मौज्दात व्यवस्थापन गर्ने तथा आवश्यकता अनुसार अक्सिजन उत्पादन गर्ने उद्योगको क्षमता विस्तारमा सहयोग गर्ने ।
- पेट्रोलियम पदार्थहरू एल. पी. ग्यास, नुन तथा खाद्य पदार्थको अतिरिक्त मौज्दात व्यवस्थापन गर्ने ।
- दैनिक उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको उचित मूल्यमा आपूर्ति व्यवस्था मिलाउने ।
- कृत्रिम अभाव तथा कालाबजारी हुन नदिन नियमित अनुगमन गर्ने ।
- विपद्को अवस्थामा उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्ति हुने गरी आम उपभोक्ताले उचित मूल्यमा गुणस्तरीय वस्तु तथा सेवाको उपभोग गर्न पाउने व्यवस्था मिलाउने ।

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय

- तटबन्ध, लगायतका प्रभावकारी उपाय अपनाई बाढी र डुबानको जोखिम न्यूनीकरण गर्ने ।
- मनसुन अवधिमा तटबन्धहरू भत्किने र बस्तीहरूमा नयाँ भङ्गालोहरू पस्ने जोखिमको अवस्थामा आवश्यकताका आधारमा तत्काल रोकथाम कार्यका लागि आवश्यक सामाग्रीहरूको उपयुक्त स्थानमा भण्डारण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- सीमावर्ती क्षेत्रमा बनेका तटबन्ध र अरू संरचनाले मुख्य गरी तराई मधेसमा डुबानको समस्या आउन नदिन आवश्यक समन्वय गरी पूर्वतयारी गर्ने ।
- जल तथा मौसम विज्ञान विभागसँगको समन्वयमा राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणसँगको सहकार्यमा बाढीजन्य प्रकोपको असरमा आधारित पूर्वानुमान गर्ने ।

- तीन दिनअगावै मौसमको पूर्वानुमान बिहान र बेलुका ६ बजे बुलेटिन दैनिक रूपमा अपडेट गर्ने ।
- बाढीको पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचना बुलेटिन दैनिक रूपमा बिहान ७ बजे अपडेट गर्ने । विषम अवस्थामा आवश्यकता अनुसार बुलेटिन जारी गर्ने ।
- बाढी तथा मौसम बुलेटिन जारी गरेपछि पहिलो जानकारी गृह मन्त्रालय (राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रलाई गराउने)।
- जारी भएको बुलेटिन तत्काले यस विभागको आधिकारिक वेभसाइटः www.hydrology.gov.np र www.mfd.gov.np मा राख्ने ।
- तत्काले सबै मन्त्रालय तथा विभागका साथै रेडक्रस लगायत अन्य विपद्को क्षेत्रमा कार्य गर्ने संघ संस्थाहरूका विपद् सम्पर्क व्यक्तिहरूलाई इमेलमार्फत बुलेटिन पठाउने ।
- जारी भएको बाढी बुलेटिन यस विभागको आधिकारिक Twitter Page: Nepal Flood Alert (नेपाल बाढी सूचना) र Facebook Page: Nepal Flood Alert (नेपाल बाढी सूचना) मा राख्ने तथा मौसम बुलेटिन Twitter Page: Nepal Weather Forecast र Facebook page: Meteorological Forecasting Division मा राख्ने ।
- बाढी सतर्कता तह नजिक पुग्न लागेमा, सतर्कता तह पार गरेमा, खतरा तह पार गरेमा वा अन्य विषम अवस्थामा देशका मुख्य नदी जलाधारहरूमा नेपाल टेलिकम र एनसेल मार्फत बाढीबाट प्रभावित हुने मुख्य नदी जलाधारका सर्वसाधारणलाई मोवाइलमा एस एम एस पठाउने।
- देशैभरका सर्वसाधारणका लागि ११५५ नम्वरको टोल फ्री सेवा बाढी पूर्वसूचना प्रदान गर्ने उद्देश्यले मनसुन अवधिभर सञ्चालन गर्ने।
- मौसम पूर्वानुमानको हकमा सर्वसाधारण लगायतका लागि सम्पर्क टेलिफोन ०१-४११३१९१ र ०१-४४८६८६९ चौबीसै घण्टा खुला राखिनेछ ।

परराष्ट्र मन्त्रालय

- विपद्को समययमा आवश्यक भएमा मित्रराष्ट्रहरूको सहयोग जुटाउने ।
- विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि अन्तरदेशीय समन्वय गर्ने ।
- राहत एवं उद्दार सामाग्री ल्याउने वायुसेवालाई उडान अवतरण अनुमति, भन्सारमा सहजीकरण र उद्धारकर्तालाई परराष्ट्र मन्त्रालयले तत्काल भीसा प्रदान गर्ने ।
- मित्रराष्ट्र वा नेपालस्थित विदेशी नियोगबाट प्राप्त राहत सामाग्रीमा महसुल छुटका लागि भन्सार विभागलाई सिफारिस गर्ने ।
- विदेशमा सङ्कलित राहत सामाग्री र रकम नेपाल ल्याउन सहजीकरण गर्ने ।
- विपद्मा परेका विदेशी नागरिकको अवस्था, घाइते वा मृत्युको जानकारी सम्बन्धित मुलुकलाई दिने ।
- तराईका क्षेत्रमा भारतीय बाँधले हुन सक्ने बाढी तथा डुबानको समस्या समाधानमा कूटनीतिक पहल र समन्वय गर्ने ।

भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय

- वर्षायाममा देशभरका कतिपय सडक बाढी, पहिरोले भत्किन्छन् वा पुरिन्छन्, यस्तो अवस्थामा जतिसक्दो चाँडो अवरोध पन्छाएर सडक सुचारू गराउने कार्यलाई सडक विभागले मुख्य प्राथमिकतामा राख्ने ।

- डोजर एस्काभेटर लगायत हेभी इक्विपमेन्टको विवरण अद्यावधिक राख्ने ।
- आपूर्तिका मुख्य मार्गहरू र रणनीतिक मार्गहरूमा बेलीब्रिज लगायतका सामाग्री सहित तैनाथी गर्ने र तुरून्त सञ्चालनमा ल्याउने व्यवस्था मिलाउने ।
- सडकहरू चालु रहे नरहेको सम्बन्धमा विवरण ऑावधिक गरी सूचना प्रवाहको व्यवस्था मिलाउने ।
- सडक विभागमार्फत ८७ वटा रणनीतिक स्थानमा तथा ११८ वटा कार्यालयमा अत्यावश्यक मेसिन सामाग्री तथा जनशक्ति तैनाथी अवस्थामा (Stand By) राख्ने ।
- जहाँसुकै सडक अवरूद्ध भए पनि ३० मिनेटभित्र खुलाउन सुरू गर्ने गरी उपकरण तथा जनशक्ति तैनाथी अवस्थामा राख्ने ।

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

- गल्छी, पहिरो नियन्त्रण, संरक्षण पोखरी, पहिरो रोकथाम, सिंचाइ कुलो सुधार, खोला किनारा संरक्षण, पानी मुहान संरक्षण, भूक्षय नियन्त्रणका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्ने ।
- विपद् जोखिमबारे विभिन्न कार्यक्रम मार्फत भू तथा जलाधार संरक्षण सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

- मनसुनको समयमा हुन सक्ने बाढी, डुबान, पहिरो, हिमपहिरो लगायतका सम्भावित विपद्को अवस्थामा तत्काल उद्धार गर्न नेपाल वायुसेवा निगम तथा निजी कम्पनीका जहाज तथा हेलिकप्टर परिचालन गर्न सकिने गरी तयारी अवस्थामा राख्ने ।
- मनसुनको समयमा समेत आवश्यकता अनुसार जहाज तथा हेलिकोप्टर उडान र अवतरण गर्न सकिने गरी विमानस्थलहरू सञ्चालनको प्रबन्ध गर्ने ।
- पदमार्गमा रहेका पर्यटकहरूलाई पूर्व सूचना उपलब्ध गराउने, उद्धार, राहतका कार्यहरू गर्ने गराउने।

४.२ विभिन्न क्षेत्रहरूको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी मुख्य जिम्मेवारी

आपत्कालीन आश्रय स्थल र शिविर समन्वय तथा व्यवस्थापन
(Emergency Shelter and CCCM)

शहरी विकास मन्त्रालय

- विपद् जोखिमयुक्त बस्तीको पहिचान गरी अभिलेख तयार गर्ने र जानकारी गराउने ।
- जोखिमयुक्त बस्ती स्थानान्तरणमा सुरक्षित क्षेत्र यकिन गर्ने र एकीकृत बस्ती विकास गर्ने ।
- आवश्यकता अनुसार अस्थायी आश्रयस्थल निर्माण सामाग्रीहरूको व्यवस्थापनमा सहकार्य गर्ने ।
- आवश्यकता र उपलब्ध स्रोत तथा क्षमताको पहिचान तथा अन्तरहरू पहिचान गर्ने ।
- लाभान्वितप्रति जवाफदेहिता तथा निगरानी संयन्त्रको स्थापना गर्न सहयोग गर्ने ।
- विपद् लगत्तै प्रारम्भिक द्रूत सर्वेक्षणका लागि तयारी अवस्थामा रहने ।
- अस्थायी आश्रयस्थल सम्बन्धी अभिमुखीकरण तथा तालिम गर्ने/गराउने ।
- यौन दुव्र्यवहारको सम्भावित जोखिम रोकथाम तथा न्यूनिकरणका लागि अभिमूखिकरण गर्ने अथवा सञ्चार सामाग्री प्रचारप्रसार गर्ने ।
- प्रभावित क्षेत्रहरू तथा कोभिड प्रतिकार्यका लागि स्थापित क्वारेन्टिनहरूमा आवश्यकता अनुसार आवासका लागि गैरखाद्य राहत (NFRI) सामाग्रीको प्रबन्ध गर्ने ।
- राष्ट्रिय पुनर्निमाण प्राधिकरण (NRA) ले विगतमा तयार गरेका आपत्कालीन आश्रयस्थललाई उपयोगमा ल्याउने ।
- संक्रमणकालीन तथा दीर्घकालीन आवास समाधानका लागि आवश्यक पहल गर्ने ।
- खुला क्षेत्रको रूपमा घोषित वा पहिचान गरिएका स्थानहरूको विवरण अॉवधिक राख्ने र राख्न लगाउने।
- विभिन्न जिल्ला तथा स्थानीय तहमा बनाइएका सामुदायिक भवन वा आश्रयस्थलको (अस्थायी बासस्थानहरू) मापन गरी अध्यावधिक विवरण उपलब्ध गराउने ।
- विभिन्न बाढी प्रभावित क्षेत्रहरूमा लेखाजोखा सञ्चालन गरिरहेका विभिन्न पक्षबाट शिविर वा आश्रयस्थलहरूको स्थितिका बारेमा सूचना सङ्कलन गर्ने।
- आश्रयस्थल वा शिविरमा रहेका प्रभावित व्यक्तिहरूको संरक्षण, खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (WASH), खाद्यान्न, पोषण, आश्रयस्थल/गैरखाद्य सामाग्री सम्बन्धी सूचना व्यवस्थापनका निम्ति विस्थापन ट्र्याकिङ म्याट्रिक्स (DTM) अद्यावधिक गराउने ।
- शिविर वा आश्रयस्थलमा रहेका प्रभावित जनसङ्ख्यालाई जीवन रक्षार्थ सेवाहरू समयमै सुनिश्चित गर्ने । प्रदान गरिएको सेवा सम्बन्धी सूचना व्यवस्थापन गर्ने।
- विस्थापन ट्र्याकिङ म्याट्रिक्सको (DTM) कार्यान्वन गरी आवश्यकता वा सेवा पहिचानका लागि सूचना सङ्कलन गर्ने, प्रभावित क्षेत्रहरूमा रहेका प्रावधान र अन्तरहरू (Provision and Gaps) सम्बन्धी जानकारी सङ्कलन गर्न नियमित रूपमा Remote Assessment/Field Visit विधिमार्फत सूचना, नक्सा र तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी विभिन्न क्लस्टरहरू वा निकायहरूलाई सूचना प्रदान गर्ने।
- खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता विषयगत क्षेत्र (WASH Cluster), स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र (Health Cluster), आपत्कालीन आश्रयस्थल (Shelter Cluter) र अन्य विषयगत क्षेत्रसँगको समन्वयमा शिविर वा

आश्रयस्थलमा भीडभाड कम गराउने र सामाजिक दूरी कायम राख्न योजना उपलब्ध गराउने।

- शिविरस्थल र आश्रयस्थलहरूमा गुनासो सुनुवाइ गर्ने संयन्त्रहरूको स्थापना सुनिश्चित गर्ने।
- अरू विषयगत क्षेत्रहरूको समन्वयमा शिविर तथा आश्रयस्थलहरूमा निरन्तर स्वास्थ्य सेवा, मनोवैज्ञानिक/मानसिक परामर्श, सिफारिसको प्रभावकारी कार्यपद्धति (Referral Mechanism) स्थापना गराउने ।
- अस्थायी आश्रयस्थल तथा अन्य विषयगत क्षेत्रहरूसँगको समन्वयमा फिर्ता सहयोगको (यातायात, संकलित फिर्ता प्याकेज मार्फत नगद र सामानको सुविधा) बन्दोबस्त गर्ने ।
- शिविरहरू वा आश्रयस्थलहरू बन्द गर्ने (Decommission), निसंक्रमण (Disinfection) गर्ने र शिविरहरू बन्द गर्दा यथाशक्य ती स्थानको आफनो मौलिक प्रयोगमा फिर्ता लाने।

स्वास्थ्य र पोषण (Health and Nutrition)

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय

स्वास्थ्य सम्बन्धी

- स्वास्थ्य आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (HEOC) र प्रादेशिक स्वास्थ्य आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (PHEOC) लाई क्रियाशील गराउइ समन्वयात्मक रूपमा कार्य गर्ने गराउने ।
- सबै अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाको आपत्कालीन योजना अद्यावधिक गर्ने गराउने ।
- स्वास्थ्य सम्बद्ध निकायको बैठक बसी पानीजन्य प्रकोप न्यूनीकरणको रणनीति तयार गर्ने ।
- अस्पतालहरूमा कोभिड बाहेक अन्य विपद् प्रभावितलाई सम्बोधन गर्ने संयन्त्र सुदृढ बनाउने ।
- औषधि तथा औषधिजन्य सामाग्री समयमै खरिद गरी मौज्दात राख्ने ।
- औषधिजन्य सामाग्री तथा खाद्य वस्तुको नियमित आपूर्तिको व्यवस्था मिलाउने ।
- एम्बुलेन्सको लागत तयार गर्ने ।
- सम्भावित रोग हुने स्थान र व्यक्तिको निगरानी गर्ने ।
- सकेसम्म रोगको महामारीको अवस्थामा अत्यावश्यकीय अवस्था बाहेक स्वास्थ्यकर्मीले बिदा बस्न नपाउने निर्देशन जारी गर्ने ।
- रेडियो, टिभी मार्फत सन्देशमूलक सूचना प्रवाह गर्ने ।
- बाढीपहिरो, डुबान पानीजन्य रोगको जोखिमयुक्त ठाउँमा औषधि पुऱ्याई उपचार गर्ने ।
- विपद्ग्रस्त क्षेत्रमा तुरून्त स्वास्थ्यकर्मी परिचालन गर्ने र औषधि पठाउने व्यवस्था मिलाउने ।
- सम्भावित स्थानमा स्वास्थ्यकर्मीको परिचालन एवं औषधिको पर्याप्त व्यवस्था गर्ने ।
- जोखिमयुक्त स्थानमा स्वास्थ्यकर्मी र औषधिको अभाव हुन नदिने ।

पोषण सम्बन्धी

- पोषण विषयगत क्षेत्रको बैठक आयोजना गरी बाढीपहिरो एवं पानीजन्य विपद्को जोखिम न्यूनीकरण योजना तयार गर्ने ।
- पोषण क्लस्टरको सूचना प्रणाली लाई व्यबस्थित गर्ने।

- विशेषगरी बालबालिका, गर्भवती तथा स्तनपान गराउने महिलाहरूलाई बाढीको जोखिमबाट बचाउन तथा कुपोषणको रोकथाम तथा उपचारका लागि आवश्यक पोषण सामाग्रीहरूको पर्याप्त मौज्दात राख्ने । जस्तैः कडा शीघ्र कुपोषणको उपचारका लागि उपचारात्मक खाना - Ready to Use Therapeutic Food (RUTF) F१००, F७५ and rehydration solution (ReSoMal), कुपोषणको रोकथामका लागि परिपूरक खाना Supplementary Foods (WSB+), MNP, Vitamin A, Deworming and IFA Tablets.
- सङ्घ तथा प्रदेश तहका पोषण विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्था तथा व्यक्तिहरूको क्षमता वृद्धि गर्ने ।
- गुनासो सुनुवाइको संयन्त्र निर्माण गर्ने ।
- विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरूः खाद्य सुरक्षा, स्वास्थ्य, संरक्षण, खानेपानी तथा सरसफाइसँग समन्वय गरी कार्य गर्ने ।
- बाढी वा पहिरोको लागि जोखिमयुक्त जिल्लाहरुमा Standardized Monitoring and Assessment of Relief and Transition (SMART) पोषण सर्बेक्षण गर्ने।
- खाद्य, स्वास्थ्य, संरक्षण, खानेपानी तथा सरसफाइ जस्ता विभिन्न विषयगत क्षेत्रहररूसँग समन्वय गरी काम गर्ने ।
- वर्षाका बेला महामारीसँग जुझ्न साबुनपानीको प्रयोग गरी सही तरिकाले हात धुने व्यवस्था मिलाउने ।
- जनचेतनामूलक सामाग्रीको प्रचार प्रसार बढाउने ।
- सातवटै प्रदेशका पोषण विषयगत क्षेत्रहरूलाई स्थानीय तह, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरू तथा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेवकहरूलाई सरलीकृत तरिकाले ६-५९ महिनासम्मका बालबालिकाहरूको पोषणको लेखाजोखा गरी कडा तथा मध्यम शीघ्र कुपोषणको उपचारका लागि बहिरङ्ग पोषण सेवा लिन स्वास्थ्य संस्थामा पठाउने वा पोषण पुनर्स्थापना गृहमा भर्ना गरी उपचार गर्ने ।
- बाढी प्रभावित क्षेत्रका ६-२३ महिनाका १००,००० जना बालबालिकाहरू र ८५,००० जना गर्भवती तथा स्तनपान गराउने महिलाहरूलाई थप पोषिलो खानेकुराको वितरण गर्ने ।
- पोषण सम्बन्धी अवरूद्ध संरचनालाई अद्यावधिक राख्न आवश्यक सामाग्रीहरूको सुनिश्चितता गर्ने ।
- बाढी प्रभावित क्षेत्रका ६-५९ महिनाका ११५,००० जना बालबालिकाहरूलाई भिटामिन ए खुवाउने । सोही क्षेत्रका १२-५९ महिनासम्मका बालबालिकाहरूलाई जुकाको औषधि खुवाउने।
- बाढी प्रभावित क्षेत्रका गर्भवती (Antenatal) तथा उत्तर प्रसूति (Postnatal) महिलाहरूलाई स्वास्थ्य परीक्षण, पोषण परामर्शका साथै नीति अनुसार आइरन तथा फोलिक एसिड वितरण गर्ने ।

शीघ्र पुनर्लाभ (Early Recovery)

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

- मनसुनजन्य विपद्को जोखिममा भएका स्थानीय तहहरूलाई मनसुनअगावै यस सम्बन्धी पूर्वतयारी, जोखिम न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्यको सम्बन्धमा स्थानीय तहहरूको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्न लगाई अध्यावधिक गर्ने गराउने।
- मनसुनजन्य जोखिमका सम्बन्धमा स्थानीय समुदायमा जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- स्थानीय तहमा भएका बाढी, डुबान र पहिरो सम्बन्धी पूर्वसूचना प्रणाली चुस्त रूपमा सञ्चालन गर्न स्थानीय

तहहरूसंग समन्वय गर्ने ।

- विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको सन्दर्भमा स्थानीय समुदायमा क्रियाशील विकास साझेदार संघ-संस्था, गैर-सरकारी संघ-संस्थाहरूलाई तयारी अवस्थामा रहन तथा सम्बन्धित स्थानीय तहहरूसँग समन्वय र सहकार्यमा आवश्यक क्रियाकलाप अगाडि बढाउने।
- स्थानीय समुदायमा मानवीय सहायताको क्षेत्रमा क्रियाशील संघ-संस्थालाई तयारी अवस्थामा रहन अनुरोध गर्ने ।
- विपद्का कारण विस्थापितका लागि तुरून्त खाद्यान्न, सरसफाइ र अस्थायी आवास तथा औषधोपचारको व्यवस्था मिलाउने।
- विपद्बाट क्षति भएका सामुदायिक, आर्थिक, सामाजिक पूर्वाधारहरूको पुनर्स्थापना गर्ने ।
- स्थानीय समुदायलाई विपद्प्रति जागरूक बनाउन, विपद्सँग सम्बन्धित योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न तथा विपद्को घटना हुनासाथ प्रतिकार्यका लागि परिचालित हुन वडा वा समुदायस्तरमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति गठन गर्ने र समितिको क्रियाशीलताका लागि जिम्मेवारी बाँडफाँड र नियमित बैठक बस्ने व्यवस्था गर्ने ।
- विपद् प्रतिकार्यका लागि आपत्कालीन नमुना अभ्यास गर्ने/गराउने ।
- स्थानीय विपद् कोषमा पर्याप्त रकम व्यवस्था गर्न स्थानीय तहहरूलाई अनुरोध गर्ने ।
- विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धमा सामाजिक संस्था तथा व्यवसायिक प्रतिष्ठानले तोके बमोजिमको कार्य गरे-नगरेको अनुगमन गर्ने ।
- स्थानीयस्तरमा आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रको स्थापना गर्न स्थानीय तहहरूसंग समन्वय र सहजीकरण गर्ने र कार्य सञ्चालन गरी नियमित रूपमा रिपोर्टिङ एवं रेकर्ड गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- विपद्को समयमा प्रयोग गर्नुपर्ने सामाग्रीहरू जस्तैः लाइफ भेष्ट, डुङ्गा, आपत्कालीन स्वास्थ्य सामाग्री, वारूणयन्त्र लगायतका अन्य उपकरणहरू तयारी हालतमा राख्ने ।
- मनसुन प्रणाली निष्क्रिय भएपछि यस वर्षका विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यसँग सम्बन्धित भए गरेका कार्यहरूको समीक्षा, अनुकरणीय कार्य मूल्याङ्कन (Best practice) र आवश्यक पृष्ठपोषण (Feedback) सहितको प्रतिवेदन तयार गरी स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा पेश गरी अभिलेख राख्ने ।
- विपद्मा परी हराएका, बिग्रेका वा नष्ट भएका कागजातहरूको यकिन तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी राख्न लगाउने ।
- स्थानीय तहका प्रत्येक वडाहरूमा विपद् प्रतिकार्यका न्यूनतम सामाग्रीको आवश्यक सेट तयार गरी उपलब्धताको सुनिश्चितता गर्ने ।

खाद्य सुरक्षा (Food Security)

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

- प्रतिकार्य कार्यान्वयन गर्ने साझेदार सँस्थाहरू, खाद्य आपूर्तिकर्ताहरू र कृषि बीउविजन र पशु आहारा आपूर्तिकर्तासँग सम्झौता, समझदारी, वार्तालाप र खरिद सम्बन्धी पूर्वतयारीका कार्यहरू गर्ने ।
- नगद प्रदान/हस्तान्तरण कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि वित्तिय सेवा प्रदायकहरुसँग सम्झौता, समझदारी कायम गर्ने ।

- बजार क्रियाशीलता, बजार मूल्य, स्थानीय बजारमा खाद्यान्नको उपलब्धता र आपूर्ति श्रृखंला सम्बन्धी अध्ययन, सर्वेक्षण गरी सूचना तथा जानकारी अद्यावधिक गर्ने ।
- खाद्य सुरक्षा विषयगत क्षेत्रमा आबद्ध विकास साझेदार सङ्घ संस्थासँगको बैठकबाट कार्ययोजना स्वीकृत गर्ने र पूर्वतयारीका लागि बैठक गर्ने ।
- विपद्पश्चात तुरून्त खान मिल्ने खानेकुरा (RTE) को प्रबन्ध गर्न मानवीय सहायताका लागि काम गर्ने संस्थाहरू र निजी क्षेत्रसँग समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
- द्रूत आपत्कालीन खाद्य सुरक्षा तथा संकटासन्नता लेखाजोखा र द्रूत प्रारम्भिक लेखाजोखाको कार्यविधि तयार एवं अद्यावधिक गर्ने ।
- मनुसुन पूर्वानुमानमा आधारित जोखिम न्यूनिकरणका लागि पूर्व प्रतिकार्य (Forecast based anticipatory early action): मनसुनजन्य विपद्बाट हुन सक्न जोखिम न्युनिकरणको लक्ष्य राख्दै पहिले नै सम्भावित बाढीबाट हुन सक्ने ठूलो परिमाणको मानवीय तथा भौतिक क्षति रोक्न वा कम गर्न नेपालमा पूर्वानुमानमा आधारित पूर्व प्रतिकार्य (anticipatory action) लाई निरन्तरता दिने योजना रहेको छ । यस अन्तर्गत विभिन्न UN agencies ले Department of Hydrology and Meteorology तथा अन्य regional forecasting agencies ले उपलव्ध गराउने Early warning and rainfall forecasting information को आधारमा बाढी पूर्वानुमानको pre-defined threshold and trigger system बमोजिम तत्काल गुजाराको लागि बहुउद्देशीय नगद सहायता प्रदान गर्नेछन् । हरेक हप्ता नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्रद्वारा जल तथा मौसम विज्ञान विभागसँगको सहकार्यमा जारी हुने कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन मार्फत आगामी साताको मौसम जानकारीका साथै सो सवधिमा गर्न सकिने कृषि तथा पशुपन्छीसँग सम्बन्धित गतिविधिबारे जानकारी दिने प्रकृयालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- पहिलो चरणः पहिलो महिना, यदि बाढीपछि बजारहरू सञ्चालनमा रहेको भए १ महिनाका लागि लक्षित जनसङ्ख्याको लागि सरकारले तोकेको विधिबाट नगद सहायता र यदि बजारहरू क्रियाशील/सञ्चालनमा नरहेको भएमा सुरूवाती १० दिनका लागि खाद्यान्न सहायता र २० दिनका लागि नगद सहायता (बहुउद्देश्यीय नगदको रूपमा सहायता वितरण)।
- दोस्रो चरणः एक महिनापछिः खाद्य सुरक्षा, जीविकोपार्जन र कृषि पुनः प्राप्तिका लागि कामका लागि नगद गतिविधिहरू, बालीको मौसम अनुसार बाली बीउ वितरण (धान, तरकारी, मकै, आदि) र खाद्यान्न र बालीको सुरक्षित भण्डारणमा सहयोग र पशु तथा माछा स्वास्थ्य उपचार र मृत पशुपन्छीको व्यवस्थापन गर्ने ।

खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य प्रवर्धन (WASH)

खानेपानी मन्त्रालय

- खानेपानी तथा सरसफाइ विषयगत क्षेत्रको बैठक आयोजना गरी बाढी, पहिरो एवं पानीजन्य विपद् जोखिम नक्साङ्कन गर्ने ।
- सरसफाइ र शुद्ध पानी पिउनका लागि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- बाढी र पहिरोको जोखिमबाट ल्याण्ड फिल्ड साइट सुरक्षित गर्न आवश्यक तयारी गर्ने ।
- बाढी र पहिरोको जोखिमबाट क्षतिग्रस्त हुने सम्भावनालाई मद्देनजर गरी वैकल्पिक ल्याण्ड फिल्ड साइट

पहिचान गर्ने ।

- खानेपानीका लागि अत्यावश्यक पाइप लगायतका फिटिङ सामाग्रीको पर्याप्त मौज्दात राख्ने ।
- स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय र सम्बद्ध क्षेत्रसँग समन्वय गरी कार्य गर्ने ।
- जनचेतनामूलक सामाग्रीको प्रचार प्रसार बढाउने ।
- बाढी, डुबान र पहिरो जोखिम बस्तीहरूमा चुन छर्कने र निःसंक्रमित गर्ने ।
- Evacuation Shelter हरूमा सरसफाइ, खानेपानी, चर्पी र हातधुने व्यवस्था गर्ने ।
- खानेपानी तथा सर-सफाई व्यवस्थापनलाई चुस्त राख्न आवश्यक मर्मत सम्भार गर्ने ।
- बाढी र पहिरो प्रभावित क्षेत्रमा पानी शुद्धीकरण गर्नको लागि क्लोरिन वितरण गर्ने ।
- डुबानको बेला पानीलाई कसरी पिउन योग्य बनाउने भन्ने सीप विकासमा जोड दिने ।
- खानेपानी तथा सरसफाइका अवरूद्ध संरचनाहरूलाई अद्यावधिक राख्न आवश्यक सामाग्रीहरूको सुनिश्चितता गर्ने ।
- महिनावारीमा प्रयोग हुने स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित सामाग्रीहरूको सुनिश्चितता गर्ने।

शिक्षा (Education)

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

- डेंगु, हैजा जस्ता अन्य पानीजन्य रोगहरूबाट जोगाउन स्वास्थ्य क्लस्टरसँगको सहकार्यमा विद्यालय, स्थानीय तह, विद्यार्थी र अभिभावकहरूलाई सार्वजनिक सेवा घोषणा (Public Service Announcement) जस्ता सन्देशहरु सर्कुलेशन गरि सचेत गराउने।
- मनसुन-प्रेरित सरुवा रोग, बाढी/पहिरोको पूर्वतयारी बारे सचेत गराउने सामाग्रीहरु सहित यौन शोषण र दुर्व्यवहार रोकथाम (PSEA) सन्देश जस्ता सचेतना जगाउने पूर्व तयारी सामाग्रीहरु तयार पार्ने ।
- सङ्घ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय स्तरका शिक्षा विषयगत क्षेत्र (Education Cluster) का सदस्यहरुसँग प्रभावकारी समन्वय, जिम्मेवारी निर्धारण र बाँडफाँड गर्ने ।
- शिक्षा समूह सदस्यहरूले आपत्कालीन अवस्थामा शिक्षा (EiE) आपूर्तिहरूको न्यूनतम पूर्वस्थिति (Minimum prepositioning) कायम राखे/नराखेको वा भण्डारण र वितरण योजनाहरू विकास गरे/नगरेको सुनिश्चित गर्ने ।
- शिक्षा समूह सदस्यहरूले आपत्कालीन तयारी, प्रतिक्रिया र रिपोर्टिङ बारे क्षमता विकास प्रशिक्षणहरू सञ्चालन गर्ने ।
- सुरक्षित ठाउँहरूको पहिचान र अभ्यास (drill) सिमुलेशन सञ्चालन गर्ने जस्ता तयारी र विद्यालय सुरक्षा गतिविधिहरूमा योगदान दिन स्थानीय स्तरमा सामुदाय (वि. व्य. स., अ. शि. सं, युवा क्लबहरू आदि) परिचालन गर्ने ।
- कमजोर विद्यालयहरूको पूर्वतयारी र मूल्याङ्कनको लागि स्थानीय सरकारहरूलाई अनुरोध वा वकालत गर्ने
- प्रभावकारी समन्वयका लागि सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको आपत्कालीन सम्पर्क विवरणहरूको अद्यावधिक गर्ने ।
- बाढी तथा पहिरोबाट विद्यालयहरूको क्षतिको जानकारी सङ्कलन गर्न Standard operating procedure

कार्यान्वयन गर्ने ।

- संयुक्त तयारी र प्रतिकार्यको लागि संघ, प्रदेश, जिल्ला, स्थानीय तह र अन्तर समूह (inter-cluster) बीच समन्वय गर्ने ।
- आपतकालिन समयमा मनोवैज्ञानिक प्राथमिक सहायता सहयोग गर्न मानव श्रोत पूर्व-पहिचान गर्ने

आपत्कालीन सञ्चार (Emergency Communication)

सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय

- बाढी, पहिरो तथा पानीजन्य अन्य विपद् सम्बन्धी सचेतनाका लागि सञ्चार सामाग्री विभिन्न भाषामा तयार गरी विभिन्न सञ्चारमाध्यममार्फत प्रचार प्रसार गर्ने ।
- बाढी, डुबान, पहिरो (सम्भव भएसम्म) को पूर्वसूचना प्रणालीका लागि दुरसञ्चार सेवा प्रदायक संस्था मार्फत संक्रामक रोग लगायत बाढी पहिरो सम्बन्धी सचेतना एसएमएस (SMS) सम्प्रेषण गर्ने ।
- बाढी, डुबान पहिरो लगायत विपद्को सूचना 'Caller Back Ringtone' मार्फत जानकारी गराउने प्रबन्ध गर्ने ।
- विभिन्न विपद्बारे विभिन्न माध्यमबाट जीवन बचाउन र जीवन निर्वाहका लागि उपयोगी सूचनाहरू प्रचार प्रसार गर्ने ।
- बाढी वा डुबानको कुनै ठाउँको सञ्चार सम्पर्क विच्छेद भएमा यथाशीघ्र पुनः सञ्चालनको व्यवस्था गर्ने ।
- बाढी, पहिरोका कारण टेलिफोन टावरहरूमा क्षति पुगेमा सञ्चार व्यवस्थाका लागि मोबाइल टावरको व्यवस्था गर्ने ।

४.३ अन्य संघसंस्थाहरूको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी जिम्मेवारी

- नेपाल रेडक्रस सोसाइटीद्वारा गैह्र सरकारी क्षेत्र र निजी क्षेत्रका मानवीय सहायता क्षेत्रमा सबै तहमा रहेका विपद् व्यवस्थापन समितिहरू लाई आवश्यकता अनुसार सहयोग गर्ने ।
- विपद् प्रतिकार्य पूर्वतयारीका लागि नेपाल रेडक्रस सोसाइटीका ७७ वटै जिल्ला शाखाहरूलाई सचेत (अलर्ट) पत्र पठाउने ।
- नेपाल रेडक्रस सोसाइटीका जिल्ला शाखाहरूमा रहेका विषयगत दक्ष जनशक्तिहरूको विवरण अद्यावधिक गरी आवश्यकता अनुसार जिल्लाहरूमा घट्ने विपद्का घटनामा परिचालन गर्न सक्ने गरी तयारी अवस्थामा रहन सहजीकरण गर्ने ।
- नेपाल रेडक्रस सोसाइटीद्वारा द्रुत-विस्तृत (IRA/Detail Assessment) लेखाजोखा, लाभग्राही छनौट, प्रतिकार्य विश्लेषण र राहत व्यवस्थापन गर्ने ।
- नेपाल रेडक्रस सोसाइटीद्वारा उपलव्ध स्रोत साधन (आवास, खानेपानी-सरसफाइ, गैरखाद्य, स्वास्थ्य, सामाग्री) हरू गोदामघरमा पूर्वतयारी अवस्थामा भण्डारण गर्ने ।
- नेपाल रेडक्रस सोसाइटीद्वारा आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरूलाई मनसुन तथा महामारी पूर्वतयारी र प्रतिकार्यको समन्वयका लागि सञ्चालनमा ल्याउने ।
- स्रोत व्यवस्थापनमा सहजीकरणका लागि रेडक्रस अभियानका अंगहरू (रेडक्रस महासंघ, रेडक्रसको

अन्तर्राष्ट्रिय समिति र राष्ट्रिय सोसाइटीहरू) सँग समन्वय एवं अनुरोध गर्ने ।

- सोसाइटीका प्रदेश तथा जिल्ला शाखाहरूको अगुवाइमा स्थानीय सरकारी तथा सुरक्षानिकायहरूमा प्रभावकारी समन्वयका लागि केन्द्रबाट सहजिकरण गर्ने ।
- जल तथा मौसम विज्ञान विभाग तथा प्राधिकरणबाट प्राप्त सूचना, सन्देश तथा श्रव्यदृश्य सामाग्रीहरू रेडक्रसका अंग तथा सञ्जालमा सम्प्रेषण गर्ने ।
- राष्ट्रिय आवास तथा बस्ती उत्थानशील समन्वय मञ्च (NHSRP) का सातै वटा प्रादेशिक टोली प्राविधिक जनशक्ति द्वारा आवश्यकता अनुसार प्राविधिक समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्ने ।
- आपतकालिन केन्द्रहरुलाई पुर्वतयारीको निम्ति आवश्यक सुचना व्यवस्थापन सम्बन्धी सहयोग गर्ने ।
- राष्ट्रिय आवास तथा बस्ती उत्थानशील समन्वय मञ्चद्वारा प्रादेशिक तहमा विभिन्न उपस्थित संघ सस्थाहरुको सहयोगमा प्रादेशिक मनसुन योजना बनाउन सहयोग गर्ने ।
- विपद् पश्चात्को घटनाहरुको तथ्याङ्क संकलनमा प्रधिकरण संग सहकार्य गर्ने र प्रादेशिक स्तर देखि केन्द्रिय स्तरसम्म जानकारी गराउने ।
- राष्ट्रिय आवास तथा बस्ती उत्थानशील समन्वय मञ्चद्वारा विषेश मनसुन सम्बन्धी घटनाको SitRep प्रकाशित गर्न प्रधिकरण संग सहकार्य गर्ने ।
- राष्ट्रिय आवास तथा बस्ती उत्थानशील समन्वय मञ्चद्वारा मनसुन पश्चात्को ४५, ६० र १०० दिने मनसुन अवस्था प्रतिवेदनमा प्रधिकरण संग सहकार्य गरी प्रधिकरणको वेवसाइट र फेसबुक मार्फत प्रकाशित गर्ने ।

४.४ प्रदेशको मनसुन विपद्को अवस्था

कोशी प्रदेश

कोशी प्रदेश विपद् जोखिमका दृष्टिकोणले बहुप्रकोपको उच्च जोखिममा पर्दछ । यस प्रदेशका १४ जिल्लाहरूमध्ये सोलुखुम्बु, भोजपुर, खोटाङ, धनकुटा, उदयपुर, संखुवासभा, पाँचथर र ओखलढुङ्गा गरी आठ जिल्ला पहिरोको जोखिम रहेका छन् । केही पुराना निष्क्रिय पहिरो पुनः सक्रीय भइरहेको अवस्थामा यस प्रदेशमा सञ्चालित अव्यवस्थित विकास निर्माणका कार्यहरूले भिरालो पहाडी भेगमा पहिरोको जोखिम अझ उच्च बनाएको छ । विगत १० वर्षको विपद्को तथ्याङ्क आंकलन गर्दा ५६६ वटा पहिरोका घटना यस प्रदेशमा घटेका छन् जसबाट १८२ जनाको मृत्यु, भएको तथ्याङ्क छ । यस प्रदेशमा भएका साना तथा ठूला नदीको तल्लो तटीय क्षेत्रका बेंसी, उपत्यका र तराईका फाँटहरू बाढीको उच्च जोखिममा पर्दछन् । पहाडबाट बग्ने नदीनालाहरूले मनसुनको समयमा बाढीसँगै बगाएर ल्याउने रूखका मुढा, माटो, ढुङ्गा र बालुवाले तल्लो तटीय क्षेत्रमा नदीको सतह अधिक वृद्धि गर्नुका साथै नदीमा तटबन्धको व्यवस्था नहुनु र खोला किनारमा बस्तीहरू विकास गरिनुले विपद्को जोखिम निकै बढाएको छ । त्यसका साथै यस प्रदेशमा पर्ने कोशी जलाधारक्षेत्र भित्र रहेका तल्लो वरूण, लुमदिङ, च्छो रोल्पा, लगायतका करिब ४२ वटा हिमतालहरू विस्फोटनको उच्च जोखिममा समेत रहेका छन् ।

कोशी प्रदेशमा मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित हुनसक्ने जनसंख्याको आँकलन

क्र.सं.	जिल्ला	प्रमुख मनसुनी विपद्	प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्या (केसलोड)
१	संखुवासभा	पहिरो	६७८०
२	भोजपुर	पहिरो	६५२८
३	तेह्रथुम	पहिरो	५६६१
४	खोटाङ	पहिरो	३९६५
५	ओखलढुंगा	पहिरो	५९७४
६	धनकुटा	पहिरो	३९२४
७	सोलुखुम्बु	पहिरो	३३३८
८	ताप्लेजुङ	पहिरो	११५२
९	पाँचथर	पहिरो	१५४६
१०	इलाम	पहिरो	१०७४
११	झापा	बाढी	२८०६०
१२	मोरङ	बाढी	१५३६३
१३	सुनसरी	बाढी	२०६१६१
१४	उदयपुर	बाढी	११६१८
जम्मा जनसङ्ख्या			**३०११४३**
जम्मा घरधुरी			**६८९११**

कोशी प्रदेशमा गत वर्ष जम्मा ६६ वटा बाढीका घटना भएका र क्रमशः झापा, मोरङ, सुनसरी, ताप्लेजुङ र उदयपुर जिल्लामा बढी घटना घटेको देखिन्छ । संखुवासभा, ताप्लेजुङ, पाँचथरमा पहिरोको धेरै घटना भएको देखियो । गत साल मात्र यस प्रदेशका १४ जिल्ला मध्ये ११ जिल्लामा ४९ वटा पहिरोको घटना भएको र १९ वटा भारी वर्षाका घटनाले ८ वटा जिल्ला प्रभावित भएका थिए ।

यस वर्ष कोशी प्रदेशका दक्षिण पूर्वी भू-भागमा सरदर भन्दा कम वर्षा हुने सम्भावना ४५% देखि ५५% रहेको छ । वर्षासँगै कोशी प्रदेशका तराईका चारवटा जिल्लामा बाढी र बाँकी दशवटा पहाडी जिल्लामा पहिरो लगायतका विपद्का घटनाहरू हुन सक्ने देखिन्छ । बाढी र पहिरोबाट यस वर्ष कोशी प्रदेशमा ६८ हजार घरधुरी र ३ लाखभन्दा बढी जनसङ्ख्या प्रभावित हुनसक्ने आँकलन गरिएको छ ।

मधेश प्रदेश

पूर्वमा सप्तरी जिल्लादेखि पश्चिममा पर्सा जिल्लासम्म फैलिएको मधेश प्रदेश मनसुनको समयमा प्रायः बाढी,

डुबान र कटानबाट प्रभावित हुने गर्दछ । लगभग सम्पूर्ण धरातल समतल रहेको यस प्रदेशमा हिमाली क्षेत्रबाट बग्दै आउने नदीदेखि लिएर वर्षामा मात्र चुरे क्षेत्रको आसपासबाट उर्लिने खहरे गरी ५० भन्दा बढी नदीनाला रहेका छन् । मनसुनको ४ महिनाको अवधिमा वार्षिक वर्षाको ८०% पानी पर्ने हुँदा व्यवस्थित तटबन्धको अभाव, जथाभावी खोलानालाबाट गिटी बालुवा जस्ता प्राकृतिक स्रोतको दोहन, खोलानाला मिचेर भौतिक संरचना निर्माण, बढ्दो अव्यवस्थित शहरीकरण, मासिँदो चुरे तथा तराईका वन जङ्गल तथा दक्षिणको सीमावर्ती क्षेत्रमा पानीको बहाव रोक्ने गरी बनेका सडक तथा बाँध निर्माणले पानीको बहाव अवरूद्ध भई मधेश तराईको भूभाग वर्षेनि बाढी तथा डुबानको चपेटामा पर्ने गर्दछ । मधेशका आठवटै जिल्लाहरू बाढी डुबान तथा कटानको उच्च जोखिममा रहेका छन् ।

मधेश प्रदेशमा मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित हुनसक्ने जनसंख्याको आँकलन

क्र.सं.	जिल्ला	प्रमुख मनसुनी विपद्	प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्या (केसलोड)
१	बारा	बाढी	११२१
२	धनुषा	बाढी	२१८७३
३	महोत्तरी	बाढी	४६२४३
४	पर्सा	बाढी	८२००
५	रौतहट	बाढी	१६३६९४
६	ससरी	बाढी	९८८९
७	सर्लाही	बाढी	५३१४१
८	सिरहा	बाढी	९९०१९
जम्मा जनसङ्ख्या			**४०३१८०**
जम्मा घरधुरी			**९२२६१**

यस वर्ष मधेश प्रदेशका सातवटा जिल्लामा सरदर वर्षा हुनससक्ने अनुमान गरिएको छ । यद्यपि मधेशका जिल्लाहरूमा सरदर मात्र वर्षा भएपनि पहाडी तथा हिमाली क्षेत्रबाट बगेर आउने नदीहरूमा बाढी आउन सक्ने हुँदा बाढी जोखिमको सम्भावना भने रहि नै रहन्छ । यस वर्षको मनसुनमा मधेश प्रदेशमा लगभग ९२ हजार घरधुरी र ४ लाख ३ हजारभन्दा बढी जनसङ्ख्या प्रभावित हुनसक्ने आँकलन गरिएको छ ।

बागमती प्रदेश

बागमती प्रदेश विपद् जोखिमको दृष्टिकोणले बहुप्रकोपको उच्च जोखिममा रहेको छ । यो प्रदेशका १३ जिल्लाहरूमध्ये ९ जिल्ला पहिरोको उच्च जोखिममा रहेका छन् । हिमाली जिल्लाहरू हिमताल विस्फोटन र बाढीको समेत जोखिममा छन् । प्रदेशभर बढ्दो भौतिक विकास निर्माणका कार्यहरूका साथसाथै जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असरहरूका कारण मनसुनजन्य विपद्को घटना बढ्न सक्ने जोखिम उच्च रहेको छ ।

बागमती प्रदेशमा मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित हुनसक्ने जनसंख्याको आँकलन

क्र.सं.	जिल्ला	प्रमुख मनसुनी विपद्	प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्या (केसलोड)
१	दोलखा	पहिरो	१६२६८
२	सिन्धुपाल्चोक	पहिरो	१०१७०
३	धादिङ	पहिरो	६७४९
४	रामेछाप	पहिरो	६७६५
५	नुवाकोट	पहिरो	४६०७
६	काभ्रेपलाञ्चोक	पहिरो	४३४३
७	सिन्धुली	पहिरो	५३२१
८	मकवानपुर	पहिरो	३५५३
९	रसुवा	पहिरो	१२६५
१०	चितवन	बाढी	३८६८८
११	भक्तपुर	पहिरो	३
१२	काठमाडौं	पहिरो	११२
१३	ललितपुर	पहिरो	१४
जम्मा जनसङ्ख्या			**९७८५८**
जम्मा घरधुरी			**२२३९३**

गत सालको मनसुन अवधिभर बागमती प्रदेशभर पहिरोका ५१ वटा, बाढीका १३ वटा र भारी वर्षाका १६ वटा घटना हुँदा १४ जनाले ज्यान गुमाउनुका साथै २ जना बेपत्ता र ९ जना घाइते भए । उक्त विपद्का घटनाका कारण ३० वटा निजी घर पूर्ण क्षति, १३ वटा घरहरूमा आंशिक क्षति हुन पुग्यो ।

यो वर्ष बागमती प्रदेशमा सरदरभन्दा कम वर्षा हुने सम्भावना ३५% देखि ४५% रहेको अनुमान जल तथा मौसम विज्ञान विभागले गरेको छ । वर्षातको समयमा काठमाडौं उपत्यकामा शहरी बाढीको प्रकोप बढ्दै गएको छ । बागमती प्रदेशको चितवन जिल्ला बाढीको जोखिममा छ भने बाँकी नौवटा जिल्ला पहिरोको जोखिममा छन् । यो वर्षको मनसुनमा बागमती प्रदेशमा बाढी तथा पहिरोबाट लगभग २२ हजार घरधुरी र ९७ हजारभन्दा बढी जनसङ्ख्या प्रभावित हुनसक्ने आँकलन गरिएको छ ।

गण्डकी प्रदेश

मौसमविद्हरूले यो वर्षको मनसुनमा देशका अधिकांश भागमा सरदर पानी पर्ने प्रक्षेपण मनसुन सुरू नहुँदै सार्वजनिक गरेको छ। मनसुन सक्रीयतासँगै गण्डकी प्रदेशमा रहेका ठूला तथा मझौला नदीहरूमा जल प्रवाह बढ्ने, साना नदीनाला तथा खहरे खोलाहरूमा आकस्मिक बहाव भई केही क्षेत्रमा डुबानसमेत हुनसक्ने सम्भावना रहेको छ ।

मनसुन अवधिभर गण्डकी प्रदेशमा बाढी तथा पहिरोबाट कुल ९ जनाले ज्यान गुमाए । गत वर्षको मनसुनमा गण्डकी प्रदेश मानवीय क्षतिभन्दा पनि भौतिक क्षति धेरै भएको देखियो।

यो वर्ष गण्डकी प्रदेशमा सरदरभन्दा कम वर्षा हुने अनुमान गरिएको छ । यसका आधारमा यो वर्ष गण्डकी प्रदेशमा बाढी तथा पहिरोबाट १५ हजार घरधुरी र ६९ हजारभन्दा बढी जनसङ्ख्या प्रभावित हुनसक्ने आँकलन गरिएको छ ।

गण्डकी प्रदेशमा मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित हुनसक्ने जनसंख्याको आँकलन

क्र.सं.	जिल्ला	प्रमुख मनसुनी विपद्	प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्या (केसलोड)
१	तनहुँ	पहिरो	८०४१
२	कास्की	पहिरो	३६०५
३	गोरखा	पहिरो	३७८७
४	स्याङ्जा	पहिरो	५५१४
५	म्याग्दी	पहिरो	२८८२
६	बागलुङ	पहिरो	३१८०
७	लमजुङ	पहिरो	१४७०
८	पर्वत	पहिरो	११३८
९	मुस्ताङ	पहिरो	११७
१०	मनाङ	पहिरो	११२
११	नवलपुर	बाढी	३९८९८
जम्मा जनसङ्ख्या			**६९७४४**
जम्मा घरधुरी			**१५९६०**

लुम्बिनी प्रदेश

लुम्बिनी प्रदेश बहुप्रकोपीय विपद् जोखिमको अवस्था रहेको छ । तराईका जिल्लाहरूमा बाढी, डुबान तथा कटान र पहाडी जिल्लाहरूमा पहिरो र अकस्मात् आउने बाढी मुख्य समस्याको रूपमा रहेका छन् । विगत १० वर्षको तथ्याङ्क केलाउँदा प्रदेशभित्र मनसुन अवधिमा औसतमा पहिरो, बाढी र भारी वर्षाका ७६ वटा घटनाबाट ३३ जनाको मृत्यु हुने गरेको देखिन्छ । गत वर्ष मनसुन र मनसुनपश्चात्को वर्षाको दौरान विपद्का कुल १११ वटा घटना घटे जसबाट १५ जनाले ज्यान गुमाउनुका साथै २ जना बेपत्ता र ८ जना घाइते भए । यो वर्ष लुम्बिनी प्रदेशका सबै जिल्लामा सरदरभन्दा कम वर्षा हुने अनुमान गरिएको छ । यो प्रदेशका

पहाडी जिल्लाहरू पहिरोको उच्च जोखिम तथा तराईका जिल्लाहरू बाढीको जोखिमा रहेका छन् । यो वर्ष मनसुनको समयमा लुम्बीनी प्रदेशमा लगभग ४५ हजार घरधुरी र १ लाख ९९ हजार जनसङ्ख्या प्रभावित हुने आँकलन गरिएको छ ।

लुम्बिनी प्रदेशमा मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित हुनसक्ने जनसंख्याको आँकलन

क्र.सं.	जिल्ला	प्रमुख मनसुनी विपद्	प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्या (केसलोड)
१	प्यूठान	पहिरो	१०५०१
२	पाल्पा	पहिरो	८४६०
३	गुल्मी	पहिरो	५५११
४	रोल्पा	पहिरो	३३८३
५	अर्घाखाँची	पहिरो	३०९९
६	रूकुम पूर्व	पहिरो	४६२
७	बाँके	बाढी	२५८८३
८	बर्दिया	बाढी	४२०५५
९	दाङ	बाढी	३०५२८
१०	कपिलवस्तु	बाढी	२०७४६
११	परासी	बाढी	२१८१२
१२	रूपन्देही	बाढी	२७४१२
जम्मा जनसङ्ख्या			**१९९८६२**
जम्मा घरधुरी			**४५७३५**

कर्णाली प्रदेश

कर्णाली प्रदेश बाढी, पहिरो, चट्याङ, आगलागी, सडक दुर्घटना, महामारी र भूकम्पजस्ता विपद्को उच्च जोखिममा रहेको छ । भारी वर्षा, हिमआँधी, हिमपहिरो, हावाहुरी, असिना, शीतलहर, खडेरी, लु, डढेलो, डुंगा दुर्घटना, हवाई दुर्घटना, संरचना भत्किने र जनावर आतंक यो प्रदेशमा दोहोरिरहने अन्य प्रमुख विपद् हुन् । विगत १० वर्षको तथ्याङ्कलाई मनन गर्दा यो प्रदेशमा मनसुनजन्य विपद्का कारण २९२ जनाको मृत्यु हुनुका साथै १८८ जना बेपत्ता भएको देखिन्छ । उक्त अवधिमा ६,०२९ घरधुरी प्रभावित र १० अर्ब ३५ करोड बराबरको आर्थिक क्षति भएको थियो ।

कर्णाली प्रदेशमा गत वर्षको मनसुन र मनसुनपछिको अवधिमा बाढीका ८ र पहिरोका ६६ सहित कुल ७४ वटा विपद्का घटना घटे । तीमध्ये सबैभन्दा धेरै २४ वटा कालिकोट जिल्लामा घटे । उक्त घटनामा ८ जनाको ज्यान जानुका साथै १६ जना बेपत्ता र १७ जना घाइते भए । घटना केलाउँदा पहिरोबाट सबैभन्दा धेरै ७ जना र बाढीबाट १ जनाको मृत्यु भएको पाइन्छ । यस वर्ष कर्णाली प्रदेशका अधिकांश जिल्लामा सरदरभन्दा कम वर्षा हुने अनुमान गरिएको छ । यसबाट ८ हजार घरधुरी र ३५ हजार जनसङ्ख्या प्रभावित हुनसक्ने आँकलन गरिएको छ ।

कर्णाली प्रदेशमा मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित हुनसक्ने जनसंख्याको आँकलन

क्र.सं.	जिल्ला	प्रमुख मनसुनी विपद्	प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्या (केसलोड)
१	सल्यान	पहिरो	५४६२
२	रूकुम पश्चिम	पहिरो	४८९०
३	दैलेख	पहिरो	४८०५
४	जाजरकोट	पहिरो	३६११
५	जुम्ला	पहिरो	२०९४
६	कालिकोट	पहिरो	७९४
७	डोल्पा	पहिरो	७०३
८	मुगु	पहिरो	३०८
९	हुम्ला	पहिरो	१८४
१०	सुर्खेत	बाढी	१२४८२
जम्मा जनसङ्ख्या			**३५३३३**
जम्मा घरधुरी			**८०८५**

सुदूरपश्चिम प्रदेश

सुदूरपश्चिम प्रदेश तराईका २ जिल्ला तथा पहाडी र उच्च हिमाली ७ जिल्ला मिलेर बनेको छ । यो प्रदेश विपद् को हिसाबले उच्च जोखिममा रहेको छ ।

कमजोर भौगर्भिक बनावटका कारणबाट मनसुनको समयमा बाढी, पहिरो लगायत अन्य पानीजन्य विपद्का कारण यस प्रदेशले ठूलो जनधनको क्षति व्यहोर्ने गरेको छ । नेपाल सरकारको विपद् पोर्टलको विगत १० वर्षको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्दा भूकम्पपछिको क्रमशः बाढी, पहिरो, डुबान, चटयाङ, असिना, हिमपहिरो, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, हुरीबतास, शीतलहर आदि विपद्को चपेटामा प्रदेश परेको देखिन्छ । उक्त अवधिमा २२८ जनाको मृत्यु हुनुका साथै, ७३ जना बेपत्ता र १७५ जना घाइते भएका थिए । यो अवधिमा ७३९ निजी घरहरूमा पूर्ण क्षति र ३,२१२ घरहरूमा आंशिक क्षति हुनुका साथै ५,३१८ घरपरिवार प्रभावित भएका थिए ।

सुदूरपश्चिम प्रदेशमा मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित हुनसक्ने जनसंख्याको आँकलन

क.सं.	जिल्ला	प्रमुख मनसुनी विपद्	प्रभावित हुनसक्ने जनसङ्ख्या (केसलोड)
१	बाजुरा	पहिरो	८६३१
२	डोटी	पहिरो	११०१८
३	बैतडी	पहिरो	७६८५
४	डडेलधुरा	पहिरो	७१०५
५	बझाङ	पहिरो	४०३१
६	अछाम	पहिरो	३६६२
७	दार्चुला	पहिरो	३३५३
८	कैलाली	बाढी	४६७७३
९	कञ्चनपुर	बाढी	५४८०२
जम्मा जनसङ्ख्या			**१४७०६०**
जम्मा घरधुरी			**३३६५२**

गत वर्ष मनसुनजन्य विपद्का कारण सुदूरपश्चिम प्रदेशमा पनि मानवीय तथा भौतिक क्षति भयो । मनसुन र मनसुनपछिको अवधिमा गरी ३७ जनाको मृत्यु, ३६ जना घाइते तथा १० जना बेपत्ता हुन पुगे । मनसुन अवधिमा बाजुरा जिल्लामा बढी भौतिक क्षति हुन पुग्यो भने अछाम जिल्लामा मानवीय र भौतिक क्षति अधिक भयो । यो वर्ष सुदूरपश्चिम प्रदेशमा सरदरभन्दा कम वर्षा हुने र बाढी पहिरोबाट ३३ हजार घरधुरी र १ लाख ४७ हजारभन्दा बढी जनसङ्ख्या प्रभावित हुन सक्ने आँकलन गरिएको छ ।

४.५ प्रदेश तथा स्थानीय तहमा मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

प्रदेशहरूमा मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित हुन सक्ने जनसंख्याको आंकलनको आधारमा सातवटै प्रदेश सरकारहरूलाई मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्न यो कार्य योजना आधार बन्न सक्नेछ । ७५३ वटै स्थानीय तहहरूले स्थान विषेशको विश्लेषण गरी मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्न सक्नेछ । यसरी तयार भएको कार्ययोजना सार्वजनिक गरी स्थानीय तहले प्रदेश र राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणमा एकप्रति पठाउने र प्रदेश सरकारबाट तयार भएको कार्ययोजना राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणमा पठाउने व्यवस्था मिलाइने छ ।

४.६ समुदाय परिचालन

स्थानीय तहहरू मार्फत विपद्को समयमा पूर्व तयारी, पूर्व सूचना, खोज तथा उद्दारको लागि स्थानीय समुदाय परिचालनका लागि समुदाय र विपद्सँग सम्बन्धित विभिन्न निकायहरुसँग उपयुक्त सञ्चार र प्रविधिको प्रयोग गरिने छ । यसका साथै सम्बन्धित समुदाय र विभिन्न समयमा तालिम लिएका हाल उपलब्ध स्वयंसेवकहरुको परिचालन गर्नको लागि स्वयंसेवकहरुको विववरण समेत यसमा समेटिएको छ । सम्भावित प्रभावित क्षेत्रहरुमा प्रारम्भिक चेतावनीका सन्देशहरु स्थानीय भाषामा समेत प्रचार प्रसार गर्ने व्यवस्था समेत उल्लेख गरिएको छ ।

खण्ड : दुई
विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

५. विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

५.१ बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

गृह मन्त्रालय

क.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कैफियत
१	राष्ट्रिय र प्रादेशिक लजिस्टिक समन्वय र सूचना व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने • स्थानीय यातायात र भण्डारण क्षमता, लजिस्टिक सेवाका लागि स्रोतहरू, भन्सार क्लियरेन्स प्रक्रियाहरू जस्ता अद्यावधिक परिचालन जानकारी प्रदान गर्न सहयोग गर्ने, • मानवीय समुदायका लागि सडक पहुँच बाधा नक्सा (Access Constraint Map) तयार गर्ने, • समन्वय बैठकका माइन्यूट, सम्पर्क सूची र अन्य जानकारी उत्पादन गरी उपलब्ध गराउने	गृह मन्त्रालय	विश्व खाद्य कार्यक्रम	
२	लजिस्टिक क्लस्टरले सूचना उपलब्ध गराउन एउटा प्लाटफर्म कायम राख्ने	गृह मन्त्रालय	विश्व खाद्य कार्यक्रम	
३	मानवीय समुदायलाई लजिस्टिक साझा सेवाहरू, जस्तै आठवटा पूरा भएका मानवीय सहायता स्थलहरूमा (HSAs) साझा भण्डारण र राहत समान ढुवानी सेवाहरू, र आवश्यक भएमा मोबाइल भण्डारण एकाइहरूको प्रावधान राख्ने	गृह मन्त्रालय	विश्व खाद्य कार्यक्रम	
४	आपत्कालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य परियोजना अन्तर्गत, गृह मन्त्रालय र जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूलाई खोज र उद्धारका लागि इन्फ्लेटेबल र आल्मुनियम डुङ्गा (आउटबोर्ड इन्जिन सहित), रणनीतिक रूपमा देशभरका विभिन्न ११ स्थानमा पूर्वभण्डारण गर्ने	गृह मन्त्रालय	विश्व खाद्य कार्यक्रम	कपिलवस्तु (२ इन्फ्लेटेबल डुङ्गा) नवलपरासी (२ इन्फ्लेटेबल डुङ्गा) बारा (२ इन्फ्लेटेबल डुङ्गा) सप्तरी (२ इन्फ्लेटेबल डुङ्गा) सिराहा (२ इन्फ्लेटेबल डुङ्गा) रौतहट (२ इन्फ्लेटेबल डुङ्गा) बर्दिया (२ इन्फ्लेटेबल डुङ्गा) बाँके (३ इन्फ्लेटेबल र १ आल्मुनियम डुङ्गा) कैलाली (३ इन्फ्लेटेबल र १ आल्मुनियम डुङ्गा) कास्की (१ इन्फ्लेटेबल डुङ्गा)

क.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	कैफियत
४	आपत्कालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य परियोजना अन्तर्गत, गृह मन्त्रालय र जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूलाई खोज र उद्धारका लागि २३ इन्फ्लेटेबल र पाँच वटा आल्मुनियम डुङ्गा (आउटबोर्ड इन्जिन सहित), रणनीतिक रूपमा बाढीको जोखिममा रहेको ११ जिल्लामा पूर्वभण्डारण गर्ने	गृह मन्त्रालय	विश्व खाद्य कार्यक्रम	पर्सा (१ आल्मुनियम डुङ्गा) रूपन्देही (१ आल्मुनियम डुङ्गा) मोरङ (१ आल्मुनियम डुङ्गा) नेपाल सरकार गृह मन्त्रालयलाई सहयोग स्वरुप भारत सरकारबाट प्राप्त १० ओबिएम सहितको इन्फ्लेटेबल डुङ्गा मध्य उदयपुर जिल्लामा २, सिराहा जिल्लामा १, सप्तरी जिल्लामा १, नुवाकोट जिल्लामा १, सशस्त्र प्रहरी विपद तालिम शिक्षालय कुरीनटारमा १, बैतडी जिल्लामा १ तथा बाकी ३ वटा मानविय सहायता स्थल बिरगञ्जमा भण्डारण गरी राखिएको छ । गृह मन्त्रालयले डुङ्गा पूर्वभण्डारण गरिएका जिल्लाहरूका जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूसँग समन्वय गरी डुङ्गाहरू तयारी अवस्थामा रहेको सुनिश्चित गर्ने
५	आपत्कालीन लजिस्टिक प्रशिक्षण र आउटबोर्ड मोटरबोट प्रशिक्षणका प्रशिक्षित सुरक्षाकर्मीहरूको अद्यावधिक सूची गृह मन्त्रालयलाई उपलब्ध गराउने	गृह मन्त्रालय	विश्व खाद्य कार्यक्रम	

५.२ नेपाली सेनाको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

क.सं	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१	देशका ७७ वटै जिल्लाहरुमा तैनाथ गणहरुबाट १Xगुल्म नफ्री (१०४ जना) तथा अनाश्रीत गुल्महरुबाट १Xसे.मु. नफ्री (३० जना) को स्ट्याण्डवाई फौज आधारभुत उद्धार सामाग्रीहरु सहित परिचालन गर्न तयारी हालतमा रहेको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
२	प्रत्येक पृतना हे.क्वा.हरुमा तैनाथ विपद् व्यवस्थापन फौज, कम्व्याट ईन्जिनियर्स फौज, पृतना रिजर्भ फौज तथा सम्पूर्ण युद्धक, युद्ध मद्दती तथा युद्ध सेवा मद्दती फौजलाई सम्बन्धित पृतनाको जिम्मेवारी क्षेत्रमा मनसुनजन्य विपद् प्रतिकार्यको लागि आवश्यक ईक्विपमेन्ट सहित परिचालन गर्ने ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
३	उद्धार तथा राहत कार्य प्राभावकारी ढंगबाट संचालन गर्नको लागि सरोकारवाला निकायहरुसंग समन्वय गरि हरेक प्रदेश र जिल्लाहरुमा पुर्व तयारी तथा योजना तर्जुमा गर्ने र सामाग्रीहरुको भण्डारणको व्यवस्था मिलाउन तयार गरिएको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
४	विपद् व्यवस्थापनसंग आवद्ध विभिन्न सरोकारवाला निकायहरुसंग प्रत्यक्ष रुपमा कार्यशाला तथा अभ्यास मार्फत समन्वय, सहकार्य र सम्बन्ध विस्तारलाई निरन्तरता दिईरहेको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय

क.सं	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
५	मनसुनजन्य विपद्को समयमा प्रतिकार्यका लागि आवश्यक रवरबोट, OBM तथा आवश्यक सामाग्रीहरु Pre-Positioning गरी राखिएको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
६	श्री सैनिक ईन्जिनियरिङ विभागबाट आवश्यक परेको परिस्थितिमा तुरुन्त परिचालन गर्न सक्ने गरी अपरेटर सहितको हेभी ईक्युप्मेन्ट र सवारी साधनहरु तयारी हालतमा राखिएको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
७	उपत्यका भित्र वीरेन्द्र अस्पताल, उपत्यका बाहिरका सैनिक अस्पतालहरु क्रमशः नेपालगञ्ज, पोखरा र ईटहरी, फिल्ड अस्पतालहरु क्रमशः बोराडांडी र बर्दिबास तथा सवै फिल्ड एम्बुलेन्स गुल्महरुबाट Emergency Medical Response Team (EMRT) परिचालन हुने गरी आवश्यक जनशक्ति, उपकरण तथा औषधीहरु सहित तयारी हालतमा राख्त व्यवस्था मिलाईएको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
८	मनसुनको समयमा तत्काल उद्धार तथा राहत कार्य संचालन गर्न २०८० आषाढ ०१ गतेबाट देहायका हेलिकप्टरहरु निम्न स्थानहरुमा Pre Postioning गर्ने व्यवस्था मिलाईएको । (क) कर्णाली प्रदेश र सुदुर पश्चिम प्रदेशको लागि सानो हेलिकप्टर-१ (एक) पश्चिम एयर वेश सुर्खेतमा । (ख) कोसी प्रदेश र मधेस प्रदेशको लागि सानो हेलिकप्टर-१ (एक) ईटहरीमा । (ग) बागमति प्रदेश, गण्डकी प्रदेश र लुम्बीनी प्रदेशको लागि MI-१७/SKY TRUCK -१ र सानो हेलिकप्टर-१ मध्ये एयर वेश काठमाण्डौमा र उपलब्ध भएमा MI-१७/SKY TRUCK -१ (एक) भरतपुरमा ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
९	श्री विपद् व्यवस्थापन निर्देशनालय अन्तरगत रहेका २ वटा विपद् व्यवस्थापन गणहरुबाट प्रत्येक प्रदेशहरुमा आवश्यक उपकरणहरु सहित परिचालन हुन सक्ने गरि ८ वटै पृतनाहरुमा १/१ वटा कम्पोजिट उद्धार से.मु. नफ्री (२५ जना) तैनाथ गर्ने व्यवस्था मिलाईएको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
१०	मनसुन अवधीमा प्राकृतिक जोखिमहरुको अनुगमन, विश्लेषण गरि सर्वसाधारण प्रयोगकर्ताहरुका लागि उपयुक्त हुने खालका जानकारी मूलक विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि सूचनाहरु सामाजिक संजालमा राख्ने, सैनिक रेडियो कार्यक्रममा प्रसारण र सिपाही पत्रिकामा प्रकाशित गर्ने व्यवस्था मिलाईएको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
११	आवश्यक परेको समयमा विभिन्न स्थानहरुमा पहिरो हटाउनको लागि तथा भत्किएका पुलहरुको स्थानमा Acrow Bridge हरु जडान गर्नको लागि आवश्यक फौज तथा उपकरणहरु तयारी हालतमा राखिएको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
१२	Composite Quick Reaction Team (CQRT) लाई १५ मिनेट भित्र हवाई साधनद्वारा परिचालन गर्न सक्ने गरि गौचर ब्यारेकमा तयारी हालतमा राखिएको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय
१३	विपद्को समयमा माग भए बमोजिम खटिएका फौजहरुसंग निरन्तर मिलाप कायम गर्न आवश्यकता अनुसार मिलापका साधन तथा जनशक्ति व्यवस्था गरिएको ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय

क.सं	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१४	राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्य ढाँचा, २०७० (प्रथम संशोधन २०७५) मा उल्लेख भए अनुसार आपतकालीन प्रतिकार्यको अवधिमा संघ, प्रदेश तथा स्थानिय तहका आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्रहरुले आवश्यकता अनुसार मानवीय उद्धार कार्यका लागि खोज तथा उद्धार कमाण्ड पोष्ट स्थापना गर्ने र उक्त पोष्टको कमाण्ड र परिचालन नेपाली सेनाले गर्न आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्रको क्षमता विकास गरी घटना नियन्त्रण पद्धती Incident Command System (ICS) अनुसार कार्य गर्ने ।	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय र विपद्सँग सरोकारवाला अन्य विभिन्न निकायहरू तथा अन्य सुरक्षा निकाय

५.३ नेपाल प्रहरीको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

- विपद्सँग सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वयात्मक बैठक गर्ने ।
- केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्मका विपद् व्यवस्थापन समितिहरूसँग समन्वय गरी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्मका विपद् व्यवस्थापन समितिहरूको सहकार्यमा मनसुनजन्य विपद् खोज तथा उद्धारसँग सम्बन्धित पूर्वतयारी कार्यशाला गोष्ठी सञ्चालन गर्ने ।
- विपद् पूर्वतयारी सम्बन्धी अभिमुखीकरण गर्ने ।
- संकटापन्न क्षेत्रको नक्सांकन गर्ने ।
- स्थानीय रेडियो तथा एफ.एम. हरूबाट जनचेतनामूलक सामाग्रीहरू प्रसारण गर्ने ।
- मनसुनजन्य खोज तथा उद्धारसँग सम्बन्धित स्रोतसाधनहरूको व्यवस्थापन गर्ने ।

क.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय	कैफियत
१	सातवटै प्रदेश प्रहरी तथा काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय मातहत जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरूमा विपद् सम्पर्क व्यक्ति (Disaster Focal Person) को रूपमा सिनियर प्रहरी अधिकृत तोक्ने ।	नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, सातवटै प्रदेश प्रहरी कार्यालय, जिल्ला प्रहरी परिसरहरू, जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरू सबै, गणहरू	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय, कार्य विभाग	मनसुन सुरू हुनुपूर्व	
२	मनसुनबाट उत्पन्न हुन सक्ने बाढी, पहिरो, डुबान जस्ता विपद्लाई मद्देनजर गरी आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र पर्ने सम्भावित जोखिमयुक्त स्थानका पूर्वघटनाहरूको विश्लेषण एवं पहिचान गरी सोही अनुसार जनशक्ति तथा आवश्यक उद्धार उपकरणहरू तयारी हालतमा राख्न सम्पूर्ण मातहत प्रहरी कार्यालयलाई निर्देशन गर्ने ।	नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, सातवटै प्रदेश प्रहरी कार्यालय, जिल्ला प्रहरी परिसरहरू, सबै जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरू	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय, कार्य विभाग, नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, सरोकारवाला अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू	मनसुन सुरू हुनुपूर्व	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय	कैफियत
३	प्रकोपजन्य घटनाहरूको सूचना संकलन तथा उद्धार प्रतिकार्यलाई छिटो छरितो बनाउनका लागि प्रदेश भित्र रहेका स्थानीय तहमा वडा स्तरसम्म निर्वाचित जनप्रतिनिधि लगायत सम्बन्धित व्यक्तिहरूको नाम, सम्पर्क नम्बर संकलन तथा अद्यावधिक गर्ने ।	सबै परिसर, जि.प्र.का., ब.प्र.का., इ.प्र.का.	ने.प्र.प्र.का विपद् व्यवस्थापन कार्यालय ,काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, सातवटै प्रदेश प्रहरी कार्यालय ।	मनसुन सुरू हुनुपूर्व	
४	विपद्को समयमा विस्थापितहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्न सकिने स्थानहरूको पहिचान गरी त्यस्ता स्थानहरूको अभिलेख र स्थानको क्षमता अद्यावधिक गर्ने ।	सबै परिसर, जि.प्र.का.हरू	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, सातवटै प्रदेश प्रहरी कार्यालय, ने.प्र.प्र.का विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्महरू, जिल्लास्थित अन्य सरकारी निकायहरू र कार्यालयहरू	मनसुन सुरू हुनुपूर्व	
५	विपद्को समयमा गरिने खोज तथा उद्धार पुन:स्थापना एवं व्यवस्थापन कार्यलाई सहज तथा प्रभावकारी बनाउन जिल्लास्थित विपद् प्रतिकार्यसँग सम्बन्धित सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू र सम्पर्क व्यक्तिको विवरण अद्यावधिक गर्ने ।	सबै परिसर, जि.प्र.का.हरू	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, सातवटै प्रदेश प्रहरी कार्यालय, ने.प्र.प्र.का विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्महरू, जिल्लास्थित अन्य सरकारी निकायहरू र कार्यालयहरू ।	मनसुन सुरू हुनुपूर्व	
६	प्रदेश अन्तर्गत यातायत तथा सञ्चारसाधनको सहज पहुँच, भौगोलिक दृष्टिकोणले सुरक्षित र विपद् प्रभावित इलाकाको नजिक हुने गरी विपद् उद्धार तथा राहत सामाग्री भण्डार गृह (Ware House) पहिचान तथा नयाँ स्थापना गर्न पहल र समन्वय गर्ने ।	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, सबै प्रदेश प्रहरी कार्यालय, सबै परिसर, सबै जि.प्र.का.हरू	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय, कार्य विभाग, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्लास्थित अन्य सरकारी/गैरसरकारी निकायहरू	मनसुन सुरू हुनुपूर्व	
७	प्रदेश अन्तर्गतका प्रहरी कार्यालय तथा अन्य निकायहरूमा विपद् प्रतिकार्यमा प्रयोग हुने चालु अवस्थामा रहेका डुङ्गा (Boat, Raft Boat) हरू लगायतको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने ।	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, सातवटै प्रदेश प्रहरी कार्यालय, सबै परिसर, सबै जि. प्र.का.हरू	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय, कार्य विभाग	मनसुन सुरू हुनुपूर्व	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय	कैफियत
८	नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालयको तयारी				
८.१	विपद्को समयमा उद्धारका लागि खटिने नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय तथा प्रदेश प्रहरी कार्यालय अन्तर्गत विपद् व्यवस्थापन गुल्ममा कार्यरत तालिम प्राप्त जनशक्तिलाई उपलब्ध उद्धार सामाग्रीहरू तथा व्यक्तिगत सुरक्षा सामाग्री (PPE) को समुचित प्रयोग र विपद्पश्चात शव व्यवस्थापन सम्बन्धी पुनर्ताजगी अनुशिक्षण प्रदान गर्ने ।	नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय कार्य विभाग	मनसुन पूर्व तथा मनसुन अवधिभर	Water Induced Rescue Tools Equipment & Accessories, Personal Protective Equipment तयारी अवस्थामा राख्ने ।
८.२	केन्द्रमा खोज तथा उद्धार प्रतिकार्यका लागि पहिलो चरणमा खट्ने गरी सि.प्र.अ.को कमाण्डमा दैनिक २५ जनाको QRT टोली आवश्यक विपद् खोज तथा उद्धार सामाग्रीहरू सहित तत्काल परिचालन हुनसक्ने गरी चौबीसै घण्टा सातै दिन तयारी अवस्थामा राखिने । आवश्यकता अनुसार थप जनशक्ति परिचालन हुने ।				
८.३	नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, सामाखुसीमा रहेका डुंगा चलाउन सक्ने तालिमप्राप्त ५ जना र पौडी खेल्न जान्ने दक्ष प्र.क. ४६ गरी जम्मा ५१ जना जनशक्तिलाई मनसुनबाट हुनसक्ने सम्भावित घटनामा उद्धार सामाग्रीहरू सहित तत्काल परिचालन हुने गरी तयारी अवस्थामा राख्ने ।	नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय कार्य विभाग	मनसुन पूर्व तथा मनसुन अवधिभर	Water Induced Rescue Tools Equipment & Accessories, Personal Protective Equipment तयारी अवस्थामा राख्ने ।
८.४	मनसुनजन्य विपद्को प्रतिकार्यमा प्रयोगमा ल्याउन सकिने सवारीसाधन, उपकरण तथा उद्धार सामाग्रीहरूको विवरण (रहेको स्थान, सम्पर्क व्यक्ति, सम्पर्क नं. र पौडीमा दक्ष अन्य प्र.क.हरूको सङ्ख्या अॉवधिक गर्ने ।	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय, प्रदेश प्रहरी कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरु	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय कार्य विभाग		
८.५	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय र अन्य निकायहरूसँग समन्वय गरी उद्धारमा खटिँदा आवश्यक व्यक्तिगत सुरक्षाका सामाग्री (PPE) को व्यवस्था गर्ने ।	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय, प्रदेश प्रहरी कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरु	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय कार्य विभाग		

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय	कैफियत
९	काठमाडौं उपत्यका, सातवटै प्रदेश प्रहरी कार्यालयहरू तथा मातहत समेतको तयारी				
९.१	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय र सातवटै प्रदेश प्रहरी कार्यालयहरू तथा मातहत इकाईहरू समेतले सम्भावित विपद्लाई मद्देनजर गरी मनसुनबाट हुन सक्ने क्षति न्यूनीकरण गर्न निम्नानुसार कार्य गर्ने ।	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, सातवटै प्रदेश प्रहरी कार्यालय	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय कार्य विभाग, नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति, सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय. नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय कार्य विभाग, नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति, सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सम्बन्धित जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल तथा सरोकारवाला अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू	मनसुनपूर्व तथा मनसुन अवधिभर	Water Induced Rescue Tools Equipment & Accessories, Personal Protective Equipment तयारी हालतमा राख्ने ।
९.२	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय र सातैवटा प्रदेश प्रहरी कार्यालय तथा सो मातहत पौडी तालिम प्राप्त दक्ष २६६ जना प्र.क.हरू तथा पौडिन सक्ने २३७९ जना प्र.क. हरूलाई मनसुनबाट हुनसक्ने सम्भावित घटनामा स्थानीय स्तरमा उपलब्ध उद्धार सामाग्री सहित तत्काल परिचालन हुने गरी तयारी हालतमा राख्ने ।				
९.३	सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गरी मुख्य नदीहरूमा बढ्न सक्ने बाढीको अनुगमन गरी पूर्व सूचना प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने र सोको जानकारी जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिलाई दिने ।				
९.४	जोखिममा रहेका बस्तीहरूको पहिचान गरी सोही अनुसार सूचना सम्प्रेषण गर्न स्थानीय सञ्चारमाध्यम प्रयोग गर्ने।				
९.५	विपद् प्रतिकार्य समूहलाई विपद्का समय तत्काल परिचालन गर्न जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति लगायत अन्य सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गर्ने ।				
९.६	प्रदेश प्रहरी कार्यालय अन्तर्गतका सातवटै विपद् व्यवस्थापन गुल्महरूमा आधुनिक उपकरणहरू एवं औजारहरू सहित तत्काल खटिन सक्ने गरी तैनाथी अवस्थामा रहने ।				
९.७	प्रदेश प्रहरी कार्यालय अन्तर्गत विपद् व्यवस्थापन गुल्महरूमा कार्यरत रहेका प्र.क. हरू मध्ये मनसुनजन्य उद्धारका (Water Induced Rescue) लागि कम्तिमा १० जनाको टोली बनाई यथासम्भव र्‍याफ्ट बोट, मोटर बोट सहित अभ्यस्त बनाई राख्ने ।				

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय	कैफियत
१०	उद्धार तथा पुनःस्थापना कार्यमा खटिदा जोखिममा रहेका समूह (महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, फरक क्षमता भएका व्यक्ति) हरूको विशेष संरक्षणको सुनिश्चितता गर्ने ।	नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, विपद् व्यवस्थापन गुल्महरू सबै, प्रहरी परिसर तथा जिल्ला प्रहरी कार्यालय सबै	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय, कार्य विभाग	प्रतिकार्यको अवस्थामा	
११	विपद् व्यवस्थापन कार्यालय र सातवटै प्रदेश अन्तर्गतका विपद् व्यवस्थापन गुल्महरूले Contingency Plan तयार गरी उद्धार टोलीलाई समय समयमा Water Rescue सम्बन्धी अभ्यास गराउने साथै प्रभावित इलाकालाई लक्षित गरी सरोकारवाला निकायहरूसँगको समन्वयमा अभ्यास समेत गराउने ।	नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, विपद् व्यवस्थापन गुल्महरू सबै प्रहरी परिसर तथा जिल्ला प्रहरी कार्यालय सबै	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय, कार्य विभाग, नेपाल प्रहरी प्रदेश कार्यालय सबै	मनसुनपूर्व	
१२	प्रत्येक प्रहरी इकाईहरूले (Emergency Response Plan) निर्माण तथा आँवधिक गरी आफ्नो जिम्मेवारी क्षेत्रमा प्रभावकारी पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको आवश्यक व्यवस्था मिलाउने	नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, विपद् व्यवस्थापन गुल्महरू सबै प्रहरी परिसर तथा जिल्ला प्रहरी कार्यालय सबै	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, प्रदेश प्रहरी कार्यालय सबै	मनसुनपूर्व र प्रतिकार्यको समयमा	
Reserve प्रकृतिका प्रहरी युनिटहरूको सम्बन्धमा					
१४	केन्द्रमा रहेका केन्द्रीय स्तरका केन्द्रीय प्रहरी विशेष कार्यदल, नेपाल प्रहरी युक्ति तालिम महाविद्यालय, नेपाल प्रहरी सशस्त्र प्रहरी गण नं.१, काठमाडौं उपत्यका सशस्त्र प्रहरी गण नं. २, नेपाल प्रहरी विशेष सुरक्षा गण, प्रदेश प्रहरी गण अन्तर्गतका गुल्महरू लगायत अन्य कार्यालयहरूलाई समेत मनसुनका समयमा प्रतिकार्यका लागि तयारी हालतमा राखे ।	ने.प्र.प्र.का. कार्य विभाग, प्रदेश प्रहरी कार्यालय	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय	मनसुनपूर्व र प्रतिकार्यको समयमा	

५.४ सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यान्वयन गर्ने कार्यालय		समय
		जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	
१	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल विपद् व्यवस्थापन तालिम शिक्षालय कुरिनटारमा विपद् व्यवस्थापन तालिम निरन्तर रुपमा सञ्चालन भईरहेको जस अनुरुप हालसम्म २,२३० जना सशस्त्र प्रहरी कर्मचारीलाई विशिष्टीकृत विपद् व्यवस्थापन तालिम प्रदान गरिएको।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / प्रदेश सरकार	निरन्तर

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यान्वयन गर्ने कार्यालय		समय
		जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	
२	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका विपद् व्यवस्थापन तालिम प्राप्त जनशक्तिहरुलाई काठमाण्डौ उपत्यका भित्र २ स्थान सहित ७ वटै प्रदेशमा से.मु. स्तरमा बाहिनी स्तरीय विपद् उद्धार टिम र विपद् व्यवस्थापन तालिम शिक्षालय कुरिनटार, विपद् व्यवस्थापन सुरक्षा वेश क्रमसः आदमघाट धादिङ्ग, मुलघाट धनकुटा र निजगढ बारा र चिप्ले सुर्खेत गरि जम्मा १४ जोखिम युक्त स्थानहरूमा तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्तिलाई खोज तथा उद्दारका आधुनिक उपकरणहरु सहित परिचालन गरी तयारी हालतमा राखिएको।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	निरन्तर
३	देशभर रहेका सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका सम्पूर्ण कार्यालयहरुमा खोज तथा उद्धारका उपलब्ध उपकरणहरु सहित उद्धार टोली २४ सै घण्टा Stand By रहने व्यवस्था गरिएको जस अनुरुप प्रदेशगत रुपमा रहेको बाहिनीहरुमा सिनियर अधिकृतको कमाण्डमा १ प्लाटुन, जिल्ला स्थित गण एवं शिक्षालयहरुमा सि.अ.को कमाण्डमा १ प्लाटुन, जिल्ला स्थित गुल्महरुमा जु.अ.को कमाण्डमा १ सेक्सन एवं अन्य सम्पूर्ण कार्यालयहरुमा कम्तिमा १ सेक्सनको नफ्रीमा खोज तथा उद्दार टोली तयारी अवस्थामा राखिएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / राष्ट्रिय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	निरन्तर
४	विपद् उद्धारका आधुनिक सामाग्रीहरूको उपत्यका तथा प्रदेशगत रूपमा प्रदेश स्तरीय विपद् उद्धार टिमले प्रयोग गर्ने गरी तयारी हालतमा राखिएको साथै काठमाडौं उपत्यकालाई मद्देनजर गरी सिनमंगलस्थित नं. २० गण हे.क्वा. (विपद् उद्धार) लाई तयारी हालतमा राखिएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / राष्ट्रिय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	निरन्तर
५	विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी विशिष्टिकृत तालिम प्राप्त नगरेका सशस्त्र प्रहरी कर्मचारीहरुलाई समेत मनसुनलाई मध्यनजर गरि बाढी, पहिरो, डुवान तथा अन्य जल उत्पन्न प्रकोप सम्बन्धी आवश्यक ज्ञान र प्रतिकार्यका लागि समय समयमा खोज तथा उद्धार लगायत विपद् व्यस्थापन सम्बन्धी विषय बस्तुहरुमा अनुशिक्षण तालिम प्रदान गरिएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय	निरन्तर
६	मनसुनको समयमा हुन सक्ने सम्भावित विपद्मा प्रभावकारी कार्य सम्पादनका लागि राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र/ प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति/जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति एंव सम्पूर्ण निकायहरूबीच निरन्तर समन्वय गर्ने गरिएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	विभिन्न तहमा रहेका विपद् व्यवस्थापन संग सरोकार राख्ने सरकारी एंव गैहसरकारी निकायहरू	निरन्तर

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यान्वयन गर्ने कार्यालय		समय
		जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	
७	स्थानिय स्तरमा रहेका विद्यालय, क्लव, महिला समुह, वन उपभोक्ता समुह आदिमा विगत १ दशकदेखि "समुदायमा आधारित सचेतना कार्यक्रम" विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा पूर्व तयारी सम्वन्धी अनुशिक्षण तालिम सञ्चालन गर्दै आईरहेको। जस अनुरुप यस २०७० सालदेखि २०८० साल बैशाख मसान्तसम्म ३०८३५८ जना सर्वसाधारणहरुले सहभागीता जनाएको।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / स्थानीय पालिकाहरू	निरन्तर
८	काठमाडौं, पोखरामा रहेका ए.पि.एफ. फ्यूल स्टेशनहरूलाई मनसुनको समयमा हुन सक्ने फ्यूल अभाव व्यवस्थापन गर्न Fuel Stock राख्ने गरिएको।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / नेपाल आयल निगम	निरन्तर
९	राष्ट्रिय आपत्कालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र, प्रादेशिक आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरु तथा जिल्ला आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरुमा आवश्यकता अनुसार संचार तालिम प्राप्त जनशक्तिहरु परिचालन गरिएको जस अनुरुप केन्द्र, प्रदेश, जिल्ला स्थित आपतकालिन संचालन केन्द्रहरुमा जम्मा ८४ जना स.प्र.क.हरु हाल कार्यरत रहेको । साथै राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणमा सशस्त्र प्रहरी निरीक्षक - १ आवश्यक समन्वयको लागि खटाई पठाईएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / राष्ट्रिय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र	निरन्तर
१०	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका ७७ जिल्ला स्थित ईकाइहरुले मनसुन शुरु हुनु पूर्व आफ्नो जिम्मेवारी इलाकामा स्थानिय प्रशासन लगायत विभिन्न सरोकारवाला निकायहरुसँग आवश्यक समन्वयका लागि Disaster Focal Person तोकी समन्वय गरी कार्य गरिरहेको । जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक लगायत मनसुन पूर्व तयारी बैठकहरु सञ्चालन गरि विभिन्न जिम्मेवार/सरोकारवाला निकायहरुबीच समन्वय गरी Focal Person हरुको सम्पर्क नम्बर लगायतका अन्य आवश्यक विवरणहरु अद्यावधिक गरिएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	विभिन्न तहमा रहेका विपद् व्यवस्थापन संग सरोकार राख्ने सरकारी एंव गैहसरकारी निकायहरू	निरन्तर
११	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका विभिन्न युनिटहरुमा रहेका १३ वटा हेभि ईक्यूपमेन्टहरु (Dozer, Loader, Back hoe loader) हरूलाई तयारी हालतमा राखिएको।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / स्थानीय, जिल्ला तथा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति	निरन्तर

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यान्वयन गर्ने कार्यालय		समय
		जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	
१२	विपद्को समयमा शुद्ध पिउने पानीको आपूर्तिलाई सहजीकरण गर्न अमेरिकन दुतावास नेपालको सहयोगमा काठमाण्डौ उपत्यकाका ७ वटा स्थान, कास्की पोखराको २ स्थान लगायत बर्दघाट नवलपरासी-१, कोहलपुर बाँके-१ र धनगढी कैलालीमा-१ गरी जम्मा १२ स्थानहरुमा Deep Tube Well हरु निर्माण गरी गरिएको।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	अमेरिकी राजदुतावास	निरन्तर
१३	सिमित संख्यामा रहेको गोताखोर तालिम प्राप्त कर्मचारीहरुको संख्यामा अभिवृद्धि गर्दै थप स्थानहरुमा परिचालन बढाउने उद्देश्यले आ.व.०७८/७९ र ०७९/८० मा सि.सं. २ र ३ गोताखोर तालिम संचालन गरी जम्मा ७४ जना गोताखोर तालिम प्राप्त जनशक्ति तयार गरिएको जसलाई प्रदेश नं. १ को सुनसरी, मधेश प्रदेशको महोत्तरी, बागमती प्रदेशको कुरिनटार, काठमाण्डौं उपत्यका, गण्डकी प्रदेशको पोखरा, लुम्बिनी प्रदेशको शमशेरगञ्ज, कर्णाली प्रदेशको सुर्खेत र सुदुर पश्चिम प्रदेशको कैलालीमा गरी जम्मा ८ स्थानमा गोताखोरको आवश्यक उद्धार सामाग्रीहरु सहित तयारी हालतमा राखिएको।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / राष्टिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण एंव गण्डकी प्रदेश सरकार	Travel Time बाहेक ३० मिनेट
१४	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका देशभर रहेका कार्यालयहरु मार्फत स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समितिहरु मार्फत एवं सशस्त्र प्रहरी बल नेपालले एकल रुपमा नियमित Simulation Exercise सञ्चालन गर्ने गरिएको जस अनुरुप २०७९ देखि २०८० जेठ १४ गतेसम्म एकल-८३ र संयुक्त-२२० गरी ३०३ वटा कृत्रिम घटना अभ्यास संचालन गरिएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	विभिन्न तहमा रहेका विपद् व्यवस्थापन संग सरोकार राख्ने सरकारी एंव गैहसरकारी निकायहरू	निरन्तर
१५	खोज तथा उद्दारका लागि आवश्यक विपद् उद्धारका आधुनिक उपकरणहरुको जिल्लागत अभिलेख राख्ने एवं आवश्यक थप उपकरणहरुको मागका लागि मजकुर राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणमा आवश्यक पत्राचार गरिएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	निरन्तर
१६	विभिन्न स्थानिय तह एंव जिल्ला स्थित जोखिमयुक्त स्थान एंव महत्वपूर्ण संरचना जस्तै पुल, कलभर्ट, राजमार्ग, लोकमार्ग ईत्यादीको पहिचान गरी खतरा नक्सांङ्कन (Hazard Maping) गरी राखिएको।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति	निरन्तर
१७	बाढी/पहिरो/डुबान जस्ता विपद्को कारणबाट जोखिमयुक्त स्थान समुदाय बस्तीहरु स्थानान्तरण गर्नु परेमा स्थानान्तरण गर्ने ठाउँको पहिचान गरी योजना तर्जुमा गर्ने गरिएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	निरन्तर

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यान्वयन गर्ने कार्यालय		समय
		जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	
१८	१० वटा हिमाली जिल्लाहरू क्रमसः पाँचथर, संखुवासभा, ताप्लेजुङ, रसुवा, मुस्ताङ, मनाङ, हुम्ला, मुगु, डोल्पा, दार्चुलामा स्थापना भएका १३ वटा सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका कार्यालयहरूलाई पर्वतीय उद्धारका लागि आवश्यक Portable Altitude Chamber एंव अन्य आधारभूत उपकरणहरू वितरण गरी तयारी हालतमा राखिएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय	निरन्तर
१९	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाललाई प्राप्त DRS (Disaster Relief System) का ३३ वटा कन्टेनरहरु १४ जिल्ला क्रमशः चितवन, दोलखा, सिन्धुपाल्चोक, लम्जुङ्ग, म्याग्दी, दाङ्ग, सप्तरी, कैलाली, सुर्खेत, सुनसरी, गोरखा, रसुवा, दार्चुला र मनाङ का १७ स्थानमा रहेका सशस्त्र प्रहरी बल नेपालका कार्यालयहरुमा तयारी अवस्थामा राखिएको।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	अमेरिकी राजदुतावास	निरन्तर
२०	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, मौसम पूर्वानुमान महाशाखा र राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण द्वारा निर्माण गरिएको आधिकारिक website क्रमशः www.dhm.gov.np र www.bipadportal.gov.np मा रहेको River Watch, Rainfall Watch लगाएत अन्य विवरणहरूलाई नियमित रुपमा अध्ययन गर्नको निमित्त देशभर रहेका कार्यालयहरुलाई निर्देशन दिइएको ।	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण / जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, मौसम पूर्वानुमान महाशाखा	निरन्तर
२१	बाढी एंव डुबानका घटनाहरूमा चुस्त परिचालनको निमित विभिन्न ३० वटा जिल्लाहरूमा रहेका ४० वटा सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका कार्यलयहरूमा १०५ वटा Rescue Boat हरूलाई तयारी अवस्थामा राखिएको	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय / राष्टिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, विश्व खाद्य कार्यक्रम	निरन्तर
२२	विपद्को समयमा घाईतेहरूलाई थप उपचारको निमित्त higher Center सम्म पुऱ्याउन "क" वर्गको एम्बुलेन्स एंव ICU सेवा सहितको Mass Casulaty Vehicle हरूको संचालन कार्यविधि तयार गरी एंव वितरण गरिएका ८ जिल्लाहरू क्रमशः सुनसरी, महोत्तरी, चितवन, कपिलवस्तु, बाँके, सुर्खेत, कैलाली र काठमाडौंमा रहेका १० वटा सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका कार्यलयहरू रहेका नजिकका सरकारी एंव निजि अस्पतालहरू संग विपद्को समयमा जनशक्ति उपलब्ध गराउने सम्बन्धी MoU गरी तयारी अवस्थामा राखिएको	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	राष्टिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	निरन्तर

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यान्वयन गर्ने कार्यालय		समय
		जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	
२३	राजमार्गमा हुने सडक दुर्घटना लगाएत अन्य विपद्हरूमा तुरून्त उद्धारका लागि १० जिल्ला क्रमशः झापा, सप्तरी, बारा, चितवन, रूपन्देही, बाँके, कैलाली, मकवानपुर र तनहुँ स्थित सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका कार्यलयहरूमा IRT (Immediate Response Team) Vehicle तयारी हालतमा राखिएको	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	गृह मन्त्रालय	निरन्तर

५.५ जल तथा मौसम विज्ञान विभागको मनसुन आपत्कालीन कार्ययोजना

यस जल तथा मौसम विज्ञान विभागले आगामी मनसुन-२०७९ मा जल तथा मौसमजन्य प्रकोपबाट जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्न तयारी गरेको कार्ययोजना निम्नानुसार बुँदागत रूपमा उल्लेख गरिएको छ ।

१) सरोकारवालाहरूलाई मौसम पूर्वानुमान, चेतावनी, पूर्वसूचना तथा जानकारी प्रदान गर्नका लागि त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा अवस्थित मौसम पूर्वानुमान महाशाखाको मौसम कक्ष (Met briefing room) विगतमा जस्तै २४ सै घण्टा सेवामा रहनेछ ।

२) तीन दिन (७२ घण्टा) सम्मको मौसम पूर्वानुमान, चेतावनी तथा परामर्श लगायतका विवरणहरू समेटेर नियमित रूपमा दैनिक बिहान ६ बजे र बेलुका ६ बजे दैनिक बुलेटिन अपडेट गरिनेछ । मौसमको विशेष अवस्थामा ३ दिन अगावै चेतावनी सहितको आकस्मिक मौसम बुलेटिन जारी हुनेछ । आवश्यकता अनुसार बिग्रंदो मौसमको अवस्थाबारेको पूर्वसूचना समेत जारी गरिनेछ । देशैभर फैलिन सक्ने अति भारी वर्षाको विशेष पूर्वानुमान ५ दिनअगावै गरी सरोकारवालाहरूलाई पठाईनेछ ।

३) देशका बाढी प्रभावित विभिन्न नदीनालाको बाढी अनुगमन तथा पूर्वानुमान गर्न, हिमताल विस्फोट वा अन्यकारणले उत्पन हुन सक्ने बाढी समेतका लागि पूर्वसूचना प्रबाह गर्न यस विभाग अन्तर्गतको बाढी पूर्वानुमान महाशाखा अन्तगर्तको पूर्वानुमान शाखा मनसुनको अवधिभर चौबीसै घण्टा सूचारू गरिनेछ ।

४) बाढी पूर्वानुमान वा पूर्वसूचना सेवा भौतिक रूपमा वा अनलाइन प्रणाली मार्फत चौबीसै घण्टा सूचारू गरिनेछ ।

५) देशका मुख्य नदीहरू कोसी, गण्डकी, कर्णाली, बागमती, बबई र पश्चिम राप्ती लगायतको बाढी पूर्वानुमान ३ दिन अगावै गर्ने गरी विकास गरिएको कम्प्युटर मोडेलको प्रयोग, अन्य नदीको हकमा ग्लोबल मोडेल प्रयोग गरी बाढी पूर्वानुमान गर्ने र मुख्य सरोकारवालाबीच जानकारी गराउने कार्यलाई यस बर्ष पनि निरन्तरता दिइनेछ । स-साना नदीहरूमा हुन सक्ने आकस्मिक वहावको (Flash Flood) २-६ घण्टा अगाडि नै पूर्वानुमान गरी सरोकारवालालाई विभिन्न माध्यमबाट जानकारी गराईनेछ। देशैभर फैलिन सक्ने ठूला बाढीजन्य गतिविधिहरूको पूर्वानुमान ५ दिनअगावै गरी सरोकारवालाहरूलाई पठाईनेछ । बाढी प्रभावित समुदायलाई मास एस.एम.एस. (Mass SMS) पठाउने कार्य रियल टाइम तथ्याङ्कको आधारमा गरिनेछ ।

६) मनसुनको समयभरी हरेक दिन बिहान ७ बजे बाढीको पूर्वानुमान बुलेटिन जारी गरिनेछ। पूर्वानुमानको मान्यावधि कम्तिमा २४ घण्टा सम्मको लागि हुनेछ । विशेष अवस्थामा दिन वा रातको कुनै पनि समयमा बुलेटिन जारी हुनेछ ।

७) पूर्वसूचना प्रवाहः

- बाढी र मौसम पूर्वानुमान बुलेटिन जारी गरेपछि पहिलो जानकारी गृह मन्त्रालय- राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण र राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रलाई गराइनेछ।
- जारी भएको बाढी बुलेटिन तत्कालै यस विभागको आधिकारिक वेबसाइटः www.hydrology.gov.np मा राखिनेछ र मौसम बुलेटिन www.mfd.gov.np मा राखिने छ ।
- तत्काले राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण र गृह मन्त्रालय विपद् तथा द्वन्द्व व्यवस्थापन महाशाखाले सूचीकृत गरेका सबै मन्त्रालय तथा विभाग साथै रेडक्रस लगायत अन्य विपद्को क्षेत्रमा कार्य गर्ने संघ संस्थाहरूका विपद् सम्पर्क व्यक्तिहरूलाई इमेलमार्फत बुलेटिन पठाइनेछ।

जारी भएको बाढी बुलेटिन यस विभागको आधिकारिक Twitter Page: Nepal Flood Alert (नेपाल बाढी सूचना) र Facebook Page: Nepal Flood Alert (नेपाल बाढी सूचना) मा राखिनेछ।

त्यसैगरी मौसम बुलेटिन आधिकारिक Twitter Page: Nepal Weather Forecast र Facebook page: Meteorological Forecasting Division मा समेत अपडेट गरिनेछ ।

- बाढी सतर्कता तह नजिक पुग्न लागेमा, सतर्कता तह पार गरेमा, खतरा तह पार गरेमा वा अन्य विषम अवस्थामा देशका मुख्य नदी जलाधारहरूमा नेपाल टेलिकम र एनसेलमार्फत बाढीबाट प्रभावित हुने मुख्य नदी जलाधारका सर्वसाधारणहरूलाई मोवाइलमा निःशुल्क एसएमएस पठाइने छ ।
- देशैभरका सर्वसाधारणका लागि ११५५ नम्वर टोल फ्री सेवा बाढी पूर्वसूचना प्रदान गर्ने उद्देश्यले मनसुनभर सञ्चालन गरिनेछ ।
- मौसम पूर्वानुमानको हकमा सर्वसाधारण लगायतका लागि सम्पर्क टेलिफोन ०१-४११३१९१ र ०१-४४८६८६९ चौबीसै घण्टा खुला राखिनेछ।
- अत्यन्तै विषम प्रकृतिको बाढी तथा मौसमको पूर्वानुमान भएको खण्डमा प्रेस विज्ञप्ति समेत जारी गरिनेछ ।
- बाढी र मौसमको बुलेटिन सबै सञ्चारमाध्यमहरूलाई नियमित रूपमा प्रदान गरिनेछ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
१	तीन दिन (७२ घण्टा) सम्मको मौसमको पूर्वानुमान बिहान ६ बजे र बेलुका ६ बजे बुलेटिन दैनिक रूपमा अपडेट गरिनेछ । विषम अवस्थामा जुनसुकै बेला बुलेटिन जारी हुनेछ । मौसमको विशेष अवस्थामा ३ दिनअगावै चेतावनी सहितको आकस्मिक मौसम बुलेटिन जारी हुनेछ। आवश्यकता अनुसार बिग्रंदो मौसमको अवस्थाबारेको पूर्वसूचना समेत जारी गरिनेछ। देशैभर फैलिन सक्ने अति भारी वर्षाको विशेष पूर्वानुमान ५ दिनअगावै गरी सरोकारवालाहरूलाई पठाईनेछ ।	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग - मौसम पूर्वानुमान महाशाखा		३ दिन सम्मको	आकस्मिक मौसम बुलेटिन र मौसम पूर्वसूचना जुनसुकैबेला पनि जारी गरिनेछ ।
२	तीन दिन (७२ घण्टा) सम्मको बाढीको पूर्वानुमान बाढीको पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचना बुलेटिन दैनिक रूपमा बिहान ७ बजे अपडेट गरिनेछ। विषम अवस्थामा जुनसुकै बेला बुलेटिन जारी हुनेछ । देशैभर फैलिन सक्ने ठूला बाढीजन्य गतिविधिहरूको पूर्वानुमान ५ दिन अगावै गरी सरोकारवालाहरूलाई पठाईनेछ ।	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग - बाढी पूर्वानुमान महाशाखा (बाढी पूर्वानुमान शाखा)		३ दिनसम्मको	ठूला नदीहरूमा ३ दिन र साना नदीहरूमा १ दिन सम्मको पूर्वानुमान गरिनेछ । स-साना नदीहरूमा हुन सक्ने आकस्मिक बहाव (Flash Flood) को २-६ घण्टा अगाडी नै पूर्वानुमान गरिनेछ।
३	बाढी तथा मौसम पूर्वसूचना प्रवाह • बाढी तथा मौसम बुलेटिन जारी गरिसकेपछि पहिलो जानकारी गृह मन्त्रालय- राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण र राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रलाई गराइनेछ। • जारी भएको बुलेटिन तत्कालै यस विभागको आधिकारिक वेबसाइट: www.hydrology.gov.np र www.mfd.gov.np मा राखिनेछ । • तत्कालै गृह मन्त्रालय राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण र गृह मन्त्रालय-विपद् तथा द्वन्द्व व्यवस्थापन महाशाखाले सूचिकृत गरेका सबै मन्त्रालय तथा विभाग साथै रेडक्रस लगायत अन्य विपद्को क्षेत्रमा कार्य गर्ने संघ संस्थाहरूका विपद् सम्पर्क व्यक्तिहरूलाई इमेलमार्फत बुलेटिन पठाइनेछ।	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग- बाढी पूर्वानुमान शाखा तथा मौसम पूर्वानुमान महाशाखा	गृह मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, नेपाल टेलिकम, एनसेल, मिडिया लगायत	पुर्वानुमान तथा पूर्वसूचना बुलेटिन जारी भएको आधा घण्टाभित्र सम्पूर्ण सरोकारवालाहरू तथा सर्वसाधारणहरूमा प्रवाह भइसक्ने छ	ठूला नदीहरूमा ३ दिन र साना नदीहरूमा १ दिन सम्मको पूर्वानुमान गरिनेछ । आकस्मिक आउने बाढी जस्तै हिमताल विस्फोट जस्ता घट्नामा तत्काल सूचना प्रवाह गरिनेछ।

क.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
	• जारी भएको बाढी बुलेटिन यस विभागको आधिकारिक Twitter Page: Nepal Flood Alert (नेपाल बाढी सूचना) र Facebook Page: Nepal Flood Alert (नेपाल बाढी सूचना) मा राखिनेछ तथा मौसम बुलेटिन Twitter Page: Nepal Weather Forecast र Facebook page: Meteorological Forecasting Division मा राखिनेछ। • बाढी सतर्कता तह नजिक पुग्न लागेमा, सतर्कता तह पार गरेमा, खतरा तह पार गरेमा वा अन्य विषम अवस्थामा देशका मुख्य नदी जलाधारहरूमा नेपाल टेलिकम र एनसेल मार्फत बाढी बाट प्रभावित हुने मुख्य नदी जलाधारका सर्वसाधारणहरूलाई मोवाइलमा एसएमएस पठाइनेछ। • देशैभरका सर्वसाधारणका लागि ११५५ नंवरको टोल फ्री सेवा बाढी पूर्वसूचना प्रदान गर्ने उद्देश्यले मनसुनभर सञ्चालन गरिनेछ। • मौसम पूर्वानुमानको हकमा सर्वसाधारण लगायतका लागि सम्पर्क टेलिफोन ०१-४११३१९१ र ०१-४४८६८६९ चौबिसै घण्टा खुला राखिनेछ। • अत्यन्तै विषम प्रकृतिको बाढी तथा मौसमको पूर्वानुमान भएको खण्डमा प्रेस विज्ञप्ति समेत जारी गरिनेछ। • बाढी र मौसम बुलेटिन सबै सञ्चारमाध्यमहरूलाई नियमित रूपमा प्रदान गरिनेछ।				

५.६ सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

क.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१	मनसुनको समयमा हुनसक्ने सम्भावित जोखिमलाई मद्देनजर गर्दै आवश्यकता अनुरूप तयारी अवस्थामा रहने।	स्थानीय तहहरु	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, सम्बन्धित स्थानीय तहमा कार्यरत साझेदार निकायहरू
२	मनसुनजन्य विपद्को जोखिममा भएका गाउँपालिका / नगरपालिकाहरूलाई मनसुनअगावै यस सम्बन्धी पूर्वतयारी तथा जोखिम न्यूनीकरणको सम्बन्धमा अपनाउन सकिने उपायहरूका सम्बन्धमा स्थानीय समुदायमा जनचेतना अभिवृद्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।	स्थानीय तहहरु	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, सम्बन्धित स्थानीय तहमा कार्यरत साझेदार निकाय, नागरिक मञ्च तथा सम्बन्धित स्थानीय तहमा क्रियाशील सामुदायिक संस्थाहरू
३	विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको सन्दर्भमा स्थानीय समुदायमा क्रियाशील विकास साझेदार संघ संस्था, गैह सरकारी संघ संस्थाहरुलाई तयारी अवस्थामा रहन तथा सम्बन्धित स्थानीय तहहरुसँग समन्वय र सहकार्यमा आवश्यक क्रियाकलाप अगाडी बढाउन हुन पत्राचार गर्ने ।	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	विकास साझेदार संघ संस्थाहरु, सम्वन्धित स्थानीय तह
४	स्थानीय समुदायमा मानवीय सहायताको क्षेत्रमा क्रियाशील संघ संस्थाहरूलाई तयारी अवस्थामा रहनका लागि CBDRM Platform मार्फत अनुरोध गर्ने ।	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	विकास साझेदार संघ संस्थाहरु, सम्वन्धित स्थानीय तह

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
५	सम्भावित विपद्बाट हुनसक्ने अनुमानित विस्थापितहरूलाई पुग्ने ७ दिनसम्मको खाद्यान्न, सरसफाई, अस्थायी आवास तथा औषधोपचारको प्रबन्ध मिलाउने ।	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	विकास साझेदार संघ संस्थाहरु, सम्वन्धित स्थानीय तह
६	विपद्को कारणबाट रोजगारी गुमाएका नागरिकका लागि कामका लागि नगद/खाद्यान्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, स्थानीय तह	विकास साझेदार संघ संस्थाहरू
७	गर्मीयाम संगै सर्पदंशका घटनाहरू बढ्ने भएकाले सचेतनाका कार्यक्रम/प्रचार-प्रसार र सतर्कताका कार्यहरू संचालन गर्ने	स्थानीय तहहरु	सम्बन्धित स्थानीय तह तथा स्थानीय तहमा कार्यरत साझेदार निकाय, नागरिक मञ्च, क्रियाशील सामुदायिक संस्थाहरू
८	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको स्वीकृत मापडण्ड बमोजिम किटजन्य रोगको रोकथामका उपायहरू अवलम्वन गर्ने	स्थानीय तहहरु	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय सम्बन्धित स्थानीय तह तथा स्थानीय तहमा कार्यरत साझेदार निकाय, नागरिक मञ्च, क्रियाशील सामुदायिक संस्थाहरू
९	स्थानीय स्तरमा सम्भावित विपद्को अन्य घटनाहरूको पूर्वानुमान गरी आवश्यकता अनुसार रोकथाम, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य गर्ने साथै सो संग सम्बन्धित सचेतनाका कार्यक्रम/प्रचार-प्रसार र सतर्कताका कार्यहरू संचालन गर्ने	स्थानीय तहहरु	सम्बन्धित स्थानीय तह तथा स्थानीय तहमा कार्यरत साझेदार निकाय, नागरिक मञ्च, क्रियाशील सामुदायिक संस्थाहरू

५.७ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि
१	औद्योगिक कच्चा पदार्थको नियमित आपूर्तिको लागी सहजीकरण गर्ने ।	उद्योग विभाग	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
२	औद्योगिक क्षेत्रहरू एवं सबै उद्योगहरूमा नियमित विद्युत आपूर्तिमा सहजीकरण गर्ने ।	उद्योग विभाग, औ.क्षे.व्य.लि., ने. वि. प्राधिकरण	ऊर्जा मन्त्रालय, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
३	औद्योगिक पहुँच मार्गलाई अवरोध रहित बनाउने ।	उद्योग विभाग, सडक विभाग सम्बन्धित उद्योग	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
४	औद्योगिक श्रमिकहरूको सुरक्षित बसाईको लागि सहजीकरण गर्ने ।	उद्योग विभाग, सम्बन्धित उद्योग	श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ, निजी क्षेत्रका संघ/सँगठनहरू	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
५	दैनिक उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्ति हुने गरी आम उपभोक्ताले उचित मुल्यमा गुणस्तरीय वस्तु तथा सेवाको उपभोग गर्न पाउने व्यवस्था मिलाउने ।	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग र अन्तर्गतका कार्यालय, जिल्ला प्रशासन कार्यलयहरू	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, प्रदेश एवं स्थानीय तहहरू	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
६	खाद्य वस्तुहरूको नियमित आपूर्तिको व्यवस्था मिलाउने ।	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग र अन्तर्गतका कार्यालय	जिल्ला प्रशासन कार्यलयहरू, खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लि., साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसन लि., प्रदेश एवं स्थानीय तहहरू	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म

क.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि
७	विपद्को समयमा प्रयोग हुने वस्तुको बजार मुल्यमा हुने अस्वभाविक मुल्य वृद्धि रोक्न, कालाबजारीलाई अनुगमनद्वारा नियन्त्रण गर्ने	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरू, जिल्ला प्रशासन कार्यलय र सम्बद्ध निकायहरू	गृह मन्त्रालय उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय उपभोक्ता अधिकारसँग सम्बन्धित संघ/संस्था	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
८	उद्योगमा जडित मेसिनको पार्टपुर्जाको आयातमा सहजीकरण गर्ने	उद्योग विभाग, सम्बन्धित उद्योग	उद्योग, वाणिज्य आपूर्ति मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय, भन्सार विभाग	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
९	कर्कटपाता, त्रिपाल, डोरी लगायत विपद्मा प्रयोग हुने सामाग्रीहरूको प्रयाप्त मौज्दात व्यवस्था गर्ने ।	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरू, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ, चेम्बर अफ कमर्स, नेपाल उद्योग परिसंघ	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
१०	दैनिक उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्ति हुने गरी आम उपभोक्ताले उचित मुल्यमा गुणस्तरीय वस्तु तथा सेवाको उपभोग गर्न पाउने व्यवस्था मिलाउने ।	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा मातहतका कार्यालयहरू	जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरू	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
१२	श्रमिक तथा कामदारहरूको उचित स्वास्थ्य तथा सुरक्षाको प्रवन्ध सहित औद्योगिक वस्तु उत्पादनको व्यवस्था मिलाउने	उद्योग विभाग	श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय, स्वास्थ्य मन्त्रालय	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
१३	दैनिक ज्यालादारीबाट जीविकोपार्जन गर्ने, विपन्न रोजगारी गुमाएका श्रमिकको लागि अत्यावश्यक वस्तु उपलब्ध गराउनका लागि सहजीकरण गर्ने ।	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय	खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड र साल्ट ट्रेडिङ व्यवस्थापन लिमिटेड, प्रदेश र स्थानीय तहहरू	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म
१४	कालाबजारी, अस्वभाविक मूल्य वृद्धि, कृत्रिम अभाव, मिसावट, नापतौल तथा गुणस्तर कायम नगर्ने जस्ता उपभोक्ता अधिकार विरूद्धका क्रियाकलाप हुन नदिन नियमित अनुगमन गर्ने ।	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग र खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग तथा मातहतका कार्यालयहरू, जिल्ला प्रशासन कार्यलय र सम्बद्ध निकायहरू,	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय एवं सम्बद्ध मन्त्रालय / विभाग, प्रदेश र स्थानीय तहहरू तथा उपभोक्ता अधिकारसँग सम्बन्धित संघ सँगठनहरू	२०८० असार देखि कार्तिक सम्म

५.८ जलस्रोत तथा सिंचाई विभाग, जलउत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन महाशाखाको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

१. सम्झौता भइसकेका निर्माण कार्यहरूबाट जोखिम न्यूनीकरण गर्न वर्षा अगावै अत्यावश्यक कार्य सम्पन्न गर्ने ।

२. ठेक्का सम्झौतामा भएका प्रावधान अनुसार समयमा कार्य सम्पन्न गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।

३. बाढी, पहिरो तथा प्रकोप प्रभावित स्थानहरूमा नियमित अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने ।

४. बाढी, पहिरोबाट जोखिम स्थानहरूलाई पहिचान गरी प्राविधिक रूपमा प्राथमिकिकरण गर्ने र आपत्कालीन

समस्या समाधानका लागि आवश्यक स्रोतहरू (निर्माण सामाग्री, मानव संसाधन) को व्यवस्थापन सम्बन्धित कार्यालयबाट गर्ने ।

५. प्रकोप पूर्वतयारी सम्बन्धी कार्यको लागि सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गर्ने ।

६. विभागसँग अन्य आवश्यक समन्वय तथा सञ्चार नियमित रूपमा गर्ने ।

७. मनसुनको समयमा बाढी, पहिरो, डुबान र कटान जस्ता प्रकोपबाट आपत्कालीन बचाउ कार्यको लागि यस विभाग अन्तर्गत देश भरी रहेका विभिन्न १८ फिल्ड कार्यालयहरूलाई तयारी अवस्थामा रहन निर्देशन जारी भएको तथा आपत्कालीन अवस्थामा सम्पर्कको लागि ती कार्यालयहरूको नाम, कार्यालय प्रमुखको नाम, सम्पर्क नं. तथा Email ठेगाना उपलब्ध गराइएको छ ।

८. मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको लागि यस विभाग अन्तर्गतका यान्त्रिक कार्यालयहरू मातहत रहेका Excavator, Loader, Dump truck हरू तयारी अवस्थामा राखिएको छ । सिंचाई विभाग मातहत रहेका यन्त्र उपकरण तथा औजारहरूको विवरण अनुसूचीमा राखिएको छ ।

५.९ स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय / स्वास्थ्य सेवा विभाग

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
१	विपद्का बेलामा स्वास्थ्य क्षेत्रको समन्वयका लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमहरू गर्ने (तालिम, अभिमुखीकरण, घटना परिदृश्य अभ्यास आदि	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय (स्वास्थ्य आपतकालीन तथा विपद व्यवस्थापन इकाई / स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्र)	• विभागहरु • केन्द्र तथा प्रतिष्ठानहरु • केन्द्रियस्तरका अस्पतालहरु • प्रादेशिक तथा स्थानीय मातहतका स्वास्थ्य संस्थाहरू (हब तथा स्याटेलाइट अस्पतालहरु) • विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	निरन्तर	
२	स्वास्थ्य क्लस्टर साझेदार संस्थाहरुको म्यापिङको अद्यावधिक गर्ने (सम्पर्क सूची, उपलब्ध पूर्वनिर्धारित स्टक, रसद, र स्वास्थ्य मानव संसाधन)	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय (स्वास्थ्य आपतकालीन तथा विपद व्यवस्थापन इकाई / स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्र)	विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	मनसुन सुरु हुनुपूर्व	
३	विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि स्वास्थ्य जनशक्ति परिचालनका लागि रोस्टर व्यवस्थापन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय /कर्मचारी प्रशासन महाशाखा, स्वास्थ्य सेवा विभाग, स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्र प्रदेशतहका मन्त्रालय मातहतका निकाय र स्थानीय तहका पालिकाहरू	प्रादेशिक स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रहरु हब अस्पतालहरु सरकारी तथा निजी अस्पतालहरु चिकित्सक/ स्वास्थ्यकर्मीहरु	मनसुन सुरु हुनुपूर्व	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
४	हब तथा स्याटेलाइट अस्पतालहरुको श्रोत म्यापिङको अद्यावधिक गर्ने	स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रहरु	केन्द्रीय, प्रादेशिक र हब अस्पतालहरु निजी अस्पतालहरु अन्य संघ संस्थाहरु	मनसुन सुरु हुनुपूर्व	
५	रोग संक्रमण निगरानी तथा महामारी प्रकोप फैलन सक्ने क्षेत्रको पहिचान गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय इपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा प्रदेश तहका मन्त्रालय, मातहतका निकाय र स्थानीय तह	व्यवस्थापन महाशाखा स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रहरु हब अस्पतालहरु, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु खानेपानी तथा सरसफाई मन्त्रालय विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	निरन्तर	
६	एम्बुलेन्स चालक, आकस्मिक चिकित्सकीय प्राविधिक, प्रेषक, द्रुत प्रतिकार्य टोली र आकस्मिक चिकित्सकीय टोलीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय (स्वास्थ्य आपतकालीन तथा विपद व्यवस्थापन इकाई / स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्र) स्वास्थ्य सेवा विभाग	प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशनालयहरु प्रादेशिक स्वास्थ्य तालिम केन्द्रहरू विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	निरन्तर	
७	रणनीतिक स्थानहरूमा आकस्मिक औषधि तथा औषधिजन्य सामाग्रीहरूको भण्डारण गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय (स्वास्थ्य आपतकालीन तथा विपद व्यवस्थापन इकाई / स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्र) स्वास्थ्य सेवा विभाग प्रदेश तहका मन्त्रालय र मातहतका निकाय र स्थानीय तहका पालिकाहरू	प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशनालयहरु प्रादेशिक स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्रहरू विश्व स्वास्थ्य (WHO) नेपाल र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	मनसुन सुरु हुनुपूर्व	
८	विपद्का बेला हुन सक्ने स्वास्थ्य जोखिम कम गर्न गरिने सूचना, शिक्षा तथा सञ्चार सामाग्री तयारी अवस्थामा राख्ने	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा सूचना तथा संचार केन्द्र, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशनालयहरू	विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	मनसुन सुरु हुनुपूर्व	
९	आपत्कालीन अवस्थामा जरूरी पर्ने आवश्यक आर्थिक स्रोत र साधनको व्यवस्थापन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय प्रदेशतहका मन्त्रालय र मातहतका निकाय र स्थानीय तहका पालिकाहरू	प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशनालयहरु विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	मनसुन सुरु हुनुपूर्व	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
१०	प्रजनन स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र (RH sub-cluster) को बैठकमा भइरहेका र गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरुबारे छलफल तथा अद्यावधिक गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	नियमित रुपमा	विषयगत क्षेत्रका संघसंस्थाहरु सहित
११	यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवाका लागि न्युनतम प्रारम्भिक सेवा (Minimum Initial Service Package-MISP) सम्बन्धी संघ र प्रदेशका स्वास्थ्यकर्मीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	२०८० जेठ	राष्ट्रिय तथा प्रदेश स्वास्थ्य तालिम केन्द्रको नेतृत्वमा तालिम संचालन गर्ने
१२	MISP पूर्वतयारी सम्बन्धी प्रदेशस्तरमा लेखाजोखा गरी कार्ययोजना तयार गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	२०८० असार	प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय संगको समन्वयमा
१३	अन्तर निकाय प्रजनन स्वास्थ्य सामाग्री (Inter-Agency Reproductive Health Kits) संघ र प्रदेशमा पुर्व भण्डारण गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	निरन्तर	
१४	यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवाका लागि आवश्यक सामाग्रीहरु तयारी अवस्थामा राख्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	प्रजनन् स्वास्थ्यको क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरु	२०८० असार	
१५	MISP सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्तिहरुको रोष्टर अद्यावधिक गरी राख्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	२०८० असार	
१६	गर्भावस्था खतराको संकेत, लैंगिक हिंसाको स्वास्थ्य प्रतिकार्य, विपदको अवस्थामा यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यको जोखिम कम गर्न आवश्यक सूचना, शिक्षा तथा संचार सामाग्री तयारी अवस्थामा राख्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA), नेपाल रेडक्रस सोसाइटी (NRCS)	२०८० असार	
१७	मानसिक स्वास्थ्य एकीकरण प्याकेजको विकास र मानसिक स्वास्थ्यका विभिन्न क्याडरहरूलाई प्रशिक्षण गर्न बनेका सामाग्रीको संशोधन	इपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा र राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालिम केन्द्र	विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO)		

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
१८	प्रशिक्षण र क्षमता अभिवृद्धि मार्फत प्राथमिक स्वास्थ्य सेवामा मानसिक स्वास्थ्य सेवाको एकीकरण (देशभरिका ३५ भन्दा बढी जिल्लाहरूमा)	इपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा	विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र मानसिक स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	निरन्तर	
१९	विद्यालय मानसिक स्वास्थ्य	इपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा र नर्सिङ तथा समाजिक सुरक्षा महाशाखा	विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र मानसिक स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
२०	समुदायमा आधारित मनोसामाजिक समर्थन	नगरपालिकाहरू	मानसिक स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
२१	जिल्ला अस्पतालहरूमा मानसिक स्वास्थ्य हेरचाहलाई सुदृढ गर्ने र देशभरका १३ अस्पतालहरूमा अन्तरंग हेरचाह स्थापना गर्ने	इपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा	विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO)		
२२	आत्महत्या रोकथाम हेल्पलाइन ११६६	मानसिक अस्पताल	विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र मानसिक स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
२३	सञ्चारकर्मीहरुको आत्महत्या बारे जिम्मेवार रिपोर्टिंग गर्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा सूचना तथा संचार केन्द्र	विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO)		
२४	विपदको असरका आधारमा सङ्घीय तथा प्रादेशिक तहका स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र सक्रीय बनाउने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय	स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रहरु	२०८० जेठ १८ - असोज १३	
२५	विपद् पश्चात स्वास्थ्य क्षेत्रको द्रुत लेखाजोखा गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रहरु	प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरु	२०८० जेठ १८ - असोज १३	
२६	संचार माध्यमहरू जस्तै रेडियो, टि भी, अनलाइन तथा सामाजिक संजाल मार्फत सन्देशमुलक सूचना प्रवाह गरी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा सूचना तथा संचार केन्द्र, स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्र, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशनालयहरू	विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरु	२०८० जेठ १८ - असोज १३	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
२७	प्रभावित स्थानमा द्रुत प्रतिकार्य टोली परिचालन गर्ने	स्वास्थ्य सेवा विभाग प्रदेश मातहतका निकाय र स्थानीय तहका पालिकाहरु	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र स्थानीय तह स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रहरु विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	आवश्यकतानुसार	
२८	प्रभावित स्थानमा आकस्मिक चिकित्सकीय टोली परिचालन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय (स्वास्थ्य आपतकालीन तथा विपद व्यवस्थापन इकाई / स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्र)	प्रादेशिक स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रहरु विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	आवश्यकतानुसार	
२९	प्रभावित स्थानमा हैजा किटहरू, एल.एल.आई.एन र खोपहरु सहित आवश्यक औषधि तथा औषधिजन्य सामाग्रीहरू व्यवस्था गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय (स्वास्थ्य आपतकाइपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखालीन तथा विपद व्यवस्थापन इकाई / स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्र) स्वास्थ्य सेवा विभाग प्रदेश तहका मन्त्रालय र मातहतका निकाय र स्थानीय तहका पालिकाहरू	प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशनालयहरु प्रादेशिक स्वास्थ्य आपूर्ति केन्द्रहरू विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	आवश्यकतानुसार	
३०	प्रभावित स्थानमा एम्बुलेन्स परिचालन गरि अस्पताल-पूर्व सेवा प्रदान गर्ने	स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रहरु प्रेषण केन्द्रहरु	जिल्ला प्रशासन कार्यालय केन्द्रीय, प्रादेशिक र हब अस्पतालहरु निजी अस्पतालहरु अन्य संघ संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	
३१	विरामी तथा घाइतेहरुको स्वास्थ्य व्यवस्थापन गर्ने	केन्द्रीय, प्रादेशिक र हब अस्पतालहरु निजी अस्पतालहरु अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरु	स्वास्थ्य हेर्ने प्रदेशका मन्त्रालय स्वास्थ्य सेवा विभाग स्वास्थ्य तथा जनसंख्या	आवश्यकतानुसार	
३२	नमुना परिक्षण गर्ने	केन्द्रीय, प्रादेशिक र हब अस्पतालहरु निजी अस्पतालहरु अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरु	स्वास्थ्य हेर्ने प्रदेशका मन्त्रालय प्रादेशिक जनस्वास्थ्य प्रयोगशालाहरु राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला	आवश्यकतानुसार	
३३	शव व्यवस्थापन गर्ने	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय प्रादेशिक सरकार स्थानीय सरकार शव वाहन/संस्थानहरु	आवश्यकतानुसार	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
३४	सम्भावित महामारीको उपचार तथा व्यवस्थापन गर्ने	केन्द्रीय, प्रादेशिक र हब अस्पतालहरु निजी अस्पतालहरु अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरु	स्वास्थ्य हेर्ने प्रदेशका मन्त्रालय स्वास्थ्य सेवा विभाग स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	आवश्यकतानुसार	
३५	यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य, मानसिक स्वास्थ्य, र प्रभावित क्षेत्रमा नसर्ने र सरुवा रोगहरूको हेरचाहको निरन्तरता लगायतका अत्यावश्यक एवं नियमित स्वास्थ्य सेवाहरूको निरन्तरता सुनिश्चित गर्ने	केन्द्रीय, प्रादेशिक र हब अस्पतालहरु निजी अस्पतालहरु अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरु	स्वास्थ्य हेर्ने प्रदेशका मन्त्रालय स्वास्थ्य सेवा विभाग स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	२०८० जेठ १८ - असोज १३	
३६	मनसून प्रतिकार्यमा भेक्टर नियन्त्रणका कार्यहरु सुनिश्चित गर्ने	इपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा प्रदेश तहका मन्त्रालय, मातहतका निकाय र स्थानीय तह	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र स्थानीय तह विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	२०८० जेठ १८ - असोज १३	
३७	विपदको अवस्थामा न्युनतम प्रारम्भिक यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवा (MISP) प्रदान गर्न प्रजनन स्वास्थ्य उप विषयगत क्षेत्र मार्फत आवश्यक समन्वय गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	आवश्यकतानुसार	
३८	विपद प्रभावित जनसंख्यालाई आवश्यक प्रजनन स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न तालिम प्राप्त प्रजनन स्वास्थ्य संयोजक तथा सेवा प्रदायकहरु परिचालन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	आवश्यकतानुसार	
३९	आवश्यकतानुसार विपद प्रभावित स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई अन्तर निकाय प्रजनन स्वास्थ्य सामाग्री, मातृ स्वास्थ्य र परिवार नियोजनका साधनहरु तथा प्रभावित समुदायलाई अन्य सामाग्रीहरु प्रदान गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA), प्रजनन स्वास्थ्य सेवाको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	
४०	महिनावारी स्वास्थ्य तथा अपांगता भएका व्यक्तिहरुलाई आवश्यक जानकारी तथा सामगीहरु प्रदान गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA), प्रजनन स्वास्थ्य सेवाको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
४१	अत्यावश्यक यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवा र आकस्मिक प्रसुति सेवाहरु सुचारु गर्न अति विपद प्रभावित क्षेत्रहरुमा घुम्ति प्रजनन स्वास्थ्य शिविरहरु संचालन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	प्रजनन स्वास्थ्य सेवाको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	
४२	लैंगिक हिंसा प्रभावितहरुलाई बहुक्षेत्रगत सेवा प्रदान गर्न स्वास्थ्य संस्थाहरुमा रहेका एकद्वार संकट व्यवस्थापन केन्द्र (OCMC) अत्यावश्यक यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवा र आकस्मिक प्रसुति सेवाहरु सुचारु गर्न अति विपद प्रभावित क्षेत्रहरुमा घुम्ति प्रजनन स्वास्थ्य शिविरहरु संचालन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	प्रजनन स्वास्थ्य सेवाको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	
४३	अत्यावश्यक यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी जानकारी तथा परामर्शका लागि हटलाइन सेवा प्रवर्धन गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, परिवार कल्याण महाशाखा	प्रजनन स्वास्थ्य सेवाको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	
४४	मानसिक स्वास्थ्य र मनोसामाजिक समर्थन (MHPSS) समन्वय प्लेटफर्म सक्रीय गर्ने	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	विश्व स्वास्थ्य संगठन नेपाल र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
४५	आपतकालीन अवस्थामा मानसिक स्वास्थ्यको द्रुत स्रोत म्यापिङ	इपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा	विश्व स्वास्थ्य संगठन नेपाल र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
४६	मानसिक स्वास्थ्य आत्म-हेरचाह सामाग्री को प्रसार	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा सूचना तथा संचार केन्द्र	विश्व स्वास्थ्य संगठन नेपाल, स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू र गैर सरकारी संस्थाहरु		
४७	मनोवैज्ञानिक प्राथमिक उपचारमा प्रतिकार्य टोलीको क्षमता अभिवृद्धि	इपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा	गैर सरकारी संस्थाहरु		
४८	आपतकालिन अवस्थामा प्राथमिक हेरचाह प्रदायकहरूको आवश्यक मानसिक स्वास्थ्य हेरचाहमा प्रशिक्षण	इपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा र राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालिम केन्द्र			
४९	रेफरल चेनको विकास	इपिडेमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा			

५.१० पोषण विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

पोषण शाखा, परिवार स्वास्थ्य महाशाखा, स्वास्थ्य सेवा विभाग, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
	मनसुन पूर्वतयारी क्रियाकलापहरू				
१	संघिय तथा प्रादेशिक तहका पोषण क्लस्टरहरुको क्षमता पुनरावलोकन तथा बिकास गर्ने।	स्वास्थ्य सेवा विभाग , परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, र प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयहरु	पोषण क्लस्टरका सदस्यहरु युनिसेफ, WFP	२०८० जेठ मसान्त भित्र	पुनरावलोकन तथा क्षमता बिकाश सम्बन्धि क्रियाकलापहरु अगाडि बढिरहेको
२	पोषण क्लस्टरको बैठक बसी मनसुनको कारणले हुने आपतकालिन अवस्थाको न्युनिकरणको लागी कार्यनैतिक योजना तयार गर्ने ।	स्वास्थ्य सेवा विभाग , परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, र प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयहरु	कनटेञ्जेन्सि योजना निर्माण गर्ने कार्य समूह युनिसेफ र WFP	२०८० जेठ दोश्रो हप्ता भित्र	
३	आकस्मिक अवस्थामा कामगर्ने मानविय श्रोतको आबस्यक ब्यबस्थापन तथा क्षमता अभिबृद्धि गर्ने ।	स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालय, प्रादेशिक स्वास्थ्य तालिम केन्द्रहरु	पोषण क्लस्टरका सदस्यहरु युनिसेफ, WFP	२०८० जेठ दोश्रो हप्ता भित्र	क्षमता विकास सम्बन्धी क्रियाकलापहरू अगाडि बढिरहेको
४	कुपोषण ब्यबस्थापन सम्बन्धि सामाग्री समयमै खरिद गरी रणनैतिक स्थानहरुमा (सम्पूर्ण प्रादेशिक स्वास्थ्य आपूर्ति केन्द्रहरुमा) मौज्दात राख्ने (ready to use therapeutic and supplementary food- WSB+, Multiple-micronutrient powder, Vitamin A capsules, iron and folic acid tablets, anthropometric equipment)	स्वास्थ्य सेवा विभाग ब्यबस्थापन महाशाखा परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, प्रादेशिक स्वास्थ्य आपूर्ति केन्द्रहरु	पोषण क्लस्टरका सदस्यहरु र युनिसेफ, WFP	२०८० जेठ मसान्त भित्र	केन्द्रिय तथा प्रादेशिक लजिस्टिक आपूर्ति ब्यबस्थापन केन्द्रमा ब्यबस्थापन गरि सकिएको
५	आपतकालिन अवस्थामा पोषण सामाग्रीहरुको समयमानै ढुवानी गर्ने ब्यबस्था मिलाउने।	स्वास्थ्य सेवा विभाग , ब्यबस्थापन महाशाखा प्रादेशिक स्वास्थ्य आपूर्ति केन्द्रहरु	आपूर्ति ब्यबस्थापन क्लस्टर, पोषण क्लस्टरका सदस्यहरु , युनिसेफ तथा विश्व खाद्य कार्यक्रम	२०८० जेठ मसान्त भित्र	
६	पोषण क्षेत्रको सुचना प्रणाली लाई अद्ध्याबधिक गर्ने (4W नक्सांकन सहित)।	स्वास्थ्य सेवा विभाग , ब्यबस्थापन महाशाखा, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य आपूर्ति केन्द्रहरु	विश्व खाद्य कार्यक्रम र पोषण क्लस्टरका सदस्यहरू , युनिसेफ	२०८० जेठ मसान्त भित्र	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
७	मनसुन को कारणले आपतकालिन अवस्था सृजना भएमा अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवा अबरुद्ध नहुने गरि जनसक्ति लगायत आवश्यक ब्यवस्थापन गर्न निर्देशन जारी गर्ने ।	स्वास्थ्य मन्त्रालय, शंघीय मामला तथा सामान्य प्रशाशन मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	२०८० जेठ मसान्त भित्र	
८	आपतकालिन अवस्थामा जरुरि पर्ने आबस्यक आर्थिक श्रोत र साधनको ब्यबस्थापन गर्ने ।	स्वास्थ्य मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	२०८० जेठ मसान्त भित्र आवश्यकता अनुसार	
९	बाढी वा पहिरोको लागि जोखिमयुक्त जिल्लाहरुमा Standardized Monitoring and Assessment of Relief and Transition (SMART) पोषण सर्बेक्षण गर्ने ।	स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा	युनिसेफ	२०८० जेठ मसान्त भित्र	
१०	आपतकालिन अवस्थामा जरुरि पर्ने ब्यबहार परिवर्तनका लागि संचार सामाग्रीहरु तयार गरि प्रादेशिक स्वास्थ्य आपूर्ति केन्द्रमा भण्डारण तथा प्रसारण गर्ने ।	स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा र राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा सूचना तथा संचार केन्द्र, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	२०८० जेष्ठ मसान्त भित्र आबस्यकतानुसार ब्यबस्थापन गर्ने	
११	मनसुन को कारणले आपतकालिन अवस्था सृजना भएमा अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवा अबरुद्ध नहुने गरि जनसक्ति लगायत आवश्यक ब्यवस्थापन गर्न निर्देशन जारी गर्ने ।	स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा,	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	२०८० जेष्ठ मसान्त भित्र आबस्यकतानुसार ब्यबस्थापन गर्ने	
मनसुन प्रतिकार्य क्रियाकलापहरू					
१	संघिय तथा प्रादेशिक तहका पोषण क्लस्टरहरुलाई सक्रीय बनाई परिचालन गर्ने।	स्वास्थ्य सेवा विभाग , परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
२	स्थानीय तहमा कार्यान्वन गरिएको पोषण कार्यक्रमलाई ब्यबस्थित गरि आपतकालिन अवस्थामा प्रतिकार्य गर्न सक्षम बनाउने।	संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशाशन मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय, स्थानिय तह	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
३	बिपद्पछी पोषण क्षेत्रको द्रुत लेखाजोखा गर्ने ब्यबस्था मिलाउने।	स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
४	रेडियो, टिभी, अनलाइन तथा सामाजिक संजाल मार्फत सन्देशमुलक सूचना प्रवाह गरि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने।	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा सूचना तथा संचार केन्द्र, परिवार कल्याण महाशाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशानालयहरु	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
५	बाढी पहिरोबाट प्रभावित, पानीजन्य रोगका विरामी, कुपोषित किशोर किशोरी, महिला तथा पाँच बर्ष मुनिका बालबालिकाहरुको पहिचान गर्ने ।	स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, स्थानीय तह	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
६	बाढी, पहिरो, डुवान, पानीजन्य रोगको जोखिमयुक्त ठाउँमा आवश्यकता अनुसार पोषण सामाग्री पुर्याई आबस्यक उपचार तथा कुपोषित किशोर किशोरी, महिला तथा पाँच बर्ष मुनिका बालबालिकाहरु लाई पोषण सेवा उपलब्ध गराउने।	स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, स्थानीय तह	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
७	सम्भावित स्थानमा स्वास्थ्यकर्मीहरु परिचालन गर्ने ।	स्वास्थ्य मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, , प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, स्थानीय तह	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
८	बिपदग्रस्त स्थानहरुमा कुपोषणबाट बचाउन पाँच बर्ष मुनिका बालबालिकाहरु, गर्भवती तथा स्तनपान गराई रहेका आमाहरुलाई थप पोषिलो खानेकुराको ब्यबस्थापन र वितरण गर्ने।	संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु,स्थानीय तह	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
९	कडा तथा मध्यम शिघ्र कुपोषित बालबालिकाहरुको स्थानिय स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट उपचारको प्रबन्ध मिलाउने।	स्वास्थ्य मन्त्रालय, शंघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, , प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, स्थानीय तह	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
१०	२ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरुका आमा तथा हेरालु /स्याहारकर्ताहरूलाई शिशु तथा बाल्याकालीन पोषणको परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने	स्वास्थ्य मन्त्रालय, शंघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, स्थानीय तह	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
११	आपत्कालीन अवस्थाबाट प्रभावित ६ महिना देखि ५ वर्ष सम्मका बालबालिकाहरूलाई आवश्यकता अनुसार भिटामिन ए क्याप्सुल,बालभिटा तथा जुकाको औषधि खुवाउने व्यवस्था मिलाउने	स्वास्थ्य मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, स्थानीय तह	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
१२	गर्भवती महिला तथा सुत्केरी आमाहरुले नियमित रुपमा आइरन फोलिक एसिड चक्की खाएको सुनिश्चित गर्ने	स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, , प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, स्थानीय तह	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
१३	सेल्टर क्लस्टरसंगको समन्वयमा स्तनपान मैत्री बाताबरण सिर्जना गर्ने	स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, स्थानिय तहहरु	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
१४	खाद्य सुरक्षा, स्वास्थ्य, संरक्षण, खाने पानि तथा सरसफाई क्लस्टर संग समन्वय गरि आबस्यक प्रतिकार्यमा सहयोगी बाताबरण मिलाउने।	स्वास्थ्य सेवा विभाग परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
१५	जोखिमयुक्त स्थानमा स्वास्थ्यकर्मीको अभाव हुन नदिन आबश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्ने	स्वास्थ्य मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा, प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, स्थानीय तह	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	
१६	विभिन्न तहको अनुगमन तथा प्रतिबेदन सम्बन्धि योजना बनाई लागु गर्ने	स्वास्थ्य मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा, पोषण शाखा प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशालयहरु, स्थानिय तहहरु	पोषण क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरु, युनिसेफ र WFP	असार देखि भाद्र २०८० सम्म (आवस्यकता अनुसार)	

५.११ खानेपानी तथा सरसफाइ विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

खानेपानी मन्त्रालय

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरू					
१	खानेपानी तथा सरसफाइ विषयगत क्षेत्रको (WASH Cluster) क्षमताको पुनरावलोकन तथा अद्यावधिक (आपूर्ति, मानव संसाधन, कोष, अन्य) (Capacity review and update) गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	जेठ १९, २०८०	त्रैमासिक रूपमा विषयगत क्षेत्रको क्षमता पुनरावलोकन कार्यसम्म गरिएको

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
२	खानेपानी तथा सरसफाइ क्लस्टरको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी राष्ट्रिय योजनाको पुनरावलोकन	खानेपानी मन्त्रालय	विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	जेठ १५, २०८०	
३	प्रादेशिक खानेपानी तथा सरसफाइ क्लस्टरको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन तथा अद्यावधिक	प्रदेश स्तरीय खानेपानी तथा सरसफाइ क्लस्टर/भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	प्रदेशस्तरीय क्लस्टर/ प्रदेशस्तरीय/जिल्ला खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना कार्यालय र प्रदेशस्तरीय क्लस्टर सदस्य संस्थाहरू	जेठ २०८०	
४	खानेपानी तथा सरसफाइका क्षेत्रमा पुगेको क्षति र आवश्यकताको मापनका लागि क्लस्टरसम्बन्धित विस्तृत मापनको पुनरावलोकन (Cluster Specific detail Assessment- CSDA)	खानेपानी मन्त्रालय	योजना तथा अनुगमन प्राविधिक कार्य समूहहरू	जेठ २०, २०८०	
५	आउँदो मनसुनलाई ध्यानमा राख्दै 4W ढाँचाको पुनरावलोकन	खानेपानी मन्त्रालय	योजना तथा अनुगमन प्राविधिक कार्य समूहहरू	जेठ १९, २०७९	
६	प्रतिकार्यका निम्ति उपलब्ध सचेतनामूलक सामाग्रीहरूको पुनरावलोकन (समुदायमा सरसफाइ तथा सचेतना अभिवृद्धि र सञ्चार माध्यमसँगको सहकार्यका लागि)	खानेपानी मन्त्रालय	Risk Communication and Community Engagements (RCCE) प्राविधिक कार्य समूह	जेठ २०, २०७९	
७	खानेपानी तथा सरसफाइ पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका सम्बन्धमा जोखिममा रहेका पालिकाहरूमा अभिमुखिकरण	खानेपानी मन्त्रालय/ खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग	प्रदेशस्तरीय क्लस्टरका प्रमुख तथा विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरू	असार, २०८०	
८	पालिकाहरूमा तत्काल पुगेको क्षतिको मापन र प्रतिकार्य र पुनरूत्थानका कार्यको आंकलनमा लागि खानेपानी तथा सरसफाइ पूर्वाधार/ सुविधाहरूको जानकारी उपलब्ध तथा अद्यावधिक गर्ने	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग/ खानेपानी मन्त्रालय	यूनिसेफ र प्रादेशिक मन्त्रालयहरू	जेठ, २०८०	
९	खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी प्राविधिक समूहको पुनर्गठन गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय	विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	असार,२०८०	आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी यसमा परिमार्जन गरिने प्रकोपको असर र आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी प्राविधिक कार्य समूह तयार गरिनेछ

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
१०	प्रभावित क्षेत्रहरूमा सरसफाइको बारेमा सचेतना अभिवृद्धिका लागि मिडिया साझेदारहरूको तथ्यांङ्क तयार गरी समन्वय गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय/ खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना कार्यालय	विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरू	असार,२०८०	मिडिया साझेदारहरूको अवस्था सम्बन्धी तथ्यांङ्क तयारी अवस्थामा राखिने
११	आपूर्ति तथा सामाग्री तथा सेवा उपलब्ध गराउने संस्थाहरूसँग तत्काल साझेदारीका लागि सूची तयार पार्ने	खानेपानी मन्त्रालय / क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू	विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरू	निरन्तर	
१२	आयोजना अनुगमन तथा निरीक्षण	आयोजना कार्यालय	नगरपालिका, उ.स	निरन्तर	
१३	खानेपानी आयोजनाको नियमित मर्मत सम्भार कार्य	सेवाप्रदायक	नगरपालिका	निरन्तर	मर्मत अवधिसम्म निर्माण व्यवसायी
प्रतिकार्य सम्बन्धी प्रमुख क्रियाकलापहरू					
१४	प्रकोपको असरका आधारमा खानेपानी मन्त्रालयमा (वा पायक पर्ने अन्य स्थानमा) क्लस्टर सदस्यहरूको बैठक बसी क्लस्टरको सचिवालयलाई पुनः सूचारू गर्ने, प्रकोपको प्रभाव र खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी तत्कालका आवश्यकता र त्यसका लागि आवश्यक क्षमताको मापन गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय	यूनिसेफ	प्रकोप भएको २४ देखि ४८ घण्टाभित्र	
१५	प्रकोपको असरका आधारमा प्रादेशिक तथा जिल्लाका खानेपानी तथा सरसफाइ क्लस्टर सदस्यहरूको पायक पर्ने स्थानमा बैठक बसी क्लस्टरलाई सूचारू गर्ने, प्रकोपको प्रभाव र खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी तत्कालका आवश्यकता र त्यसका लागि आवश्यक क्षमताको मापन गर्ने	प्रदेश/जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाइ कार्यालय	प्रदेशस्तरीय क्लस्टरका प्रमुख/ क्लस्टर सदस्य संस्थाहरू	प्रकोप भएको २४ देखि ४८ घण्टाभित्र	
१६	प्रकोप प्रभावित प्रदेश तथा पालिकाहरूसँग सम्पर्कमा रही प्रकोपले पुर्‍याएको क्षतिको विवरण र तत्कालमा प्रतिकार्यसम्बन्धी आवश्यकताहरूको विवरण संकलन गर्ने	प्रदेश/जिल्ला खानेपानी तथा सरसफाइ कार्यालय	प्रदेशस्तरीय क्लस्टरका प्रमुख/ क्लस्टर सदस्य संस्थाहरू	प्रकोप भएको २४ देखि ४८ घण्टाभित्र	
१७	सम्भावित तत्काल प्रतिकार्यको कामलाई ध्यानमा राख्दै फरक फरक स्थानीय तह/प्रदेश र सङ्घीयस्तरका क्लस्टरका सदस्यहरूको क्षमता पुनरावलोकन गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय	प्रदेशस्तरीय क्लस्टरका प्रमुख/ क्लस्टर सदस्य संस्थाहरू	प्रकोप भएको २४ देखि ४८ घण्टाभित्र	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
१८	प्रकोप प्रभावित क्षेत्रहरूमा सबैका लागि अत्यावश्यक दैनिक उपभोग्य जीवनबचत (life-saving) सामाग्री उपलब्ध गराउने	खानेपानी मन्त्रालय	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग/ प्रदेशस्तरीय/जिल्ला खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना कार्यालय र क्लस्टर सदस्य संस्थाहरू	प्रकोप भएको २४ देखि ४८ घण्टाभित्र	यस अन्तर्गत क्षति पुगेका खानेपानी वितरण गरिने मेसिन वा सरसफाइका सामानहरूको मर्मत वा आधारभूत सरसफाइका सामाग्रीका साथमा हरेक घरका लागि खानेपानी तथा सरसफाइका सामाग्रीहरू पर्दछन् ।
१९	प्रभावित क्षेत्रमा सरसफाइ सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धिका लागि सञ्चारमाध्यमको सूची तयार तथा समन्वय गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	४८ घण्टादेखि ५ दिनभित्र	
२०	आवश्यकताको आधारमा प्राविधिक कार्य समूहलाई सूचारू गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय / खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	१० दिनभित्र	
२१	यदि IRA को सूचना मात्र अपुग भएमा र खानेपानी तथा सरसफाइको क्षेत्रमा धेरै क्षति पुगेको खण्डमा आवश्यकता पहिचान गर्नका निमित्त क्षति मापन गर्ने टोलीको तयारी तथा परिचालन गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय / खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना कार्यालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	१० दिनभित्र	
२२	प्रदेशको संयोजन गर्ने संस्थाहरूको छनौट गरी जिम्मेवारीहरू हस्तान्तरण गर्ने; खानेपानी तथा सरसफाइका क्षेत्रका आवश्यकताहरूलाई समयमै प्रभावकारी ढंगले सम्बोधन गर्नका लागि प्रत्येक सम्बन्धित क्षेत्रहरूमा (आवास, स्वास्थ्य, शिक्षा, संरक्षण, अन्य व्यवस्थापन) सम्पर्क व्यक्ति तोक्ने	खानेपानी मन्त्रालय / खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना कार्यालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	५ देखि १० दिनभित्र	
२३	सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (4W), प्रतिकार्य आवश्यकता र प्रगति प्रतिवेदन व्यवस्थापन सम्बन्धी संयन्त्र तयार गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	एक हप्ताभित्र	
२४	IRA का आधारमा प्रतिकार्य क्रियामा अपुग भएका विषयहरूको पहिचान गरी आवश्यक स्रोतको माग गर्ने, आवश्यक भएका थप स्रोत जुटाउनका निम्ति अन्तराष्ट्रिय समूदायको सहयोगका लागि आव्हान गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	१० देखि १५ दिनभित्र	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
२५	विपद् प्रतिकार्य र पुनरूत्थान योजना/ रणनीति/आवश्यकताहरूलाई भौगोलिक आधारमा पहिचान गरी तथ्यांक राख्ने जस्ले गर्दा प्रतिकार्य प्रक्रियामा क्लस्टरका सदस्यहरूको सहयोग र सरकार तथा अन्तर्राष्ट्रिय समुदायसँग सहयोग आह्वान गर्नका निम्ति सहयोग पुगोस्	खानेपानी मन्त्रालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	१० देखि १५ दिनभित्र	योजना/रणनीतिहरूले घरपरिवार, समुदाय, क्याम्प, संस्था, विकट स्थान सबैलाई समेट्नु पर्दछ ।
२६	प्रतिकार्य आवश्यकता र खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रमा विज्ञ संस्थाहरूको भूमिका र जिम्मेवारीको आधारमा प्रभावित प्रदेश तथा पालिकाहरूमा खानेपानी तथा सरसफाइ प्रतिकार्य तथा पुनरूत्थान योजना लागु गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	क्लस्टरमा निर्णय भए अनुरूप	
२७	प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन गर्ने र सोही अनुसार कार्यान्वयन गर्ने	खानेपानी मन्त्रालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	प्रतिकार्य र पुर्नस्थापना योजना अनुरूप	
२८	प्रतिकार्यको अवस्था र गुणस्तर बुझ्न संयुक्त अनुगमन गर्ने (Joint Monitoring Visits)	खानेपानी मन्त्रालय	क्लस्टरका सदस्य संस्थाहरू र यूनिसेफ	प्रतिकार्य र पुर्नस्थापना योजना अनुरूप	

५.१२ खाद्य सुरक्षा विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

अनुमानित केसलोड (Projected caseload):

- बाढी र पहिरोबाट प्रभावित हुन सक्ने कुल जनसङ्ख्या: १२.५ लाख मानिस ।
- जीवन बचाउने खाद्य सहायताको लागि अनुमानित जनसङ्ख्या: विगतको बाढी/पहिरो जस्तै सन् २०१७ र २०१९ मा खाद्य सहायताको आवश्यकतामा रहेको जनसङ्ख्या अनुपातको आधारमा २०८० मा प्रभावित हुन सक्ने कुल जनसङ्ख्याको लगभग एक तिहाइ (४,१६,६६७ मानिस - ९५,३४७ घरधुरी)

खाद्य सुरक्षा क्लस्टरको प्रतिकार्य योजना सारांश:

१. विपद् प्रतिकार्यका लागि पूर्व तयारीका गतिविधिहरु (Preparedness activities):

- प्रतिकार्य कार्यान्वयन गर्ने साझेदार संस्थाहरु, खाद्य आपूर्तिकर्ताहरु र कृषि बीउविजन र पशु आहारा आपूर्तिकर्तासँग सम्झौता, समझदारी, वार्तालाप र खरिद सम्वन्धि पूर्वतयारीका कार्यहरु गर्ने ।
- नगद प्रदान/हस्तान्तरण कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि वित्तिय सेवा प्रदायकहरुसँग सम्झौता, समझदारी कायम गर्ने ।
- बजार क्रियाशिलता, बजार मूल्य, स्थानीय बजारमा खाद्यान्नको उपलब्धता र आपूर्ति श्रृखंला सम्बन्धी विभिन्न अध्ययन, सर्वेक्षण गरि सूचना तथा जानकारी अद्यावधिक गर्ने ।

२. मनुसुन पूर्वानुमानमा आधारित जोखिम न्यूनिकरणका लागि पूर्व प्रतिकार्य (Forecast based anticipatory

early action):

- मनसुनजन्य विपद्बाट हुन सक्ने जोखिम न्यूनिकरणको लक्ष्य राख्दै पहिले नै सम्भावित बाढीबाट हुन सक्ने ठूलो परिमाणको मानवीय तथा भौतिक क्षति रोक्न वा कम गर्न नेपालमा पूर्वानुमानमा आधारित पूर्व प्रतिकार्य (anticipatory action) लाई निरन्तरता दिने योजना रहेको छ । यस अन्तर्गत विभिन्न UN agencies ले Department of Hydrology and Meteorology तथा अन्य regional forecasting agencies ले उपलव्ध गराउने Early warning and rainfall forecasting information को आधारमा बाढी पूर्वानुमानको pre-defined threshold and trigger system बमोजिम तत्काल गुजाराको लागि बहुउद्देशीय नगद सहायता प्रदान गर्नेछन् । हरेक हप्ता नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्रद्वारा जल तथा मौसम विज्ञान विभागसँगको सहकार्यमा जारी हुने कृषि—मौसम सल्लाह बुलेटिन मार्फत आगामी साताको मौसम जानकारीका साथै सो सवधिमा गर्न सकिने कृषि तथा पशुपन्छीसँग सम्बन्धित गतिविधिबारे जानकारी दिने प्रकृयालाई निरन्तरता दिइनेछ ।

३. विपद् प्रतिकार्यका गतिविधिहरु (Post-disaster response):

- पहिलो चरणः पहिलो महिना —बाढी पश्चात यदि बजारहरु तत्काल क्रियाशिल-सञ्चालन रहेको भए लक्षित जनसंख्यालाई १ महिनाको लागि निशर्त बहुउद्देशीय नगद सहायता र यदि बजारहरु क्रियाशिल/सञ्चालन नरहेको भएमा शुरुवाती १० दिनको लागि खाद्यान्न सहायता र २० दिनको लागि नगद सहायता (बहुउद्देशीय नगदको रुपमा सामाजिक सहायता वितरण) साथै पशु तथा माछा स्वास्थ्य उपचार र मृत पशुपन्छीको व्यवस्थापन ।
- दोस्रो चरणः एक महिना पछि — खाद्य सुरक्षा, जीविकोपार्जन र कृषि पुनः प्राप्तिका लागि कामका लागि नगद (cash for work/assets) गतिविधिहरु, बालीको मौसम अनुसार बाली बीउ वितरण (धान, तरकारी, मकै, आदि) र खाद्यान्न र बालीको सुरक्षित भण्डारणमा सहयोग ।

४. तात्कालिक प्रतिकार्य योजनाको लागि श्रोतसाधनको आँकलनः

- जम्मा ४,१८,००० मानिस/८३,००० घरधुरीको लागि १ महिनाको खाद्य सहायता उपलब्ध गराउन आवश्यक पर्ने बजेटः १२.२२ मिलियन अमेरिकी डलर
- विपद्को घोषणा भई सरकारद्धारा अन्तराष्ट्रिय सहायताको लागि आव्हान गरेको खण्डमा खाद्य सुरक्षा क्लष्टरका केही सदस्य संस्थाहरुले आपतकालिन कोषवाट तत्काल परिचालन गर्न सक्ने रकम (खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनीसँग मौज्दातमा रहेको खाद्यान्न तथा सरकारको विभिन्न तहमा रहेका विपद् व्यवस्थापन कोषमा रहेको रकम वाहेक): २.५ मिलियन अमेरिकी डलर
- कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयले बाली तथा पशुपन्छी बीमाको प्रिमियममा अनुदान उपलब्ध गराउन आ.व. २०७९/८० मा रु ७६ करोड विनियोजन भएकोमा आ.व. २०८०/८१ को बजेटमा बाली तथा पशुपन्छी बीमाको प्रिमियममा अनुदान उपलब्ध गराउन रु ७० करोड माग गरिएको ।

प्रतिकार्य गतिविधिहरु कार्यान्वयन व्यवस्था (Response activities implementation arrangement):

खाद्यान्न सहयोग सबैभन्दा बढी प्रभावित र खाद्य असुरक्षित भौगोलिक क्षेत्रमा रहेका सबैभन्दा कमजोर र खाद्यान्न असुरक्षित परिवारहरुमा लक्षित हुनेछ । ती परिवारहरु स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति/स्थानीय सरकारले निम्न मापदण्डको प्रयोग गरी पहिचान गर्ने छन्: विस्थापित, सामाजिक र आर्थिक रुपबाट सीमान्तकृत (दलित, मुस्लिम, जनजाति, आदि), भूमिहीन, सबैभन्दा गरीब, एकल महिला नेतृत्वको घरपरिवार र अपाङ्गता भएका

परिवार, दीर्घरोग जस्तै एच.आई.भी एड्स, क्षयरोग र अन्य दीर्घकालीन रोगहरु र नियमित औषधी उपचार आवश्यकता पर्ने वृद्ध, गर्भवती र सुत्केरी महिला र कुपोषित बच्चाहरु आदी सदस्य रहेको परिवार । खाद्य सुरक्षा क्लस्टर सदस्य अथवा तिनका कार्यान्वयन गर्ने साझेदारहरुको प्रविधिक सहयोगमा लाभग्राहीको पहिचान, उनीहरुको सूची तयारी गर्ने र सो को स्वीकृति गर्ने काम सम्बन्धित स्थानीय सरकारले गर्नेछ । स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति/स्थानीय सरकारले अनुमोदन गरेको लाभग्राहीहरुको सूचीको आधारमा खाद्य-नगद सहायता प्रदान गरिनेछ । विभिन्न स्थानीय सरकारबाट प्राप्त सोही लाभग्राहीहरुको सूची र भौगोलिक क्षेत्रको जानकारी जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति (DDMC) लाई गराईनेछ र खाद्य सुरक्षा क्लस्टर सदस्यहरुले विपद प्रतिकार्यमा खाद्य सहायताको लाभग्राहीहरु दोहोरिन नदिन DDMC सँग नियमित समन्वय गर्नेछन् ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ३९ को उपदफा (१) बमोजिम नेपाल सरकारद्धारा जारी विपद् पीडित उद्धार र राहत सम्बन्धि (सातौं संशोधन) मापदण्ड, २०७७ ले विपद्बाट घर, बहाल, आवास नष्ट भएका वा खाद्यान्न बाली तथा जग्गा जमिन वा पसल व्यवसाय समेत नोक्सानी भई तत्काल गुजाराको लागि खाद्यान्न समेत नभएका वा दुवै अवस्थाका पीडित परिवारलाई यथाशिघ्र प्रति परिवार ५ जनासम्म सदस्य भएको परिवार भए रु १५,००० र ५ जना भन्दा बढी सदस्य भएको परिवार भए रु २०,००० का दरले तत्कालै नगद सहायता प्रदान गर्ने व्यवस्था गरेको र मानवीय संस्थाहरुले नगद सहायता प्रदान गर्दा पनि नगद सहायता रकममा एकरुपता ल्याउन नगद समन्वय समूह (Cash Coordination Group) ले पनि यही मापदण्डको सेरोफेरोमा रहेर प्रभावित परिवारको आधारभूत खाद्य तथा गैर खाद्य आवश्यकता पूर्तिको लागिMinimum Expenditure Basket (MEB) and the multi-purpose cash transfer value तय गरेको छ । तसर्थ, खाद्य सुरक्षा क्लष्टरले नेपाल सरकारद्धारा जारी विपद् राहत सम्बन्धि मापदण्ड, २०७७ ले निर्धारण गरेबमोजिमको रकमलाई आधार मानेर सम्बन्धित जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तह-स्थानीय विपद व्यवस्थापन समितिसँगको समन्वय र सहकार्यमा प्रस्तावित नगद सहायता प्रदान गर्नेछ । कामको लागि नगद कार्यक्रम (cash for work/asset programme) सञ्चालन गर्दा जिल्ला तथा स्थानीय दररेट/ज्याला दरलाई आधार मानेर नेपाल सरकारको रोजगारी सिर्जना गर्ने खालका सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरुसँग तादाम्यता र परिपूरकता (alignment and complementarity) कायम गर्दै सम्बन्धित स्थानीय तहसँगको समन्वय र सहकार्यमा सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रक्रिया अवलम्वन गरि स्थानीय भौतिक पूर्वाधार निर्माणका योजनाहरुको छनौट गरिनेछ र कामको लागि नगद कार्यक्रम सञ्चालन गरि खाद्य सुरक्षा तथा जीविकोपार्जन पुनरुत्थानमा सहयोग गरिनेछ ।

वस्तुगत खाद्यान्न सहायता प्रदान गर्दा स्थानीय बजारमा सहजै उपलब्ध हुने र सामान्यतया सबैले दैनिक उपभोग गर्ने खाद्य सामाग्रीहरु समेटिने छ । SPHERE standards बमोजिम minimum २,१०० kcal/person/day, को सुनिश्चितता हुनेगरि खाद्यान्न सहायता प्रदान गर्नुपरेमा तपशिल बमोजिमको खाद्य सामाग्रीहरु समेटिनेछ, जुन २१५२ kcal/person/day बराबर रहेको छ ।

- चामलः ४०० ग्राम/व्यक्ति/दिन
- दालः १२० ग्राम/व्यक्ति/दिन
- खानेतेलः ३४ मिलिलिटर/व्यक्ति/दिन
- नुनः ५ ग्राम/व्यक्ति/दिन

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
१	खाद्य सुरक्षा विषयगत क्षेत्रमा संलग्न विकास साझेदार संघ संस्थाहरूसँगको स्टक पाइलको रेकर्ड आँवधिक गर्ने	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	FAO र WFP World Vision, Save the Children, Oxfam, Action Aid लगायत अन्य निकायहरू	निरन्तर	FAO, WFP तथा अन्य निकायहरूसँग खाद्यान्न मौज्दातमा नरहेको ।
२	तत्काल खान मिल्ने खाद्यान्न (Ready to eat food) को व्यवस्थापन मिलाउने	प्रदेश/स्थानीय तहहरू	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, WFP र अन्य गैरसरकारी निकायहरू	निरन्तर	
३	WFP को दुर संवेदन आधारित प्रविधि (WFP's remote-sensing based ७२ hours assessment) प्रयोग गरी द्रुत मनसुन प्रकोप प्रभाव मुल्यांकन गर्ने र खाद्य सहायताको आवश्यकतामा रहेका जनसंख्याको अनुमान गर्ने	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय / प्रदेश भुमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	FAO र WFP World Vision, Save the Children, Oxfam, Action Aid, Mercy Corps लगायत अन्य निकायहरू	प्रकोपको ७२ घण्टाभित्र	Remote-sensing and machine-learning मा आधारित ७२-hour rapid assessment and remote vulnerability assessment (mVAM) को कार्यविधि (SOP) र सो को लागि दक्ष जनशक्ति रहेको । खाद्य सुरक्षा क्लस्टरले गर्ने Rapid Assessment Mercy Corps ले परियोजना क्षेत्रमा गर्न सक्ने ।

क.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
४	Ready to eat food (चिउरा, High Energy Biscuit, आदि) को वितरण र यदि बाढीको तत्काल पछि बजारहरू क्रियाशिल-सञ्चालनमा रहेको भए १ महिनाको लागी लक्षित जनसंख्याको लागी निशर्त बहुउद्देशिय नगद सहायता र यदि बजारहरू क्रियाशिल/सञ्चालनमा नरहेको भएमा शुरूवाती १० दिनको लागि खाद्यान्न सहायता र २० दिनको लागि नगद सहायता (बहुउद्देशिय नगदको रूपमा सामाजिक सहायता वितरण) ।	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, WFP and FAO	खाद्य सुरक्षा क्लस्टर सदस्य संस्थाहरू, खाद्य व्यवस्थापन र ट्रेड कम्पनी, Action Aid, World Vision, WHH, DCA, Save the Children, Mercy Corps लगायत अन्य निकायहरू		• WFP १६ मे.ट. High Energy Biscuit/BP-५ नेपालगञ्ज, धनगढी तथा काठमाडौं स्थित गोदाममा stock रहेको, विपद्को घोषणा भई सरकारद्धारा अन्तराष्ट्रिय सहायताको लागि आव्हान गरेको खण्डमा: • WFP: USD १५,००,००० हेडक्वाटर स्थित आपतकालीण प्रतिकार्य कोष मार्फत उपलब्ध रहेको । • World Vision: USD १,५०,००० कोष उपलब्ध । • WHH: Euro ५०,००० र एजेन्सिको कूल बजेटको १ प्रतिशत कोष (€ ५०,०००) उपलब्ध । • LWR: NPR १०,००,००० र एजेन्सिको कूल बजेटको १ प्रतिशत कोष उपलब्ध । • DCA: USD ५०,००० कोष उपलब्ध । • Mercy Corps Nepal: Value Voucher with amount of NPR. 11,100 (60% of MEB) to १२३२ Caseloads. Multipurpose Cash Assistance to ८९२ with an amount of NPR. १५,००० (८०% of MEB). Shock Responsive Social Protection to ६३२ caseloads with the amount of NPR. ७,४१० (४०% of MEB) • CARE Nepal: USD ५०,००० कोष उपलब्ध • कोष उपलब्ध नभएका क्लष्टर साझेदारहरुले परिस्थिति अनुरुप व्यवस्था मिलाउन सक्ने । • कुनै पनि क्लष्टर साझेदारहरुसँग खाद्यान्न (चामल, दाल, खाने तेल र नुन) मौज्दात नरहेको । आपतकालिन प्रतिकार्य कोष प्रयोग गरी नगद सहायता अथवा खाद्यान्न खरिद गर्न सकिने । • क्लष्टर साझेदारहरुसँग आपतकालिन आवश्यकता र प्रकोप प्रभाव मूल्यांकन गर्न र प्रतिकार्य गर्न अनुभवी र सक्षम जनशक्ति रहेको ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
५	खाद्य सुरक्षा, जीविकापार्जन र कृषि पुनः प्राप्तिका लागि कामका लागि नगद (cash for work/assets) गतिविधिहरू, बालीको मौसम अनुसार बाली बीउ वितरण (धान, तरकारी, मकै, आदि) र खाद्यान्न र बालीको सुरक्षित भण्डारणमा सहयोग ।	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, WFP and FAO	खाद्य सुरक्षा क्लस्टर सदस्य संस्थाहरू	२–४ महिना	FAO: USD ५,००,००० कोष उपलब्ध गराउन सक्ने साथै सम्भावित दात्री निकायहरुबाट बजेट/श्रोत परिचालन गर्नुपर्ने
६	खाद्यान्न र तरकारी बालीको बिउ मौज्दात राख्ने व्यवस्था मिलाउनको लागि आवश्यक समन्वय गर्ने	कृषि सामाग्री कम्पनी लिमिटेड, कृषि विभाग (बाली विकास तथा जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र), प्रादेशिक कृषि हेर्ने मन्त्रालय	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय/कृषि विभाग, खाद्य सुरक्षा क्लष्टर सदस्य संस्थाहरु	निरन्तर	
७	प्रदेश स्तरमा खाद्य सुरक्षा विषयगत क्षेत्रको FSC Contingency Plan बनाउन सहजीकरण गर्ने ।	प्रादेशिक कृषि हेर्ने मन्त्रालय	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय/कृषि विभाग, पशु सेवा विभाग, WFP र FAO		प्रदेश समन्वय संस्थाहरुले -Provincial Coordination Focal Point Agency_ NDRRMA राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण र राष्ट्रिय विषयगत क्षेत्रको साथ समन्वयमा मनसुन प्रतिकार्य योजना तयार गर्न प्रदेश सरकार र विषयगत क्षेत्र (cluster) लाई सहयोग गर्ने ।
८	स्थानीय माछा, पशुपन्छीको उपचार ।	स्थानिय तहहरु / भेटनेरी अस्पताल तथा पशुसेवा केन्द्र	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय/ पशु सेवा विभाग	निरन्तर	
९	पशुपन्छीका विभिन्न रोग तथा महामारी (बर्डफ्लु / अन्य) का विरूद्धका भ्याक्सिन लगाउने ।	स्थानीय तहहरु / भेटनेरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय/ पशु सेवा विभाग	निरन्तर	
१०	मृत पशुपन्छीको व्यवस्थापन	स्थानीय तहहरु	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय/ पशु सेवा विभाग	निरन्तर	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
११	पशु आहाराको व्यवस्थापन	स्थानीय तहहरु	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय/ पशु सेवा विभाग	निरन्तर	
१२	आकष्मिक विपद्का कारण क्षति पुगेका कृषकहरूलाई राहत उपलब्ध गराउने	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	प्रादेशिक कृषि हेर्ने मन्त्रालय तथा स्थानीय तह	निरन्तर	सम्बन्धित प्रादेशिक कृषि मन्त्रालय तथा स्थानीय तहले स्विकृत गरेका राहत वितरण सम्बन्धि कानूनी व्यवस्था अनुसार ।
१३	बाली तथा पशुपन्छी बीमाको प्रिमियममा अनुदान उपलब्ध गराउने	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	कृषि तथा पशु सेवा विभाग	निरन्तर	आ.व. २०७९/८० को बजेटमा बाली तथा पशुपन्छी बीमाको प्रिमियममा अनुदान उपलब्ध गराउन रु ७६ करोड विनियोजन भएकोमा आ.व. २०८०/८१ को बजेटमा बाली तथा पशुपन्छी बीमाको प्रिमियममा अनुदान उपलब्ध गराउन रु. ७० करोड माग गरिएको ।

५.१३ आपत्कालीन आश्रयस्थल र शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

शहरी विकास मन्त्रालय / शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय	कैफियत
१	विपद् जोखिमयुक्त बस्तीको पहिचान गरी अभिलेख तयार गर्ने	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण (NDRRMA)	स्थानीय तहहरू, शहरी विकास मन्त्रालय/ शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	निरन्तर प्रक्रिया	
२	जोखिमयुक्त बस्ती स्थानान्तरणका लागि सुरक्षित क्षेत्र यकिन गर्ने	शहरी विकास मन्त्रालय / शहरी विकास मन्त्रालय शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण (NDRRMA)	स्थानीय तहहरू	निरन्तर प्रक्रिया	
३	एकीकृत बस्ती निर्माण तथा विकास गर्ने	शहरी विकास मन्त्रालय/शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग/सबै सङ्घीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	स्थानीय तहहरू	निरन्तर प्रक्रिया	
४	आवश्यकता अनुसार आवास सामाग्री (Shelter Kits) को व्यवस्थापनमा सहकार्य गर्ने ।	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग/सबै सङ्घीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	स्थानीय तहहरू, IFRC, Shelter Cluster Nepal/ शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र	निरन्तर प्रक्रिया	

क.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय	कैफियत
५	आपत्कालीन आवास प्रतिकार्य कोषको स्थापना गर्ने	अर्थ मन्त्रालय	शहरी विकास मन्त्रालय/ शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग	निरन्तर प्रक्रिया	
६	पूर्वतयारीः आवश्यकता र उपलब्ध स्रोत तथा क्षमताको पहिचान तथा अन्तरहरू पहिचान गर्ने	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग /सबै संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई /सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	स्थानीय तहहरु, NRCS-IFRC, Shelter Cluster Nepal	आवश्यकता अनुसार	
७	आपत्कालीन आवास डिजाइन सम्बन्धी जानकारीमूलक पर्चा प्रकाशन गर्ने	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग /सबै संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई /सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	स्थानीय तहहरु, NRCS-IFRC, Shelter Cluster Nepal	आवश्यकता अनुसार	
८	प्रतिकार्यः बिपद् प्रभावित क्षेत्रहरुमा आवासको लागि गैर खाद्य राहात (NFI) वितरण गर्ने । आवास सहायताका लागि नगद वा भौचर हस्तान्तरण तथा वितरण गर्ने । आपतकालिन तथा संक्रमणकालिन आवास समाधानका लागि आवश्यक पहल गर्ने ।	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग /सबै संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई /सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	स्थानीय तहहरु, NRCS-IFRC Shelter Cluster Nepal	आवश्यकता अनुसार	
९	विभिन्न जिल्ला तथा स्थानीय तहमा बनाइएका सामुदायिक भवन वा आश्रयस्थलको (अस्थायी बासस्थानहरू) मापन गरी ऑवधिक विवरण उपलब्ध गराउने ।	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग/सबै सङ्घीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	आवास विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू र शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापनका सदस्यहरू	निरन्तर प्रक्रिया	
१०	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग अन्तर्गत आवास प्रतिकार्य सम्बन्धी सामाग्री भण्डारणका लागि स्टोर स्थापना गर्ने ।	शहरी विकास मन्त्रालयर शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग/सबै संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	NRCS-IFRC, Shelter Cluster Nepal	निरन्तर प्रक्रिया	
११	खुला क्षेत्रको रूपमा घोषित वा पहिचान गरिएका स्थानहरूका ऑवधिक विवरण उपलब्ध गराउने	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग/सबै सङ्घीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	स्थानीय तहहरू, IOM/ शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापनका सदस्यहरू	निरन्तर प्रक्रिया	
१२	विभिन्न जिल्ला तथा स्थानीय तहमा बनाइएका सामुदायिक भवन वा आश्रयस्थलको (अस्थायी बासस्थानहरू) मापन गरी ऑवधिक विवरण उपलब्ध गराउने ।	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग/सबै सङ्घीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	IOM/Shelter Clusterका सदस्यहरू र शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापनका सदस्यहरू	निरन्तर प्रक्रिया	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय	कैफियत
१३	प्रकोपका कारण विस्थापित समुदायका मानवीय आवश्यकताहरू तथा विस्थापितहरु फर्केर जान नसक्ने अन्तरनीहित कारणहरु र कठिनाईहरु बारे जानकारी संकलन गर्न विस्थापन स्थलहरूमा विस्थापन ट्र्याकिङ म्याट्रिक्स (Displacement Tracking Matrix) र फिर्ती आशय बुझाई संकलनका लागि (Return Intension Survey) सर्वेक्षण गर्ने गराउने ।	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग/सबै सङ्घीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	IOM/ शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापनका सदस्यहरू,	आवश्यकता अनुसार	
१४	खुला क्षेत्रको रूपमा घोषित वा पहिचान गरिएका स्थान तथा आश्रयस्थलमा शिविरको सञ्चालन गर्नेका निम्ति साइट प्लानहरू उपलब्ध गराउने वा स्वतःस्फुर्त साइटहरूको द्रुत गतिमा स्तरोन्नति तथा परिमार्जन गर्नका लागि साइट प्लानहरू उपलब्ध गराउने र आवश्यक पूर्वाधार विकास गर्ने गराउने ।	स्थानीय तहहरू/ शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग/सबै सङ्घीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना/ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिती/ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	IOM, शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापनका सदस्यहरू, तथा सुरक्षानिकायका CCCM Master Trainers	आवश्यकता अनुसार	
१५	शिविरहरू स्थापना गर्नुपरेको अवस्थामा अरू क्लस्टरहरूको समन्वयमा शिविर तथा आश्रयस्थलहरूमा निरन्तर स्वास्थ्य सेवाहरू, मनोवैज्ञानिक/मानसिक परामर्श, सिफारिसको प्रभावकारी कार्यपद्धति (Referral mechanism) स्थापना गराउने ।	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग/सबै सङ्घीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	स्थानीय तहहरू, IOM, शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापनका सदस्यहरू र Protection cluster को समन्वयमा	आवश्यकता अनुसार	
१६	शिविरहरू वा आश्रयस्थलहरू बन्द गर्ने (Decommission), निसंक्रमण (Disinfection) गर्ने र शिविरहरू बन्द गर्दा यथासक्दो साइटहरूलाई आफ्नो मौलिक प्रयोगमा फिर्ता लग्ने	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग/सबै सङ्घीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना	स्थानीय तहहरू, IOM, का सदस्यहरू, शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापनका सदस्यहरू	आवश्यकता अनुसार	

५.१४ संरक्षण विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय

क्र.स	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
पूर्वतयारीका मुख्य क्रियाकलापहरू					
१	संरक्षण सम्बन्धी सवालहरू र उपलब्ध संरक्षण सेवाहरू सम्बन्धी सूचनाहरूलाई विभिन्न पहुँचयोग्य ढाँचामा अद्यावधिक र विकास गर्ने ।	महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
२	लैंगिक हिंसा, मनोसामाजिक सहायता र बालबालिका विरूद्ध हुने हिंसामा अत्यावश्यक सेवाहरूका लागि सम्प्रेषण (रेफरल) मार्ग लागु गर्न सहयोग गर्ने ।	महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		

क.स	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
३	प्रारम्भिक पहिचान र प्रतिकार्य कार्यलाई सहयोग गर्न संरक्षण अनुगमन संयन्त्र लगायत सतर्कता र वास्तविक समय अनुगमन प्रणालीहरूका कभरेज र सम्पर्क विस्तार गर्ने ।	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय र महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
४	स्वास्थ्य, शिक्षा आदि जस्ता विभिन्न सेवाहरूमा सम्प्रेषण (रेफरल) र प्रतिकार्यका कार्यहरू सुनिश्चित गर्न संरक्षण सम्बन्धी सेवा प्रदायक तथा प्रतिकार्यमा संलग्न व्यक्तिहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
५	विपद्को समयमा विशेष आवश्यकता रहने डिग्नीटि किट, किशोरी (adolescent) किट लगायतका जीवन बचाउने राहत सामाग्रीहरूको पूर्वनिर्धारण र भण्डारण गर्ने ।	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय र महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू	तयारी अवस्थामा	
६	अंग्रपंक्तिमा रहेर संरक्षण सेवा प्रदान गर्नेहरू तथा सेवा प्रदायकहरूको क्षमता अभिवृद्धिका गतिविधिहरूमा यौन शोषण र दुर्व्यवहारबाट सुरक्षा सम्बन्धी सत्र (PSEA) लाई समावेश गर्ने ।		यौन शोषण र दुर्व्यवहारबाट सुरक्षा सम्बन्धी सत्र (PSEA Working Group)	जुन	
७	विस्थापन ट्र्याकिङ म्याट्रिक्स रोल आउट गरी विस्थापित जनसंख्याको आवश्यकताको आधारमा संरक्षण विषयगतक्षेत्र द्वारा प्रदान गरिएको सहायताको निरन्तर अनुगमनको लागि शिविर समन्वय र शिविर व्यवस्थापन विषयगतक्षेत्र सँग समन्वय गर्ने		Thematic Group POE, IOM तथा संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरु		
८	विपद्को अवस्थामा संरक्षण तथा लैंगिकतामा आधारित हिंसा सम्बन्धी क्षमता अभिवृदि	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय र महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरु	जुन	
९	कृतिम अभ्यास गरी पूर्वतयारी योजनको को प्रदेश तथ स्थानिय तहम परिक्षण गर्ने	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय र महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरु		
प्रतिकार्यका मुख्य क्रियाकलापहरू					
१०	प्रकोपका कारण अलग भएका बालबालिकाहरू र परिवारहरूको पहिचान, ट्रेसिङ र पुनर्मिलन संयन्त्र लागू गर्ने र आवश्यक परेको अवस्थामा अस्थायी वैकल्पिक हेरचाहाका उपायको स्थापना गर्ने ।	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय र महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
११	हेल्थ क्लस्टरसँगको समन्वयमा, प्रकोपबाट प्रभावित र मानसिक आघातमा परेका व्यक्ति र उनीहरूको परिवारको मानसिक स्वास्थ्य र मनोसामाजिक अवस्थामा सुधारका लागि सहयोग गर्ने ।	महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
१२	संरक्षण सेवाहरू प्रदान गर्न महिला र बालमैत्री स्थलहरूको स्थापना गर्ने ।	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय र महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		

क्र.स	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
१३	महिला (लैगिंक हिंसा, घरेलु हिंसा लगायतका हानिकारक अभ्यासहरु), बालबालिका, आप्रवासी, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, ज्येष्ठ नागरिक, सरोकारका व्यक्तिहरु (वर्तमानको अवस्थामा शरणार्थी) माथि हुन सक्ने जोखिमताका विषयलाई समेटेर तयार गरिएको संरक्षण सम्बन्धि सुचना सन्देशलाई (स्थानीय भाषा र विभिन्न ढाचाँमा) प्रशारण गर्ने र सहयोगका लागि हेल्पलाईन र हटलाईन सेवाहरुको प्रयोगलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।	महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	UNFPA, UNICEF, Thematic Group, Focal Agencies-IOM, UNHCR तथा संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
१४	अत्यावश्यक GBV रोकथाम र प्रतिकार्य सेवाहरू र मनोसामाजिक परामर्श, सुरक्षित आवास तथा आश्रयस्थलहरू सहित प्रभावित संवेदनशिल सेवाहरू प्रदान गर्ने क्षमता सुनिश्चित गर्ने र सम्प्रेषण (रेफरल) मार्गको सुदृढीकरण गर्ने ।	महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
१५	लैगिंक हिंसा, बाल संरक्षण र मानसिक स्वास्थ्य र मनोसामाजिक समस्या सहित अत्यावश्यक संरक्षण आवश्यकताका बारेमा सतर्कता र जोखिममा परेकाहरूलाई प्रारम्भिक हस्तक्षेप वा सहयोगका लागि हेल्पलाइनहरूको स्तर वृद्धि गर्ने ।	महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
१६	सुधृढ प्रतिकार्यको लागि संकटअस्न्राता लेखाजोखा एवम संरक्षण अनुगमन तथा घटना प्रतिबेदन प्रणलिको बिस्तार गर्ने	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय र महिला तथा बालबालिका मन्त्रालय	संरक्षण विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू		
१७	यौन शोषण र दुर्व्यवहार जोखिम मूल्याङ्कनलाई या त अलग्गै जोखिम मूल्याकंनको रुपमा वा व्यापक अभ्यासहरुमा एकीकृत गरेर जोखिम मूल्याकंन गर्ने । यौन शोषण र दुर्व्यवहार/जिबिभिको जोखिमहरू कम गर्ने हस्तक्षेपहरू/प्रतिकार्य कार्यको मूल्याङ्कन र लागु गर्ने र प्रतिकार्यका गतिविधिहरूको कार्यान्वयन गर्दा यौन शोषण र दुर्व्यवहार/जिबिभिको जोखिमताहरु बढ्ने वा सिर्जना हुने छैन भनि सुनिश्चित गर्ने ।		PSEA Working Group		
१८	महिला (लैगिंक हिंसा, घरेलु हिंसा लगायतका हानिकारक अभ्यासहरू, PSEA), बालबालिका, आप्रवासी, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, ज्येष्ठ नागरिक, सरोकारका व्यक्तिहरू (वर्तमानको अवस्थामा शरणार्थी) माथि हुन सक्ने जोखिमताका विषयलाई समेटेर तयार गरिएको संरक्षण सम्बन्धी सूचना सन्देशलाई (स्थानीय भाषा र विभिन्न ढाँचामा) प्रशारण गर्ने र सहयोगका लागि हेल्पलाइन र हटलाइन सेवाहरूको प्रयोगलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।		PSEA Working Group		

५.१५ शिक्षा विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयका/शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

क्र. सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	उपलब्ध स्रोत, साधन
१	समुदाय, स्थानीय तह, जिल्ला, प्रदेश र संघस्तरमा सूचनाको समयमा नै आदानप्रदानका लागि प्रभावकारी सञ्चार प्रणालीको स्थापना गर्ने				
१.१	सम्भावित बाढी प्रभावित जिल्लाका स्थानीय तह, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ (शि.वि.तथा स.ई.) जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति (DDMC), शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, प्रदेश, जिल्ला तथा राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द	(DEOC/NEOC) , जिल्ला तथा संघस्तरका शिक्षा समूह (Education Cluster) का सदस्य संस्थाहरूका सम्पर्क व्यक्तिहरूको विवरण संकलन, व्यवस्थापन र अॉावधिक गर्ने ।	स्थानीय तह, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयका Disaster Risk Reduction (DRR) सम्पर्क व्यक्ति, सामाजिक विकास मन्त्रालय / शिक्षा विकास निर्देशनालय क्लस्टर पार्टनर सबै	त्रैमासिक रूपमा	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय र शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रमा जिम्मेवार शाखा र सम्पर्क व्यक्ति तोकिएको ।
१.२	विद्यालयस्तरमा समुदाय, विद्यालय व्यवस्थापन समिति (वि.व्य.स), अभिभावक, शिक्षक, विद्यार्थी सहितको सहभागितामा विभिन्न विपद्का सम्भावित जोखिम र सो को न्यूनीकरणका लागि पूर्व तयारी गर्न आवश्यकता अनुसार प्रत्यक्ष वा अन्य बैकल्पिक माध्यमबाट नियमित बैठक, छलफल तथा अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने	विद्यालय र सम्बन्धित स्थानीय तह	वि.व्य.स, शिक्षक अभिभावक संघ शि.वि. तथा समन्वय इकाइ, क्लस्टर सदस्य	वैशाख	
२	स्थानीय, जिल्ला, प्रदेश र केन्द्रस्तरका शिक्षा समूह (Education Cluster) सञ्चालन गर्ने				
२.१	स्थानीय, जिल्ला, प्रदेश तथा संघस्तरका शिक्षा समूह (Education cluster) का सदस्यहरूसँग प्रभावकारी समन्वय र जिम्मेवारी (ToR) निर्धारण र बाँडफाँड गर्ने	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र, प्रदेश सामाजिक विकास वा शिक्षा सम्बद्ध मन्त्रालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई र स्थानीय तह	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयका DRR सम्पर्क व्यक्ति र जिल्ला, प्रदेश तथा संघ र स्थानीय तह स्तरमा गठन भएका शिक्षा समूहहरू	निरन्तर	
३	आपूर्ति व्यवस्थापन गर्ने				
३.१	उपलब्ध Student Kit, School Kit, ECD kit, स्वअध्ययन सामाग्री जस्ता सामाग्रीहरूको परिमाण अद्यावधिक गर्ने ।	शिक्षा समूह (Education Cluster)		जेठ	
३.२	नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरूबाट उत्पादन र विकास भएका एवं शिक्षा समूह (Education Cluster) का सदस्य संस्थाहरूसँग उपलब्ध शैक्षिक सामाग्रीहरू, सामाग्री भण्डारण गरेको स्थान र जनशक्तिको अभिलेख अध्यावधिक राख्ने ।	शिक्षा समूह (Education Cluster)	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र, प्रदेश सामाजिक विकास वा शिक्षा सम्बद्ध मन्त्रालय तथा शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई, स्थानीय तह	निरन्तर	

क. सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	उपलब्ध स्रोत, साधन
३.३	मनसून बाट प्रभावित हुनसक्ने स्थानियतहका विद्यालयहरुका लागि आवश्यकता अनुसारको पाठ्य सामाग्री तथा बैकल्पिक सिकाइ सामाग्रीहरु सुनिश्चित गर्ने	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र , शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई र स्थानीय तह	शिक्षा समूह (Education cluster)	विपद् पश्चात क्षतिको विवरण प्राप्त भए पछि	आर्थिक बर्ष २०७९।०८० मा विपद व्यवस्थापनका लागि शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रमा १ करोड़ र प्रत्येक प्रदेशमा दुई दुई करोड र गाउपालिका, नगरपालिका र उप तथा महानगरपालिकामा क्रमसः ४ लाख, ५ लाख र ६ लाख रकमको व्यवस्था गरिएको साथै बिभिन्न स्थानमा आपतकालिन अबस्थाका लागी शैक्षिक सामाग्री भण्डारण गरियको ।
३.४	सामाग्री राहतको विकल्पको रूपमा (संस्था र विद्यालय बीच) नगद राहत उपलब्ध गराउनको लागि मार्गदर्शन तयार गर्ने ।	शिक्षा समूहका संयोजक र सह संयोजक	शिक्षा समूह (Education cluster)	जेठ	
३.५	अत्याधिक मनसुन तथा कम मनसुनका कारण उत्पन हुनसक्ने पानीजन्य रोग (Diarrhea, Dysentery, Typhoid, Gastroenteritis and Cholera) तथा लामखुट्टेजन्य रोग (Dengue) बाट प्रभावित हुनसक्ने स्थानियतहका विद्यालयहरुका लागि आवश्यकता अनुसारको औषधिजन्य सामाग्रीहरु सम्बनधित निकायको समन्वयमा सुनिश्चित गर्ने ।	शिक्षा समूहका संयोजक र सह संयोजक	तिनै तहका शिक्षा समूह (Education cluster)	जेठ	
४	मनसुनबाट उत्पन्न हुन सक्ने आपत्कालीन अवस्थाबारे अभिमुखीकरण वा सचेतना कार्यक्रमको सञ्चालन गर्ने				
४.१	विपद् जोखिम न्यूनीकरण/अल्पिकरण योजनामा शिक्षकहरूको क्षमता अभिबृद्धिलाई विद्यालय सुरक्षा योजनाको एउटा अंगको रूपमा विद्यालय सुधार योजनामा समावेश गर्ने ।	विद्यालय	स्थानीय तह र शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	जेठ (विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक गर्ने समयमा)	
४.२	देहायका विषयमा समुदाय, वि.व्य.स., शिक्षक अभिभावक संघहरूको भूमिका तथा जिम्मेवारी सम्बन्धी Public Service Announcement (PSA) तयार गरी प्रसारण गर्ने (१) विद्यालय सुरक्षा योजना, विपद् जोखिम न्यूनीकरण/अल्पिकरण, (२) बाढीले थुपारेको फोहोरको सरसफाइ, (३) अस्थायी सिकाइ कक्षा निर्माण तथा सञ्चालन र मर्मत संभार	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र, प्रदेश सामाजिक विकास वा शिक्षा सम्बद्ध मन्त्रालय, स्थानीय तह र शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र शिक्षा समूह (Education Cluster)	जेठ	

क. सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	उपलब्ध स्रोत, साधन
४.३	विद्यालयलाइ अन्तिम विकल्पका रूपमा रहने गरी प्रभावित क्षेत्रमा अन्य उपयुक्त आश्रयस्थलको खोजी र व्यवस्थापनका लागि स्थानीय र प्रदेश तहमा प्रवन्ध मिलाउने	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र, शिक्षा समूह, स्थानीय तह	गृह मन्त्रालय, सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, NDRR	आवश्यकता अनुसार	
४.४	शिक्षकहरूलाई खोज तथा उद्धार कार्यमा खटाउँदा र विद्यालयलाई आश्रयस्थलको रूपमा प्रयोग गर्दा त्यसबाट शिक्षामा पर्ने प्रभावबारे शिक्षकहरूलाइ{ PSA/ Online Learning Materials का माध्यमबाट सचेतना/ अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	स्थानीय तह र शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र शिक्षा समूह	जेठ	
४.५	शिक्षक तथा विद्यार्थी विद्यालयसम्म पुग्नका लागि सुरक्षित अन्य वैकल्पिक बाटोहरूको खोजी र प्रयोगको व्यवस्था मिलाउने ।	विद्यालय	स्थानीय तह, विव्यस, शिअसं, शिविसइ	आवश्यकता अनुसार	
४.६	अत्याधिक मनसुन तथा कम मनसुनका कारण उत्पन हुनसक्ने पानीजन्य रोग (Diarrhea, Dysentery, Typhoid, Gastroenteritis and Cholera) तथा लामखुट्टेजन्य रोग (Dengue) बाट प्रभावित हुनसक्ने स्थानियतहका विद्यालयहरुमा PSA/ Online Learning Materials का माध्यमबाट सचेतना-अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	स्थानीय तह र शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र शिक्षा समूह	जेठ तथा आवश्यकता अनुसार	
५	क्षमता अभिवृद्धि/तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने				
५.१	शिक्षा समूहका सदस्यहरू, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई, स्थानीय तह, वि.व्य.स., शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा अस्थायी सिकाइ केन्द्र, कक्षा व्यवस्थापन र स्थापनाको मार्गदर्शन तथा आपत्कालीन अवस्थाको शिक्षाका शैक्षिक सामाग्रीहरूको वितरण र व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रत्यक्ष वा अनलाइन जस्ता अन्य वैकल्पिक माध्यमबाट अभिमुखीकरण गर्ने ।	स्थानीय तह र शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र शिक्षा समूह	बैशाख, जेठ	
५.२	शिक्षा समूहका सदस्यहरूलाई आपत्कालीन अवस्थामा पालना गर्नु पर्ने आचारसंहिता (Code of Conduct), सञ्चारमाध्यमसँग प्रस्तुत हुने तरिका सम्बन्धी सूचना तथा सन्देशहरू सम्प्रेषण गर्ने सम्बन्धमा विुंतीय सञ्चारमाध्यमबाट जानकारी गराउने ।	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र शिक्षा समूह	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	जेठ	

क. सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	उपलब्ध स्रोत, साधन
५.३	क्षतिको विवरण संकलन गर्नका लागि भैपरी योजना २०७६ (Contingency Plan 2019) बमोजिम सही सूचना सम्प्रेषण गर्नका लागि सूचनाहरूको मस्यौदा, खेस्रा गर्न तथा सूचना फारमहरू भर्ने सीप विकासको लागि शिक्षक/ DRR Focal Person हरूलाई प्रत्यक्ष वा अनलाइन जस्ता अन्य वैकल्पिक माध्यमबाट अभिमुखीकरण गर्ने ।	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र शिक्षा समूह	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, सामाजिक विकास मन्त्रालय, स्थानीय तह	जेठ	
६	अस्थायी सिकाइ केन्द्र/कक्षाकोठा निर्माणका लागि स्थान छनोट गर्ने				
६.१	अस्थायी सिकाइ केन्द्र/कक्षाकोठा निर्माणका लागि प्राथमिक र वैकल्पिक स्थानको पहिचान तथा छनोट	स्थानीय तह एवं विद्यालय	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र, प्रदेश सामाजिक विकास वा शिक्षा सम्बद्ध मन्त्रालय र शिक्षा समूह	जेठ	अस्थायी सिकाइ केन्द्र/कक्षाकोठा निर्माणका लागि प्राथमिक र वैकल्पिक स्थानको पहिचान तथा छनोट
प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू					
१	प्रभावित जिल्लाका बिद्यालयहरूका लागि सम्बन्धित निकायहरूको समन्वयमा आवश्यकता अनुसार पाठ्य सामाग्री र वैकल्पिक सिकाइ सामाग्रीहरूको प्रबन्ध मिलाउने ।	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र,पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, स्थानिय तह, शिक्षा समूह	प्रदेश सामाजिक बिकास वा शिक्षा सम्बद्ध मन्त्रालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	आवश्यकता अनुसार	
२	सिकाई निरन्तरताको लागि सम्बन्धित निकाय तथा संघ संथाको समन्वयमा आवश्यकता अनुसार आपतकालिन र स्वअध्यन समाग्री उपलब्ध गराउने ।	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र,पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, स्थानिय तह, शिक्षा समूह	प्रदेश सामाजिक बिकास वा शिक्षा सम्बद्ध मन्त्रालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	आवश्यकता अनुसार	
३	बालबालिका, शिक्षक तथा अभिभावकहरुलाई सम्बन्धित निकाय तथा संघ संथाको समन्वयमा आवश्यकता अनुसार मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र,पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, स्थानिय तह, शिक्षा समूह	प्रदेश सामाजिक बिकास वा शिक्षा सम्बद्ध मन्त्रालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	आवश्यकता अनुसार	
४	सम्बन्धित निकाय तथा संघ संथाको समन्वयमा आवश्यकता अनुसार अस्थायी सिकाई केन्द्र (TLC) / कक्षा कोठा तथा WASH Facilities को निर्माण तथा मर्मत कार्य गर्ने	स्थानिय तह, विद्यालय,स्थानिय शिक्षा समूह	प्रदेश सामाजिक बिकास वा शिक्षा सम्बद्ध मन्त्रालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	आवश्यकता अनुसार	

क. सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	उपलब्ध स्रोत, साधन
५	अत्याधिक मनसुन तथा कम मनसुनका कारण उत्पन हुनसक्ने पानीजन्य रोग (Diarrhea, Dysentery, Typhoid, Gastroenteritis and Cholera) तथा लामखुट्टेजन्य रोग (Dengue) बाट प्रभावित हुनसक्ने स्थानियतहका विद्यालयहरुका लागि आवश्यकता अनुसारको औषधिजन्य सामाग्रीहरु सम्बन्धित निकाय तथा संघ संथाको समन्वयमा उपलब्ध गराउने ।	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र, प्रदेश सामाजिक बिकास वा शिक्षा सम्बद्ध मन्त्रालय, स्थानिय तह, शिक्षा समूह	प्रदेश सामाजिक बिकास वा शिक्षा सम्बद्ध मन्त्रालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई,स्थानिय तह	आवश्यकता अनुसार	

५.१६ शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्रको मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
१	मनसुनको समयमा हुनसक्ने सम्भावित जोखिम, खासगरी जीविकोपार्जनका स्रोत साधनहरूमाथि पर्नसक्ने आघातको लेखाजोखा र पुनर्लाभमा सहयोगका लागि तयारी रहने	गाउँपालिका/ नगरपालिकाहरू	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	असार मसान्तसम्म	लेखाजोखाको प्राबिधिक सहयोग युएनडिपीबाट
२	शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्रको आवश्यक तयारीका लागि सातै प्रदेशका सम्बन्धित नेतृत्व मन्त्रालयमा अनुरोध पत्राचार गर्ने	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय		जेठ २०८०	
३	शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्रको आवश्यक तयारीका लागि सातै प्रदेशका सम्बन्धित सहयोगी (co-lead) निकायलाई युएनडिपीमार्फत पत्राचार गर्ने	युएनडिपी		जेठ २०८०	
४	शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत समूहको सदस्यहरूको लिस्ट, सम्पर्क तथा स्रोतको उपलब्धता र सम्भावना अद्यावधिक गर्ने	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	युएनडिपी	जेठ २०८०	शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत समूह सदस्यहरूको सहभागिता र सहयोगमा
५	शीघ्र पुनर्लाभका सम्भावित कार्यक्रमको लिस्ट र कार्यान्वयन विधि अद्यावधिक गर्ने	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	युएनडिपी	जेठ २०८०	शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत समूह सदस्यहरूको सहभागिता र सहयोगमा
६	नगद कार्य समूह (Cash Working Group) सँग समन्वय र सहकार्य गर्ने	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	युएनडिपी	असार पहिलो साता	
७	शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत समूहको बैठक सञ्चालन	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	युएनडिपी	जेठ २०८० भित्र	

खण्ड : तीन

अनुसूचीहरू

अनुसूची १: विगतमा मनसुनजन्य विपद्‌बाट भएको क्षतिको विवरण

क. बाढी

वर्ष	घटना सङ्ख्या	मृत्यु	बेपत्ता	आंशिक घर क्षति	पूर्ण घर क्षति	अनुमानित क्षति
२०६८	२५९	१२६	९३	४४८	७२३	५१२१०४५००
२०६९	४५	९	७	३०९	१३९	२१३७६०००
२०७०	२६६	१३१	१३३	१०८	२६३	२०३२७३००
२०७१	६५	१२९	१३३	२४४४७	८६२२	१४९१७६१३९३८
२०७२	१५	०	३	४	१४	१६५८५०००
२०७३	२३०	१०१	३६	१८०	५८३	३०७११५०१
२०७४	३३८	१६६	४२	१३८८६	२६४	२६४१३५००
२०७५	८२	१७	३	५३८	२२	३४५३०९००
२०७६	२०४	७३	२७	१९०७	४५२	१०६३४९५२४९
२०७७	९७	४२	३७	४८	१६६	४८८११०००
२०७८	१५५	६३	३४	१७२	४८१	११५३९१५००
२०७९	५९	१९	१५	१३	५८	११५३९१५००
जम्मा	१८१६	८७६	५६३	४२०६०	११७८७	१६८३१९४८३८८

ख. पहिरो

वर्ष	घटना सङ्ख्या	मृत्यु	बेपत्ता	आंशिक घर क्षति	पूर्ण घर क्षति	अनुमानित क्षति
२०६८	१२७	११३	२४	६	१००	४५७२६८००
२०६९	१०४	६८	८	७४	६६	२०५९७५००
२०७०	९५	७९	२२	६०	१३४	१६९१२७४५८
२०७१	७७	११६	१२९	३७	१४३	२३६६५९७९
२०७२	६२	१३५	१३	९६	१२१	६४२४००
२०७३	२३६	१४७	९	४४०	३५९	८१०६४२२००
२०७४	१६३	७५	१५	४०	१३९	६१३४३०००
२०७५	३३४	८८	२	११४	१८८	१३३८१९०००
२०७६	४३४	८३	११	१५८५	११३२	४०१४८६०००
२०७७	४८९	३०१	६४	६८	३८३	५०९६४९००
२०७८	३४४	१८२	३३	११८	२६१	३४६३५०००

वर्ष	घटना सङ्ख्या	मृत्यु	बेपत्ता	आंशिक घर क्षति	पूर्ण घर क्षति	अनुमानित क्षति
२०७९	३२८	९६	१७	१०१७	८६५	८८१२८७००
जम्मा	२७९४	१४८४	३४७	३६५५	३८९१	१८४०७७८९३७

ग. भारी वर्षा

वर्ष	घटना सङ्ख्या	मृत्यु	बेपत्ता	आंशिक घर क्षति	पूर्ण घर क्षति	अनुमानित क्षति
२०६८	९६	११	१	३५	५०	२४२५६६००
२०६९	१३७	११	०	६०	७०	२३६३१०००
२०७०	५६	५	०	१२	४६	८०८९०००
२०७१	२१	६	०	४	१२	१३९४४२०००
२०७२	१५	०	०	३	१७	४००००००
२०७३	११२	९	०	३९	११०	१७५६९५००
२०७४	९६	१३	०	५०	११८	२८३७०५००
२०७५	२४७	१७	०	१४३	१३४	६१२४४६६०
२०७६	१०२	९	०	३८	४४	१८१९८९००
२०७७	३६०	१५	०	१६७	४९६	६९९४०२००
२०७८	३६२	२२	१	१५२	१८३	१२९०४४१२०
२०७९	१६६	८	०	७६	८३	३८३३०६७५
जम्मा	१७७२	१२६	२	७७९	१३६३	५६३३१७१५५

** अनुसूची १ मा विगतमा घटेका मनसुनजन्य घटनाको विवरण राखिएको छ र यस अनुसूचीमा तथ्याङ्क विश्लेषणका लागि २०६८ पछिको ३० वर्षसम्मको तथ्याङ्क विवरण समावेश गर्दै जानु पर्नेछ ।*

अनुसूची २: विषयगत क्षेत्रको सम्पर्क विवरण

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र	नेतृत्व	सम्पर्क फोन	इमेल	सहनेतृत्व	सम्पर्क फोन	इमेल
१	स्वास्थ्य (Health)	स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय	९८४१६४२९०३	यशोदा अर्याल स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय aryal.yeshoda@gmail.com	विश्व स्वास्थ्य सँगठन (WHO)	९८०२३००६६४	डा. एलिसन गोकोटानो टिम लिड, WHO Health Emergencies gocotanoa@who.int
२	खानेपानी सरसफाइ तथा स्वास्थ्य प्रवर्द्धन (WASH)	खानेपानी मन्त्रालय	९८५११२६२४५ ९८५१२४४५२०	तीर्थ खत्री ktiresh@gmail.com प्रभात श्रेष्ठ shres_prabhat@yahoo.com; mows.seiu@gmail.com	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बालकोष (UNICEF)	९८५१२४८२८३	अरिनीता श्रेष्ठ amaskeyshrestha@unicef.org
३	आपत्कालीन आश्रयस्थल (Emergency Shelter)	शहरी विकास मन्त्रालय, शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग	९८५१२०५४९७ ९८४१३१२७४२	चन्द्रेश्वर महतो mahtocs@gmail.com मिरा ज्ञवाली mgb435@hotmail.com	NRCS IFRC	९८४३५८८३११ ९८५१२१५९४६	manish.timsina@nrcs.org prajwal.acharya@ifrc.org
४	खाद्य सुरक्षा (Food Security)	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	९८४९४४९५८९ ९८४१५००३८५	संजीव कर्ण सह सचिव sanjeevkarn@gmail.com लक्ष्य बहादुर चौधरी lakshyacsu@gmail.com	विश्व खाद्य कार्यक्रम/खाद्य तथा कृषि सँगठन (WFP/FAO)	९८०१०८३५३३ ९८६०५७४९१२	krishna.jogi@wfp.org WFP: Krishna Jogi, mahendra.adhikari@fao.org FAO: Mahendra Adhikari,
५	पोषण (Nutrition)	स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय	९८५११७४१७९	लिला विक्रम थापा Thapalila20@gmail.com	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बालकोष (UNICEF)	९८५१०८८५६७	ansharma@unicef.org
६	शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापन (CCCM)	शहरी विकास मन्त्रालय	९८५१२०५४९७ ९८४१३१२७४२	चन्द्रेश्वर महतो mahtocs@gmail.com मिरा ज्ञवाली mgb435@hotmail.com	International Organization of Migration (IOM)	९८०१००४५७१ ९८०१०२३९८२	jbohara@iom.int Jitendra Bohara dsharma@iom.int Dipina Sharma Rawal
७	संरक्षण (Protection)	महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय	९८४१४९१२०१	हरि पौडेल hari.paudel@nepal.gov.np	UNFPA UNICEF	९८०१२४७८५७ ९८४१२२०२८९	aghimire@unfpa.org Alisha Ghimire rgurung@unicef.org Radha Gurung

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र	नेतृत्व	सम्पर्क फोन	इमेल	सहनेतृत्व	सम्पर्क फोन	इमेल
८	शीघ्र पुनर्लाभ (Early Recovery)	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	९८४१२९६९९०	ऋषिराज आचार्य acharya22005@gmail.com	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय विकास कार्यक्रम (UNDP)	९८५१००७८१६	kedar.dhungana@undp.org Kedar Dhungana
९	शिक्षा (Education)	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	९८५६०३५४५५ ९८४६२७८७५४	घनश्याम अर्याल gsaryal@gmail.com अर्जुन ढकाल arjundhakal52@yahoo.com	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बालकोष / सेभ द चिल्ड्रेन (UNICEF/SC)	९८५१०६४२०७ ९८५११६४९०८	sajoshi@unicef.org laxmi.paudyal@savethechildren.org
१०	बन्दोबस्ती (Emergency Logistic)	गृह मन्त्रालय	९८४१५५८०१०	रमा आचार्य सुवेदी acharyasrama4@gmail.com	विश्व खाद्य कार्यक्रम (WFP)	९८५१२२०१२३	ratindra.khatri@wfp.org Ratindra Khatri
११	आपत्कालीन सञ्चार (Emergency Communication)	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	९८४१५२०११५	अनुप नेपाल anup.nepal@nepal.gov.np	विश्व खाद्य कार्यक्रम (WFP)	९८४१६२३७७४	shrawan.shrestha@wfp.org Mr. Shrawan Kumar Shrestha, IT Operation Officer, WFP

अनुसूची ३: आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	प्रदेश/जिल्ला	दर्जा	नामथर	सम्पर्क नम्बर	कार्यालयको नम्बर	कर्मचारी सङ्ख्या
१	NEOC काठमाण्डौ	उप सचिव	रमा आचार्य (सुवेदी)	९८४१५५८०१०	०१-४२००२५७	
कोशी प्रदेशमा रहेका प्रदेश तथा जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरुको सम्पर्क विवरण						
१	PEOC कोशी	प्र.स.नि.	घनश्याम अधिकारी	९८४२०३९६०७	०२१-४७०५००	४
		प्रह	बासुदेव लुईटेल	९८५२०९००४१		
		सप्रसह	सुमन खपाङ्गी	९८४९७६०४४४		
		सप्रसह	टेक बहादुर घले	९८०७३१२८२५		
२	DEOC मोरङ्ग	प्रसनि	गिरीराज खतिवडा	९८४२२३८४३८	०२१-५७०३८३	३
		सप्रसह	गिरी नारायण श्रेष्ठ	९८४२१४३१३१		
		प्र.स.ह	एल्जिना कार्की	९८६२९१२९४९		
३	DEOC सुनसरी	प्रसनि	मोहन दुलाल	९८५२०९०१८२	९८५२०८८०१५ ०२५-५६५४९४	२
		सप्रसह	तेगजंग कार्की	९८४२९५७८७५		
४	DEOC धनकुटा	सप्रह	देब बा. चलाउने	९८१४५९८२८८	०२६-५२३६३१	२
		प्रज	नकुलत्रि खत्रि	९८६२३२३५९८		
५	DEOC संखुवासभा	प्रह	गणेश मगर	९८६३७२६०५४	०२९-५६११३०	२
		सप्रसह	होम बहादुर थापा मगर	९८६३४९६२७५		
६	DEOC भोजपुर	सप्रज	थमन प्रसाद कट्टेल	९८६८८१७६९८	०२९-४२०४२०	१
७	DEOC झापा	सप्रसह	नवराज रिजाल	९८६३६०६५८७	०२३-४५४१२३	१
८	DEOC ईलाम	सप्रबह	बुद्ब बस्नेत	९८४२८३६४४६	९८५२६३३३९९	२
		प्रबह	बिजय कुमार सिवा	९८४२१८५६२०		
९	DEOC ताप्लेजुङ्ग	प्रह	युबराज थापा	९८५२८९०८८८	०२४-४६०१३३	२
		सप्रसह	धन कुमार राई	९८४४६०६१७१		
१०	DEOC खोटाङ्ग	सप्रसह	जिबन बस्नेत	९८४२२०५३८५	०३६-४२०६८१	२
		प्रह	मान बहादुर कार्की	९८४३९९७९४४		
११	DEOC सोलुखुम्बु	प्रसह	निश्छल मगर	९८६२१३७९२८	०३८-५२०५१०	२
		सप्रसह	कमल खड्का	९८४२९९९८४		
१२	DEOC ओखलढुङ्गा	सप्रज	जनक धमला	९८४२९३१६०४	०३७-५२०७३३	१
१३	DEOC तेह्रथुम	प्रज	पाण्डप अधिकारी	९८६३७४९९३६	०२६-४६०६००/ ९८५२०२३५६६	२
		सप्रज	बिबेक खड्का	९८२०७०७०५६		
१४	DEOC उदयपुर	सप्रबह	डिल्लीराम राई	९८४५०९४६६९	०३५-४२३७४३	२
		प्रह	राज कुमार तामाङ	९८४२९७५२७९		
१५	DEOC पाँचथर	सप्रसह	सन्त कुमार सेलिङ	९८०१४१७३२७	९८६३९०३४७५	२
		प्रसह	रोशन राई	९८१०५७१४६६		

क्र.स.	प्रदेश/जिल्ला	दर्जा	नामथर	सम्पर्क नम्बर	कार्यालयको नम्बर	कर्मचारी सङ्ख्या
मधेश प्रदेशमा रहेका प्रदेश तथा जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरुको सम्पर्क विवरण						
१	PEOC मधेष	प्र.स.ह.	अमरजित यादव	९८६३६६२३२१	९८५४०५८१८४	१
२	DEOC पर्सा	प्र.ह.	विकास कुर्मी	९८४५५५६७१०	९८५१२७१०८१	२
		स.प्र.स.ह	खेम बहादुर खपाङ्गी	९८६७२६७९०७		
३	DEOC बारा	प्र.ह.	सुजित कुमार सिहं	९८४४२०५१६७	५३५५०१५६	२
		स.प्र.स.ह.	सुजित मान राई	९८४४२७०६४५		
४	DEOC रौतहट	प्र.प्र.ज.	रमेश कुमार यादव	९८०४२७४९७५	५५५२०४२४	२
		स.प्र.स.ह.	मान बहादुर ओलि	९८४४०३५४२७		
५	DEOC सर्लाही	प्र.प्र.ज.	गौतम कुमार यादव	९८६६७१५९५३	४६५२०४७७	२
		स.प्र.ह.	रोशन कटवाल	९८६२६९९४०१		
६	DEOC महोत्तरी	प्र.ज.	सुवुध कुमार यादव	९८०१६८२२८०	४४५२०००५	२
		स.प्र.स.ह.	निर्मल आचार्य	९८४४०४६७११		
७	DEOC धनुषा	प्र.स.नि	शर्मा प्रसाद यादव	९८६६१९१६१०	४१४२०४१७	२
		स.प्र.ब.ह.	बृजलाल चौधरी	९८५१२५८४९७		
८	DEOC सिरहा	प्र.स.नि.	अग्नु अधिकारी	९८४५६८२९१२	३३५२००५५	२
		स.प्र.ज.ह.	जनक निरौला	९८६२०१२१२६		
९	DEOC सप्तरी	स.प्र.स.ह.	झलकमान खड्का	९८४१००८६०१	३१५३३७६२	२
		प्र.स.ह	सुबाश श्रेष्ठ	९८६०८२८३४८		
बागमती प्रदेशमा रहेका प्रदेश तथा जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरुको सम्पर्क विवरण						
१	PEOC बाग्मती	प्रसनि	दिपेन्द्र थापा	९८५५०९०९१७	०५७-५२३३८४	४
		प्रह	कमल परियार	९८६५०९६०१४		
		सप्रसह	खगेन्द्र तिवारी	९८४८१३२५०६		
		सप्रसह	राजकुमार ढकाल	९८४४०६४८६८,		
२	DEOC मकवानपुर	प्रसनि	राजन प्र.तिमिल्सेना	९८४५२५२७८७	०५७-५२४७१२	२
		सप्रह	बैजनाथ चौधरी	९८४५११७९०९		
३	DEOC चितवन	प्र.ह	सम्झना श्रेष्ठ	९८४५२८९२२६	९८४४२०८८८८	४
		प्र.ह	बैकुण्ठ रेग्मी	९८५५०९०८७५		
		अम	बिशाल गुरुङ	९८६२७५१९४५		
		सप्रबह	नारायण सुबेदी	९८४९९४११०८		
४	DEOC धादिङ	सप्रह	गणेश श्रेष्ठ	९८४९८८४८३३	०१०-५२१४६४	३
		प्रबह	गंगा प्रसाई	९८४५०७४२०९		
		प्रसह	सुनिता कार्की	९८४२१५०७६१		
५	DEOC नुवाकोट	प्रह	राजेन्द्र देवकोटा	९८४५१८५३७४	०१०-५६१९३३	३
		प्रज	आर्या लामिछाने	९८१०१५३०४४		
		सप्रसह	सुमन सुबेदी	९८६४३५०६६६		
६	DEOC रसुवा	सप्रज	जिवन दुवाडी	९८४३६०११०७	०१०-५४००१९	१

क्र.स.	प्रदेश/जिल्ला	दर्जा	नामथर	सम्पर्क नम्बर	कार्यालयको नम्बर	कर्मचारी सङ्ख्या
७	DEOC सिन्धुपाल्चोक	सप्रसह	बिर बहादुर तामाङ	९८६१५९३७१९	०११-६२०४७०	२
		प्रह	ईन्द्र अधिकारी	९८४७२४२५६२		
८	DEOC काभ्रे	प्रह	सुनिता घिमिरे	९८४३२५०५६७	०११-४९०३२०	२
		सप्रबह	लक्ष्मण लामा	९८६१८३७३९९		
९	DEOC दोलखा	सप्रह	रामहरी भट्टराइ	९८४३०८६८९७	०४९-४२१९९०	२
		प्र.ज	गणेश अधिकारी	९७४६३०६६१९		
१०	DEOC रामेछाप	सप्रसह	चेत बहादुर श्रेष्ठ	९८४४४२२०९२	०४८-५४००८८	२
		प्रसह	गिता महत्व	९८४५६२२४१३		
११	DEOC सिन्धुली	सप्रज	निर्मल बस्नेत	९८४४४६४७९२	०४७-५२१३०९	२
		प्रह	रेणुका थापा	९८४५३५४१९२		
१२	प्रदेश गोदाम घर	प्र स नी	सरोज प्र. केसरी	९८४५०३८९७३		१
गण्डकी प्रदेशमा रहेका प्रदेश तथा जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरुको सम्पर्क विवरण						
१	PEOC गण्डकी	शा.अ.	प्रकाश ढुङ्गाना	९८५६०८७४६३	९८५६०-१७५४१ (०६१४५७७३३)	५
		प्रसनि	सपना श्रेष्ठ	९८४६१४०९४५		
		प्रह	शर्मिला पौडेल	९८६४८९९९८१		
		सप्रसह	शुकमाया विश्वकर्मा	९८४५४७९०८७		
		सप्रज	साबित्रा खाती	९८४४७९१०८९		
२	DEOC गोरखा	प्रह	तारा कुमार श्रेष्ठ	९८४६८४०९२२	९७४८४३०२००	२
		सप्रबह	ऋषि भण्डारी	९८४९६४५२१६		
३	DEOC तनहुं	प्रह	शुस्मा सिंह	९८४६६१९४४२	०६५-५६११६१	२
		सप्रसह	टीकाराम भुजेल	९८५१२५८९९०		
४	DEOC स्याङजा	सप्रसह	प्रेम शर्मा पौडेल	९८४७२१७०५२	०६३-४२००३२	२
		प्रसह	भद्र बहादुर क्षेत्री	९८४४४१७३७९		
५	DEOC लम्जुङ	सप्रज	प्रबिण बराम	९८०४१३६२३९	०६६-५२०१३४	२
		प्रह	राममाया माल्बु	९८४९९५९५६१		
६	DEOC बाग्लुङ	प्रज	तिकाराम उपाध्याय	९८६४४२४५४१	०६८-५२२१३१	२
		सप्रसह	दुर्गा बहादुर खत्री	९८६४००६७१९		
७	DEOC पर्वत	प्रज	ललित बिष्ट	९८४८७१२९७४	०६७-४२११७२	२
		सप्रज	सुवास जि.सी.	९८६५५३२२०४		
८	DEOC मुस्ताङ	सप्रसह	अजुर्न न्यौपाने	९८४६७८४५००	९७४६३१२६४०	२
		प्रज	खुम बहादुर छहरी	९८६६३९०१०३		
९	DEOC मनाङ	सप्रह	दिल बहादुर आले	९८०२६६९३१२		१
१०	DEOC म्याग्दी	सप्रसह	थम बहादुर छन्त्याल	९८४४५३४५९७	०६९-५२०९९४	१
११	DEOC पुर्वी न.प.	प्रसह	शुशिल सापकोटा	९८४६७१९९८३	०७८-५९०७९९	२
		सप्रसह	रबिन गुरुङ	९८०२८३२७३६		

क्र.स.	प्रदेश/जिल्ला	दर्जा	नामथर	सम्पर्क नम्बर	कार्यालयको नम्बर	कर्मचारी सङ्ख्या
लुम्बिनी प्रदेशमा रहेका प्रदेश तथा जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरुको सम्पर्क विवरण						
१	PEOC लुम्बिनी	अधिकृत	राजकुमार घिमिरे	९८४५०५६९४२	१६६०७१५२०२० ०८२-५९०४७१	४
		प्रहरी हवल्दार	प्रकाश रोका	९८४९२५८१७०		
		सप्रसह	चक्रदेव जोशी	९८४८४४७५४५		
		सप्रसह	निम बहादुर बुढा	९८६८१०९४८३		
२	DEOC रुपन्देही	प्र.ह.	दामोदर भण्डारी	९८४७०१५२७४	९८५७०२०८२०	२
		सप्रसह	माधव कुमार वाग्ले	९८४४७१३९९०		
३	DEOC अर्घाखाँची	सप्रसह	होमनाथ पाण्डे	९८४८०४४७२८	०७७-४२०८७३	२
		प्र.ह.	गंगा जि.सी.	९८४७००४४५६		
४	DEOC नवलपरासी पश्चिम	प्र.ह.	बुद्धि सागर पाण्डे	९८५७०४६३९४	०७८-५२०२७३	२
		सप्रसह	केशव दत्त बडु	९८४८७४५७३९		
५	DEOC पाल्पा	सप्रबह	प्रेम चौधरी	९८४८१३५५२२	०७५-५२१८९०	२
		प्र.ह.	पदम राना	९८५७०९०१८२		
६	DEOC कपिलबस्तु	सप्रसह	हरी पोखेल	९८४७१६२३५२	०७६-५६०२३०	२
		प्र.ज.	सुशिला बि.क.	९८१२४७४९४३		
७	DEOC बर्दिया	अधिकृत	विश्राम अधिकारी	९८५७८२१४७०	०८४-४२०९९९	३
		प्रसनि	भिम बहादुर राउत	९८५७८९०६९९		
		सप्रसह	तारानाथ पौडेल	९८४८२३४६०७		
८	DEOC प्युठान	सप्रसह	दामोदर पौदेल	९८४७९०७११५	०८६-४२०२२४	२
		प्र.ह.	लक्ष्मण बहादुर कुमाल	९८६६९७२४३३		
९	DEOC दाङ्ग	अधिकृत	विनायक पौडेल	९८४१०२८१६९	०८२-५६३५४०	३
		सप्रसह	बिर बहादुर पुन	९७४८३५६४७३		
		प्र.ह.	महेन्द्र रावत	९८६६८७०६२०		
१०	DEOC बाँके	अधिकृत	रुपन ज्ञवाली	९८५८०२३९००	०८१-५२७०६८	४
		प्र.ब.ह.	तृथराज अधिकारी	९८४८१५५४८५		
		सप्रसह	पृथ्वी बहादुर खत्री	९८४९३८५७४७		
		प्र.ज.	क्षितिज चन्द	९८६८१०९७४६		
११	DEOC रोल्पा	प्र.ह.	हरि बिष्ट	९८४८७५८४७१	०८६-४४०११०	२
		सप्रसह	पदम खत्री	९८४९५०८७८५		
१२	DEOC गुल्मी	सप्रह	प्रेम बहादुर कुमाल	९८४९०१८२११	०७९-५२११४१	२
		प्रह	रवि रायमाझी	९८६७३७२२०८		
१३	DEOC रुकुम पूर्व	प्रहरी जवान	मिना बि.क	९८४४९८३९७३	९७४६९३०९४०	३
		प्रहरी जवान	बिजय पौडेल	९७६५४०१४११		
		सप्रबह	राजेन्द्र रावल	९८४८४४१५६७		

क्र.स.	प्रदेश/जिल्ला	दर्जा	नामथर	सम्पर्क नम्बर	कार्यालयको नम्बर	कर्मचारी सङ्ख्या
कर्णाली प्रदेशमा रहेका प्रदेश तथा जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरुको सम्पर्क विवरण						
१	PEOC कर्णाली	प्र.स.नि.	लोक प्रसाद देवकोटा	९८६८९५८५४०	०८३-५२२५२६	४
२	DEOC सुर्खेत	स.प्र.स.ह.	गणेश ब.थापा	९८४८२११४१०	०८३-५२१३००	२
३	DEOC दैलेख	स.प्र.स.ह.	शेर ब.गुरुङ	९८६३१२२२५५	०८९-४१०२३३	१
४	DEOC सल्यान	प्र.स.ह.	मिना कुमारी सुनार	९८४८१४७१६२		२
५	DEOC जाजेकोट	स.प्र.ह.	बिर्ख ब.कसेरा	९८६८२९९०२१	९७४५२०२८११	१
६	DEOC रुकुम पश्चिम	स.प्र.स.नि.	अम्बर ब.अधिकारी	९८४८०३९३१५		१
७	DEOC कालिकोट	स.प्र.ज.	असोक परियार	९८६६६४१२६२		१
८	DEOC मुगु	स.प्र.ज.	तुल्सी ब.अधिकारी	९७६५५७५५०३		१
९	DEOC जुम्ला	स.प्र.स.ह.	जितेन्द्र शाही	९८६७८७१७६०	०८७-५२०५३०	१
१०	DEOC हुम्ला	स.प्र.ब.ह.	वम ब.थापा	९८४८२३७०६०		२
११	DEOC डोल्पा	प्र.ह.	छविलाल ढकाल	९८४२६८८५०६		२
सुदुरपश्चिम प्रदेशमा रहेका प्रदेश तथा जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरुको सम्पर्क विवरण						
१	PEOC सुदुरपश्चिम	प्र.स.नि.	जनक बहादुर बम	९८६८५६४८४५	०९१-५२१३२४	३
		स.प्र.ह.	नरेन्द्र खाती	९८४८४६४४१६		
		स.प्र.स.ह.	लोकेन्द्र प्रसाद जोशी	९८६६५४८५९८		
२	DEOC कैलाली	प्र.ह.	नर बहादुर चन्द	९८५८७५२१४३	०९१-५२१७०५	३
		प्र.ज.	नारा अवस्थी	९८४२२२८८५४		
		स.प्र.ज.	पुष्कर दाहाल	९७४६५५९०३८		
३	DEOC कञ्चनपुर	स.प्र.ब.ह.	रुपेन्द्र नाथ	९८४९८९२१६३	०९९-५२५२४५	२
		प्र.ह.	सुरेन्द्र सिंह धामी	९८६८७८५५९९		
४	DEOC दार्चुला	प्र.स.नि.	नर बहादुर साँउद	९८४८४८०५१४	०९३-४२००७८	२
		स.प्र.ज.	हिक्मत बहादुर बम	९८६५६६४७२९		
५	DEOC डडेल्धुरा	स.प्र.ब.ह.	किरण ब. राउत	९८४५१८३९८७	०९६-४२०७४८	२
		प्र.ह.	शान्ति पौडेल	९८६९१५६६८४		
६	DEOC बझाङ्ग	प्र.ह.	दिल बहादुर थापा	९८४८४३६७५६	०९२-४२१०२५	२
		स.प्र.ज.	नवराज पन्त	९८६२४८६९७८		
७	DEOC बैतडी	स.प्र.ह.	संजय भण्डारी	९८४८७७९२३९	०९५-५२०५८२	१
८	DEOC बाजुरा	प्र.ज.	पुष्पा भट्ट	९७४७२६२१२२	०९७-५४१३१४	१
९	DEOC डोटी	प्र.ज.	हरी बुढामगर	९८६६५९३४५८	०९७-५४१३१४	२
		स.प्र.ज.	अमित टेलर	९८४२३४७६२८		
१०	DEOC अछाम	स.प्र.ह	जनक बिष्ट	९८६५३३४५०१	०९७-६२०१३३	१

अनुसूची ४: खोज उद्धार तथा राहत सामाग्रीहरूको मौज्दाती विवरण

४.१ नेपाली सेनाको मनसुनजन्य विपद् प्रतिकार्यका लागि उपलब्ध मुख्य उपकरण तथा सामाग्रीहरुको लगत

प्रदेश	OBM	Power Boat	Rafting Boat	Acrow Bridge	कैफियत
कोशी प्रदेश	८	१३	६		
मधेश प्रदेश	२०	२१	८	१	(जितपुर, बारा)
बाग्मती प्रदेश	२७	२२	२८	२	(भरतपुर, चितवन र गजुरी धादिङ्गमा)
गण्डकी प्रदेश	८	४	३		
लुम्बिनी प्रदेश	४	३	९		
कर्णाली प्रदेश	७	६	७		
सुदुर पश्चिम प्रदेश	६	९	९		
जम्मा	८०	७८	७०	३	

४.२ नेपाल प्रहरीसँग रहेको जनशक्ति तथा सामाग्रीहरूको विवरण

क. मनसुनजन्य विपद् खोज तथा उद्धार व्यवस्थापन कार्यका लागि नेपाल प्रहरीमा स्टयाण्डबाई रहने सङ्ख्या

क्र.सं.	केन्द्र/प्रदेश	प्रहरी युनिटको नाम	स्टयाण्डबाई रहने सङ्ख्या	कैफियत
१	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय	राष्ट्रिय प्रहरी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, महाराजगङ्ज	५०	५०
		नेपाल प्रहरी शिक्षालय, भरतपुर	५०	५०
		नेपाल प्रहरी युक्ति तालिम महाविद्यालय, नवलपरासी (बर्दघाट-सुस्ता पश्चिम)	५०	५०
		नेपाल प्रहरी स.प्र. गण नं. १, नक्साल	५०	५०
		नेपाल प्रहरी केन्द्रीय विशेष कार्यदल र गुल्म	५०	५०
		नेपाल प्रहरी सँगीत विद्यालय	५०	५०
२	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, रानीपोखरी	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी स.प्र. गण नं.२ महाराजगङ्ज	१२५	१२५
		काठमाडौं उपत्यका विशेष सुरक्षा प्रहरी गण, त्रिपुरेश्वर	१२५	१२५
		नेपाल प्रहरी पहरा गण, सामाखुशी	२५	२५
		जिल्ला प्रहरी परिसर(काठमाडौं, ललितपुर, भक्तपुर)	३०*३	९०
		प्रहरी वृत्त	१५*१८	२७०
		प्रहरी प्रभाग	१०*६५	६५०
३	प्रदेश प्रहरी कार्यालय (सबै)	प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्र	३०*७	२१०
		नेपाल प्रहरी विशेष सुरक्षा गण	१२५*७	८७५
		प्रदेश प्रहरी गण	१२५*७	८७५
		नेपाल प्रहरी प्रदेश कार्यालय	२५*७	१७५
४	जिल्ला प्रहरी कार्यालय (सबै)	प्र.उ. कार्यालय प्रमुख भएको	३०*३९	११७०
		प्र.ना.उ. कार्यालय प्रमुख भएको	१५*३५	५२५
५	इलाका प्रहरी / वडा प्रहरी कार्यालय/ नगर प्रहरी कार्यालय (सबै)	प्र.ना.उ. कार्यालय प्रमुख भएको	१५*३६	५४०
		प्र.नि. कार्यालय प्रमुख भएको	१०*२६५	२६५०
		जु.प्र.अ. कार्यालय प्रमुख भएको	५*२९६	१४८०
		जम्मा		१००८५

ख. मनसुनजन्य विपद् घटनाहरूमा प्रतिकार्यकालागि थप मद्दतका रूपमा परिचालन हुनसक्ने कार्यालयहरू

क्र.सं.	प्रहरी युनिटको नाम	स्टयाण्डबाई रहने सङ्ख्या	कैफियत
१	नेपाल प्रहरी विशेष सुरक्षा गण (सात)	८७५	
२	प्रदेश प्रहरी गण(सात)	८७५	
३	उपत्यका प्रहरी विशेष सुरक्षा गण	१२५	
४	नेपाल प्रहरी सशस्त्र प्रहरी गण नं १	१२५	
५	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी सशस्त्र गण नं २	१२५	
जम्मा		२१२५	

ग. मौज्दात हेभी इक्विपमेन्टहरूः

काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय तथा प्रदेशप्रहरी कार्यालय अन्तर्गतका विपद् घटनाहरूमा यथाशीघ्र परिचालनका लागि दक्ष जनशक्तिसहित निम्नानुसारका स्थानहरूमा हेभी इक्विपमेन्ट प्रयोगमा ल्याउने गरी तयारी हालतमा राखिएको ।

क्र.सं.	क्षेत्र	उपकरण रहेको कार्यालय	उपकरणको विवरण	सङ्ख्या
१	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय	नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय सवारी महाशाखा	एस्काभेटर १, क्रेन १, लोडर २	५
२	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय	उपत्यका ट्राफिक महाशाखा	लिफ्टर क्रेन – १, ऱ्याकर-३	५
		काठमाडौ उपत्यका प्रहरी कार्यलय	वाटर क्रेन १	
३	कोशी प्रदेश	कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय, विराटनगर	कुनै पनि उपकरण नभएको	
४	मधेश प्रदेश	धनुषा	वाटर क्यानन-१ वरुण यन्त्र-२	६
		सप्तरी	वरुण यन्त्र-१	
		पर्सा	वरुण यन्त्र-१ क्रेन-१	
५	बागमती प्रदेश	चितवन	ऱ्याकर-१	३
		धादिङ्ग	स्काभेटर-१ लोडर-१	
६	गण्डकी प्रदेश	गण्डकी प्रदेश प्रहरी कार्यालय	वाटर क्यानन-१ हील लोडर-१ मिनी एस्काभेटर-१	३
७	लुम्बिनी प्रदेश	बाँके	वाटर क्यानन-१	२
		रुपन्देही	डोजर-१	
८	कर्णाली प्रदेश	जि.प्र.का., कालिकोट	डोसान स्काभेटर-१ थान बबक्याट लाईट स्काभेटर-१ थान	२
९	सुदुरपश्चिम प्रदेश	सुदुरपश्चिम प्रदेश प्रहरी कार्यालय, दिपायल	कुनै पनि उपकरण नभएको	
कुल जम्मा सङ्ख्या				२६ थान

घ. मौज्दात डुङ्गाहरूः

नेपाल प्रहरी प्रधान कार्यालय तथा नेपाल प्रहरी प्रदेश कार्यालय अन्तर्गत मनसुनको समयमा घट्न सक्ने विपद् घटनाहरूमा यथाशीघ्र प्रयोगमा ल्याउन सक्ने गरी निम्न डुंगाहरू तयारी हालतमा राखिएको ।

क्र.सं.	कार्यालय	डुङ्गाको विवरण	रहने कार्यालय	जम्मा
१	नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालय, सामाखुशी			
२	काठमाडौं उपत्यका प्रहरी कार्यालय, रानीपोखरी	रबर बोट १ थान	प्र.प्रभाग पाटन ढोका, ललितपुर	रबर बोट १ थान
३	कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय, विराटनगर	रबर बोट १ थान	नेपाल प्रहरी विशेष सुरक्षा गण दुहबी, सुनसरी	रबर बोट-४ थान मोटर बोट-५ थान काठको डुङ्गा-२ थान
		रबर बोट २ थान	कोशी प्रदेश विपद् गुल्म, चन्द्रगढी, झापा	
		मोटर बोट ५ थान	इ.प्र.का. महेन्द्रनगर, सुनसरी	
		काठको डुङ्गा २ थान	सिशौसिघाटमा १ थान राजावासमा १ थान	
		रबर बोट १ थान	जि.प्र.का. मोरङ	
४	मधेश प्रदेश प्रहरी कार्यालय, जनकपुर	रबर बोट २ थान	जि.प्र.का. सप्तरी	रबर बोट- १२ थान मोटर बोट-१ थान
		रबर बोट ३ थान	जि.प्र.का. धनुषा	
		रबर बोट १ थान	जि.प्र.का. महोत्तरी	
		रबर बोट १ थान	जि.प्र.का. सर्लाही	
		रबर बोट १ थान मोटर बोट १ थान	जि.प्र.का. रौतहट	
		रबर बोट १ थान	जि.प्र.का. बारा	
		रबर बोट २ थान	जि.प्र.का. पर्सा	
		रबर बोट १ थान	मधेश प्रदेश प्रहरी विपद् व्यवस्थापन गुल्म	
४	मधेश प्रदेश प्रहरी कार्यालय, जनकपुर	रबर बोट १ थान	जि.प्र.का. सर्लाही	रबर बोट- १२ थान मोटर बोट-१ थान
		रबर बोट २ थान मोटर बोट १ थान	जि.प्र.का. रौतहट	
		रबर बोट १ थान	जि.प्र.का. बारा	
		रबर बोट २ थान	जि.प्र.का. पर्सा	
		रबर बोट १ थान	मधेश प्रदेश प्र.द.नि.प्र.गण, जनकपुर	
		रबर बोट १ थान	मधेश प्रदेश स.प्र.गण, जनकपुर	
		रबर बोट १ थान	मधेश प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, बीरगंज	
५	बागमती प्रदेश प्रहरी कार्यालय, हेटौडा	काठको डुङ्गा १ थान	जि.प्र.का., चितवन	काठको डुङ्गा-१ थान रबर बोट-२ थान
		रबर बोट १ थान	जि.प्र.का. मकवानपुर	
		रबर बोट १ थान	प्र.प्र.वि.व्य. गुल्म, हेटौडा	

क्र.सं.	कार्यालय	डुङ्गाको विवरण	रहने कार्यालय	जम्मा
६	गण्डकी प्रदेश प्रहरी कार्यालय, पोखरा	मोटर बोट १ थान	स.प्र.गण, पोखरा	१ थान
७	लुम्बिनी प्रदेश प्रहरी कार्यालय, दाङ	मोटर बोट १ थान	जि.प्र.का. बर्दिया	मोटर बोट-२ थान रबर बोट-३ थान
		मोटर बोट १ थान	जि.प्र.का. नवलपरासी पश्चिम	
		रबर बोट १ थान	जि.प्र.का. रुपन्देही	
		रबर बोट १ थान	जि.प्र.का. दाङ	
		रबर बोट १ थान	लु.ता.के. बुटवल	
८	कर्णाली प्रदेश प्रहरी कार्यालय, सुर्खेत	केही नभएको ।	केही नभएको ।	
९	सुदुरपश्चिम प्रदेश प्रहरी कार्यालय, दिपायल	रबर बोट १ थान	इ.प्र.का. टीकापुर, कैलाली	रबर बोट-२ थान
		रबर बोट २ थान	इ.प्र.का. भजनी, कैलाली	
कुल जम्मा सङ्ख्या				रबर बोट-२४ थान मोटर बोट-९ थान काठका डुङ्गा-३ थान

ङ. नेपाल प्रहरी विपद् व्यवस्थापन कार्यालयमा, सामाखुसीमा रहेको मनसुनजन्य खोज तथा उद्धार समाग्रीहरुको विवरण

सि.नं.	सामानहरुको विवरण	संख्या
१	Throw Bag (Line Rope)	२० थान
२	Water Command Paddle	९ थान
३	Hand Pump	२ थान
४	Raft Carry Cover	१ थान
५	Life Jacket	८५ थान
६	Water Helmet	१० थान
७	Life Line Rope	२६ मि.
८	power pulley	२ थान
9	Motor Tube	४३ थान
10	Hooks	१४ थान
11	Knife	९ थान

च. प्रदेश प्रहरी विपद् व्यवस्थापन गुल्महरुमा रहेको मनसुनजन्य विपद् खोज तथा उद्धार सामाग्रीहरु

कोशी प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, झापा		
सि.नं.	विवरण उद्धार सामाग्रीहरुको नाम	संख्या
१	Tape sling Tubular	१० थान
२	Waist Harness	४ थान
३	Rock Helmet	२५ थान
४	Climbing Shoes	२ जोर
५	Climbing Gloves	२ जोर

कोशी प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, झापा		
सि.नं.	विवरण	संख्या
	उद्धार सामाग्रीहरुको नाम	
६	HMS Carabiners with screw lock	१० थान
७	Auto Lock Carabiners	५ थान
८	Figure 8 (Belay Device)	५ थान
९	Gri-Gri (Micro)	२ थान
१०	ATC Guide	२ थान
११	Jummer (Ascender)	२ थान
१२	Small Pulley	२ थान
१३	Big Pulley	२ थान
१४	Throw Bag	१६ थान
१५	Tube	११ थान
१६	Life Jacket	१३६ थान
१७	Big pfd life jacket	१ थान
१८	Paddle	१८ थान
१९	Life Boing	५ थान

मधेश प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, बिरगञ्ज		
सि.नं.	विवरण	संख्या
	उद्धार समाग्रिहरुको नाम	
१	Tape sling Tubular	१० थान
२	Waist Harness	४ थान
३	Rock Helmet	५ थान
४	Climbing Shoes	२ जोर
५	Climbing Gloves	२ जोर
६	HMS Carabiners with screw lock	१० थान
७	Auto Lock Carabiners	५ थान
८	Figure 8 (Belay Device)	५ थान
९	Gri-Gri (Micro)	२ थान
१०	ATC Guide	२ थान
११	Jummer (Ascender)	२ थान
१२	Small Pulley	२ थान
१३	Big Pulley	२ थान
१४	Dynamic Rope 10 mm	१२० मी.
१५	Semi- Dynamic Rope	१२० मी.
१६	Throw Bag	४ थान
१७	Water Helmet	२२ थान
१८	Water Shoes	२ थान

मधेश प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, बिरगञ्ज		
सि.नं.	विवरण उद्धार समाग्रिहरुको नाम	संख्या
१९	Boat (Dunga)	१ सेट
२०	Life Jacket	७१ थान
२१	Tube	२ थान
२२	Ring Tube buoys	२० थान
२३	Plastic Gumboot	२० जोर
२४	Nylon Rope	५ बन्डल

बागमती प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, हेटौडा		
सि.नं.	विवरण उद्धार सामाग्रीहरुको नाम	संख्या
१	Pursik Rope	२ थान
२	Locking Carabiner	२१ थान
३	Auto Lock Carabiner	४ थान
४	Figure Eight	११ थान
५	Gri-Gri	७ थान
६	ATC Guide	२ थान
७	Jammar	२ थान
८	Small Pully	३ थान
९	Big Pully	२ थान
१०	Treckking Bags	११ थान
११	Dynamic Rope	३६ बन्डल
१६	Semi Dynamic Rope	१२० बन्डल
१७	Tap Sling	७ थान
१८	Waist Belt Harness	४ थान
२३	Rock helmet	५ थान
२७	Life Jacket	७८ थान
३०	Back Board With Straps	१ थान
३७	Water Foot Wear	२७ थान
३८	PPE Set	६४ थान
४०	Dead Body Bag	२५ थान
४१	Strecher	४ थान
४२	Shovel	१२७ थान
४३	Pick	४ थान
४५	Water Tube	१२ थान
४६	Hand Pump	१ थान
४७	Water Helmet	२ थान

बागमती प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, हेटौंडा		
सि.नं.	विवरण उद्धार सामाग्रीहरुको नाम	संख्या
४९	Command Paddle	६ थान
५०	NRS Raft Boat '16'	१ थान
५१	Life line, Bowline, Raftcover	१/१/१ थान
५३	Guide Paddle	१ थान
५४	Barrel Hand Pump	१ थान
५५	Throw Bag	४ थान
५६	Rain Coat	३१ थान
५७	Narmal Rope	१३ बन्डल

गण्डकी प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, बाग्लुङ		
सि.नं.	विवरण उद्धार समाग्रिहरुको नाम	संख्या
१	Tube	४ थान
२	Normal Rope	१० बन्डल
३	Dynamic Rope	५३० मि.
४	Static Rope	५०० मि.
५	Stretcher	४ थान
६	Shovel	१८ थान
७	Safety Belt	३ थान
८	Waist Harness	९ थान
९	Full Body Harness	२ थान
१०	Ring life buoy	१ थान
११	Plain Carabineer	५ थान
१२	Auto lock Carabineer	२२ थान
१३	Locking Carabineer	२४ थान
१४	Throw Bag	८ थान
१५	Quick Draw	५ थान
१६	Water Helmet	७ थान
१७	Rescue Helmet	५८ थान
१८	Rock Helmet	११ थान
१९	Water knife	३ थान
२०	Big pulley	५ थान
२१	Mini Pulley	३ थान
२२	Tape Sling	१० थान
२३	First Aid Kit Box	४ थान
२४	Life jacket	७२ थान

गण्डकी प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, बाग्लुङ		
सि.नं.	विवरण	संख्या
	उद्धार समाग्रिहरुको नाम	
२५	Spray tool	१ थान
२६	Jammer	८ थान
२७	A.T.C Guide	५ थान
२८	Pursik Rope	८ थान
२९	Working Gloves	४० थान
३०	Gum Boot	४९ थान
३१	Waist Bag	८ थान
३२	Rope Bag	२ थान
३३	Figure Eight	३ थान
३४	Big Hammer	५ थान
३५	Pick	१९ थान
३६	Axe	३ थान
३७	Swimming Shoes	३ थान

लुम्बिनी प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, दाङ		
सि.नं.	विवरण	संख्या
	उद्धार सामाग्रिहरुको नाम	
१	Normal water life jacket	३६ थान
२	Big Water V Type PFD (Life Jacket)	१ थान
५	Auto Lock Carabineer	२ थान
६	Tape sling Tabuor	२ थान
७	River Knife	३ थान
८	Big pulley	२ थान
९	Waist harness	२ थान
१०	Rescue helmet	५ थान
११	Wedge Throw Bag	३ थान
१२	Line rope	५० मि.
१३	Ring life buoys Rescue Tube	१ थान
१४	Rain coat	६ थान

कर्णाली प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, जुम्ला		
सि.नं.	विवरण	संख्या
	उद्धार सामाग्रिहरुको नाम	
१	Line Rope	२१० मि.
२	Ring Life Buoys (Rescue Buoy)	२ थान
३	Auto lock Carabineer, Screw Lock Carabineer	६/६ थान
४	Big Pulley	२ थान

कर्णाली प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, जुम्ला		
सि.नं.	विवरण	संख्या
	उद्धार सामाग्रिहरुको नाम	
५	Tape Sling tubular	३ थान
६	Wedge Throw Bag	३ थान
७	Waist Harness	६ थान
८	Water Helmet	५ थान
९	River Knife	३ थान
१०	Life Jacket Normal	५५ थान
११	Pick	३१ थान
१२	Shovel	१८ थान
१३	Boot	८ जोर
१४	Jammer	४ थान
१५	ATC Guide	२ थान
१६	Pursik Rope	५ थान
१७	Rock Helmet	४ थान
१८	Figure of Eight	५ थान
१९	Ice Axe	२ थान
२०	Gri-Gri	१ थान
२२	Small pully	१ थान

सु.प. प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, कञ्चनपुर		
सि.नं.	विवरण	संख्या
	उद्धार सामाग्रीहरुको नाम	
१	Life Jacket	६१ थान
२	Tube	१९ थान
३	Shovel	६० थान
४	Helmet	७५ थान
५	Boot	८ जोर
६	Figure Of 8 Carablmeras	२ थान
७	Ring Life Buoys	३ थान
८	Auto lock carabineer	२ थान
९	Waist Harness	४ थान
१०	Big pulley	२ थान
११	Tape sling tubular	२ थान
१२	Wedge Throw Bag	३ थान
१३	Water helmet	२ थान
१४	Big Water V Type PFD Life jacket	१ थान
१५	River Knife	३ थान

सु.प. प्रदेश विपद् व्यवस्थापन गुल्म, कञ्चनपुर		
सि.नं.	विवरण उद्धार सामाग्रीहरुको नाम	संख्या
१६	Blow Line	१ थान
१७	Foot Wear (shoes)	१ जोर
१८	Raft Carry Cover	१ थान

४.३ सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालसँग रहेको जनशक्ति तथा सामाग्रीहरूको विवरण

क. विपद्को समयमा तुरून्त परिचालन गर्न खोज तथा उद्धारका आधुनिक उपकरणहरू सहित तयारी अवस्थामा राखिएको उपत्यका लगायत विपद् उद्धार टिमको वितरण

क्र.सं.	कार्यालयको नाम र स्थान	नफ्री
१	स.प्र.बल, नेपाल नं. १ बराह वाहिनी मुख्यालय,सुनसरी ।	गुल्म स्तर
२	स.प्र.बल, नेपाल नं. २ छिन्नमस्ता वाहिनी मुख्यालय, महोत्तरी ।	से.मु. स्तर
३	स.प्र.बल नेपाल नं. ३ गढिमाई वाहिनी मुख्यालय, मकवानपुर ।	से.मु. स्तर
४	स.प्र.बल, नेपाल नं. ४ मुक्तिनाथ वाहिनी मुख्यालय, कास्की। (नं. २४ गण हे.क्वा. कालिका, कास्कीमा रहेको) ।	गुल्म स्तर
५	स.प्र.बल, नेपाल नं. ५ बिन्ध्यावासिनी वाहिनी मुख्यालय, रूपन्देही (प्रदेश स्तरीय विपद् व्यवस्थापन बेश शम्शेरगङ्गमा रहेको) ।	से.मु. स्तर
६	स.प्र.बल, नेपाल नं. ६ महेश्वरी वाहिनी मुख्यालय, सुर्खेत ।	से.मु. स्तर
७	स.प्र.बल, नेपाल नं. ७ बैद्यनाथ वाहिनी मुख्यालय, कैलाली ।	गुल्म स्तर
८	स.प्र.बल, नेपाल नं. ९ पशुपतिनाथ वाहिनी मुख्यालय, काठमाडौं ।	से.मु. स्तर
९	स.प्र.बल, नेपाल विपद् व्यवस्थापन तालिम शिक्षालय, कुरिनटार ।	गुल्म स्तर
१०	स.प्र.बल, नेपाल नं. २० गण हे.क्वा. (विपद् उद्धार) काठमाडौं ।	गण स्तर
११	स.प्र.बल, नेपाल विपद् व्यवस्थापन बेस मुलघाट, धनकुटा।	से.मु. स्तर
१२	स.प्र.बल, नेपाल विपद् व्यवस्थापन बेस आदमघाट, धादिङ	गुल्म स्तर
१३	स.प्र.बल, नेपाल विपद् व्यवस्थापन बेस निजगढ, बारा	गुल्म स्तर
१४	स.प्र.बल, नेपाल विपद् व्यवस्थापन बेस चिप्ले, सुर्खेत	से.मु. स्तर

ख. ७७ जिल्लाहरू स्थित सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका सम्पूर्ण कार्यलयहरूमा उपलब्ध श्रोत साधन सहित २४ घण्टा stand by राखिएको जनशक्तिको विवरण

सि.नं.	यनिटको विवरण	युनिट संख्या	कमाण्डर	प्रति युनिट डियुटी संख्या	जम्मा परिचालित जनशक्ति
१	बाहिनीहरु	८	सि.अ.	३५ (१ प्लाटुन)	२८०
२	तालिम शिक्षालयहरु	१२	सि.अ.	३५ (१ प्लाटुन)	४२०
३	गणहरु	४४	सि.अ.	३५ (१ प्लाटुन)	१५४०
४	गुल्महरु	२७	जु.अ.	२०(- प्लाटुन)	५४०
५	म.से.गुल्म	८	जु.अ.	१५ (- प्लाटुन)	१२०
६	आश्रीत गुल्महरु	१७	जु.अ.	१५ (+ सेक्सन)	२५५
७	बिओपीहरु	२५०	जु.अ.	१० (१ सेक्सन)	२५००
८	सुरक्षा बेश	१८०	जु.अ.	१० (१ सेक्सन)	१८००
	कुल जम्मा	५४६			७४५५

ग. गोताखोर तालिम प्राप्त स.प्र.क.हरूको परिचालन विवरण

क्र.सं.	युनिटको नाम	गोताखोर तालिम प्राप्त स.प्र.क. हरूको सङ्ख्या
१	नं. १ बराह वाहिनी मुख्यालय	८
२	विपद् व्यवस्थापन तालिम शिक्षालय कुरिनटार	९
३	नं. २ छिन्नमस्ता बाहिनी महोत्तरी	५
४	नं. २४ गण हे.क्वा. कालिका कास्की	७
५	नं. २० गण हे.क्वा. विपद् उद्धार	७
६	नं. ५ प्रदेश स्तरीय विपद् व्यवस्थापन टिम शम्शेरगञ्ज	४
७	नं. ६ महेश्वरी बाहिनी मुख्यालय सुर्खेत	६
८	नं. ७ बैद्यनाथ वाहिनी मुख्यालय	६
९	यू.एन.मिसन	१
१०	२०८०/०२/१८ गते गोताखोर तालिम सम्पन्न गरेका सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका जनशक्तिहरू परिचालन हुन बाँकी	१९
	जम्मा	७४ जना

घ. सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालमा रहेको हेभी इक्विपमेन्टहरूको वितरण

क्र.सं.	उपकरणको विवरण	सङ्ख्या	उपकरण रहेको कार्यालय
१	२२ टन एक्साभेटर (चेन भएको) २१ टन ह्वील लोडर	२	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल नं. १ बराह वाहिनी मुख्यालय, सुनसरी, पकली
२	२२ टन एक्साभेटर (चेन भएको) २१ टन ह्वील लोडर, २ .२ टन ह्वील लोड	३	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल विपद् व्यवस्थापन तालिम शिक्षालय कुरिनटार, चितवन
३	२२ टन एक्साभेटर (चेन भएको) २.२ टन ह्वील लोडर	२	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल नं. २४ गण हे.क्वा. कालिका, कास्की
४	२२ टन एक्साभेटर (चेन भएको)	१	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल नं. ६ महेश्वरी वाहिनी मुख्यालय, सुर्खेत
५	२२ टन एक्साभेटर (चेन भएको)	१	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल नं. ७ वैद्यनाथ वाहिनी मुख्यालय, कैलाली
६	२.२ टन ह्वील लोडर -२, २.२ टन ह्वील लोडर (सानो-Bob Cat) -१, ३.२ टन एक्साभेटर (चेन भएको सानो Back Hoe) -१	४	सवारी शाखा, स.प्र.बल,नेपाल प्र.का. काठमाडौं
	जम्मा	१३	

ङ. सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालमा रहेका विपद् उद्धार सामाग्रीहरूको प्रदेशगत विवरण

Collapsed Structure Search and Rescue (CSSR) Equipments

सि.नं.	सामाग्रीहरुको नाम	उपत्यका				नं. १ प्रदेश		मधेश प्रदेश		बाग्मती प्रदेश		गण्डकी प्रदेश		लुम्बिनी प्रदेश		कर्णाली	सुदुर पश्चिम प्रदेश	जम्मा
		स.प्र. बल,नेपाल, प्रधान कार्यालय	नं. १९ गण (विशेष कार्यदल)	नं. २० गण हेक. वा. (विपद् उद्धार) काठमाण्डौं	नं.९ बाहिनी मुख्यालय काठमाण्डौं	नं. १ वराह बाहिनी मुख्यालय सुनसरी	सुरक्षा वेश मुलघाट धनकुटा	नं. २ छिन्नमस्ता बाहिनी मुख्यालय, महोत्तरी	दन्तकाली ता. शिक्षालय ससरी	नं. ३ गढिमाई बाहिनी मुख्यालय मकवानपुर	विपद् व्यवस्थापन तालिम शिक्षालय कुरिनटार	नं.४ मुक्तिनाथ बाहिनी मुख्यालय, पोखरा	नं.२४ गण हे.क्वा. कालिका, कास्की	नं.५ विन्ध्यावासिनी बाहिनी मुख्यालय, रुपन्देही	नं.४२ गण हे.क्वा. बाँके	नं.६ महेश्वरी बाहिनी मुख्यालय सुर्खेत	नं.७ बैद्यनाथ बाहिनी मुख्यालय कैलाली	
१	Petrol Chain Saw	९	५	६	१०	२१	२	१२		१२	१३	१३	४	२२	१२	७	१९	१६७
२	Rotary Rescue Saw		३	६	७	५	०	६		१२	५		४	६	६	४	७	७१
३	Chipping/ Demolition Hammer	२	३	१३	१०	४	०	७		६	२२	१	२०	४	४	६	७	१०९
४	Reciprocating Saw	५	५	१०	९	१२	०	९		१०	१७	५	५	४	५	६	९	१११
५	Electric Chain Saw	१	५	२	११	६	०	७		१०	१३	५	३	६	६	५	७	८७
६	Power Cutter			४	१	६	०	४					५				१	२१
७	Rotary Hammer Drill	१	४	४	१०	५	०	११		९	१८	३	५	६	५	३	९	९३
८	Life Detecting Equipment	१	०	१	१	०	०				१							४
९	Snake Eye	१				१		१					१		१	१	१	७
१०	Thermal Imaging camera				१	१					१	१			१		१	६
११	Rader Search scan camera										१							१

Collapsed Structure Search and Rescue (CSSR) Equipments																		
सि.नं.	सामाग्रीहरुको नाम	उपत्यका				नं. १ प्रदेश		मधेश प्रदेश		बाग्मती प्रदेश		गण्डकी प्रदेश		लुम्बिनी प्रदेश		कर्णाली	सुदुर पश्चिम प्रदेश	जम्मा
		स.प्र. बल,नेपाल, प्रधान कार्यालय	नं. १९ गण (विशेष कार्यदल)	नं. २० गण हेक. वा. (विपद् उद्दार) काठमाण्डौं	नं.९ बाहिनी मुख्यालय काठमाण्डौ	नं. १ वराह बाहिनी मुख्यालय सुनसरी	सुरक्षा वेश मुलघाट धनकुटा	नं. २ छिन्नमस्ता बाहिनी मुख्यालय, महोत्तरी	दन्तकाली ता. शिक्षालय ससरी	नं. ३ गढिमाई बाहिनी मुख्यालय मकवानपुर	विपद् व्यवस्थापन तालिम शिक्षालय कुरिनटार	नं.४ मुक्तिनाथ बाहिनी मुख्यालय, पोखरा	नं.२४ गण हे.क्वा. कालिका, कास्की	नं.५ विन्ध्यावासिनी बाहिनी मुख्यालय, रुपन्देही	नं.४२ गण हे.क्वा. बाँके	नं.६ महेश्वरी बाहिनी मुख्यालय सुर्खेत	नं.७ वैद्यनाथ बाहिनी मुख्यालय कैलाली	
१२	Hydraulic hand operated Combi tool	२	१	१		३	०	३		४	१	२	२	४	१	३	४	३१
१३	Safety Helmet	०	१२	४२०	१३३	६४	०	३६४		२४	३२५	७८	३०४	१४८	१०५	२४	३६८	२३६९
१४	Ventilation Duct	०	०		११	४	०	१०		४	१०		४	३	३	२	४	५५
१५	Bolt Cutter	२०	७	१०	८	२३	१	८		२५	१२	८	६	९	४	१९	१५	१७५
१६	Sliding Ladder/ Collapsible	२	५	१०	२	१७	०	१६		४	७	११	५	१४	१	११	६	१११
Water Rescue Equipment																		
१	Rescue Raft	२		१		१३	१	२०	१	३	१६	१	३	१३	३	२	७	८३
२	Inflatable Rescue Boat Out Board			२		३		६		१	४		३	३				२२
३	Life Jacket				१४३	४००	३०	८५७	६६	१८०	१२५	९८	९४	७१३	४३	१२८	३४४	३२२१
४	Rescue Throw Bag		२०	२		९०	१०	१३२	३	११		१२	३५	५२		२१	२८	४१६
५	Rafting Helmet			८		४५	१०	१४७	१०	१७		६			८	९		२६०
६	Life Line Rope					३		१	१	२	१		३	१	१		३	१६
७	Life Buoy					११		४६			१०		४	१४	२		१	८८

Collapsed Structure Search and Rescue (CSSR) Equipments

सि.नं.	सामाग्रीहरुको नाम	उपत्यका				नं. १ प्रदेश		मधेश प्रदेश		बाग्मती प्रदेश		गण्डकी प्रदेश		लुम्बिनी प्रदेश		कर्णाली	सुदुर पश्चिम प्रदेश	जम्मा
		स.प्र. बल,नेपाल, प्रधान कार्यालय	नं. १९ गण (विशेष कार्यदल)	नं. २० गण हेक. वा. (विपद् उद्दार) काठमाण्डौं	नं.९ बाहिनी मुख्यालय काठमाण्डौ	नं. १ वराह बाहिनी मुख्यालय सुनसरी	सुरक्षा वेश मुलघाट धनकुटा	नं. २ छिन्नमस्ता बाहिनी मुख्यालय, महोत्तरी	दन्तकाली ता. शिक्षालय ससरी	नं. ३ गढिमाई बाहिनी मुख्यालय मकवानपुर	विपद् व्यवस्थापन तालिम शिक्षालय कुरिनटार	नं.४ मुक्तिनाथ बाहिनी मुख्यालय, पोखरा	नं.२४ गण हे.क्वा. कालिका, कास्की	नं.५ विन्ध्यावासिनी बाहिनी मुख्यालय, रुपन्देही	नं.४२ गण हे.क्वा. बाँके	नं.६ महेश्वरी बाहिनी मुख्यालय सुर्खेत	नं.७ बैद्यनाथ बाहिनी मुख्यालय कैलाली	
Rappelling Climbing Equipment																		
१	Static Rope		३	५	९	२५	१	४४		७	२४	४	४	१५	२	१९	९	१७१
२	Dynamic Rope	१		८	२	१६	१	१२	३	७	१९		३	३	२	११	७	९५
३	Rock Helmet	३	६६		४	४०		१५	७	१५	७५		१६		१३	२१		२७५
४	Tape Selling/ Prussic		३५	३२		१७		१६		४४	७६	२			३	२४	१६	२६५
५	Pulley (Small/ Big)	१	१७	२३	४	२३		१४	२	२१	४०	१	५		४	८	११	१७४
६	Jammer		२५	१६	७	१८	२	१२		२५	४६	१	१३	१०	५	१७	१६	२१३
७	Mitten		३३	११		८		१२			६९		२०		३	१६		१७२
८	Multi Unity Knife			२	२	३			१		२०		२			६		३६
९	Rock Shoes		२८	२	२	१		१			२७		२		१		२	६६
१०	Screw/plain Carabineer		११०	२४	१६	९२	१	७२	५	५५	२१९	११	७३	९२	१३	४०	१२४	९४७
११	Seat Harness		३१	८	३	१८	२	१०		२०	४४	५	१०	८	२	३४	४	१९९
१२	Chest Harness		७	७		७	२	७		१८	३४		५			९	६	१०२
१३	Combine Harness		९	६	६	३		३	१	६	८५		१		१	४		१२५
१४	Figure 8 Carabineer		२९	१४	१३	३१	२	४४	८	२२	८५	१०	१४	४७	३	४८	२५	३९५
१५	Rope Decender		७	६		३			१	२	५		२		२	३	१	३२

Collapsed Structure Search and Rescue (CSSR) Equipments																		
सि.नं.	सामाग्रीहरुको नाम	उपत्यका				नं. १ प्रदेश		मधेश प्रदेश		बाग्मती प्रदेश		गण्डकी प्रदेश		लुम्बिनी प्रदेश		कर्णाली	सुदुर पश्चिम प्रदेश	जम्मा
		स.प्र. बल,नेपाल, प्रधान कार्यालय	नं. १९ गण (विशेष कार्यदल)	नं. २० गण हेक. वा. (विपद् उद्दार) काठमाण्डौं	नं.९ बाहिनी मुख्यालय काठमाण्डौ	नं. १ वराह बाहिनी मुख्यालय सुनसरी	सुरक्षा वेश मुलघाट धनकुटा	नं. २ छिन्नमस्ता बाहिनी मुख्यालय, महोत्तरी	दन्तकाली ता. शिक्षालय ससरी	नं. ३ गढिमाई बाहिनी मुख्यालय मकवानपुर	विपद् व्यवस्थापन तालिम शिक्षालय कुरिनटार	नं.४ मुक्तिनाथ बाहिनी मुख्यालय, पोखरा	नं.२४ गण हे.क्वा. कालिका, कास्की	नं.५ विन्ध्यावासिनी बाहिनी मुख्यालय, रुपन्देही	नं.४२ गण हे.क्वा. बाँके	नं.६ महेश्वरी बाहिनी मुख्यालय सुर्खेत	नं.७ बैद्यनाथ बाहिनी मुख्यालय कैलाली	
१६	Auto lock Carabineer		२	३०	२				२	३	५५	५				३७	१५	१५१

४.४ स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका सामाग्री विवरण

क. विपद् प्रतिकार्यका लागि उपलब्ध, उपकरण तथा सामाग्रीहरूको विवरण

क्र. स.	उपकरण / सामाग्री रहेको कार्यालय	उपकरण / सामाग्री रहेको स्थान	उपकरण / सामाग्रीको विवरण	संख्या	कैफियत
१	विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO)		१. स्वास्थ्य सेवा प्रावधानका लागि मेडिकल क्याम्प किट (MCK) र पाल । २. अन्तर–एजेन्सी आपत्कालीन स्वास्थ्य किटहरू (IEHK आधारभूत एकाइ) । ३. हैजा प्रतिकार्यकालागी वस्तुहरू । ४. प्रयोगशाला वस्तुहरू (परीक्षण किटहरू, मनसुनमा प्राथमिकताका रोगहरूको लागि अभि करमकहरू आदि) । ५. द्रत प्रतिकार्य टोली (RRTs) को लागि कर्मचारी परिचालन किटहरू । ६. आपत्कालीन चिकित्सकीय टोली (EMT) ब्यागप्याकहरू । ७. WASH–सम्बन्धित वस्तुहरू, र अन्य उपलब्धतामा आधारित	सिमित	स्वास्थ्य आपत्कालीन कार्यसंचालन केन्द्र (HEOC) र सम्बन्धित प्रादेशिक स्वास्थ्य आपत्कालीन कार्यसंचालन केन्द्रहरू (PHEOCs) मार्फत आवश्यकता-आधारित अनुरोध प्राप्त गरेपछि / उपलब्धताको अधीनमा स्वास्थ्य नेतृत्व एजेन्सीको रूपमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयसँग समन्वय गरी सहयोग प्रदान गरिनेछ।
२	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	विश्व खाद्य कार्यक्रमले व्यवस्थापन गरेको गोदाम, काठमाडौं	१) अन्तर निकाय प्रजनन् स्वास्थ्य सामाग्री (IARH kits) - Kit 0, 1A, 2A, 3, 4, 6A, 6B, 7A, 9, 10, 11) २) झुल ३) सोर्य बत्ती ४) टेण्ट (२४ ब.मी.)	१) ७२ सेट २) १००० थान ३) ११०० सेट ४) ८ सेट	टेण्ट अस्थायी सेवा स्थल स्थापना वा प्रजनन स्वास्थ्य शिविर संचालनका लागि
३	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	युएनएफपिए प्रादेशिक कार्यालय, जनकपुर	१) अन्तर निकाय प्रजनन् स्वास्थ्य सामाग्री (IARH kits) - Kit 2A, 4 र 6A) २) झुल ३) सोर्य बत्ती	१) ५ सेट २) २०० थान ३) २०० सेट	
४	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	युएनएफपिए प्रादेशिक कार्यालय, बुटवल	१) अन्तर निकाय प्रजनन् स्वास्थ्य सामाग्री (IARH kits) - Kit 2A) २) झुल ३) सोर्य बत्ती	१) २ सेट २) २०० थान ३) २०० सेट	
५	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	युएनएफपिए प्रादेशिक कार्यालय, धनगढी	१) अन्तर निकाय प्रजनन् स्वास्थ्य सामाग्री (IARH kits) - Kit 2A) २) झुल ३) सोर्य बत्ती	१) २ सेट २) २०० थान ३) २०० सेट	
६	संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसंख्या कोष (UNFPA)	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी केन्द्रीय कार्यालय, काठमाडौं	१) अन्तर निकाय प्रजनन् स्वास्थ्य सामाग्री (IARH kits) - Kit 0, 2A, 6B, 10)	२० सेट	
७	केएर नेपाल / बि ग्रुप, बाँके	बि ग्रुप, बाँके, नेपालगन्ज	डिग्निटी किट	२४	
८	केएर नेपाल / बि ग्रुप, बाँके	बि ग्रुप, बाँके, नेपालगन्ज	हाईजिन किट	३९	

क्र. स.	उपकरण / सामाग्री रहेको कार्यालय	उपकरण / सामाग्री रहेको स्थान	उपकरण / सामाग्रीको विवरण	संख्या	कैफियत
९	केएर नेपाल/ केएमजेएस बर्दिया	केएमजेएस, बर्दिया, गुलरिया	डिग्निटी किट	४०	
१०	केएर नेपाल/ एचडब्लुईपिसी, दाङ	एचडब्लुईपिसि, दाङ, राजपुर	हाईजिन किट	९९	
११	केएर नेपाल/ निड्स कञ्चनपुर	निड्स कन्चनपुर, महेन्द्रनगर	डिग्निटी किट	३७	
१२	केएर नेपाल/ निड्स कञ्चनपुर	निड्स कन्चनपुर, महेन्द्रनगर	हाईजिन किट	११५	
१३	केएर नेपाल/ केएमजेएस बर्दिया	केएमजेएस, बर्दिया, गुलरिया	बेसिक सेल्टर किट	१०५	
१४	केएर नेपाल/ केएमजेएस बर्दिया	केएमजेएस, बर्दिया, गुलरिया	पलास्टीक बाल्टी	२००	
१५	केएर नेपाल / बि ग्रुप, बाँके	बि ग्रुप, बाँके, नेपालगन्ज	बेसिक सेल्टर किट	३६	
१६	केएर नेपाल / बि ग्रुप, बाँके	बि ग्रुप, बाँके, नेपालगन्ज	खाना पकाउने भाडाकुडा	१२	
१७	केएर नेपाल/ निड्स कञ्चनपुर	निड्स कन्चनपुर, महेन्द्रनगर	पलास्टीक बाल्टी र मग	१९०	
१८	केएर नेपाल/ निड्स कञ्चनपुर	निड्स कन्चनपुर, महेन्द्रनगर	त्रिपाल	२११	
१९	केएर नेपाल/ निड्स कञ्चनपुर	निड्स कन्चनपुर, महेन्द्रनगर	फेसिएल सिट	२५००	
२०	केएर नेपाल/ निड्स कञ्चनपुर	निड्स कन्चनपुर, महेन्द्रनगर	म्याट्रेस	२३०	
२१	केएर नेपाल / बि ग्रुप, बाँके	बि ग्रुप, बाँके, नेपालगन्ज	मच्छरदानी (झुल)	१४०	खरिद प्रक्रियामा
२२	केएर नेपाल / बि ग्रुप, बाँके	बि ग्रुप, बाँके, नेपालगन्ज	डिग्निटी किट	५०	खरिद प्रक्रियामा
२३	केएर नेपाल / बि ग्रुप, बाँके	बि ग्रुप, बाँके, नेपालगन्ज	बेसिक सेल्टर किट	१४०	खरिद प्रक्रियामा
२४	केएर नेपाल / बि ग्रुप, बाँके	बि ग्रुप, बाँके, नेपालगन्ज	हाईजिन किट	१००	खरिद प्रक्रियामा
२५	बाल तथा किशोर-किशोरी मनोचिकित्सा (CAP) इकाई, कान्ति बाल अस्पताल (KCH)	काठमाडौं, बागमती प्रदेश	बाल तथा किशोर-किशोरी मनोचिकित्सक मनोचिकित्सक क्लिनिकल मनोवैज्ञानिकहरू	४ (+१) ५ १०	
२६	मानसिक स्वास्थ्य तथा परामर्श केन्द्र (Center for Mental Health & Counselling – Nepal CMC – Nepal)	कोशी प्रदेश	Psychologist/ Supervisor Sr/Psychosocial Counsellor/ Worker Case Manager CPSW Coordinator CPSW	२ ३०+ ६ ९ ६६	

क्र. स.	उपकरण / सामाग्री रहेको कार्यालय	उपकरण / सामाग्री रहेको स्थान	उपकरण / सामाग्रीको विवरण	संख्या	कैफियत
२७	मानसिक स्वास्थ्य तथा परामर्श केन्द्र (Center for Mental Health & Counselling – Nepal CMC – Nepal)	मधेश प्रदेश	Psychologist/Supervisor Sr/Psychosocial Counsellor/ Worker Case Manager	२ २ २	
२८	मानसिक स्वास्थ्य तथा परामर्श केन्द्र (Center for Mental Health & Counselling – Nepal CMC – Nepal)	बागमती प्रदेश	Psychiatrist Clinical Psychologist Psychologist Sr/Psychosocial Counsellor/ Worker	१ ४ ४ ३६	
२९	मानसिक स्वास्थ्य तथा परामर्श केन्द्र (Center for Mental Health & Counselling – Nepal CMC – Nepal)	गण्डकी प्रदेश	Psychologist/Supervisor Sr/Psychosocial Counsellor/ Worker	१ २३	
३०	मानसिक स्वास्थ्य तथा परामर्श केन्द्र (Center for Mental Health & Counselling – Nepal CMC – Nepal)	लुम्बिनी प्रदेश	Psychologist Sr/Psychosocial Counsellor/ Worker	२ ३२	
३१	मानसिक स्वास्थ्य तथा परामर्श केन्द्र (Center for Mental Health & Counselling – Nepal CMC – Nepal)	कर्णाली प्रदेश	Psychologist Sr/Psychosocial Counsellor/ Worker CPSW	३ २६ ६	
३२	मानसिक स्वास्थ्य तथा परामर्श केन्द्र (Center for Mental Health & Counselling – Nepal CMC – Nepal)	सुदूरपश्चिम प्रदेश	Psychologist Sr/Psychosocial Counsellor Case manager CPSW Coordinator CPSW	१ ५ १० १० ५३	
३३	युनिटी ईन हेल्थ नेपाल (Unity in Health Nepal)	बागमती प्रदेश	Psychologist	२	
३४	वान् हर्ट वोर्ल्डवाईड (OHW)	बागडोल, ललितपुर	टेन्ट, कभर फ्रेम किट, हाई विंड किट	२२	OHW ले कार्य गर्ने जिल्लाहरुमा सहयोग गर्न मिल्ने
३५	लुथरन वर्ल्ड रेलिएफ़ / सहमति	गैडाकोट ५ नवलपरासी	पानी जार (Water container)	२५९०	
३६	लुथरन वर्ल्ड रेलिएफ़ / सहमति	गैडाकोट ५ नवलपरासी	तिरपाल (Tarpaulin sheet)	५ ८.५	

४.५ पोषण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका सामाग्री विवरण

क. विपद् प्रतिकार्यका लागि उपलब्ध, उपकरण तथा सामाग्रीहरूको विवरण

क्र. सं.	उपकरण / सामाग्रीको विवरण	एकाइ	उपकरण / सामाग्री रहेको कार्यालय / स्थान									
			पथलैया	टेकु	कोशी प्रदेश	मधेश प्रदेश	बागमती प्रदेश	गण्डकी प्रदेश	लुम्बिनी प्रदेश	कर्णाली प्रदेश	सुदूरपश्चिम प्रदेश	जम्मा मौज्दात
१	Portable baby/child/ adult L-H measurement system/set-2	सेट	०	०	०	०	१०	०	३०	२७	०	५७
२	F-75 (400GM)	जार	१४७२	०	९६	९७	३००	९६	१६८	४०	१३९	२४०८
३	F-100 (400GM)	जार	३२६४	०	२१६	२८	८०४	२८८	४५६	९६	५९२	५७४४
४	ReSoMal	स्याचेट	८५००		६००	०	५४८	४००	९००	१००	५९०	११६३८
५	Bal Vita (MNP) Sachet	स्याचेट	१६३७०३५०	०	९३४७१०	२२८०००	१२०६०००	११२१७९	९३२२८०	११०६५७०	१२१४७६०	२२१०४८४९
६	Retinol (Vitamin A) 200 000 I.U. Capsule	क्याप्सुल	३२६४२००	०	२१७१००	१२८१४४	३०८१००	७८५००	१६४४००	१७५०००	७२०००	४४०७४४४
७	RUTF (Eezee Paste Nut) Packet	स्याचेट	९९००००	०	२०७९०	३७०००	१६६५०	४१४२५	३६५०	६८६८०	१४८५०	११९३०४५
८	MUAC Adult without color coded	प्याकेट	३०११२५	०	३२९	१५६	०	०	९८५०	०	६०००	३१७४६०
९	MUAC Child with Color Coded	प्याकेट	३९००	०	९४	२१३	१४९	०	७३९	०	३५०००	४००९५
१०	Adult Weighing Scale	पिस	१३७	०	०	८७	०	०	१५	०	०	१८८
११	Scale Electronic Mother/Child 150 kg & times; 100 g	पिस	७५५	०	०	९	०	०	७	१	०	७७२
१२	Iron and Folic Acid	ट्याब्लेट	०	०	२०३७००	२४४३५३१	३८७४००	३७४२४५०	२३००००	३१४०००	७००००	७३९१०८१
१३	Deworming	ट्याब्लेट	७५९६४००	०	११२६५९०	६४४७०	६६५००	२६०३९०	५६३७००	१३७५७५०	८३५०	११०६२१५०
१४	Nutitious Fortified Blended Food	मेट्रिक टन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१५	WSB++	स्याचेट	११५,०००	०	०	०	०	०	०	०	०	११५,०००

४.६ खानेपानी तथा सरसफाइ विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेको सामाग्री विवरण

क. विपद् प्रतिकार्यका लागि उपलब्ध, उपकरण तथा सामाग्रीहरूको विवरण

क.सं.	उपकरण / सामाग्रीको विवरण	सामाग्री रहेको स्थान									
		मोरङ	पर्सा	जनकपुर	काठमाडौं	ललितपुर	पोखरा	बुटवल	नेपालगञ्ज	सुर्खेत	कञ्चनपुर
१	Bleaching powder				२०			२०			
२	Bucket without tap (10 ltr)	७६०	१०००		१२००	५०	७००	७५०		१२००	१२००
३	Squatting plate	२०	४०	२५			२०	८५	५०	६०	५
४	Hygiene Kit	६५०	७००	२५००	२०००		६००	२१५०	१५००	७००	
५	Aqua tabs	५००००	५००००				२००००	२००००		५००००	
६	Water purification solutions			३०००	१५००			१५००	५००		
७	Buckets and mugs set			२५००	१५००			१३००	१५००		
८	Soap			३०००							
९	Water testing kit			७		१४००		१४००			
१०	Water tank /bladder tank of various capacity			३							
११	IEC materials package			३०००		१०००		५००	५००		
१२	Tarpuline rolls			६५		५०		५०	३०		
१३	WASH set					२००					
१४	Water treatment system					१					
१५	Bladder tanks							३			
१६	Filter									२००	
१७	Dignity Kit										४

<table>
<tr><th colspan="5">पानी परीक्षण तथा प्रयोगशाला सम्बन्धी विवरण</th></tr>
<tr><td>१</td><td>सङ्घीय खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना अन्तर्गत - इटहरी, जनकपुर, काठमाडौं, पोखरा, भरतपुर, नेपालगञ्ज, धनगढी र सुर्खेत</td><td>पानी प्रयोगशाला केन्द्र</td><td>८</td><td>प्रति कार्यालय एक</td></tr>
<tr><td>२</td><td>सङ्घीय खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजन अन्तर्गत - इटहरी, जनकपुर, काठमाडौं, पोखरा, भरतपुर, नेपालगन्ज, धनगढी र सुर्खेत</td><td>मोबाइल पानी परिक्षण भ्यान</td><td>८</td><td>प्रति कार्यालय एक</td></tr>
<tr><td>३</td><td>खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग, काठमाडौं</td><td>Bleaching powder</td><td>३००० kg</td><td>मौज्दात रहेको</td></tr>
<tr><td rowspan="4">४</td><td rowspan="4">खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग, काठमाडौं</td><td>Bleaching powder</td><td>७५०० kg</td><td rowspan="4">खरिद प्रकृयामा रहेको</td></tr>
<tr><td>Chlorine tablet</td><td>१००००० Tablet</td></tr>
<tr><td>Chlorine solution 60 ml</td><td>२००० Bottle</td></tr>
<tr><td>Chlorination solution 240 ml</td><td>१००० Bottle</td></tr>
</table>

४.७ शिक्षा विषयक्षेत्र अन्तर्गत रहेको सामाग्री विवरण

क्र.सं.	उपकरण / सामाग्रीको विवरण	काठमाडौं	जनकपुर	धनगढी	नेपालगन्ज	बर्दिबास	भैरहवा	जम्मा	कैफियत
१	ECD Kit	३३२	१	४५	५०	२१	०	४४९	Age: 4-5 years and one kit serves 25 children in one TLC
२	Recreation Kit	१६५	०	२५	०	१८	०	२०८	Two kits to support 120 children up to grade 5. Similarly two kits for 120 students from grades 6 to 8
३	School Kit	१७९	०	२५	१७	२३	०	२२४	One School Kit serves 40 students in one TLC and it's for Basic education: 1-8 grade
४	School Kit Teacher	१६८	६६	०	३५	०	०	२६९	Two teachers' kits to support 120 children up to grade 5. Similarly two kits to support 120 students from grades 6 to 8
५	Student Kit, Junior (Child Kit, Primary level)	२३५५	१०००	२००	१२०९	९३९	१७६	५८७९	Two teachers' kits to support 120 children up to grade 5. Similarly two kits to support 120 students from grades 6 to 8
६	Student Kit, Senior (Adolescent Kit, Secondary level)	१०१०	७०४	२००	६०९	२३८	७९६	३५७७	Student Kit - Senior - one kit per student, Grade : 6+ and Age : 6-10 years
७	Self Learning Materials (Pre Primary to Grade 3)	०	७५६	०	१४९६	०	०	२२५२	

४.८ नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँग उपलब्ध रहेको जनशक्ति तथा सामाग्रीहरूको विवरण

क. नेपाल रेडक्रस सोसाइटीका तालिम प्राप्त विपद् प्रतिकार्य जनशक्ति

S.No.	Trained on (Responders Type)	No. of Trained Volunteers
1	Community Action for Disaster Response in Emergency (CADRE)	5687
2	First Aid Trained	30000
3	Advance First Aider	406
4	District Disaster Response Team (DDRT)	7657
5	National Disaster Response Team (NDRT-Induction, WASH, Relief, Assessment)	431
6	WASH Response Team – WRT	184
7	Public Health In Emergency (PHIE)	30
8	Shelter and camp management trained	241
9	CVA trained for cash feasibility, market survey and cash implementation	102
10	Restoring Family link (77 Districts)	304
11	Assessment Coordination Team (ACT)	84
12	Protection Gender and inclusion – PGI trained	176
13	Red Cross Emergency Clinic (RCEC)	59
14	Emergency Response Team (ERT)	28 members in 77 districts

ख. नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँग उपलब्ध राहत सामाग्रीहरूको विवरण

S.No.	Name of Relief Items	Unit	Stock (Quantity)
1	Blanket	Pcs	10866
2	Tarpaulin	Pcs	26361
3	Utensil set	Set	7261
4	Bucket 20 ltr.	Pcs	10261
5	Print cloth	Meter	29367
6	Teri cotton cloth	Meter	14298
7	Plain cloth	Meter	27904
8	Suiting cloth	Meter	16848
9	Cotton Saree	Meter	4568
10	Male Dhoti	Pcs	21131
11	Packing bag	Pcs	14472
12	Rope	Pcs	18633
14	Mosquito Net	Pcs	14477
15	Stretcher	Pcs	-
16	Dignity Kit	Pcs	2675
17	Health Kit	Pcs	3035
18	Eva Foam Mat	Pcs	12618
19	Hygiene Kit	Pcs	2263
20	MHM (Menstural Hygiene Management) Kit	Pcs	539

४.९ जलस्रोत तथा सिंचाइ विभाग र मातहतमा रहेका मेसिनरी औजारहरूको विवरण

	कार्यालय	यान्त्रिक कार्यालय, पर्सा, बिरगंज		यान्त्रिक कार्यालय, मोरङ, बिराटनगर		यान्त्रिक कार्यालय, बाँके, नेपालगंज	
क्र.सं.	मेसिनको विवरण	संचालनमा रहेको	मर्मत गर्नुपर्ने	संचालनमा रहेको	मर्मत गर्नुपर्ने	संचालनमा रहेको	मर्मत गर्नुपर्ने
१	Excavator	६	०	५	२	३	०
२	Backhoe Loader	१	०	१	०	१	०
३	Wheel Loader	१	०	०	०	०	१
४	Dozer	१	०	०	०	०	०
५	Tippper Truck	१	०	०	१	२	१
६	Crane Truck	१	०	१	१	१	०
७	Trailor	२	०	२	०	१	०

जलस्रोत तथा सिंचाइ विभाग मातहत रहेका फिल्ड कार्यालयहरूको विवरण र सम्पर्क नम्बरहरू

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यालयको नाम	नदीको नाम	जिल्ला	कार्यालय प्रमुखको नाम	सम्पर्क नं.	ईमेल
१	जनताको तटबन्ध कार्यक्रम फि.का.नं. १, गैंडे, झापा	बिरिङ्ग नदी नियन्त्रण	झापा	श्री यादव बराल	०२३-४१०१०१ ९८४२७८२१०६	pep1dwidp@gmail.com
		कन्काई नदी नियन्त्रण	झापा			
		रतुवा मावा नदी नियन्त्रण	झापा			
		रतुवा मावा नदी नियन्त्रण	मोरङ			
		कमल नदी नियन्त्रण	झापा			
		मेची नदी नियन्त्रण	झापा			
२	जनताको तटबन्ध कार्यक्रम फि.का.नं. २, जलेश्वर, महोतरी	औरही नदी नियन्त्रण	महोत्तरी	श्री रमेश लाल कर्ण	९८४२०४६०७१	pepmahottari@gmail.com
		मराहा नदी नियन्त्रण	महोत्तरी			
		रातो नदी नियन्त्रण	महोत्तरी			
३	जनताको तटबन्ध कार्यक्रम फि.का.नं. ३, हरिवन, सर्लाही	बाँके नदी नियन्त्रण	सर्लाही	श्री कलामुद्धिन अन्सारी	९८५४०२२०४७	pep3sarlahi@yahoo.com
		लखनदेही नदी नियन्त्रण	सर्लाही			
		झिम नदी नियन्त्रण	सर्लाही			
४	जनताको तटबन्ध कार्यक्रम फि.का.नं. ५, बुटवल, रूपन्देही	तिनाउ दानव कन्चन नदी नियन्त्रण	रूपन्देही	श्री ईश्वरी तिवारी	९८६३६१४३६८	pep5bdwidp@gmail.com
		रोहिणी नदी नियन्त्रण	रूपन्देही			
५	जनताको तटबन्ध कार्यक्रम फि.का.नं. ६, लमही, दाङ्ग	पश्चिम राप्ती नदी नियन्त्रण बबई नदी र सहायक नदी पश्चिम राप्ती नदी र सहायक नदी	बाँके दाङ्ग दाङ्ग	श्री धर्म कुमार न्यौपाने	९८५१२३९२६५	pep6dang@gmail.com
६	जनताको तटबन्ध कार्यक्रम फि.का.नं. ७, महेन्द्रनगर, कन्चनपुर	दोधा (मछेली) नदी नियन्त्रण	कन्चनपुर	श्री श्रीप्रसाद शाह	९८४२२०६८३०२	pep7dwidp@gmail.com
		मोहना नदी नियन्त्रण	कन्चनपुर			
		मोहना नदी नियन्त्रण	कैलाली			
		खुटिया नदी नियन्त्रण	कैलाली			
		महाकाली नदी नियन्त्रण	कन्चनपुर			

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यालयको नाम	नदीको नाम	जिल्ला	कार्यालय प्रमुखको नाम	सम्पर्क नं.	ईमेल
७	कोशी तथा बक्राहा नदी व्यवस्थापन आयोजना, मोरङ	डाँन्स बक्राहा नदी नियन्त्रण लोहेन्द्रा नदी नियन्त्रण बक्राहा नदी नियन्त्रण कोशी नदी नियन्त्रण चिसाङ्ग नदी नियन्त्रण	मोरङ	श्री चक्र विक्रम सिंह	९८५१०६३९१०	koshibakraharmp@gmail.com
८	खाँडो नदी व्यवस्थापन आयोजना, सप्तरी	खाँडो नदी व्यवस्थापन	सप्तरी	श्री रविन्द्र शर्मा	९८४१५०३५७३	project.khado@gmail.com
९	त्रियुगा नदी नियन्त्रण योजना, उदयपुर	त्रियुगा नदी नियन्त्रण योजना	उदयपुर	श्री रेवाकान्त यादव	९८५२८३११२४	triyugarmp@dwri.gov.np
१०	कमला नदी नियन्त्रण आयोजना, धनुषा	कमला नदी नियन्त्रण	सिराहा, धनुषा, सिन्धुली	श्री बिष्णु देव यादव	९८५४०२१०१७	kamalariver@gmail.com
११	बागमती तथा लाल बकैया नदी नियन्त्रण आयोजना, बारा	लाल बकैया नदी नियन्त्रण बागमती नदी नियन्त्रण	रौतहट रौतहट र सर्लाही	श्री मनोज प्रसाद पटेल	९८४१५०५०९१	blbrtbara@gmail.com
१२	नारायणी नदी नियन्त्रण आयोजना, चितवन	पूर्वी राप्ती नदी नियन्त्रण, चितवन नारायणी नदी नियन्त्रण, नवलपरासी	मकवानपुर, चितवन नवलपरासी, चितवन	श्री गणेश मरासिनी	९८५७०६३४८०	pep4dwidp@gmail.com
१३	बबई, भादा र औरही नदी व्यवस्थापन आयोजना, वर्दिया	बबई, भादा, औरही, सानी भेरी, ठूली भेरी नदी व्यवस्थापन	वर्दिया सुर्खेत	श्री अनुभव चौधरी	९८५१०३०५६६	bbarmp.dwidm@gmail.com
१४	कर्णाली नदी व्यवस्थापन आयोजना, वर्दिया	कर्णाली नदी व्यवस्थापन	वर्दिया, कैलाली	श्री शुशिल देवकोटा	९८४७२७५७६०	krtprajapur@gmail.com,
१५	महाकाली नदी नियन्त्रण आयोजना, दार्चुला	महाकाली नदी नियन्त्रण	दार्चुला	श्री मनोहर कुमार शाह	९८५११७३१८४	dwidp.mrtp@gmail.com
१६	रूपाताल संरक्षण एकीकृत विकास परियोजना, कास्की	कालीगण्डकी नदी नियन्त्रण	पर्वत, म्याग्दी	श्री बिदुरमान श्रेष्ठ	९८५६०४५८००	rupatalsamrakchan@gmail.com
१७	जोखिमयुक्त पहिरो व्यवस्थापन आयोजना, ललितपुर	पहिरो व्यवस्थापन आयोजना	ललितपुर	श्री श्रीकमल द्विवेदी	९८५१२३९२६५	vlmp2074@gmail.com,
१८	पालुङ्गटार कुण्डुटार सिंचाइ आयोजना, गोरखा	मस्याङ्गदी नदी नियन्त्रण दरौदी खोला नियन्त्रण, गोरखा दोर्दी खोला नियन्त्रण, लमजुङ्ग	मनाङ्ग गोरखा लमजुङ्ग	श्री दिनेश आचार्य	९८४१५७३७४३	pkip2075@gmail.com
१९	प्राथमिकता प्राप्त नदी बेसिन बाढी जोखिम व्यवस्थापन आयोजना	प्राथमिकता प्राप्त नदी बेसिन बाढी जोखिम व्यवस्थापन	ललितपुर	श्री कुशाङ्ग शेर्पा	९८५११३२४८५ ९८०३५५०८६४	prbfrmp.dwri@gmail.com

४.१० प्राधिकरणबाट वितरण गरिएका उद्धार सामाग्री

क्र.सं	सामाग्री विवरण	नेपाल प्रहरी	नेपाली सेना	सशस्त्र प्रहरी बल	जम्मा
१	36 inch Bolt Cutter	८	१६	१६	४०
२	Air Compressor	३		११	१४
३	Back Inflation Diving System			५	५
४	Boots for Wet Suit			५	५
५	Collapsible Ladder	८	१६	१६	४०
६	Demolition Hammer	८	२४	८	४०
७	Dry Suit			५	५
८	Electric Chain Saw	१२	२४	२४	६०
९	Face Mask / Drive Mask for Diving			५	५
१०	Fins			५	५
११	Four Stroke Power Cutter (Rotary Rescue Saw)		४०	४०	८०
१२	Gas Detector	८		१२	२०
१३	Gloves for Dry Suit			५	५
१४	Gloves for Wet Suit			५	५
१५	Hydraulic Hand Operated Combi Tool	१३	२६	२६	६५
१६	Life Detector	४	४	६	१४
१७	Life Jacket			५	५
१८	Milton Gloves	२४	४८	४८	१२०
१९	Motor Boat (OBM Set)			५	५
२०	Oxygen cylinder	५			५
२१	Petrol Chain Saw	२२	४४	४४	११०
२२	Pressure Gauge for Regulator			५	५
२३	Radar Search			१	१
२४	Rafting Helmet			५	५
२५	Reciprocating Saw	१२	२४	२४	६०
२६	Regular for Scuba Tank			५	५
२७	Rescue Helmet	३२	६४	६४	१६०
२८	Rescue Raft with Accessories			७	७
२९	Rescue Throw Bag			५	५
३०	Rotary Hammer Drill	१२	८	२४	४४
३१	Rotary Rescue Saw	२०		२४	२०
३२	Scuba Tank			५	५
३३	Thermal Imaging Camera	२	४	४	१०
३४	Weight Belt and Weight for Diving			५	५
३५	Wet Suit			५	५
३६	Self Contain Breathing Apparatus Set with Oxygen Cylinder		३	११	१४
३७	4 WD Class 'A' Ambulance			८	८
३८	Rescue Vehicle Ambulance			८	८
	जम्मा	१९३	३४५	५९६	१०२०

४.११ जिल्लागत विपद् सम्पर्क व्यक्ति विवरण

क्र.स.	जिल्ला	संस्था	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क मो.न.	ईमेल
१	डडेल्धुरा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	जितेन्द्र ओझा	९८५८४८६६६६	ojhajiten99@gmail.com
२	गुल्मी	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नरेश गिरी	९८५७०६७२४२	nareshgiri83@gmail.com
३	पर्सा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	विनय कुमार श्रीवास्तव	९८५५०३२८७७	shrivastav.binay@gmail.com
४	काठमाडौं	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	प्रकाश पोखरेल	९८४१९६८५६२	pokarelp1988@gmail.com
५	धनगदी	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	शिवराज जोशी	९८५१०७३५२९	1073529@gmail.com
६	दाङ	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	चन्द्र वहादुर के.सी.	९८५७८३५७७७	chandra.kc3536@gmail.com
७	सिरहा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	श्यामबाबु राउट	९८६०८६४३७३	daosiraha@gmail.com
८	हुम्ला	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	अमृत प्रसाद सुवेदी	९८४४८५६८७६	humladao@gmail.com
९	रुकुम पूर्व	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	हिरालाल आचार्य	९७४६९३०९४०	deocrukumpurb@gmail.com
१०	मुस्ताङ	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	मनिष सुवर्दी	९८४७७९९७७७	manishsubedi2054@gmail.com
११	अछाम	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	मिल राज आचार्य	९८५८४८८०७०	acharya.minraj76@gmail.com
१२	डोल्पा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	सन्तोष बोहोरा	९८५८३६६१३८	bohorasantosh444@gmail.com
१३	कालीकोट	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	कमल धामी	९८४४८७२७२८	dai.kalikot@gmail.com
१४	पर्वत	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	गणेश प्रसाद पौडेल	९८५७६५६६७७	
१५	सुर्खेत	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नवराज वम	९८४८३०२५५३	nabarajbom100@gmail.com
१६	कञ्चनपुर	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	धर्मराज जोशी	९८५८७७५६६६	joshi2464@yahoo.com
१७	बाजुरा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नैन रावल	९८५८४८६२६२	rawalnaina98@gmail.com
१८	दैलेख	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	गणेशप्रसाद कोइराला	९८५८०४०१२६	gpkoirala30@gmail.com
१९	ओखलढुङ्गा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	रेवन्त दहाल	९८५१२०६६०९	rebantadahal@gmail.com
२०	सिन्धुपाल्चोक	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	श्यामकृष्ण श्रेष्ठ	९८४९४२५१८५	shyam.shrestha2017@gmail.com
२१	बर्दिया	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	लोक प्रसाद ढकाल	९८५८०२०१३२	daobardiya@gmail.com
२२	बैतडी	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	शंकर बहादुर बोहरा	९८५८७८२०००	shankar1992@gmail.com
२३	ताप्लेजुङ	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	टङ्क बहादुर भट्टराई	९८५२६६०२७०	bhattaraitanka@gmail.com
२४	सोलुखुम्बु	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	मनिसा राई	९८६७९९४१०६	manishakulung01@gmail.com
२५	जुम्ला	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	राम कृष्ण पाण्डे	९८५८३२२२१५	daojumla@gmail.com
२६	भोजपुर	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	मखन श्रेष्ठ	९८४२१०७३३७	makhan7337@gmail.com
२७	मकवनपुर	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	गुणराज प्रसाद न्यौपाने	९८५५०७०६१२	gunaneupane14@gmail.com
२८	बझाङ	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नन्द बहादुर धामी	९८५८४८२०२६	nandadhami14@gmail.com
२९	तनहा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नविन रेग्मी	९८५६००१११३	nabinregmi4445@gmail.com
३०	काभ्रेपलाञ्चोक	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	महेश कुमार पोखरेल	९८५१११९७८३	maheshkpokhrel@gmail.com
३१	बागलुङ	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	दिनेश शर्मा	९८४३५८९२७३	baglungdinesh@gmail.com
३२	धनुषा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	किरण कुमार मिश्र	९८५११९०५८४	mishrakr.bkag@gmail.com
३३	उदयपुर	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	विनोद कुमार पोखरेल	९८५२८३५०७९	itsmybinod@gmail.com
३४	चितवन	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	आनन्द वंश न्यौपाने	९८५५०९२२००	daochitwansuchana@gmail.com
३५	कैलाली	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	उदय राम घोडासैनी	९८६५०९४३१	daokailali@gmail.com
३६	डार्चुला	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	हिक्मत बहादुर बम	९८६५६६४७२९	daodarchula@moha.gov.np
३७	सुनसरी	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	केशव खतिवडा	९८५२०६६०६६	kkhatiwoda446@gmail.com
३८	गोरखा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	समिर आचार्य	९७४५८६५०४२	samiraca4@gmail.com

क.स.	जिल्ला	संस्था	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क मो.न.	ईमेल
३९	प्यूठान	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	मेघराज सोनी	९८५७८३७१३३	daopyutha2074@gmail.com
४०	बारा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	रत्न बहादुर स्याङतान	९८५५०८३२३०	daobara33700@gmail.com
४१	रामेछाप	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	अस्मिता बानिया	९८६३०२३००१	daorameshhap@gmail.com
४२	रुपन्देही	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	विक्रम थापा	९८५७०६४४५०	wickramthapa@gmail.com
४३	इलाम	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	यादव राउट	९८५२६८५१९९	cdoilam@gmail.com
४४	संखुवासभा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	विमल पौडेल	९८५२०८२७८३	bimal.brt1@gmail.com
४५	नुवाकोट	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	बेदनिधि अधिकारी	९८५१२४८७७७	nuwakotcdo@gmail.com
४६	दार्चुला	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	प्रदीप सिंह धामी	९८५८७२४६६६	pradeepdhami2026@gmail.com
४७	सर्लाही	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	राज कुमार थापा	९८४४१४९८००	
४८	विराटनगर	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	परमेश्वर भट्टराई	९८६२२१३०४२	psbhatarrai2015@gmail.com
४९	रोतहत	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	मणिभुषण शाह	९८५५०४७७७२	rautahat.hao@gmail.com
५०	रोल्पा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नन्दलाल कवर	९८४७८५०८५०	nandukunwar@gmail.com
५१	झापा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	विश्वराज नेपाल	९८५२६५५७८९	dao.jhapa@gmail.com
५२	खोटाङ	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	सूर्य प्रसाद सेडाई	९८५२८०७७७७	suryasedai12@gmail.com

४.१२ गोदाम स्फटवेयरमा दर्ता भएका विपद् उद्धार सामाग्रीको विवरण

सुरक्षा निकाय

ITEM / Organization	APF Halchok,Nagarjun	Nepal Army, Kathmandu	Nepal Police, Kathmandu
36" Bolt cutter	16	96	16
500 mm blower with ventilation duct	8		
Air compressor	13		3
Auto lock carabiner	32		
Back board	16		1
Back inflation diving system	4		
Boots for wet suit	5		
Carivina / figure 8	16		
Collapsible ladder	16	16	8
Demoilition hammer	16	24	8
Dive mask	4		
Dry suit	5		
Fins	5		
Fire axe	16		
Fire axe hoe			5
Fire boot (dms)			10
Fire extinguisher			2
Fire fighting suit set	34	8	20
Fire rope	8		
First aid box/bag			2
Full body harness	16		
Gas detector	10		8
Gloves (normal)	4		
Gloves for dry suit	5		
Hydraulic hand operator combi tool	26	42	13

ITEM / Organization	APF Halchok,Nagarjun	Nepal Army, Kathmandu	Nepal Police, Kathmandu
Jump shoot			10
Life / safety jacket	5		
Life detector	7	4	7
Mitten gloves	48	48	24
Nail gun	8		
Out board motor (motor boat)	5		
Petrol chain saw	269	44	42
Plasma air cutter	8		
Portable fire pump	1		2
Portable oxygen cylinder	16		
Pressure gauge	5		
Pulley small	16		
Radar search	1		
Rafting helmet	5		
Reciprocating saw	8		
Regulator for scuba tank	5		
Rescue gloves	32		10
Rescue helmet	76	64	32
Rescue raft	6		
Rescue throw bag	5		
Rotary hammer drill	39	16	12
Rotary rescue saw	40	40	20
Safety helmet (normal)			10
Scuba tank	4		
Self contain breathing apparatus set	10	3	5
Snake camera	2		
Socks			10
Static rope	16		
Thermal imaging camera	5	4	2
Under water torch	1		
Water gel blanket	8		
Weight belt and weight	5		
Wet suit	5		

वन डिभिजन

ITEM / Organization	Division FO, Kathmandu
Back Pack Fire Pump	1
Face Mask	10
Fire Axe Hoe	1
Fire Boot (Dms)	10
Fire Rake	4
Fire Rake Hoe	3
Fire Swatter	6
First Aid Box/Bag	1
Head Torch Light	10
Jump Shoot	10
Rescue Gloves	10
Safety Helmet (Normal)	10

ITEM / Organization	Division FO, Kathmandu
Shovel	3
Socks	10
Water Bottle	10

स्थानीय तह - नगरपालिका

ITEM / Organization	Bahrabise Municipality	Gorkha Municipality	Mai Municipality	Manthali Municipality	Phungling Municipality	Ratnanagar Municipality	Siddhicharan Municipality
Back Pack Fire Pump	6	6		6		6	6
Face Mask	1	15		1		1	1
Fire Axe Hoe	1	1		1		1	1
Fire Ball	1			1		1	
Fire Blanket	1			1		1	
Fire Boot (Dms)	1	15		1		1	1
Fire Rake	1	1		1		1	1
Fire Rake Hoe	1	1		1		1	1
Fire Swatter	1	1		1		1	1
First Aid Box/ Bag	3			3		3	1
Head Torch Light	1	15		1		1	1
Hose	1			1		1	1
Jump Shoot	1	15		1		1	1
Portable Fire Pump			1		1		1
Portable Fire Pump (4 Stroke)	2	1		2		2	
Rescue Gloves	1	15		1		1	1
Rescue Helmet	1	15		1		1	1
Shovel	1	1		1		1	1
Socks	1	15		1		1	1
Water Bottle	1	15		1		1	1

स्थानीय तह - गाउँपालिका

ITEM / Organization	Aanbukhaireni RM	Airawati RM	Bandipur RM	Barahapokhari RM	Barpak, Sulikot RM	Chhatradev RM	Falelung RM	Hupsekot RM	Indrasarowar RM	Khandadevi RM	Meringden RM	Modi RM	Rapti RM	Sunkoshi RM	Tadi RM	Tirahut RM
Back Pack Fire Pump	6	6	6	6		6		6	6			6	6		6	
Face Mask	1	1	1	1		15		15	1			1	1		1	
Fire Axe Hoe	1	1	1	1		1		1	1			1	1		1	
Fire Ball	1		1	1								1	1			
Fire Blanket	1		1	1								1	1			
Fire Boot (Dms)	1	1	1	1		15		15	1			1	1		1	
Fire Rake	1	1	1	1		1		1	1			1	1		1	
Fire Rake Hoe	1	1	1	1		1		1	1			1	1		1	
Fire Swatter	1	1	1	1		1		1	1			1	1		1	
First Aid Box/Bag	3	3	3	3					1			3	3		1	
Head Torch Light	1	1	1	1		15		15	1			1	1		1	
Hoe																
Hose	1	1	1	1					1			1	1		1	
Hydraulic Hand Operator Combi Tool																
Invoter 1450 va/12 volt Bty																
Jump Shoot	1	1	1	1		15		15	1			1	1		1	
Portable Fire Pump					1					1	1			1		1

ITEM / Organization	Aanbukhaireni RM	Airawati RM	Bandipur RM	Barahapokhari RM	Barpak, Sulikot RM	Chhatradev RM	Falelung RM	Hupsekot RM	Indrasarowar RM	Khandadevi RM	Meringden RM	Modi RM	Rapti RM	Sunkoshi RM	Tadi RM	Tirahut RM
Portable Fire Pump (4 Stroke)	2	2	2	2		1	1	1	2			2	2		2	
Rescue Gloves	1	1	1	1		15		15	1			1	1		1	
Rescue Hammer																
Rescue Helmet	1		1	1		15		15	1				1			
Safety Helmet (Normal)		1										1			1	
Shovel	1	1	1	1		1		1	1			1	1		1	
Socks	1	1	1	1		15		15	1			1	1		1	
Water Bottle	1	1	1	1		15		15	1			1	1		1	

स्थानीय तह - उप-महानगरपालिका

ITEM / Organization	Hetauda Sub-Metroplitan
Back Pack Fire Pump	6
Face Mask	1
Fire Axe Hoe	1
Fire Ball	
Fire Blanket	
Fire Boot (Dms)	1
Fire Rake	1
Fire Rake Hoe	1
Fire Swatter	1
First Aid Box/Bag	1
Head Torch Light	1

ITEM / Organization	Hetauda Sub-Metroplitan
Hoe	
Hose	1
Hydraulic Hand Operator Combi Tool	
Invoter 1450va/12volt Bty	
Jump Shoot	1
Portable Fire Pump	1
Portable Fire Pump (4 Stroke)	
Rescue Gloves	1
Rescue Hammer	
Rescue Helmet	1
Safety Helmet (Normal)	
Shovel	1
Socks	1
Water Bottle	1

कोशी प्रदेशका जिल्ला प्रशासन कार्यालय

ITEM / Organization	Ilam, Illam	Panchthar, Phidim	Sankhuwasabha, Khandabari	Udayapur, Triyuga
Axe	14			14
Back Pack Fire Pump	4			4
Blanket		1		
Boat / Rubber Boat				
Crowbar	14			14
Face Mask	12			12
Faruwa				
Fire Axe Hoe	4			4
Fire Ball				
Fire Blanket	14			14

ITEM / Organization	Ilam, Illam	Panchthar, Phidim	Sankhuwasabha, Khandabari	Udayapur, Triyuga
Fire Boot (Dms)	12			1
Fire Rake	6			6
Fire Rake Hoe	12			6
Fire Swatter	14			14
First Aid Box/Bag	4			4
Gloves (Normal)	12			12
Head Torch Light	12			12
Jump Shoot	12			12
Pick (Normal)	14			14
Portable Fire Pump			1	
Portable Shovel (Rounded Shape)	14			14
Safety Helmet (Normal)	12			12
Shovel	6			6
Socks	12			12
Tent		1		
Tripal / Pal		75		
Water Bottle	12			12

मधेश प्रदेशका जिल्ला प्रशासन कार्यालय

ITEM / Organization	Bara, Kalaiya	Parsa, Birgunj	Sarlahi, Malangawa
Axe	14	14	
Back Pack Fire Pump	3	4	
Crowbar	14	14	
Face Mask	12	12	
Fire Axe Hoe	4	4	
Fire Blanket	14	14	

ITEM / Organization	Bara, Kalaiya	Parsa, Birgunj	Sarlahi, Malangawa
Fire Boot (Dms)	12	1	
Fire Rake	6	6	
Fire Rake Hoe	6	6	
Fire Swatter	13	14	
First Aid Box/Bag	3	4	
Gloves (Normal)	12	12	
Head Torch Light	12	12	
Jump Shoot	12		
Jump Shoot Jacket		11	
Pick	14		
Pick (Normal)		14	
Portable Shovel (Rounded Shape)	14	14	
Safety Helmet (Normal)	12	12	1
Shovel	5	6	
Socks	11	12	
Water Bottle	12	12	

बागमती प्रदेशका जिल्ला प्रशासन कार्यालय

ITEM / Organization	Dhading, Galchhi	Chitwan, Bharatpur	Makawanpur, Hetauda	Nuwakot, Bidur	Ramechhap, Manthali	Rasuwa, Gosaikunda	Sindhuli, Kamalamai
Axe		13	14				14
Back Pack Fire Pump		4	4	6	6	1	4
Baltin	1						
Boat / Rubber Boat						15	
Boots For Wet Suit						1	
Canon Printer						1	
Carivina / Figure 8	4						
Chair						1	

ITEM / Organization	Dhading, Galchhi	Chitwan, Bharatpur	Makawanpur, Hetauda	Nuwakot, Bidur	Ramechhap, Manthali	Rasuwa, Gosaikunda	Sindhuli, Kamalamai
Crowbar		13	14			3	14
Desktop Computer						1	
Double Pully	2						
Face Mask		11	12	15	1	1	12
Fire Axe Hoe		3	4	1	1	1	4
Fire Ball					1		
Fire Blanket		13	14		1	1	14
Fire Boot (Dms)		12	12	15	1	1	12
Fire Extinguisher	1						
Fire Rake		5	6	1	1	4	6
Fire Rake Hoe		6	6	2	1	45	6
Fire Swatter		14	28	1	1	6	14
First Aid Box/Bag		4	4		3	2	4
Gaichi	1						
Gal	7						
Gloves (Normal)		12	12			6	12
Gum Boots	2						
Head Torch Light	9	11	12	15	1	19	12
Hoe						7	
Hose				1	1		
Jump Shoot		11	12	15	1	1	12
Ladder	4						
Life / Safety Jacket						1	
Life Jacket	2						
Mattress	2						
Megaphone	2					3	
Metal Bucket						15	
Metal Tagore						52	
Mike						1	

ITEM / Organization	Dhading, Galchhi	Chitwan, Bharatpur	Makawanpur, Hetauda	Nuwakot, Bidur	Ramechhap, Manthali	Rasuwa, Gosaikunda	Sindhuli, Kamalamai
Ngt Codan Hf Set						1	
Nylon Cord	7						
Pick		13					
Pick (Normal)			14				14
Portable Fire Pump					1	1	
Portable Fire Pump (4 Stroke)				1	2		
Portable Shovel (Rounded Shape)		13	14				14
Rescue Gloves				15	1	1	
Rescue Hammer						2	
Rescue Helmet	2			15			
Rescue Rope	198						
Rescue Throw Bag	3						
Rubber Tube						8	
Sabel	5						
Safety Helmet (Normal)		12	12		1	113	12
Shovel		6	6	1	1	5	6
Socks		12	11	15	1	2	12
Solar Panel 100 Watt						2	
Stacher	5						
Static Rope	4						
Stretcher						4	
Tarpaulin						3	
Telephone Set [010-540019]						2	
Tent	15						
Tent Pall						5	
Tin Box						3	

ITEM / Organization	Dhading, Galchhi	Chitwan, Bharatpur	Makawanpur, Hetauda	Nuwakot, Bidur	Ramechhap, Manthali	Rasuwa, Gosaikunda	Sindhuli, Kamalamai
Tripal / Pal	2						
Vhf Motorol Base Set						1	
Vhf Motorol Hand Set Computer						5	
Water Bottle		12	12	15	1	1	12
Water Pump						1	
Whistle						3	
Winter Gloves	2						

गण्डकी प्रदेशका जिल्ला प्रशासन कार्यालय

ITEM / Organization	Parbat, Kushma	Syangja, Putalibazar	Tanahu, Byas
Axe		12	13
Back Pack Fire Pump	6	4	4
Crowbar		14	14
Face Mask	1	13	11
Fire Axe Hoe	3	4	4
Fire Ball	1		
Fire Blanket	1	14	13
Fire Boot (Dms)	1	12	12
Fire Rake	1	6	6
Fire Rake Hoe	1	6	6
Fire Swatter	1	14	14
First Aid Box/Bag	3	4	4
Gloves (Normal)		12	12
Head Torch Light	1	12	12
Hose	1		
Jump Shoot	1	12	11
Pick (Normal)		14	14

ITEM / Organization	Parbat, Kushma	Syangja, Putalibazar	Tanahu, Byas
Portable Fire Pump (4 Stroke)	2		
Portable Shovel (Rounded Shape)		14	13
Rescue Gloves	1		
Safety Helmet (Normal)	1	12	12
Shovel	1	6	6
Socks	1	12	12
Water Bottle	1	12	12

लुम्बिनी प्रदेशका जिल्ला प्रशासन कार्यालय

ITEM / Organization	Arghakhanchi, Sandhikharka	Banke, Nepalganj	Bardiya, Barbardiya	Dang, Ghorahi	Palpa, Tansen	Pyuthan, Pyuthan
Axe	14	14	14	14	14	14
Back Pack Fire Pump	3	4	4	6	4	4
Crowbar	14	14	14	24	14	14
Face Mask	12	12	12	11	11	12
Fire Axe Hoe	4	4	4	14	4	4
Fire Blanket	28	14	14	13	13	14
Fire Boot (Dms)	12	12	11	11	11	12
Fire Rake	6	6	6	5	6	6
Fire Rake Hoe	6	6	6	4	5	6
Fire Swatter	14	14	14	13	14	14
First Aid Box/Bag	4	4	4	3	3	4
Gloves (Normal)	12	12	12	12	11	12
Head Torch Light	12	12	12	21	12	12
Jump Shoot	12	12	12	1	12	12
Pick				13	13	
Pick (Normal)	14	14	14			14
Portable Fire Pump				1		1
Portable Shovel (Rounded Shape)	14	14	14	13	13	14

ITEM / Organization	Arghakhanchi, Sandhikharka	Banke, Nepalganj	Bardiya, Barbardiya	Dang, Ghorahi	Palpa, Tansen	Pyuthan, Pyuthan
Safety Helmet (Normal)	12	12	11	11	12	12
Shovel	6	5	6	6	6	6
Socks	12	12	12	12	12	12
Water Bottle	12	12	11	11	11	12

कर्णाली प्रदेशका जिल्ला प्रशासन कार्यालय

ITEM / Organization	Salyan, Sharada	Surkhet, Birendranagar
Axe	14	14
Back Pack Fire Pump	5	4
Crowbar	14	14
Face Mask	22	12
Fire Axe Hoe	5	4
Fire Blanket	14	14
Fire Boot (Dms)	22	12
Fire Rake	1	6
Fire Rake Hoe	3	6
Fire Swatter	2	14
First Aid Box/Bag	5	4
Gloves (Normal)	12	12
Head Torch Light	22	12
Jump Shoot	22	12
Pick (Normal)	14	14
Portable Shovel (Rounded Shape)	14	14
Rescue Gloves	1	
Safety Helmet (Normal)	22	12
Shovel	9	6
Socks	22	12
Water Bottle	22	12

सुदुरपश्चिम प्रदेशका जिल्ला प्रशासन कार्यालय

ITEM / Organization	Bajura, Badimalika	Dadeldhura, Amargadhi	Doti, Dipayal, Silgadhi	Kailali, Dhangadhi	Kanchanpur, Krishnapur
Aluminum Ladder					4
Axe	4	14	14	14	14
Back Board					1
Back Pack Fire Pump		4	4	4	4
Baltin					9
Belcha	14				1
Carabiner					4
Crowbar		14	14	14	14
Emergency Torch Light	5				
Face Mask		11	12	11	12
Faruwa	5				
Fire Axe Hoe		4	4	4	4
Fire Blanket		14	14	14	17
Fire Boot (Dms)		12	12	12	11
Fire Extinguisher					15
Fire Rake		5	6	6	6
Fire Rake Hoe		5	6	5	6
Fire Shooter Bag					3
Fire Swatter		14	14	14	24
First Aid Box/Bag		4	4	4	8
Folding/Rope Ladder					1
Full Body Harness					8
Getty / Pick	9				
Ghan	4				
Gloves (Normal)		12	12	12	12
Gum Boots					12
Head Torch Light		12	12	12	12

ITEM / Organization	Bajura, Badimalika	Dadeldhura, Amargadhi	Doti, Dipayal, Silgadhi	Kailali, Dhangadhi	Kanchanpur, Krishnapur
Jump Shoot		12	22	12	12
Khanti	2				
Kyaraabin	8				
Ladder	1				
Life Buay					13
Life Jacket					1
Mattress					16
Megaphone					18
Nylon Cord	6				
Outfitter Paddle					5
Petrol Chain Saw					1
Pick (Normal)		14	14	14	14
Portable Shovel (Rounded Shape)		14	14	14	14
Rescue Boat					1
Rescue Hammer					
Rescue Helmet	13				6
Rescue Rope	1				
Rescue Throw Bag					5
Rope	1				2
Sabel	1				
Safety Helmet (Normal)		11	12	12	16
Sairan					2
Saw	8				
Shovel		5	6	5	6
Socks		11	12	12	12
Stacher	2				1
Tent	6				
Treckking Bag	1				
Tripal / Pal	14				5

ITEM / Organization	Bajura, Badimalika	Dadeldhura, Amargadhi	Doti, Dipayal, Silgadhi	Kailali, Dhangadhi	Kanchanpur, Krishnapur
Water Bottle		12	12	12	12

४.१३ सडक विभाग मातहत रहेका हेभी उपकरणहरूको विवरण

Department of Roads
Mechanical Branch
Equipment Deployment, Rainy Season 2080

Description of Equipment	HED Itahari		HED Janakpur		HED Hetauda		HED KTM		HED Pokhara		HED Butwal		HED Nepalgunj		HED Godavari		No. of Total Equipments		
	At Site	Std-by	Site	Std-by	Site	Std-by	Site	Std-by	Site	Std-by	Site	Std-by	Site	Std-by	Site	Std-by	At Site	Std-by	Total
Air Compressor								२										२	२
Backhoe Loader	७		२	१	२		६	७	६		१	२	९	२	४	२	३७	१४	५१
Crane Truck		१						२		२		२		१		१		९	९
Dozer Track		१				१	१	१		१		१		१			१	६	७
Excavator Track		६		२		३	४	४	३	२	१	४	३	३	४	१	१५	२५	४०
Excavator Wheel						१		१				१	१				१	३	४
Flat Bed Truck		२		१								२		१			०	६	६
Mobile Crane												१					०	१	१
Tipper Truck	१	८	२	२		४		५	३	२		२	१	४	५		१२	२७	३९
Transporter		४		१		२		३		२		४	१	१		३	१	२०	२१
Wheel Loader	८	१	२	२	६	२	८	३	६	१	५	४	८		६		४९	१३	६२
Total	१६	२३	६	९	८	१३	१९	२८	१८	१०	७	२३	२३	१३	१९	७	११६	१२६	२४२
Grand Total	३९		१५		२१		४७		२८		३०		३६		२६				
Summary of Deployment:																			
Deployed at Site	११६			Specialized equiptment Deployed							१०३			Other Equiptment Deployed				१३	
Standby at HEDs and Mos	१२६			Specialized equiptment Stand by							६१			Other Equiptment Stand by				६५	
Total Equipment	२४२			**Total Specialized Equiptment**							१६४			**Others Total**				७८	
Note:																			
Specialized Equipment: Dozer Track, Wheel Loader, Backhoe Loader, Excavator Track, Excavator Wheel																			
Other Equipment: Truck (Transporter, Crane Mounted, Flat Bed, Tipper), Mobile Crane, Air Compressor																			

प्रकाशन

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
सिंहदरबार, काठमाडौं

पोष्ट बक्स नंः	२१३२१३
फोन नंः	९७७-१-४४१११९७, ९७७-१-४२१११९५
इमेलः	info@bipad.gov.np
वेवसाइटः	http://bipad.gov.np
विपद् डाटा पोर्टलः	http://bipadportal.gov.np
Facebook:	https://www.facebook.com/NDRRMA
Twitter:	@NDRRMA_Nepal
प्रवक्ता सम्पर्क नंः	०१-४२११४७१ / ९८५१३२०२६९